

Raport z badania

„Picie alkoholu i używanie narkotyków
przez młodzież szkolną
na terenie **Krakowa**”

badanie wykonane na zlecenie:
Urzędu Miasta Krakowa

przez

Instytut Psychologii Zdrowia
Polskiego Towarzystwa Psychologicznego
w Warszawie

Warszawa, październik 2011 r.

Spis treści

I. Wprowadzenie.....	7
1.1 Problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną.....	8
1.2 Profilaktyka szkolna.....	11
II. Opis badania.....	19
1. Charakterystyka badania.....	20
2. Cele badania.....	21
3. Metodologia.....	22
3.1 Przygotowanie próby.....	22
3.2. Opis procedury badawczej.....	23
3.3 Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru....	26
3.4. Analiza danych.....	29
III. Prezentacja wyników.....	32
1. 1. Charakterystyka badanych.....	33
1.1.1 Wiek i płeć.....	35
1.1.2 Wyniki w nauce.....	36
1.1.3 Nieobecności w szkole.....	37
1.1.4 Rodziny badanych.....	39
1.1.5 Wykształcenie rodziców.....	40
1.1.6 Warunki materialne rodziny.....	41
1.1.7 Wydatki uczniów na własne potrzeby.....	42

Spis treści

1.2. Jak wypoczywają krakowskie nastolatki?	42
1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu	51
1.2.2. Liczba godzin spędzanych „w sieci”	52
1.2.3. Korzystanie z Internetu w godzinach nocnych	55
1.2.4. Internet jako sposób poprawy nastroju	58
1.2.5. Uczniowie zagrożeni uzależnieniem od Internetu	59
1.2.6. Wydatki na gry hazardowe	60
2. Palenie papierosów przez młodzież	61
2.1. Dostępność tytoniu w opiniach badanych	62
2.2. Wiek inicjacji tytoniowej	63
2.3. Rozpowszechnienie palenia papierosów	67
2.4. Ocena rozpowszechnienia palenia wśród przyjaciół	68
2.5. Częstotliwość palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni	70
2.6. Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu	72
3. Picie napojów alkoholowych przez młodzież	74
3.1. Ocena dostępności alkoholu	75
3.2. Wiek inicjacji alkoholowej	78
3.3. Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych	85
3.4. Ocena rozpowszechnienia picia alkoholu wśród przyjaciół	87
3.5. Częstotliwość konsumpcji alkoholu – ost. 30 dni	88
3.6. Rodzaje wypijanych napojów alkoholowych- ost. okazja	94
3.7. Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu	99

Spis treści

4. Problem upijania się młodzieży.....	103
4.1. Odczuwane efekty wypicia alkoholu-ostatnia okazja.....	104
4.2. Rozpowszechnienie upijania się	105
4.3. Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół.....	107
4.4. Pierwsze doświadczenia związane z upiciem się.....	109
4.5. Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się –ost.30 dni.....	111
5. Picie alkoholu i palenie papierosów - podsumowanie.....	116
6. Częstotliwość zakupów napojów alkoholowych wśród uczniów	
w Krakowie.....	122
6.1. Zakupy piwa sklepach dokonywane przez uczniów.....	124
6.2. Zakupy wina w sklepach dokonywane przez uczniów.....	125
6.3. Zakupy wódki w sklepach dokonywane przez uczniów.....	126
7. Częstotliwość picia napojów alkoholowych przez uczniów	
w lokalach gastronomicznych (pubach, dyskotekach itp.).....	127
7.1. Częstotliwość picia piwa przez uczniów w lokalach	
gastronomicznych (pubach, dyskotekach itp.)	129
7.2. Częstotliwość picia wina przez uczniów w lokalach	
gastronomicznych (pubach, dyskotekach itp.)	130
7.3. Częstotliwość picia wódki przez uczniów	
w lokalach gastronomicznych (pubach, dyskotekach itp.)	131
8. Oczekiwania uczniów dotyczące picia alkoholu.....	132
8.1. Oczekiwania dotyczące picia.....	133
8.2. Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z piciem.....	136
9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu.....	137

Spis treści

10. Rozpowszechnienie używania leków uspokajających i nasennych oraz dopalaczy wśród młodzieży szkolnej.....	146
10.1. Rozpowszechnienie używania leków.....	147
10.2. Rozpowszechnienie używania leków i alkoholu	148
10.3. Wiek inicjacji - leki, tabletki i alkohol.....	149
10.4. Dostępność leków w ocenie uczniów.....	152
10.5. Rozpowszechnienie używania dopalaczy.....	153
10.6. Ocena rozpowszechnienia używania dopalaczy w klasie...	155
11. Używanie napojów energetycznych.....	156
11.1. Rozpowszechnienie i częstotliwość używania napojów energetycznych.....	157
11.2. Rodzaje wypijanych napojów energetycznych.....	160
11.3. Ocena dostępności napojów energetycznych na terenie szkoły.....	161
12. Używanie marihuany lub haszyszu przez młodzież.....	162
12.1. Ocena dostępności marihuany lub haszyszu (konopi).....	163
12.2. Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem w wieku inicjacji.....	164
12.3. Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu.....	166
12.4. Używanie marihuany/haszyszu wśród przyjaciół.....	168
12.5. Przejawy uzależnienia od konopi.....	170
12.6. Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz w okresie ostatnich 30 dni	177
12.7. Umiejętność odmawiania na propozycje spróbowania marihuany lub haszyszu.....	179
12.8. Wydatki na zakup marihuany (konopi).....	180

Spis treści

12.9	Oczekiwania związane z używaniem marihuany lub haszyszu.....	182
12.10.	Nasilenie pozytywnych oczekiwań zw. z używaniem marihuany/haszyszu.....	185
12.11.	Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany/haszyszu.....	186
12.12	Ocena dostępności marihuany lub haszyszu w wybranych miejscach.....	188
13.	Rozpowszechnienie używania innych narkotyków.....	190
13.1.	Amfetamina - rozpowszechnienie używania.....	192
13.2.	Ecstasy - rozpowszechnienie używania	196
13.3.	Substancje wziewne (kleje, aerozole itp).....	201
13.4.	Wiek inicjacji.....	206
14.	Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków.....	210
15.	Częstotliwość używania innych narkotyków.....	216
16.	Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków.....	223
17.	Przemoc rówieśnicza –perspektywa sprawców	230
18.	Przemoc rówieśnicza –perspektywa ofiar.....	237
19.	Profilaktyka domowa.....	244
20.1.	Profilaktyka domowa- wprowadzenie	245
20.2.	Przewidywane reakcje rodziców na palenie papierosów.....	246
20.3	.Przewidywana reakcja rodziców na upijanie się i używanie narkotyków przez młodzież.....	248
20.	Porównanie wyników z roku 2007 i 2011.....	250
I/	WNIOSKI I REKOMENDACJE	267
III/	SUPLEMENT - ANALIZY DODATKOWE	274

I. Wprowadzenie

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji

Transformacja ustrojowa w Polsce przyniosła ze sobą nie tylko zmiany prawne i gospodarcze, ale także nowe normy, wartości i wzorce zachowań. Procesowi temu nie towarzyszyło pojawianie się nowych znaczących autorytetów osobowych i instytucjonalnych. Wzrosły swobody obywatelskie, zmniejszyła się natomiast skuteczność instytucji kontroli społecznej.

Rozluźnieniu uległy relacje wewnątrzrodzinne, pogorszyła się kondycja polskiej rodziny i dorosłych wypełniających rolę rodziców i wychowawców. Nowe warunki zmusiły społeczeństwo do zmiany stylu życia, sprawiły że od młodzieży oczekuje się niemal perfekcyjnego samosterowania oraz „przyspieszonej dorosłości”. Niski standard materialny niektórych rodzin spowodował wykreowanie się grupy młodzieży tzw. „gorszego startu, społeczną marginalizację części dzieci i młodzieży. Jedną z najpoważniejszych kwestii społecznych, przed którą stanęły instytucje zajmujące się wychowaniem i edukacją, a także osoby kreujące politykę w państwie jest **używanie przez młodzież alkoholu i innych substancji psychoaktywnych**. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia ludzi młodych, szanse na sukces na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym. **Badania pokazują, że w latach 90. mieliśmy w Polsce do czynienia ze znacznym wzrostem rozmiarów problemu używania narkotyków.** Szybko rosło rozpowszechnienie eksperymentalnego i okazjonalnego używania substancji nielegalnych wśród młodzieży. Wzrost rozmiarów zjawiska używania narkotyków jak również narkomanii rozumianej jako uzależnienie bądź używanie problemowe, zbliżył nasz kraj do poziomu krajów Zachodniej Europy. Do niepokojących zjawisk dołączyło także nasilanie się przemocy rówieśniczej oraz zachowań agresywnych wśród młodzieży szkolnej.

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji

Wobec nasilających się problemów, pod auspicjami Rady Europy w 1995 roku uruchomiony został wielki europejski program badawczy obejmujący ponad 30 krajów naszego kontynentu (w tym Polskę), dotyczący monitorowania zjawisk związanych z piciem alkoholu, zażywaniem narkotyków, paleniem tytoniu oraz zachowaniami prozdrowotnymi młodzieży. W 2011 r. zrealizowano kolejną (piątą) ogólnopolską edycję badań ESPAD. Niniejszy raport prezentuje wyniki badania ESPAD zrealizowanego na terenie miasta Krakowie.

W badaniu, którego wyniki prezentujemy, uczestniczyła młodzież szkolna z dwóch grup wiekowych: uczniowie klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz uczniowie klas drugich szkół ponadgimnazjalnych tj. liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych, zasadniczych szkół zawodowych i techników. Dzięki objęciu badaniem wymienionych dwóch grup wiekowych możemy zaobserwować zmiany w zachowaniach i postawach nastolatków w dwóch różnych momentach procesu dojrzewania.

W badaniu pytano uczniów zarówno o osobiste doświadczenia w zakresie używania substancji psychoaktywnych, jak i o ich opinię na temat powszechności używania alkoholu i narkotyków w środowisku koleżeńskim (rówieśniczym).

Istotna we wspomnianej analizie jest możliwość odniesienia danych dotyczących używania substancji psychoaktywnych do informacji na temat oceny relacji badanej młodzieży z rodzicami oraz przyjaciółmi. **W literaturze psychologicznej i opracowaniach socjologicznych wielokrotnie podkreśla się współzależność pomiędzy trudnymi relacjami rodzinnymi i brakiem wsparcia oraz pomocy ze strony rodziców i zachowaniami problemowych związanymi z piciem alkoholu i sięganiem po narkotyki przez młodzież.**

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji

Innym zjawiskiem ważnym w omawianym kontekście jest niski poziom więzi koleżeńskich (poczucie izolacji i odrzucenia przez grupę rówieśniczą). Obie te kwestie były przedmiotem badania i zostały scharakteryzowane w niniejszym raporcie.

Ważną częścią realizowanego badania jest także problem dostępności alkoholu i narkotyków dla młodych ludzi. Zgromadzono informacje o subiektywnym poczuciu dostępności poszczególnych substancji przez młodzież, a także na temat tego, ile pieniędzy na papierosy, napoje alkoholowe i konopie wydaje młodzież. Badanie pokazało również skalę naruszania prawa przez sprzedawców napojów alkoholowych, którzy wbrew obowiązującemu prawu bardzo często sprzedają alkohol osobom niepełnoletnim.

Dane zgromadzone dzięki badaniu dostarczają również informacji na temat postaw rodziców dotyczących używania alkoholu, narkotyków oraz palenia, a także na temat osobistych przekonań młodzieży na temat ryzyka związanego z sięganiem po te substancje.

1.2. Wprowadzenie- profilaktyka szkolna

Profilaktyka - ustalenia definicyjne

Profilaktyka to ogół działań zapobiegających niepożądanym zjawiskom w rozwoju i zachowaniu ludzi (Okoń, 2004). Profilaktyka szkolna to działania, które zapobiegają takim zjawiskom i zachowaniom, podejmowane w środowisku szkolnym.

W pedagogice można wskazać dwie powiązane ze sobą koncepcje działań profilaktycznych, określane mianem profilaktyki społecznej i profilaktyki wychowawczej (Ostaszewski, 2003). Celem tej ostatniej jest zapobieganie niepożądanym zjawiskom przez oddziaływania wychowawcze wspierające pomyślny rozwój jednostek lub zbiorowości. Profilaktykę w wychowaniu można rozumieć jako **profilaktykę uprzedzającą** lub jako **profilaktykę objawową**. Pierwsza polega na przeciwdziałaniu niepożądanym zjawiskom, które dotąd nie wystąpiły, ale zgodnie z wiedzą wychowawcy mogą się z dużym prawdopodobieństwem pojawić. Druga odnosi się do tych przypadków działań wychowawczych, gdy pojawiły się już pierwsze objawy niepokojących zjawisk i polega na umiejętnym, wczesnym rozpoznaniu objawów niepożądanych zachowań i podjęciu działań zapobiegawczych. Jednym z przykładów takich niepożądanych zjawisk i zachowań jest sięganie przez młodzież szkolną po substancje psychoaktywne. Zwyczajowo są one dzielone na trzy grupy: papierosy, alkohol i narkotyki, ale w ostatnich latach obserwujemy na świecie coraz częściej tendencję do ich **integralnego traktowania**. Oparta jest ona na przekonaniu, że picie alkoholu, palenie papierosów i używanie narkotyków to różne przejawy zachowań zagrażających zdrowiu, u ich podstaw leżą podobne grupy czynników.

1.2. Wprowadzenie- profilaktyka szkolna

Obok tendencji do integrowania działań obserwujemy w profilaktyce zachowań problemowych także tendencję do odchodzenia od wąskiego rozumienia zagrożenia związanego z używaniem substancji. Zagrożenie to nie jest utożsamiane wyłącznie z uzależnieniem się, ale także z wystąpieniem szeregu problemów związanych z sięganiem po te substancje takich jak wypadki, przestępstwa, przemoc. (Ostaszewski 2003). W ramach **profilaktyki pierwszorzędowej** dotyczącej substancji psychoaktywnych, **podejmowane są działania mające na celu zmianę niepożądanych zachowań np. opóźnienie eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi lub powrót do abstynencji, jeśli inicjacja miała już miejsce.**

W ramach tzw. **profilaktyki drugorzędowej** podejmowane działania dotyczą grup, w których substancje psychoaktywne są dość powszechnie używane. Ich celem jest ograniczanie różnorodnych szkód związanych z sięganiem po te substancje.

Obok przedstawionej typologii pojawiła się w ostatnich latach inna, która proponuje podział na tzw. **prewencję uniwersalną** -skierowaną na obniżanie ryzyka i wzrost ochrony oraz na promocję pełnego rozwoju i zdrowia, **prewencję selektywną** skoncentrowaną na grupach będących pod silniejszym wpływem czynników ryzyka oraz **prewencję skierowaną**, której działania kierowane są do grup osób podejmujących chroniczne zachowania problemowe. Zdaniem wielu specjalistów większość oddziaływań szkolnych powinna być prowadzona w ramach nurtu prewencji uniwersalnej (Grzelak, Sz. 2006). Badania pokazują (m.in. wyniki badań ESPAD), że w latach 90. w Polsce bardzo nasiliło się zjawisko używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Jednym z rodzajów działań mających duży zasięg i służących przeciwdziałaniu uzależnieniom i innym szkodom związanym z substancjami psychoaktywnymi są tzw. **szkolne programy profilaktyczne.**

1.2. Wprowadzenie- profilaktyka szkolna

W latach 90. programy takie wprowadzano do szkół na szeroką skalę, w większości przypadków nie dokonywano jednak ich naukowej oceny. Z czasem wśród specjalistów pojawiło się przekonanie o niezadawalającej skuteczności wielu z nich, a nawet potencjalnych szkodach (Szymańska, 2000). Dlatego niezwykle istotne stały wszelkie inicjatywy zmierzające do poddawania takich działań ewaluacji (naukowej ocenie) i poszukiwaniu czynników, które mogą sprzyjać ich skuteczności.

Czynniki sprzyjające skuteczności programów profilaktycznych

Jak pokazują analizy (Ostaszewski, 2003) czynniki takie to:

- Adekwatne do celów i naukowo uzasadnione podstawy teoretyczne;
- Oparcie programu na sprawdzonych strategiach redukcji czynników ryzyka lub wzmacniania czynników chroniących np. na kształtowaniu lub wzmacnianiu dzieci i młodzieży norm przeciwnych sięganiu po substancje, na wzmacnianiu umiejętności życiowych (np. asertywność, wybór wartości); na zmianie oczekiwań związanych z działaniem substancji;
- Wykorzystywanie różnych kanałów wpływu na zachowania i postawy uczniów (np. angażowanie rodziców, liderów młodzieżowych);
- Odpowiednia długość i intensywność zajęć. Program powinien składać się z
- około 10-15 godzin zajęć podstawowych i 5-10 uzupełniających w kolejnych dwóch latach nauki;
- Stosowanie interaktywnych metod edukacji (uruchomienie wymiany doświadczeń pomiędzy uczestnikami);

1.2. Wprowadzenie- profilaktyka szkolna

- Uwzględnienie potrzeb i specyficznej sytuacji dzieci zaniedbanych wychowawczo np. ze środowisk dysfunkcyjnych;
- Staranne przygotowanie: ocena potrzeb populacji docelowej, badania pilotażowe, badania **oceniające skuteczność (ewaluacja)**, opracowanie sposobów i wskaźników monitorowania realizacji programu;
- Dobrze przygotowani realizatorzy (przeszkolenie, wyposażenie w podręczniki);
- Zapewnienie wsparcia społecznego dla realizatorów programu;

Wśród wymienionych elementów znalazła się m.in. ocena skuteczności programu.

Wiedza gromadzona w badaniach ewaluacyjnych nie tylko pozwala ocenić ową skuteczność, ale może być także pomocna w poprawie jakości prowadzonych oddziaływań.

W badaniach nad skutecznością programów profilaktycznych istotne jest sformułowanie pytań badawczych oraz wskaźników skuteczności. Przykład takich pytań i wskaźników prezentuje publikacja *Skuteczność profilaktyki używania substancji psychoaktywnych* autorstwa dr Krzysztofa Ostaszewskiego, wydana w 2003 roku. W prowadzonej przez niego ewaluacji trzech programów profilaktycznych: Spójrz inaczej, Noe i Drugi Elementarz oraz Domowi Detektywi postawiono pytania o:

- **Wpływ wybranych szkolnych programów profilaktyki** na: używanie substancji psychoaktywnych (**zachowania**), na **postawy, intencje i przekonania** oraz umiejętności lub inne zmienne związane z używaniem substancji psychoaktywnych, a także na **wiedzę uczniów** na temat konsekwencji używania tych substancji i innych zachowań zdrowotnych.
- Ryzyko wystąpienia niepożądanych skutków ubocznych związane z realizowaniem tych programów, takich jak wzrost zainteresowania substancjami i większa skłonność do eksperymentowania z nimi.

1.2. Wprowadzenie- profilaktyka szkolna

Proponowane wskaźniki skuteczności programu można sklasyfikować w ramach trzech rodzajów:

Behawioralne: np. częstość sięgania po różne rodzaje substancji

Pośrednie: np. intencje sięgania po te substancje, postawy wobec ich używania, umiejętność odmawiania oraz

Dotyczące wiedzy: np. o skutkach używania substancji i mechanizmach uzależnienia.

Zgodnie z przedstawioną listą, o skuteczności programów wnioskuje się na podstawie zmian w zachowaniach uczniów (częstości sięgania), zmian w intencjach używania, postaw wobec używania oraz zmian w wiedzy uczniów na temat skutków i innych ważnych aspektach sięgania po substancje.

Przegląd badań ewaluacyjnych wskazuje, że w przypadku ewaluacji szkolnych programów profilaktycznych najczęściej wykorzystuje się model quasi-eksperymentalny (Grzelak, 1993). Polega on na prowadzeniu pomiarów początkowego (pre-testu) i końcowego (post-testu) w grupie uczniów uczestniczących w programach profilaktycznych i w grupie uczniów, którzy w nich nie uczestniczyli (grupa kontrolna). Przygotowanie i realizacja programów profilaktycznych adekwatnych do potrzeb odbiorców oraz możliwości lokalnej społeczności wymaga m.in. dogłębnej diagnozy zachowań problemowych dzieci i młodzieży. Jak pokazują badania prowadzone nad tzw. szkolnymi programami profilaktyki (m.in. J. Szymańska, Program profilaktyki w praktyce szkolnej, CMPPP, 2005) najczęściej zawierają one działania adresowane do uczniów, przeważają w nich zajęcia informacyjno-edukacyjne, a ich tematem jest zdrowy styl życia, uzależnienia, agresja i przemoc oraz stres.

1.2. Wprowadzenie- profilaktyka szkolna

Nie zawsze taka oferta jest adekwatna do problemów i potrzeb młodzieży i całego środowiska szkolnego. Dlatego zajęcia profilaktyczne prowadzone w ramach szkolnego programu (zarówno przez nauczycieli jak i osoby spoza szkoły) spotykają się z różną oceną uczniów oraz wychowawców, dotyczy to zarówno ich tematyki, jak i korzyści wynoszonych przez młodzież, wreszcie przebiegu samej realizacji.

Planując efektywne działania profilaktyczne warto oszacować skalę zachowań problemowych młodzieży w danym środowisku. Należy też pamiętać, że szkoła funkcjonuje w określonej społeczności lokalnej. Dlatego nowoczesne strategie profilaktyczne polegają na łączeniu edukacji szkolnej z oddziaływaniami w tejże społeczności. **Oznacza to, że przygotowując środowiskowe działania profilaktyczne, trzeba poznać problemy i potrzeby społeczności lokalnej, a także zdiagnozować te jej zasoby, które mogą być wykorzystane w działaniach profilaktycznych dotyczących zachowań problemowych młodzieży.** Konieczne jest także określenie klimatu wokół używania substancji psychoaktywnych panującego w środowisku, w którym funkcjonuje młodzież – np. wśród rówieśników i w domu rodzinnym.

Obszary te były przedmiotem analiz prowadzonych w ramach projektu ESPAD omawianego w niniejszym raporcie. Analizie poddano związki pomiędzy używaniem substancji psychoaktywnych a różnymi obszarami funkcjonowania psychospołecznego uczniów – w tym m.in. ich opiniami na temat rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród znajomych/przyjaciół, sytuacją szkolną oraz poczuciem wykluczenia rówieśniczego. Ważnym elementem badania było poznanie (na podstawie deklaracji uczniów) spodziewanych reakcji rodziców na picie alkoholu, palenie papierosów oraz sięganie po narkotyki.

1.2. Wprowadzenie- profilaktyka szkolna

Reakcje te uznano w badaniu za jeden z elementów pozwalających scharakteryzować profilaktykę domową, a więc postawy i działania, które podejmują rodzice w celu zapobiegania niepożądanym zjawiskom w rozwoju i zachowaniu młodych ludzi, związanym z sięganiem po papierosy, alkohol i narkotyki.

Zakres badania obejmie **sześć obszarów tematycznych**:

A. Zagrożenia związane z piciem alkoholu i używaniem substancji psychoaktywnych:

- rozpowszechnienie picia alkoholu, palenia tytoniu i używania narkotyków wśród młodzieży oraz częstotliwość sięgania po te substancje;
- wiek inicjacji tytoniowej, alkoholowej oraz narkotykowej;
- ocena dostępności dla młodzieży alkoholu, tytoniu i narkotyków. Pomiar dostępności był oparty na kilku wskaźnikach – ogólnych ocenach badanych, a w przypadku napojów alkoholowych i papierosów – informacjach na temat podejmowanych prób zakupu poszczególnych rodzajów alkoholi i papierosów;
- rozpowszechnienie problemów i szkód związanych z piciem alkoholu i używaniem narkotyków;
- ocena rozpowszechnienia sięgania po substancje psychoaktywne przez innych uczniów w klasie.

B. Zagrożenia związane z przemocą w szkole i środowisku lokalnym:

poczucie zagrożenia ze strony rówieśników (perspektywa ofiar przemocy)
uczestnictwo w zdarzeniach związanych z przemocą lub chuligaństwem (perspektywa sprawców).

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna

C. Sytuacja szkolna uczniów:

- wyniki w nauce;
- subiektywna ocena kontaktów z rówieśnikami;
- nieobecności w szkole i ich przyczyny

D. Sytuacja rodzinna uczniów:

- cechy społeczno-demograficzne rodziny;
- subiektywna ocena atmosfery rodzinnej;
- przekonania prawdopodobnych reakcji rodziców na używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież (subiektywne poczucie przyzwolenia ze strony rodziców na sięganie po te substancje);
- relacje uczniów z rodzicami;

E. Różne aspekty życia osób badanych – między innymi:

- sposoby spędzania wolnego czasu;
- ilość pieniędzy do własnej dyspozycji;
- ilość pieniędzy wydawana na zakup papierosów, alkoholu i narkotyków
- częstotliwość korzystania z Internetu w czasie wolnym oraz liczba godzin spędzanych w „sieci” , korzystanie z Internetu w godzinach nocnych
- „przymus” korzystania z Internetu dla poprawy samopoczucia
- częstotliwość gry na automatach i ilość pieniędzy wydawana na ten cel.

F. Postawy i przekonania uczniów dotyczące:

- używania, alkoholu oraz jego wpływu na zachowania i zdrowie,
- ocena ryzyka związanego z używaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów
- oczekiwania uczniów dotyczące efektów związanych z piciem, paleniem i używaniem narkotyków

II. Opis badania

1. Charakterystyka badania

Projekt badawczy: Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie Krakowa

Klient: Urząd Miasta Krakowa

Autor raportu: Instytut Psychologii Zdrowia
Polskiego Towarzystwa psychologicznego

Konsultacja naukowa: prof.n. dr hab. Jerzy Mellibruda

Koordinacja : Bogusław Prajsner

Termin realizacji prac terenowych: maj-czerwiec 2011

Metodologia: badanie ilościowe w formie ankiety audytoryjnej
(z zapewnieniem anonimowości)

Długość wywiadu: 40 minut

Próba: 1037 uczniów klas trzecich klas gimnazjów
1191 uczniów drugich klas szkół
ponadgimnazjalnych

Liczba badanych osób: 2268 , 100 klas

Analizy statystyczne: SPSS, Excel

2. Cele badania

Podstawowym celem badania była **diagnoza rozpowszechnienia zjawiska używania substancji psychoaktywnych przez młodzież**. W badaniu pytamy nie tylko o skalę tych doświadczeń, ale również o ich **częstotliwość**, dzięki czemu możliwe jest oszacowanie wielkości populacji młodych ludzi, którzy mają za sobą **pojedyncze eksperymenty** lub **wielokrotne doświadczenia** związane z piciem alkoholu, upijaniem się i używaniem narkotyków.

Ważnym celem projektu było również poznanie **postaw młodzieży** wobec sięgania po różne substancje psychoaktywne, **jej wiedzy na temat skutków używania substancji** oraz **oceny poziomu ryzyka** związanego z używaniem poszczególnych środków. **Informacje te są niezbędne** przy planowaniu i wdrażaniu nowoczesnych strategii oraz programów profilaktycznych.

W badaniu **szczegółowej analizie poddano czynniki** mających wpływ na podaż i popyt na alkohol i narkotyki wśród młodzieży. Analizowano m.in.: **dostępność** papierosów, alkoholu i narkotyków (łatwość zakupu), **psychologiczną dostępność**, czyli subiektywne przekonanie o łatwości/trudności zdobycia/kupienia określonej substancji psychoaktywnej, a także osobiste **przykre doświadczenia** związane z używaniem alkoholu lub narkotyków i **ocenę rozpowszechnienia** używania alkoholu i narkotyków w grupie rówieśniczej – wśród przyjaciół i znajomych.

Zgromadzone informacje na temat doświadczeń związanych z piciem alkoholu i używaniem narkotyków zostały zestawione **z odpowiedziami na pytania** dotyczące: jakości relacji z rodzicami i przyjaciółmi, stosowania przemocy lub podlegania jej. Do ankiety włączono także pytania na temat kontaktów rówieśniczych, co pozwoliło **oszacować wielkość populacji młodzieży**, która czuje się **wykluczona** w swojej grupie rówieśniczej.

3. Metodologia badania

3.1 Przygotowanie próby

Próbę badawczą wylosowano na podstawie danych o strukturze populacji uczniów szkół znajdujących się na terenie miasta Krakowa. **Losowanie klas przebiegało dwustopniowo.** W pierwszym etapie losowano szkoły uwzględniając wielkość populacji uczniów uczęszczających do każdej ze szkół. Prawdopodobieństwo wylosowania szkoły zależało od udziału uczniów danej szkoły w populacji uczniów danego typu klas w całym mieście – im więcej uczniów liczyła szkoła, tym większe było prawdopodobieństwo znalezienia się tej szkoły w próbie badanych szkół. Po wylosowaniu szkół uczestniczących w badaniu dokonywano losowania klas wewnątrz tych szkół na podstawie przygotowanego algorytmu zapewniającego losowy dobór klasy wewnątrz poszczególnych szkół.

Średni błąd oszacowania w klasach trzecich gimnazjum kształtował się na poziomie +/- 2,8%, zaś w klasach drugich ponadgimnazjalnych +/- 2,78%. Badanie przeprowadzono na reprezentatywnej próbie losowej uczniów 100 klas (50 klas z gimnazjum i 50 klas ze szkół ponadgimnazjalnych).

Ankieta została wypełniona przez 2268 uczniów, **ze zbioru wyeliminowano 41 ankiet** z uwagi na znaczną liczbę nieuzasadnionych braków danych (ponad 50% w całej ankiecie) oraz z uwagi na przyczyny wskazane w rozdziale na temat weryfikacji zbioru. **Ostatecznie analizie poddano 2227 ankiet .**

Badane klasy	Liczba badanych uczniów	Odsetek wszystkich badanych
3 klasy gimnazjum	1036	46,5%
2 klasy ponadgimnazjalne	1191	53,5%
Razem	2227	100%

Tabela 1: Liczba badanych w poszczególnych rocznikach (po wyeliminowaniu części ankiet z powodów metodologicznych).

3.2. Procedura badawcza

W badaniu zastosowano kwestionariusz składający się z 65 pytań; większość stanowiły pytania zamknięte (z możliwością wyboru jednej lub kilku odpowiedzi zgodnie z instrukcją zawartą w każdym pytaniu). Na początku kwestionariusza zamieszczono metryczkę, w której uczestnicy badania określali swoją płeć i wiek, w dalszej części kwestionariusza charakteryzowali swoją sytuację rodzinną (z kim mieszkają) oraz oceniali sytuację materialną swojej rodziny. Ankietę otwierało pytanie dotyczące form spędzania wolnego czasu przez młodzież oraz częstotliwości, z jaką podejmuje ona różne zajęcia pozaszkolne. Kolejne pytania dotyczyły korzystania z Internetu: liczby godzin poświęcanych na ten cel, przebywania „w sieci” w godzinach nocnych, potrzeby korzystania z Internetu dla poprawy samopoczucia. W tej części kwestionariusza znalazło się również pytanie o sumę pieniędzy przeznaczanych na gry na automatach w ciągu miesiąca. W dalsze części ankiety zamieszczono bloki pytań dotyczących:

- rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów. Znalazły się tu pytania o używanie papierosów, alkoholu, narkotyków, dopalaczy, leków uspokajających i upijanie się w życiu, a także o częstotliwość takich zachowań w ciągu ostatnich 12 miesięcy i 30 dni. Uczniowie odpowiadali na pytanie o częstotliwość sięgania po takie narkotyki jak: marihuana i haszysz (konopie), amfetamina, ecstasy, środki wziewne, kokaina, heroina oraz grzyby halucynogenne, a także o to, jak oceniają prawdopodobieństwo, iż po użyciu konopi doświadczyliby różnych pozytywnych i negatywnych skutków (oczekiwania związane z używaniem marihuany i haszyszu). Podobne pytanie zadano uczniom w kontekście picia alkoholu (pozytywne i negatywne oczekiwania). Uczniów pytano również o wiek inicjacji narkotykowej i nikotynowej, a w przypadku alkoholu o wiek, w którym po raz pierwszy pili piwo, wino oraz wódkę.

3.2. Procedura badawcza

- funkcjonowania badanych w grupie rówieśniczej: znalazły się tu pytania o zachowania agresywne i przemocowe wśród uczniów (w kontekście bycia sprawcą i bycia ofiarą), oraz wsparcie otrzymywane od przyjaciół,

- zagadnień dotyczących sytuacji rodzinnej badanych m.in. zasad dotyczących informowania rodziców nt. miejsca przebywania poza domem, spodziewanych reakcji rodziców na picie, palenie oraz używanie narkotyków, oceny kontroli i wsparcia otrzymywanego od rodziców, oceny relacji z matką i tatą;

W dalszej części kwestionariusz zawierał pytania o negatywne konsekwencje picia i używania narkotyków doświadczane w ostatnich 12 miesiącach. W bloku umieszczono też pytanie o opinię uczniów na temat rozpowszechnienia używania papierosów, alkoholu, narkotyków i dopalaczy oraz upijania się wśród przyjaciół. Pytanie takie zadano także w odniesieniu do picia napojów energetycznych.

Na kolejny blok składały się pytania o dostępność napojów alkoholowych (piwa, wina, wódki) oraz papierosów i przetworów konopi.

Uczniów zapytano również o stopień ryzyka związanego z podejmowaniem różnych zachowań związanych z alkoholem oraz sięganiem po określone narkotyki

3.2. Procedura badawcza

Realizację badania prowadzili przeszkoleni ankieterzy, którzy za zgodą dyrektorów szkół, po ich uprzednim zawiadomieniu pismem przesłanym przez Zleceniodawcę wchodzili do klas na jedną godzinę lekcyjną. Osoby przeprowadzające badanie wręczały respondentom ankietę i prosiły o jej zwrot bezpośrednio po wypełnieniu, do specjalnie przygotowanej urny.

Średni czas wypełniania ankiety wynosił około 40 minut.

Osoby uczestniczące w badaniu były informowane, iż służy ono poznaniu problemów młodzieży szkolnej z krakowskich szkół, zostały także dokładnie poinformowane, w jaki sposób zaznaczać wybrane odpowiedzi. Zapewniono ich o pełnej anonimowości badania.

Ankieter był obecny w klasie przez cały czas badania tj. do momentu oddania wypełnionego kwestionariusza przez wszystkich uczestników.

Badani nie kontaktowali się między sobą podczas wypełniania ankiety i nie mieli możliwości zapoznania się z kwestionariuszem wypełnionym przez inną osobę.

3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru

W przypadku realizowania badania z użyciem ankiet do samodzielnego wypełniania przez respondentów, często konieczne jest dokonanie wtórnej selekcji kwestionariuszy, w których jakość danych budzi wątpliwości.

W celu otrzymania statystyk najlepiej odzwierciedlających rzeczywistą częstotliwość występowania zjawisk wśród badanych uczniów dokonano kilkietapowej selekcji ankiet. Wyłączanie ankiet ze zbioru lub pomijanie odpowiedzi w niektórych pytaniach miało na celu wykluczenie wpływu na wyniki odpowiedzi respondentów, którzy mogli nieuważnie lub nierzetelnie wypełniać kwestionariusz.

Przed rozpoczęciem analiz statystycznych usunięto ze zbioru ankiety, w których braki danych stanowiły więcej niż 50% odpowiedzi, postępując w tym przypadku zgodnie ze standardami europejskich badań ESPAD.

W celu uniknięcia zniekształcenia wyników będącego efektem wpływu typu szkoły ponadgimnazjalnej na odpowiedzi dane zostały poddane *procesowi ważenia*. Proces ważenia polegał na porównaniu struktury badanej populacji uczniów do próby uczniów odpowiadających w badaniu.

W przypadku różnic (nadreprezentacji lub niedoboru uczniów z poszczególnych typów szkół) pomiędzy rzeczywistą strukturą populacji uczniów w Krakowie a strukturą próby przebadanych uczniów nadawano uczniom należącym do danego typu szkoły ponadgimnazjalnej *wagę* zrównującą udział w strukturze badanej próby do struktury populacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Krakowie. W procesie ważenia uwzględniono również rozkład płci wśród uczniów klas trzecich gimnazjum oraz uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych.

3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru

Odpowiedzi respondentów zostały sprawdzone pod względem spójności logicznej pomiędzy odpowiedziami. Kryteria badania spójności logicznej zostały oparte na metodologii stosowanej w ogólnoeuropejskich badaniach ESPAD 2003.

Proces selekcji danych podzielono na dwa etapy: w pierwszym etapie wyselekcjonowano ankiety, w których znajdowało się wiele niespójności logicznych pomiędzy odpowiedziami dotyczącymi używania tych samych substancji; w drugim etapie wyselekcjonowano odpowiedzi respondentów mających skłonność do deklarowania potencjalnie zawyżonego poziomu konsumpcji narkotyków.

W celu wyeliminowania ze zbioru mało wiarygodnych uczniów, którzy wielokrotnie udzielali wewnętrznie sprzecznych odpowiedzi, dokonano szczegółowej analizy wzorów odpowiedzi respondentów. W wyniku przeprowadzonych analiz wytypowano grupę respondentów udzielających niespójnych logicznie odpowiedzi w trzech różnych częściach ankiety:

1. niespójności w pytaniach dotyczących palenia tytoniu oraz picia alkoholu (grupy pytań dotyczących spożycia alkoholu) np respondent twierdzi, że nie pił alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a następnie zaznacza, że pił 3-5 razy w ciągu ostatnich 30 dni
2. niespójności w pytaniach dotyczących używania amfetaminy, ecstasy lub substancji wziewnych;
3. niespójności w deklaracjach dot. używania marihuany, wieku inicjacji narkotykowej oraz inicjacji związanej z używaniem leków uspokajających lub nasennych, np respondent twierdzi, że nigdy nie używał żadnego z narkotyków, a następnie zaznacza, że po raz pierwszy używał amfetaminy w wieku x lat.

3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru

W wyniku przeprowadzonych analiz statystycznych, wyeliminowano ze zbioru tych respondentów, którzy wykazali się wysokim poziomem niespójności (w co najmniej dwóch spośród trzech części ankiety).

Ze zbioru wyeliminowano także badanych, którzy zaznaczyli, iż używali takie substancje jak: relewin i/lub GHB , to jest środki, które w rzeczywistości nie istnieją.

3.4. Analiza danych

Zebrane dane zostały zakodowane, utworzono bazę komputerową pozwalającą na dokonywanie zarówno prostych jak i zaawansowanych analiz statystycznych. W pierwszym etapie przeprowadzono analizę danych pozwalającą na poznanie rozkładów procentowych odpowiedzi na poszczególne pytania ankiety (frekwencje). Dalszym krokiem było grupowanie odpowiedzi na kilka pytań i tworzenie wskaźników zmiennych w oparciu o sumę punktów wyliczoną na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania.

Analiza statystyczna pokazała, że odpowiedzi na pewne grupy pytań charakteryzuje wysoka spójność, dlatego możliwe było utworzenie zmiennych: nasilenie używania substancji wśród uczniów, nasilenie agresji i przemocy rówieśniczej, ocena rozpowszechnienia używania substancji w klasie, nasilenie oczekiwań dotyczących picia alkoholu oraz używania alkoholu i narkotyków.

Wszystkie utworzone zmienne charakteryzują się wysoką rzetelnością (Alfa Cronbacha równa co najmniej 0,7 po zaokrągleniu do części dziesiętnych), co oznacza, że każda ze stworzonych skal jest jednorodna i mierzy jedną właściwość.

Oto przykładowy opis tworzenia zmiennych: utworzono zmienną pn. Nasilenie używania substancji psychokatywnych. Zsumowano punkty na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania (pozycje skali) i określono średnią -M oraz odchylenie standardowe -SD.

W taki sam sposób budowano inne zmienne opisane w raporcie.

3.4. Analiza danych

Analizie poddano związki pomiędzy nasileniem używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów a różnymi obszarami funkcjonowania psychospołecznego uczniów wg schematu:

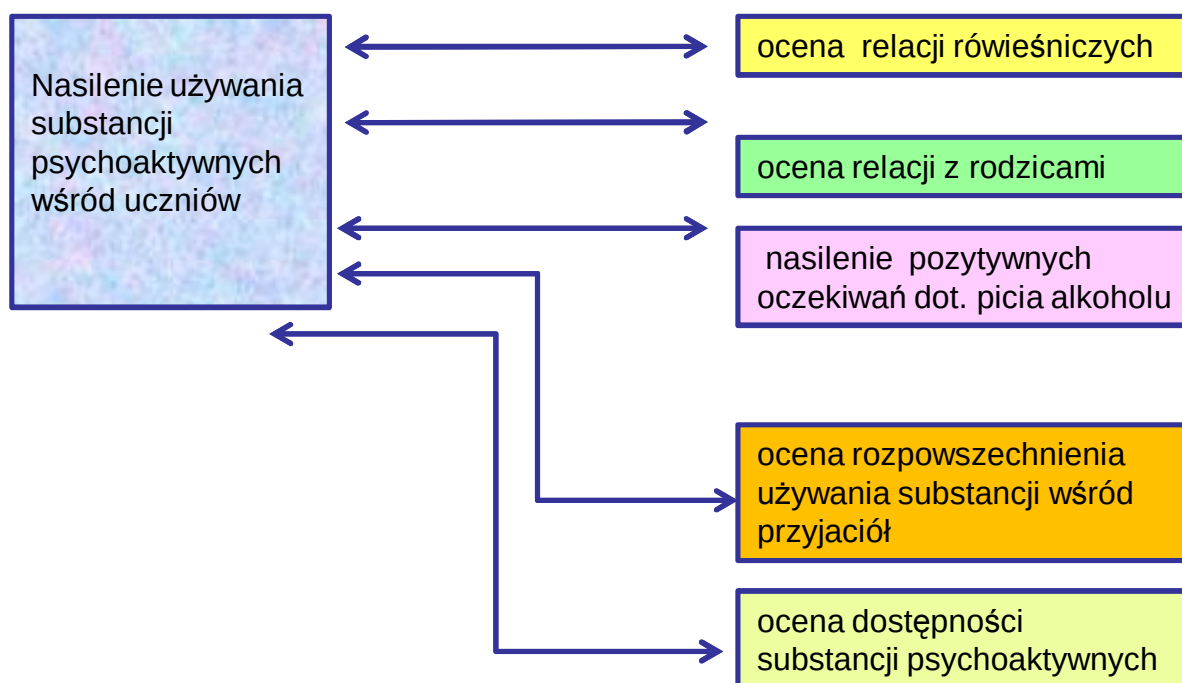

Tabela 2: Związki pomiędzy wybranymi obszarami funkcjonowania psychospołecznego uczniów- schemat analizy wyników.

Wyniki wspomnianych analiz zostały przedstawione w rozdziale „Suplement- Analizy dodatkowe”, niniejszego raportu. W Raporcie dokonano także porównania wyników badania ESPAD realizowanego w Krakowie w roku 2007.

3.4. Analiza danych

W opisie wykresów i tabel przedstawiających wyniki badania stosowano następujące symbole:

- **III G**- klasy trzecie gimnazjum (15-16 lat)
- **II PG** –klasy (17-18 lat)
- **G**- gimnazjum, **PG**- szkoła ponadgimnazjalna
- **p<0,001; p<0,01, p<0,05** – różnica istotna statystycznie na poziomie 0,001; 0,01; 0,05.
- **n.i.**- różnica nieistotna statystycznie
- **CHI²**- wynik testu Chi kwadrat – do oceny istotności różnic (ew. test Fischera)
- **ANOVA**- jednoczynnikowa analiza wariancji – do oceny istotności różnic
- **N**- podstawa procentowania - może zmieniać się w każdym z roczników w zależności od liczby uczniów, którzy udzielili odpowiedzi na określone pytanie (pomijano braki danych-na ogół pojedyncze przypadki oraz tzw. systemowe braki danych). Analizując kolejne wykresy warto każdorazowo zwracać uwagę na podstawy procentowania.

I. Wprowadzenie

III. Prezentacja wyników badania

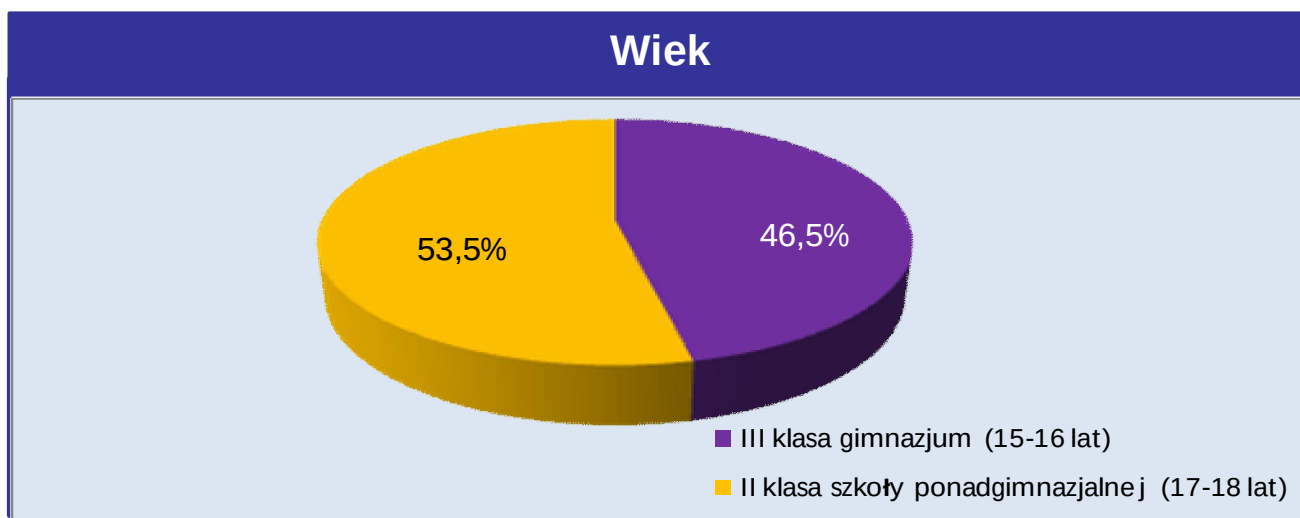
1. Charakterystyka badanych

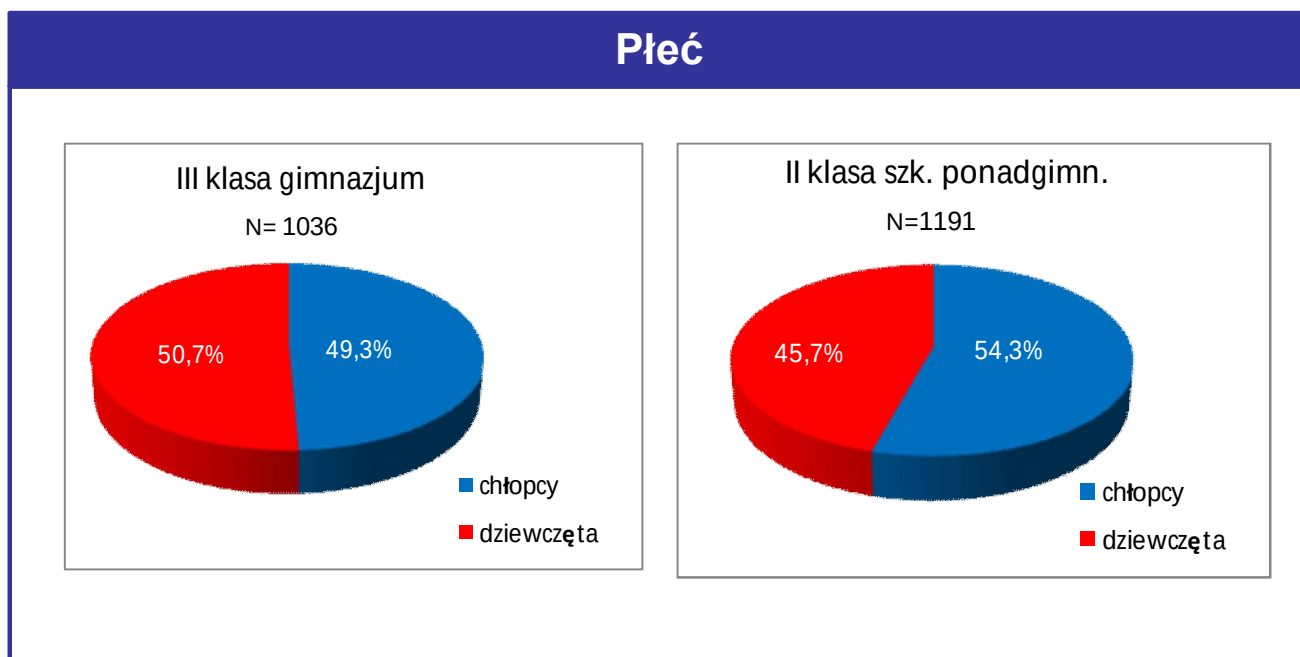

1.1.1. Wiek i płeć

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 1158 uczniów z trzecich klas gimnazjów oraz 1069 uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. W próbie chłopcy w klasach trzecich stanowili 49,3% badanych osób, w przypadku klas drugich szkół ponadgimnazjalnych 54,3%. Po zważeniu odsetki te wynosiły odpowiednio: 51,8% i 50,1% i odpowiadały strukturze płci w badanej populacji. Liczebności po nadaniu wag: 1035 (klasy 3 G) i 1188 (klasy 2 PG). Średni wiek badanych w klasach 3 G wynosił 15,05 (SD=0,31), zaś w klasach 2 PG 17,05 (SD= 0,28).

Wykres 1: Wiek badanych.

Wykres 2: Płeć badanych.

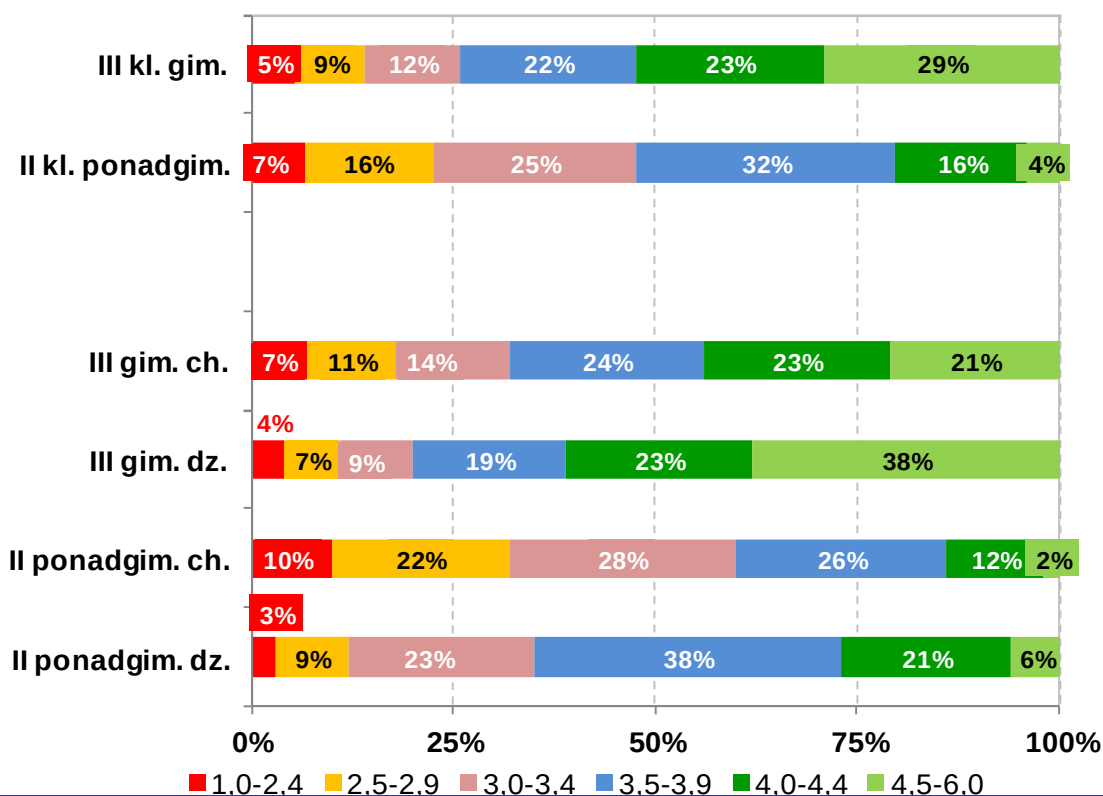
1.1.2. Wyniki w nauce

Lepsze oceny są częściej udziałem młodszych uczniów: 52% uczniów z trzecich klas gimnazjów miało w ostatnim półroczu średnią ocen 4,0 lub wyższą. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych analogiczny odsetek kształtował się na poziomie 20%. Analizując poszczególne grupy wiekowe można zauważyć, iż dziewczęta uczą się zdecydowanie lepiej niż chłopcy. W przypadku uczniów trzecich klas gimnazjów średnią ocen 4,0 lub wyższą uzyskało 44% chłopców i zdecydowanie więcej dziewcząt (61%). Natomiast w przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych analogiczne odsetki wynoszą: 14% i 27%.

Średnia ocen

W którym przedziale mieści się średnia Twoich ocen na koniec ostatniego półrocza?

Wykres 3: Wyniki w nauce – klasy III gimnazjum i klasy II szkół ponadgimnazjalnych.

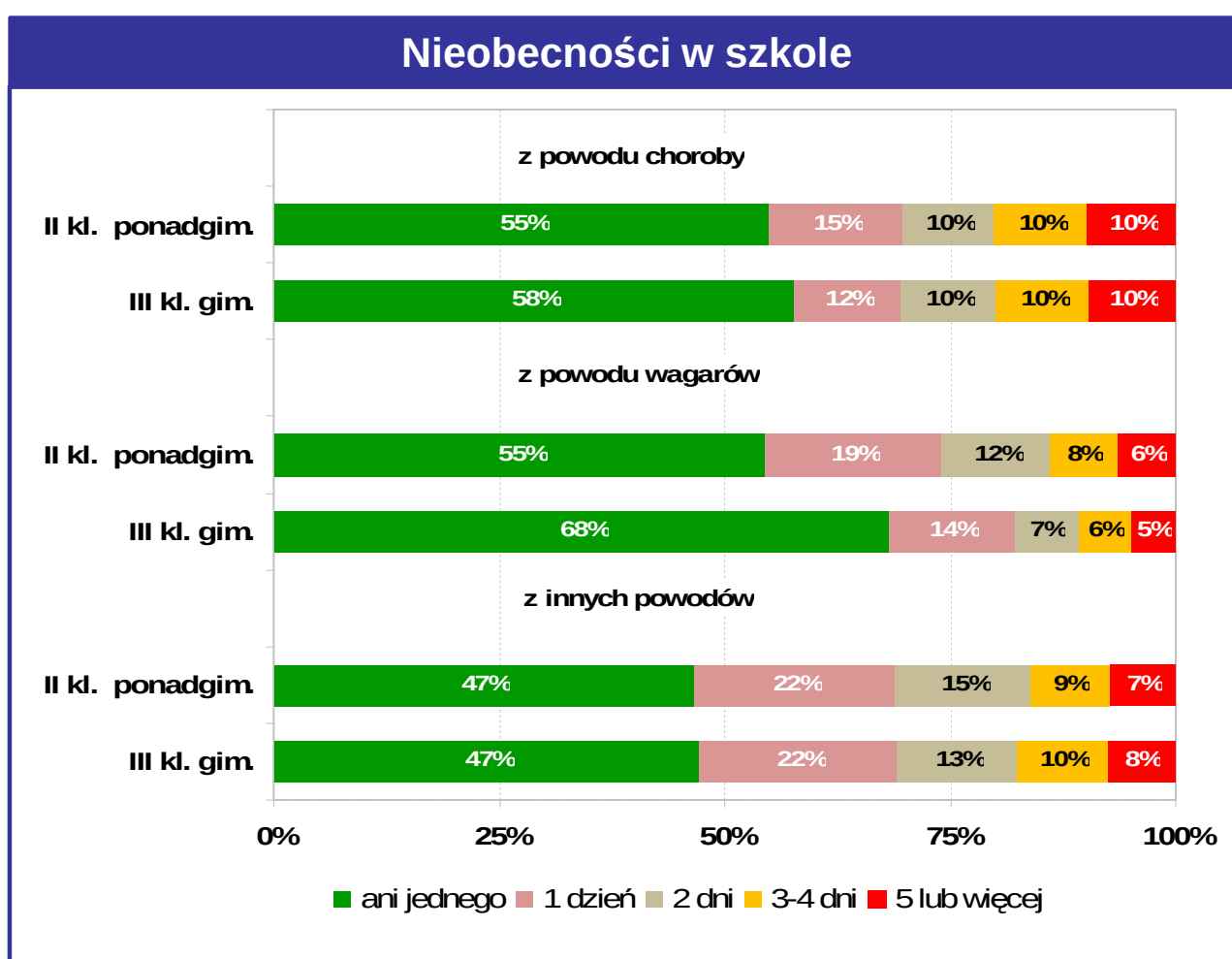
	N
III kl. gim.	1024
II kl. ponadgim.	1183
III kl. gim. chłopcy	527
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	593
II kl. ponadgim. dziewczęta	590

1.1.3. Nieobecności w szkole

W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, z powodu choroby co najmniej 3-4 dni zajęć opuściło 20% uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych i tyle samo z trzecich klas gimnazjum. Częściej w przypadku starszych uczniów zdarzały się nieobecności z powodu wagarów: przynajmniej 3-4 dni z tego powodu opuściło 14% uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. W gimnazjum odsetek ten, zgodnie z deklaracjami uczniów, był niższy niż w przypadku nieobecności z powodu choroby i wynosił 11%. W analizowanym okresie z innych powodów 3-4 dni zajęć szkolne lub więcej opuściło 16% uczniów starszych i 18% uczniów młodszych.

Wykres 4: Nieobecności w szkole.

z powodu choroby	N	z powodu wagarów	N	z innych powodów	N
III kl. gim.	920	III kl. gim.	891	III kl. gim.	932
II kl. ponadgim.	1046	II kl. ponadgim.	1026	II kl. ponadgim.	1157

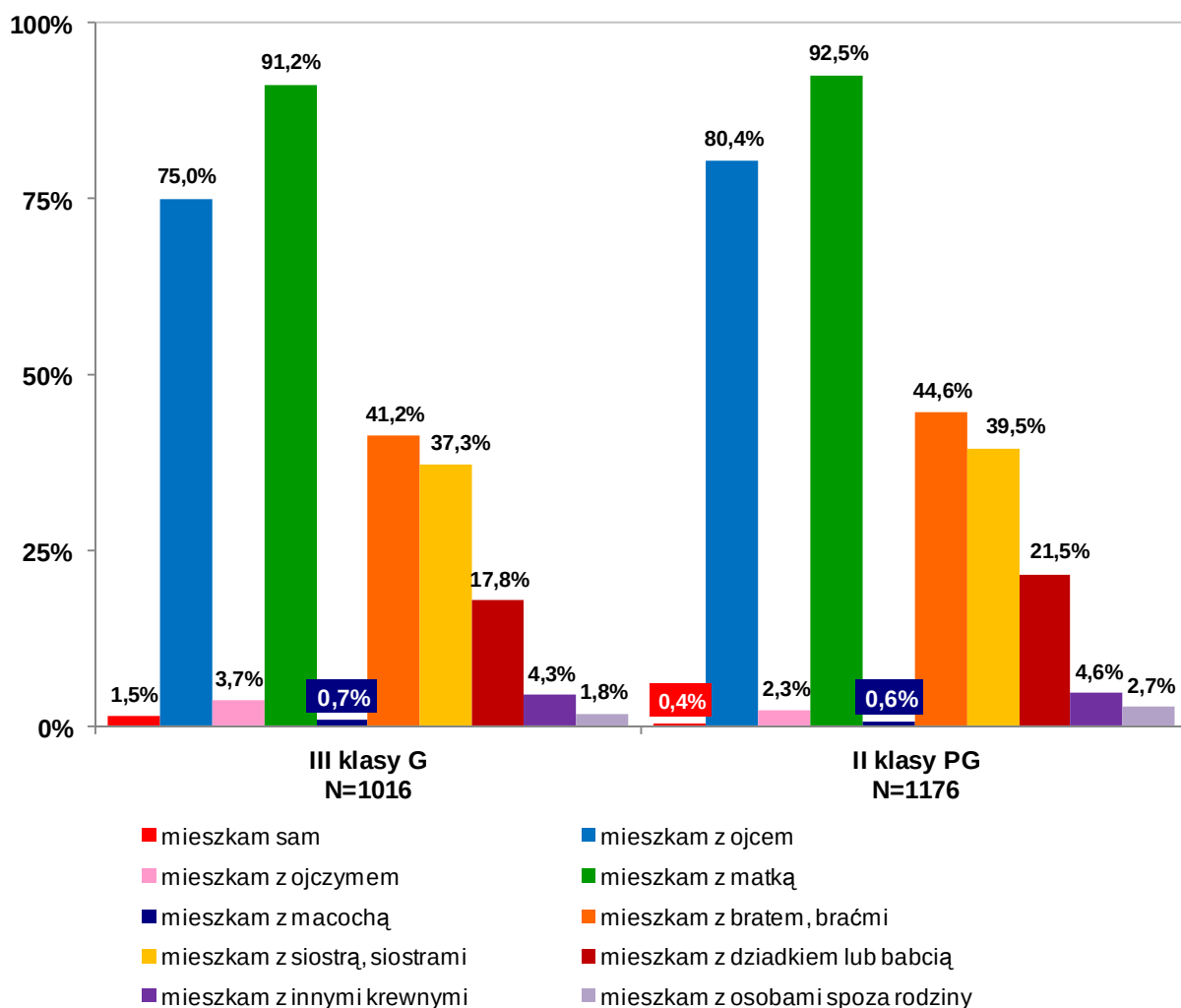

1.1.4. Rodziny badanych

Analizując odpowiedzi gimnazjalistów możemy stwierdzić, iż 91,2% spośród nich mieszka obecnie razem z matką, a 75,0% z ojcem. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych podobny odsetek mieszka z matką (92,5%), z ojcem zaś nieco wyższy (80,4%). Z ojczymem lub macochą mieszka 4,4% gimnazjalistów i nieco mniej respondentów ze starszej badanej frakcji (2,9%). Co szósty gimnazjalista mieszka razem z babcią lub dziadkiem (17,8%), w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek ten wynosi 21,5% (co piąty). Niewielki odsetek badanych (1,8% gimnazjalistów i 2,7% uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych) mieszka z osobami spoza rodziny.

Osoby, z którymi mieszka respondent

Wykres 5: Odsetki uczniów, którzy wskazali, że mieszkają z wymienionymi osobami. UWAGA: odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną kategorię z listy.

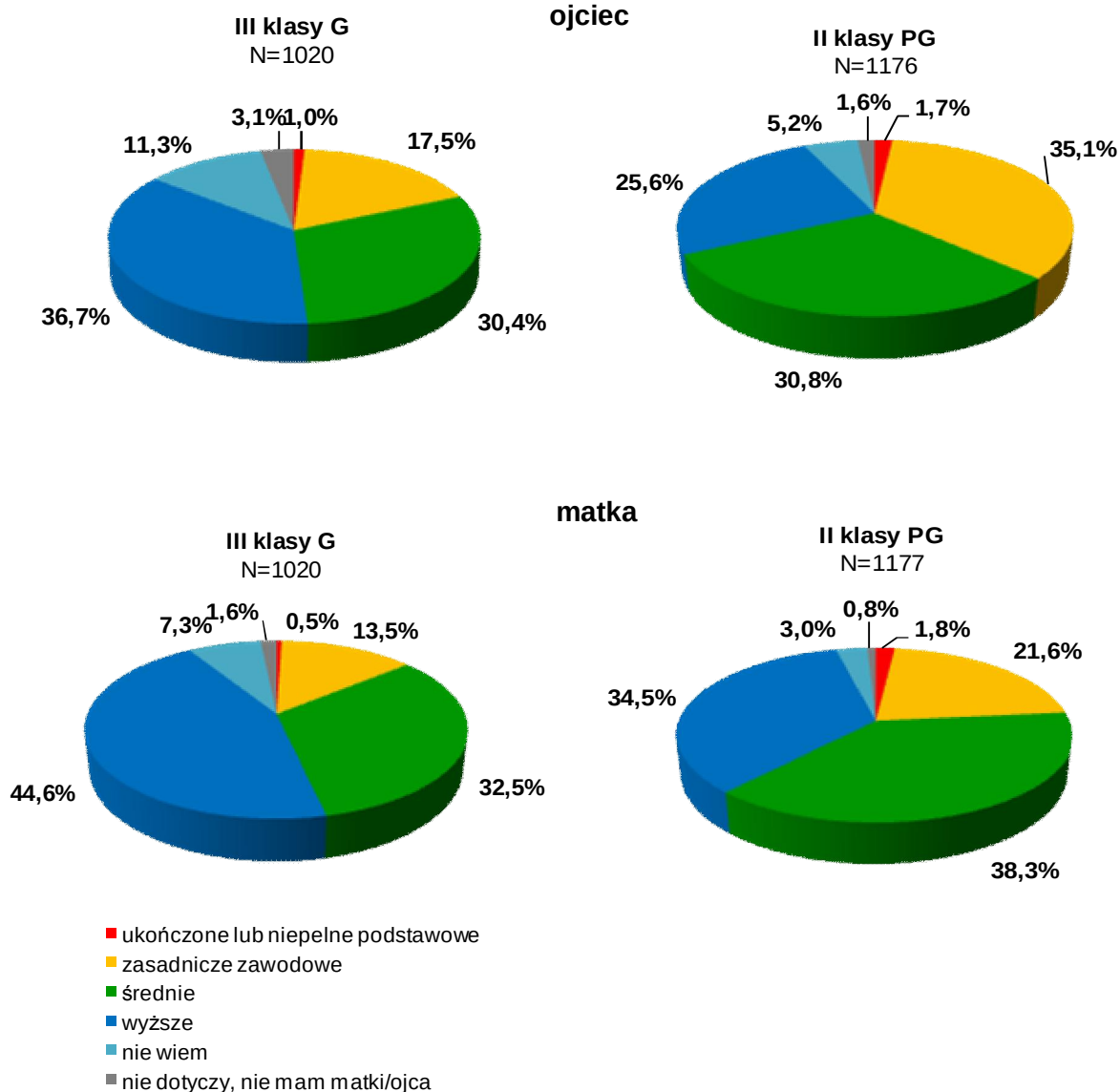

1.1.5. Wykształcenie rodziców

Wykształcenie rodziców

Jakie jest wykształcenie Twojego ojca? Jak jest wykształcenie Twojej matki?

Wykres 6: Wykształcenie matki i ojca – porównanie pomiędzy rocznikami.

1.1.5. Wykształcenie rodziców

Jak wynika z deklaracji badanej młodzieży zarówno rodzice gimnazjalistów, jak i rodzice uczniów szkół ponadgimnazjalnych najczęściej posiadali wykształcenie średnie lub wyższe. Niemal co trzeci badany gimnazjalista (30,4%) i co trzeci uczeń drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (30,8%) przyznaje, że jego ojciec ma wykształcenie średnie. Podobne odsetki badanych wskazują również na średni poziom wykształcenia swoich matek – 32,5% wśród gimnazjalistów i nieco więcej – 38,3% w starszej grupie badanych.

36,7% gimnazjalistów wskazuje, iż ich ojcowie legitymują się dyplomem wyższej uczelni, 44,6% wskazuje na wyższe wykształcenie swojej mamy. Wśród uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wynoszą odpowiednio: 25,6% i 34,5%.

Wykształcenie zawodowe – jak wynika z deklaracji uczniów – posiada 17,5% ojców i 13,5% matek. Wśród starszej badanej młodzieży tj. uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki rodziców z wykształceniem zawodowym są wyższe. Ponad 1/3 badanych przyznała, iż ich ojciec posiada wykształcenie zawodowe (35,1%), ponad 1/5 wskazała na takie wykształcenie w przypadku swojej matki (21,6%).

Jedynie 1,0% badanych gimnazjalistów stwierdził, iż ich ojcowie mają wykształcenie podstawowe, a 0,5% uczniów z tej grupy zadeklarowało, że takie wykształcenie mają ich matki. W grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych odsetek takich deklaracji w przypadku ojców wynosił 1,7%, a w przypadku matek – 1,8%.

Na uwagę zasługuje grupa uczniów, która nie była zorientowana, jakie wykształcenie posiadają ich rodzice. 11,3% uczniów szkoły gimnazjalnej i 5,2% ze szkół ponadgimnazjalnych nie wiedziało, jakie wykształcenie posiada ich ojciec, w przypadku matek takiej wiedzy nie posiadał (nie deklarował) co czternasty gimnazjalista (7,3%) i ponad 3% uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych.

Prawdopodobnie kwestia wykształcenia nie była dla tej grupy badanych przedmiotem rozmów z rodzicami np. przy okazji formułowania własnych planów związanych z edukacją albo z jakichś powodów ta część młodzieży nie chciała wypowiadać się na ten temat.

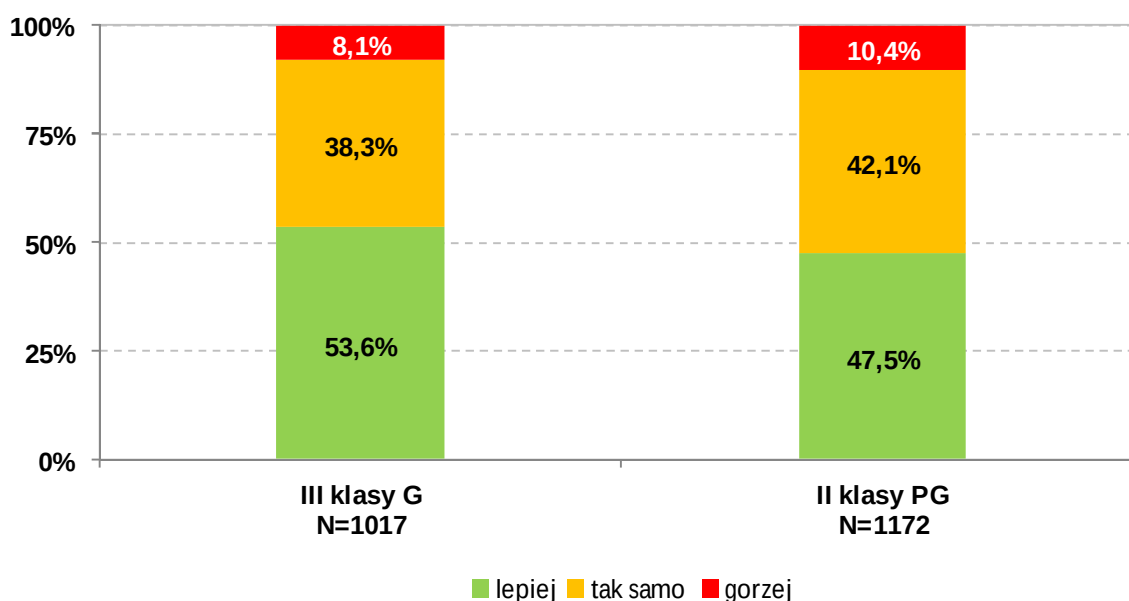

1.1.6. Warunki materialne rodziny

Warunki materialne rodziny

Jak powodzi się Twojej rodzinie w porównaniu z innymi rodzinami w Polsce?

Wykres 7: Ocena sytuacji materialnej rodziny – porównanie pomiędzy rocznikami.

Badani dość dobrze oceniają warunki finansowe swojej rodziny. Przekonanie, iż własna rodzina ma się lepiej w porównaniu z innymi rodzinami w Polsce wyraziła ponad połowa uczniów z trzecich klas gimnazjum (53,6%) oraz prawie połowa uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (47,5%).

Średnio co jedenasty badany uczeń stwierdził, iż warunki materialne w jego rodzinie są gorsze w porównaniu z innymi rodzinami w Polsce. Opinię taką wyraziło 8,1% uczniów klas trzecich gimnazjum oraz 10,4% badanych z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Przekonanie, że własna rodzina ma się podobnie jak inne rodziny w Polsce (nie wiemy jednak dokładnie jaka ocena kryje się pod tym sformułowaniem: dobrze czy źle) wyraziło ok. 2/5 badanych – 38,3% gimnazjalistów oraz 42,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

1.1.7. Wydatki na własne potrzeby

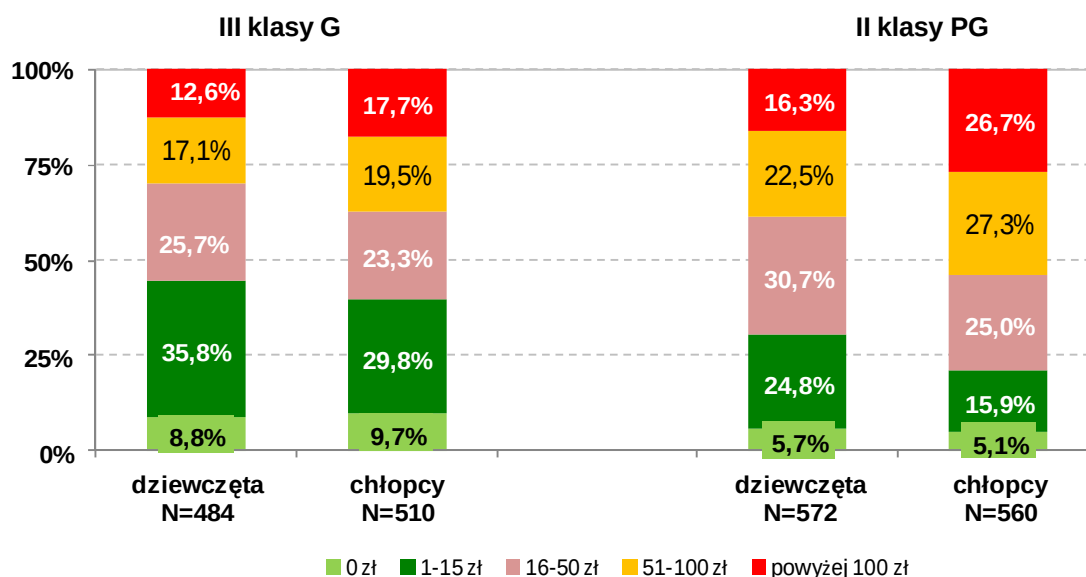
Wydatki uczniów przeznaczane na własne potrzeby maleją wraz z wiekiem badanych osób. Ponad 1/3 dziewcząt uczących się w gimnazjum deklaruje, iż wydaje tygodniowo na własne potrzeby (bez kontroli ze strony rodziców) kwotę nie przekraczającą 15 zł (35,8%). W przypadku chłopców z tej grupy wiekowej odsetek ten wynosi 29,8%. W szkołach ponadgimnazjalnych takie wydatki deklarowało 24,8% dziewcząt i 15,9% chłopców.

1/4 uczniów szkół ponadgimnazjalnych (25%) i 30,7% uczennic stwierdziło, że ich wydatki na własne potrzeby wynoszą od 16 do 50 zł. W przypadku młodszych badanych: wydatki na poziomie 16-50 zł deklarowało 25,7% dziewcząt i 23,3% chłopców.

12,6% szesnastoletnich uczennic zadeklarowało, że wydaje tygodniowo więcej niż 100 zł, w przypadku chłopców ponad co szósty badany (17,7%). W grupie starszych uczniów wydatki na poziomie powyżej 100 zł tygodniowo deklarowało 16,3% uczennic i prawie 27% chłopców. Oznacza to, że co szósta dziewczyna i co czwarty chłopak z tej frakcji wiekowej wydaje na swoje potrzeby poza kontrolą rodziców ponad 400 zł miesięcznie.

Wydatki na własne potrzeby

Ile pieniędzy zwykle wydajesz na swoje potrzeby bez kontroli ze strony rodziców?

Wykres 8: Tygodniowe wydatki uczniów na własne potrzeby (bez kontroli rodziców) – wyniki w podziale na płeć.

1.2. Jak wypoczywają krakowskie nastolatki

1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Badanie pozwoliło m.in. poznać preferencje uczniów w zakresie sposobów spędzania wolnego czasu. Respondenci deklarowali jak często poświęcają swój wolny czas różnym „przyjemnościom”: graniu w gry komputerowe, aktywnemu uprawianiu sportu, czytaniu książek, wieczornemu wychodzeniu z przyjaciółmi, wychodzeniu ze znajomymi do centrum handlowego, używaniu Internetu dla przyjemności, graniu na automatach do gier itp.

W przypadku niektórych analizowanych sposobów wykorzystywania wolnego czasu nie odnotowano istotnych różnic ani ze względu na płeć, ani wiek uczniów. W kilku przypadkach takie różnice jednak występują:

- chłopcy częściej niż dziewczęta **grają w gry komputerowe**: prawie codziennie gra ponad 3/5 młodszych uczniów (61,9%) i co trzeci starszy uczeń (37,9%). W klasach trzecich gimnazjum gra prawie codziennie niemal dwukrotnie mniejszy odsetek dziewcząt (12,0%), niż w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych (7,9%). **Badanie pokazuje, że wśród starszej młodzieży wyraźnie spada częstotliwość grania na komputerze.** Warto zauważyć, że w klasach trzecich gimnazjum w taki sposób nie spędza czasu wolnego zaledwie 2,2% chłopców, a w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych 5,1%.
- chłopcy częściej niż dziewczęta **aktywnie uprawiają sport**; prawie codziennie w ten sposób spędza czas wolny 29,3% dziewcząt i 52,8% chłopców w gimnazjach. **Niepokojącym sygnałem wydaje się dość wyraźny spadek liczby młodzieży aktywnie uprawiającej sport w szkołach ponadgimnazjalnych** – odsetek tych, którzy deklarowali iż prawie codziennie aktywnie uprawiają sport spadł tu niemal o ponad 10 pkt. procentowych i niemal 10 pkt. procentowych w grupie dziewcząt.
- dziewczęta w gimnazjach znacznie częściej niż chłopcy **czytają książki dla przyjemności**; prawie codziennie w ten sposób czas wolny spędza ponad co piąta uczennica (21,1%), w przypadku chłopców z tego samego rocznika odsetek ten kształtuje się na poziomie 10,9% (co dziewiąty). Wśród uczniów drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych czytelnictwo kształtuje się na nieco niższym poziomie niż w gimnazjum. Dla przyjemności prawie codziennie książki czyta tu 9,6% chłopców, w przypadku dziewcząt tylko 14,5%.
- **wieczorne wyjścia z przyjaciółmi** są popularnym stylem wypoczyniania wśród krakowskiej młodzieży. W taki sposób prawie codziennie czas wolny spędza co piąty uczeń kształcący się w szkole ponadgimnazjalnej (20,0%), rzadziej uczennice (12,0%). W gimnazjum odnotowano mniejsze różnice między płciami: uczniowie -13,8%, a uczennice-14,3%. Odnotowano różnice między odsetkami młodszych i starszych badanych spędzających w ten sposób czas wolny co najmniej raz na tydzień. Z taką częstotliwością wychodzi z przyjaciółmi 38,3% chłopców oraz 42,8% dziewcząt ze szkół ponadgimnazjalnych i odpowiednio: 24,5% i 25,9% z gimnazjum.

1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

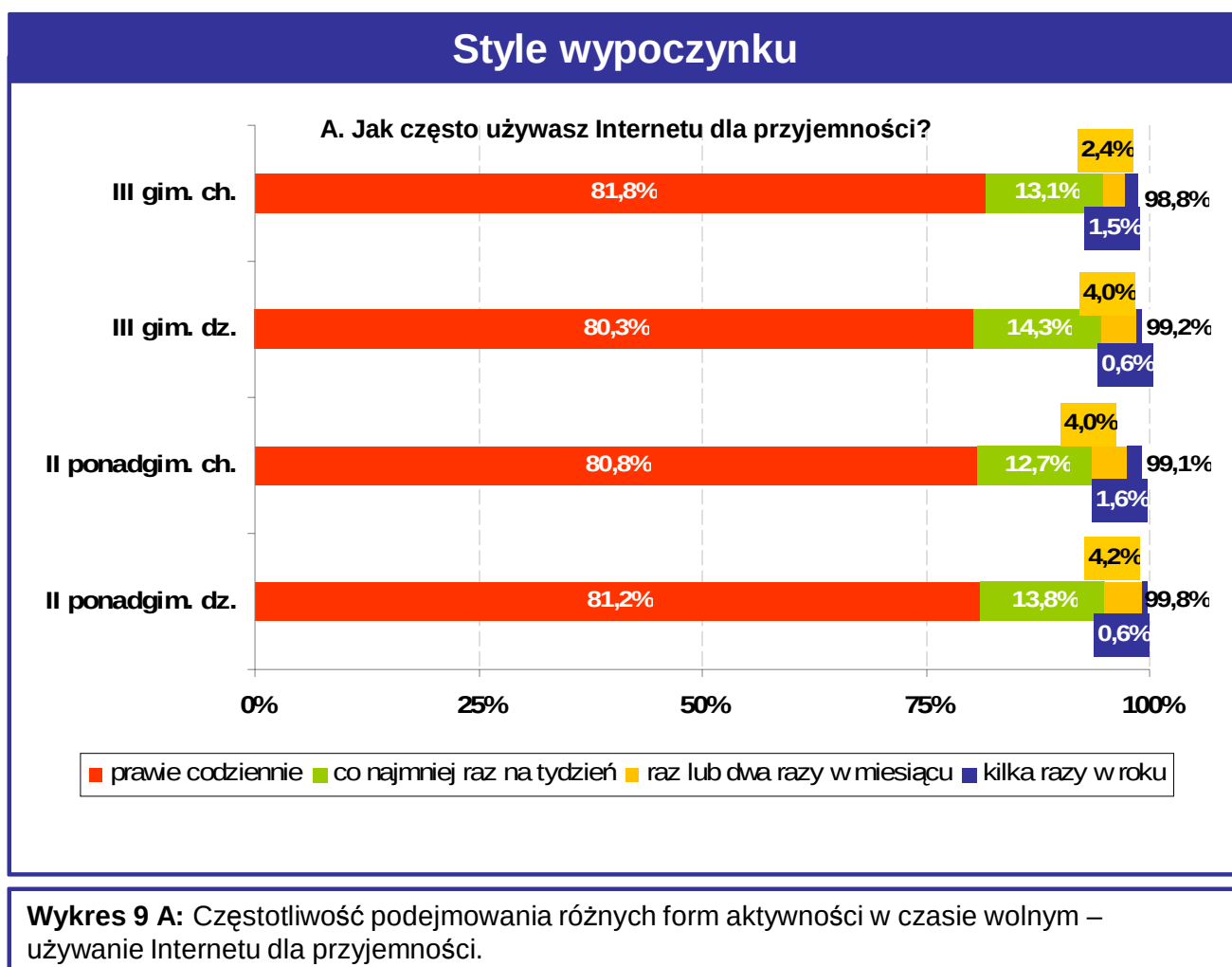
- **własne hobby** posiada 86,3% – 90,6% dziewcząt oraz 88,4% – 88,8% chłopców. Chłopcy częściej niż dziewczęta poświęcają mu czas prawie codziennie. Zarówno w przypadku chłopców, jak i dziewcząt odsetki tych, którzy poświęcają czas na hobby prawie codziennie, maleją wraz z wiekiem. W klasach trzecich gimnazjum swojemu hobby czas wolny prawie codziennie poświęca prawie co drugi uczeń (45,3%) i co trzecia uczennica (33,1%), a w klasach drugich 1/3 uczniów (36,8%) i co czwarta uczennica (23,8%).
- **wychodzenie ze znajomymi do centrum handlowego**, chodzenie po parku, ulicach dla przyjemności podobnie jak wychodzenie z nimi wieczorami, jest także popularnym sposobem spędzania wolnego czasu. Taki styl wypoczynku deklarowało od 93,5% do 99,1% badanych. Młodsze uczennice częściej prawie codziennie spędzają w ten sposób czas niż starsze. Do codziennego chodzenia do centrów handlowych, po ulicach i parkach dla przyjemności przyznało się 25,3% chłopców i 35,6% dziewcząt z trzecich klas gimnazjum i odpowiednio: 25,7% i 22,8% z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.
- chłopcy zdecydowanie częściej niż dziewczęta **grają na automatach do gier**; taką formę rozrywki uprawia mniej więcej co czwarty badany chłopak (23,8% w szkołach ponadgimnazjalnych i 23,9% w gimnazjach). W przypadku dziewcząt odsetki te wynoszą odpowiednio: 8,7% i 10,4%.
- w **lotto gra** 26,7% - 28,8% uczennic oraz 35,3% - 36,9% uczniów, chłopcy grają więc częściej niż dziewczęta. 3% chłopców w gimnazjach gra w lotto co najmniej raz w tygodniu; dla porównania z taką częstotliwością grywa zaledwie 0,6% dziewcząt na tym samym szczeblu edukacji, a w szkołach ponadgimnazjalnych 1,6% chłopców i 0,7% dziewcząt. Z tej formy rozrywki krakowscy uczniowie korzystają więc sporadycznie.

1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

- **używanie Internetu dla przyjemności** zadeklarowało od 98,8% do 99,8% uczniów, z czego ogromny odsetek uczniów w każdym roczniku (ponad 4/5) wypoczywa w ten sposób prawie codziennie. W przypadku dziewcząt odsetek korzystających z Internetu z taką częstotliwością wynosi 80,3% w gimnazjach i 81,2% w szkołach ponadgimnazjalnych, wśród chłopców odpowiednio: 81,8% i 80,8%. Wyniki te oznaczają, że w Krakowie świat Internetu jest ważną częścią codziennego życia młodych ludzi, może on być źródłem wartościowej wiedzy i cennych informacji, ale także źródłem wielu różnych zagrożeń (przemoc, agresja, ryzykowne zachowania seksualne), czasami prowadzących do poważnych zaburzeń, w tym uzależnienia

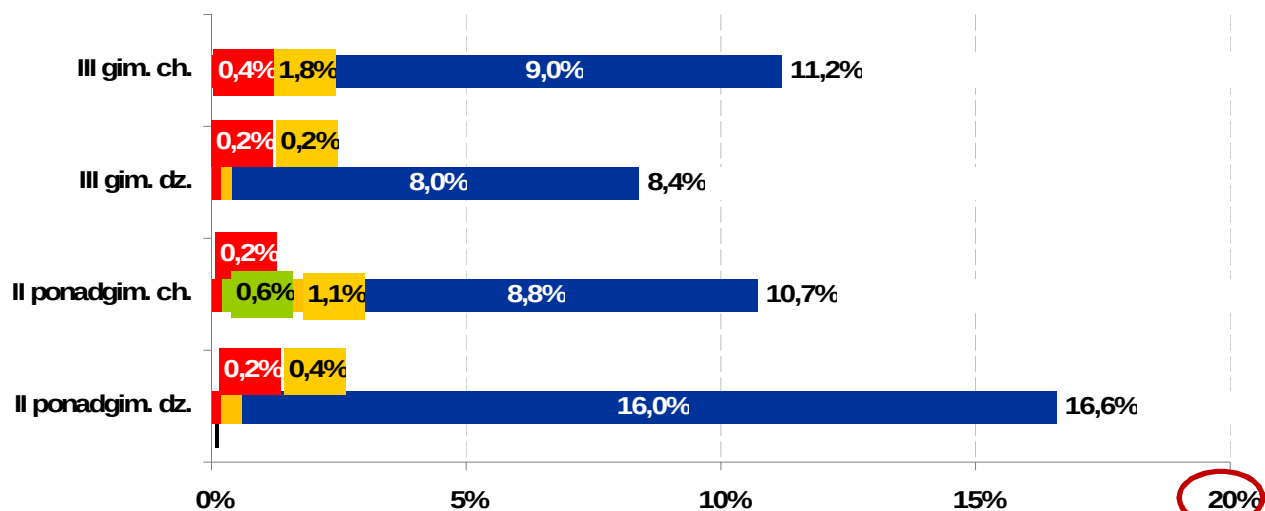

1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

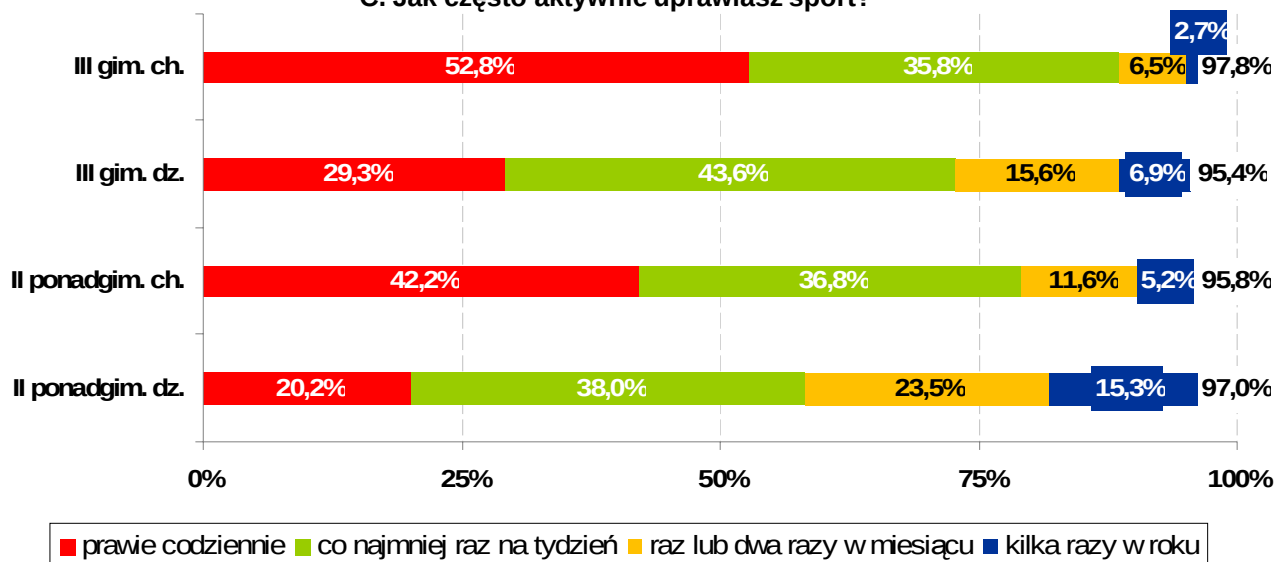

Style wypoczynku

B. Jak często grasz w konkursach sms-owych?

C. Jak często aktywnie uprawiasz sport?

Wykres 9 B i C: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – granie w konkursach sms-owych, aktywne uprawianie sportu.

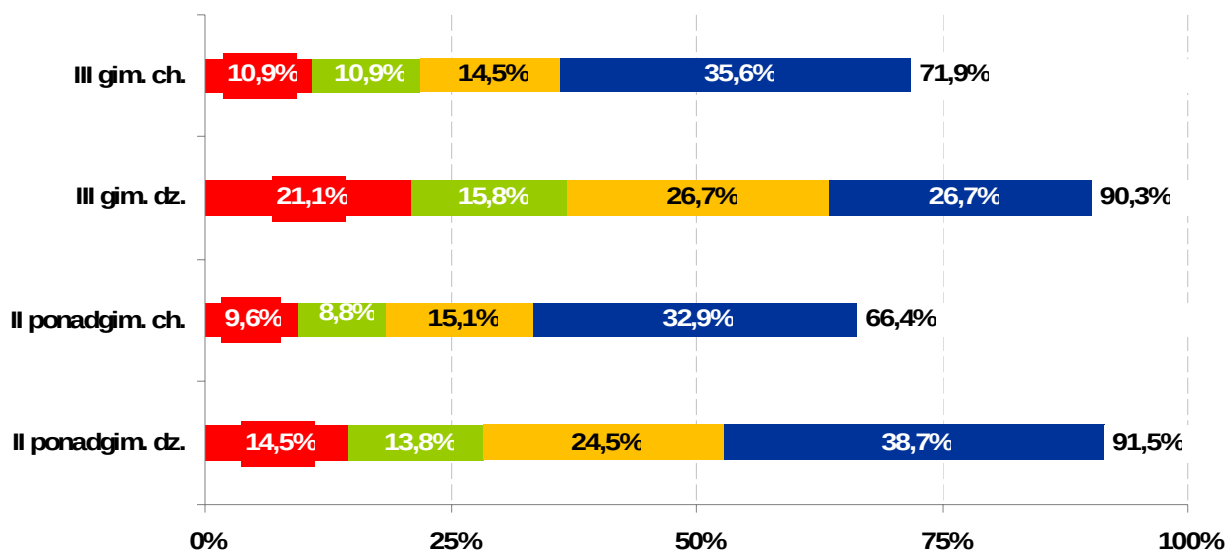

1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

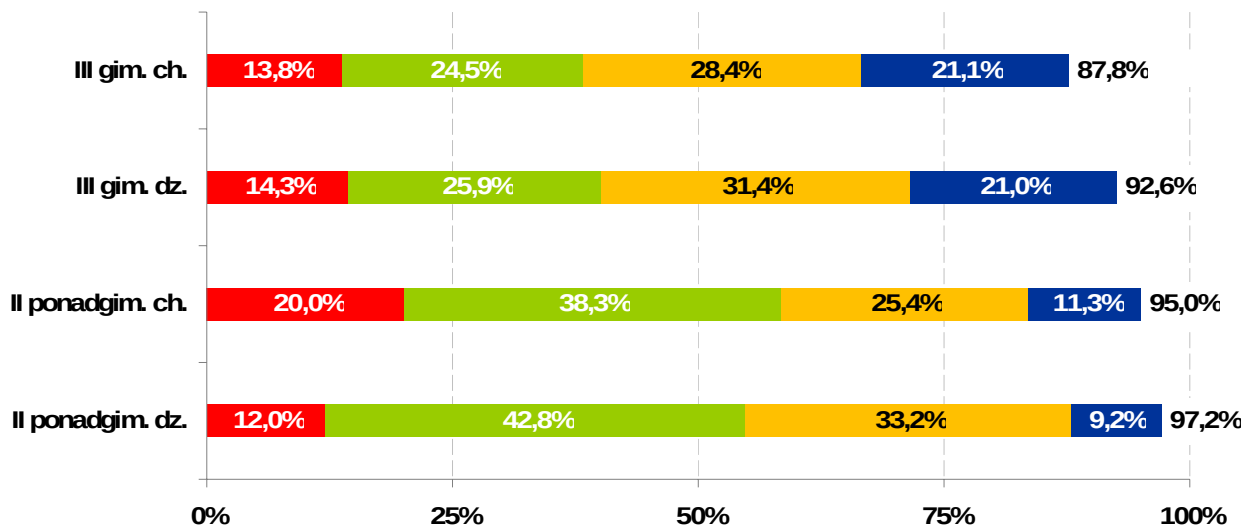

Style wypoczynku

D. Jak często czytasz książki dla przyjemności?

E. Jak często wychodzisz z przyjaciółmi wieczorem?

■ prawie codziennie ■ co najmniej raz na tydzień ■ raz lub dwa razy w miesiącu ■ kilka razy w roku

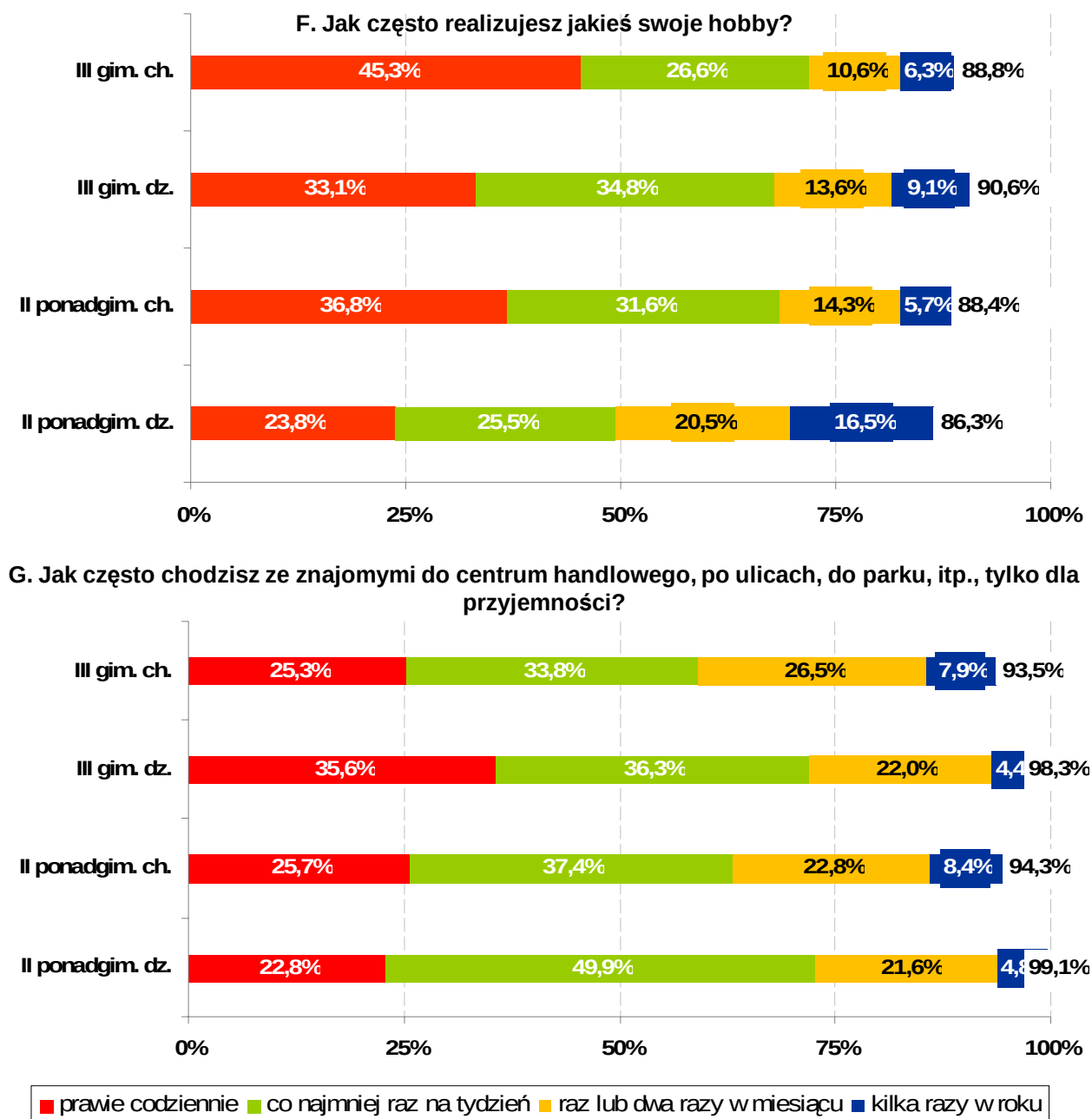
Wykres 9 D i E: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – czytanie książek dla przyjemności, wychodzenie z przyjaciółmi wieczorami.

1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Style wypoczynku

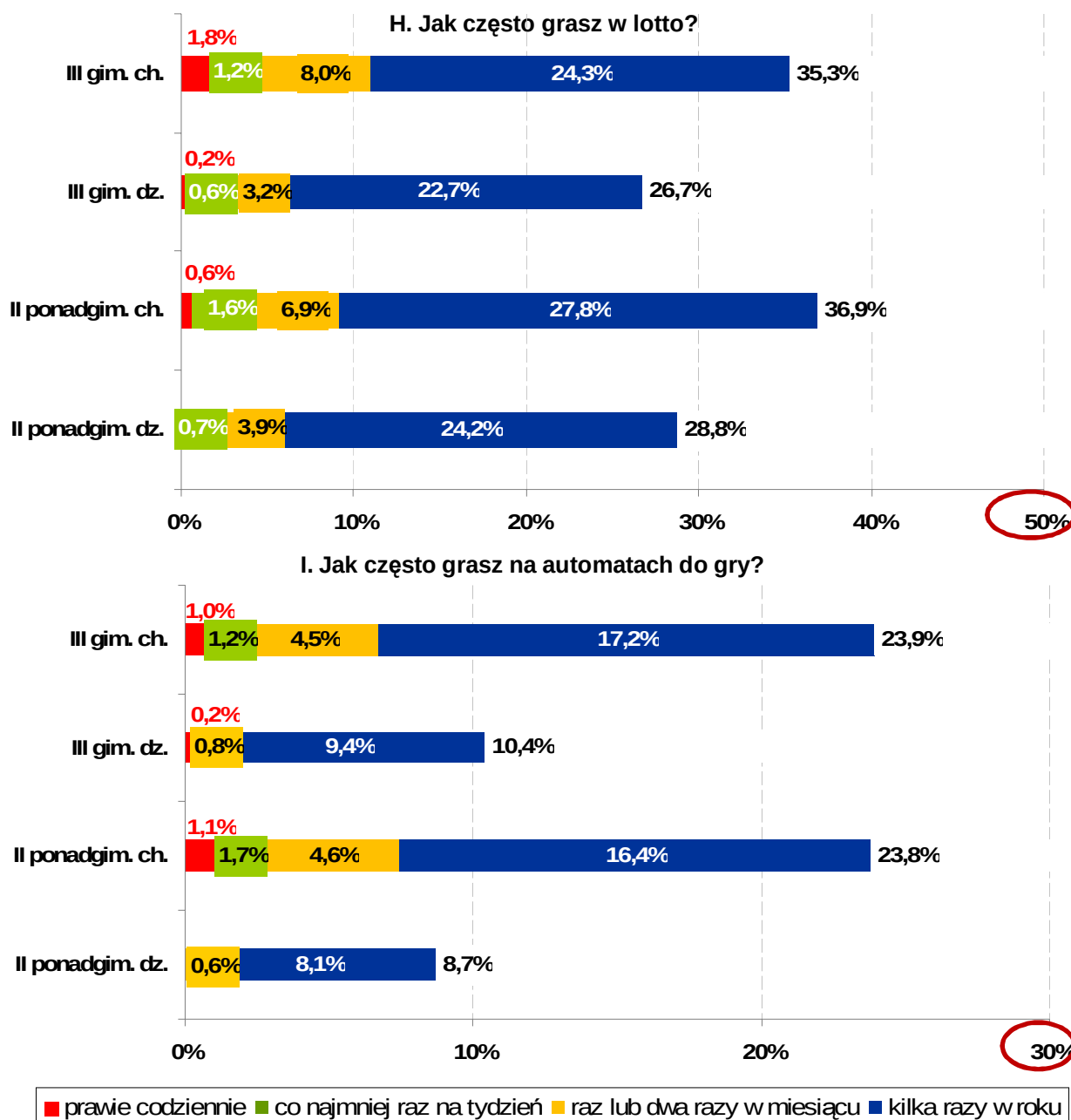
Wykres 9 F i G: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – realizowanie hobby, chodzenie ze znajomymi do centrum handlowego, po ulicach, do parku, itp., tylko dla przyjemności.

1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Style wypoczynku

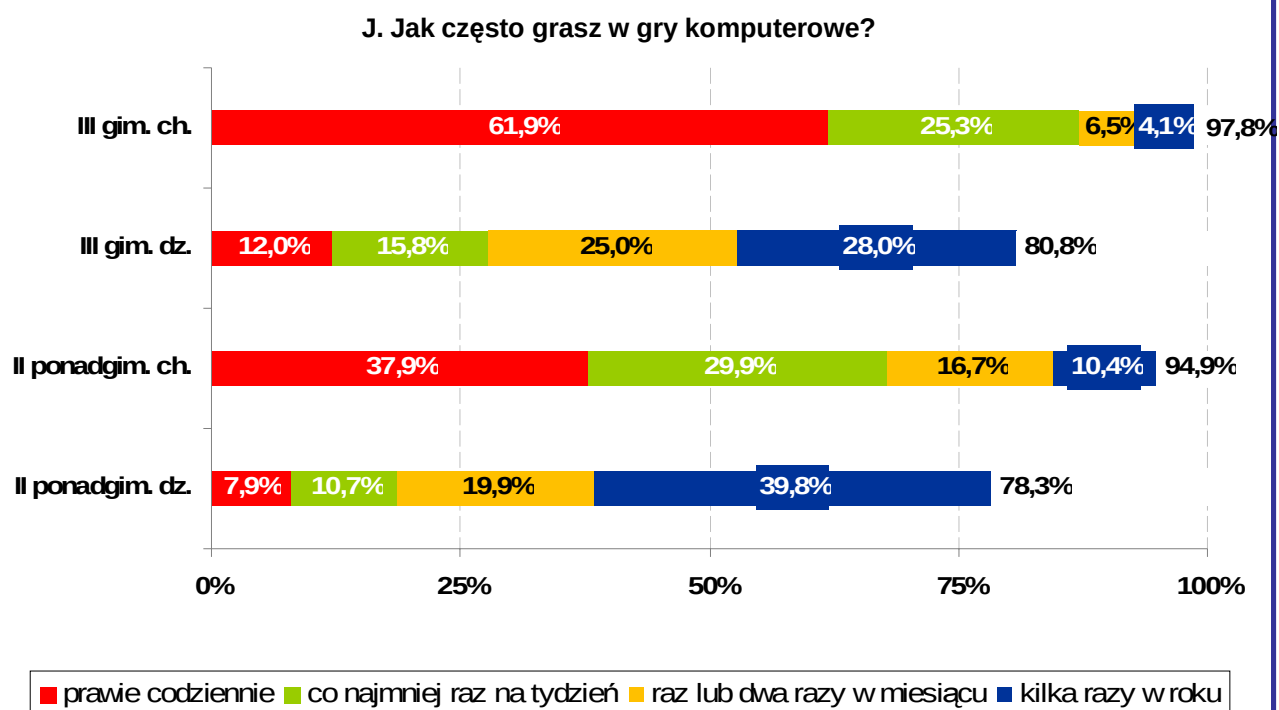
Wykres 9 H i I: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – granie w lotto, granie na automatach.

1.2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Style wypoczynku

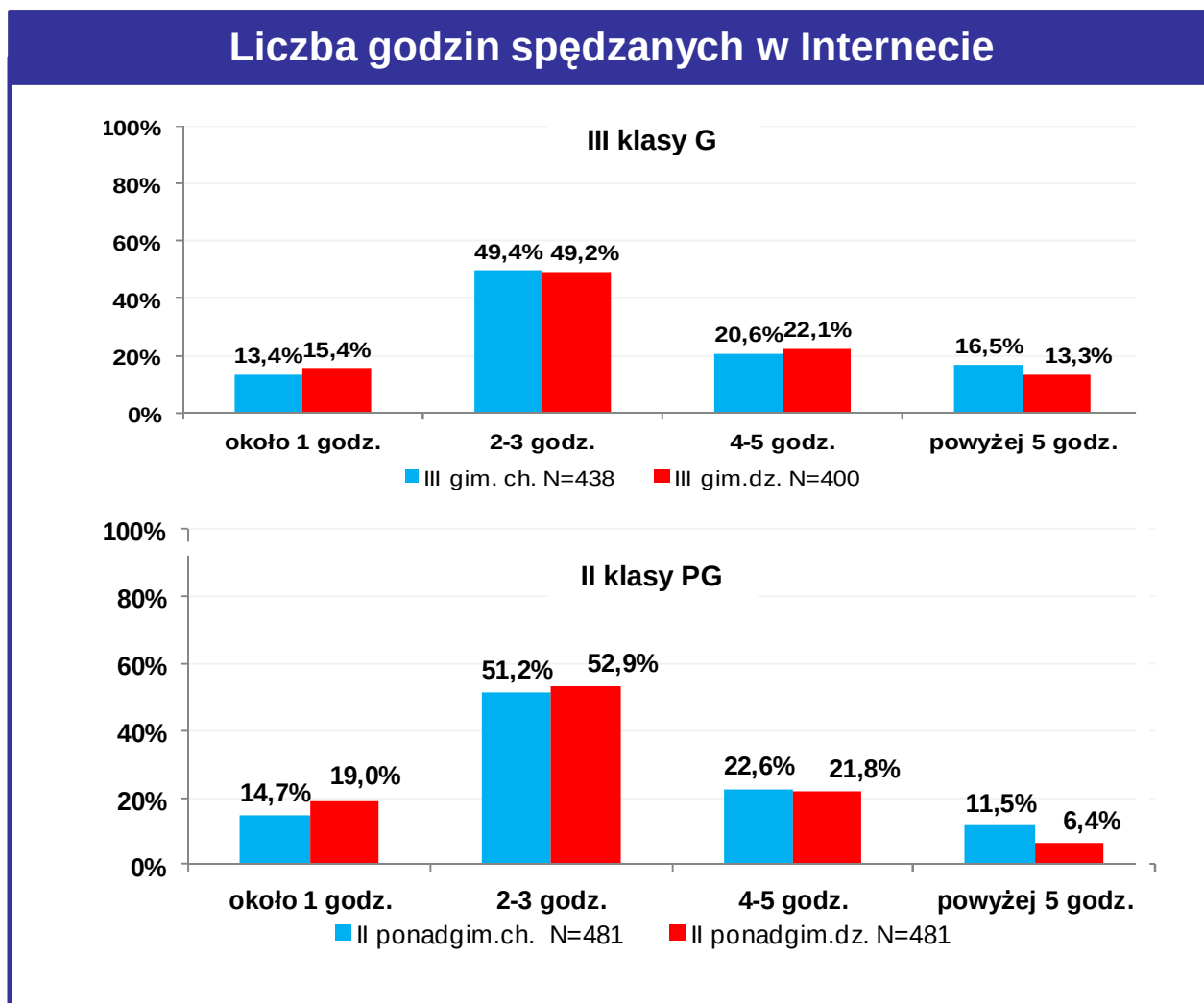
Wykres 9 J: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – graniu w gry komputerowe.

	N									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
III kl. gim. chłopcy	536	534	533	531	532	533	534	536	536	534
III kl. gim. dziewczęta	498	499	499	499	499	497	497	499	498	499
II kl. ponadgim. chłopcy	595	595	592	593	593	594	593	593	595	594
II kl. ponadgim. dziewczęta	592	592	589	592	591	586	592	591	592	592

1.2.2. Liczba godzin spędzanych „w sieci” internetowej przez uczniów

Wykres 10: Liczba godzin spędzanych (zazwyczaj) w ciągu dnia „w sieci” przez badanych często korzystających z Internetu. Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Dane w podziale na płeć – klasy III G i II PG.

Uczniów, którzy wskazali, że codziennie lub prawie codziennie korzystają w czasie wolnym z Internetu zapytano, ile czasu poświęcają na ten rodzaj aktywności.

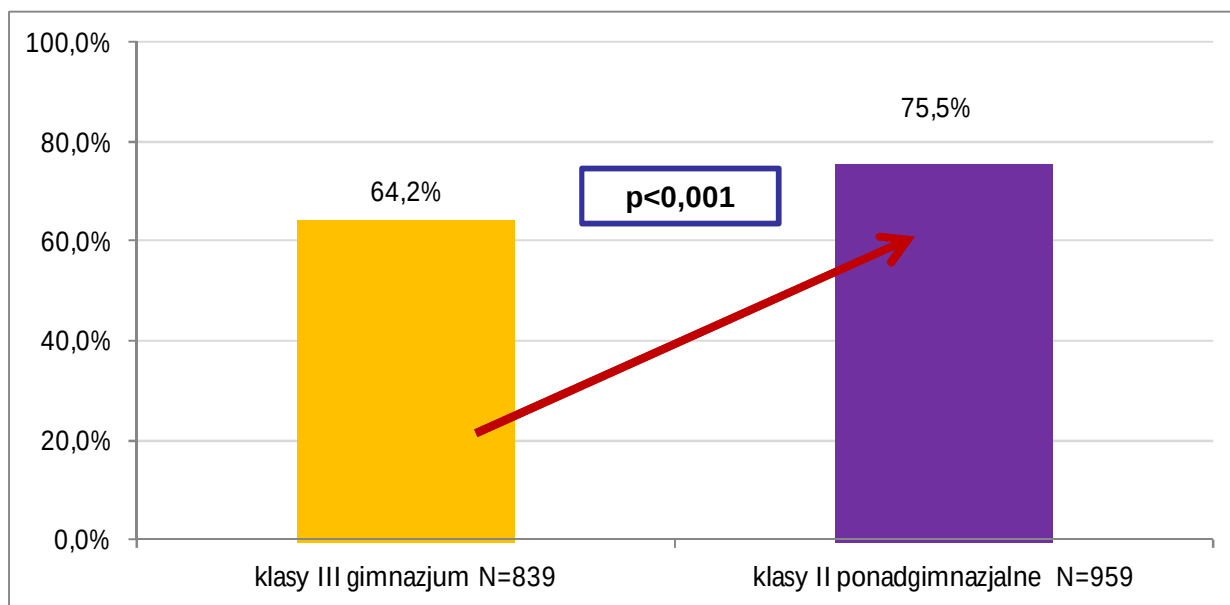
Jak pokazuje wykres 10, co drugi uczeń i uczennica, niezależnie od szczebla edukacji, spędzają w sieci zazwyczaj 2-3 godziny w ciągu dnia. Wśród uczniów, którzy korzystają z Internetu przez 4 i więcej godzin dziennie – jest 37,1% chłopców i 35,4% dziewcząt w klasach trzecich gimnazjum oraz odpowiednio 34,1% chłopców i 28,2% dziewcząt w klasach drugich ponadgimnazjalnych. Badanie pokazuje, że **problem długotrwałego przebywania w sieci dotyczy więc w Krakowie uczniów z obu frakcji wiekowych** – ponad co trzeciego chłopca i co trzeciej dziewczyny. W przypadku uczniów drugich klas ponadgimnazjalnych – co trzeciego chłopca i co czwartej dziewczyny.

1.2.3. Korzystanie z Internetu w godzinach nocnych

Korzystanie z Internetu w godzinach nocnych

Wykres 11: Odsetki uczniów przebywających „w sieci” w godzinach nocnych wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do osób korzystających z Internetu codziennie lub prawie codziennie. Klasy III G i II PG (test Chi²)

Uczniów, którzy korzystają z Internetu w czasie wolnym prawie codziennie lub codziennie zapytano także, czy zdarza im się przebywać „w sieci” w godzinach nocnych tj. po 22 wieczorem. Jak pokazuje wykres 10, w klasach trzecich aż 64,2% spośród nich przyznało, że spędza czas w „sieci” w nocy, w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek ten był istotnie wyższy i wynosił 75,5% (różnica istotna statystycznie).

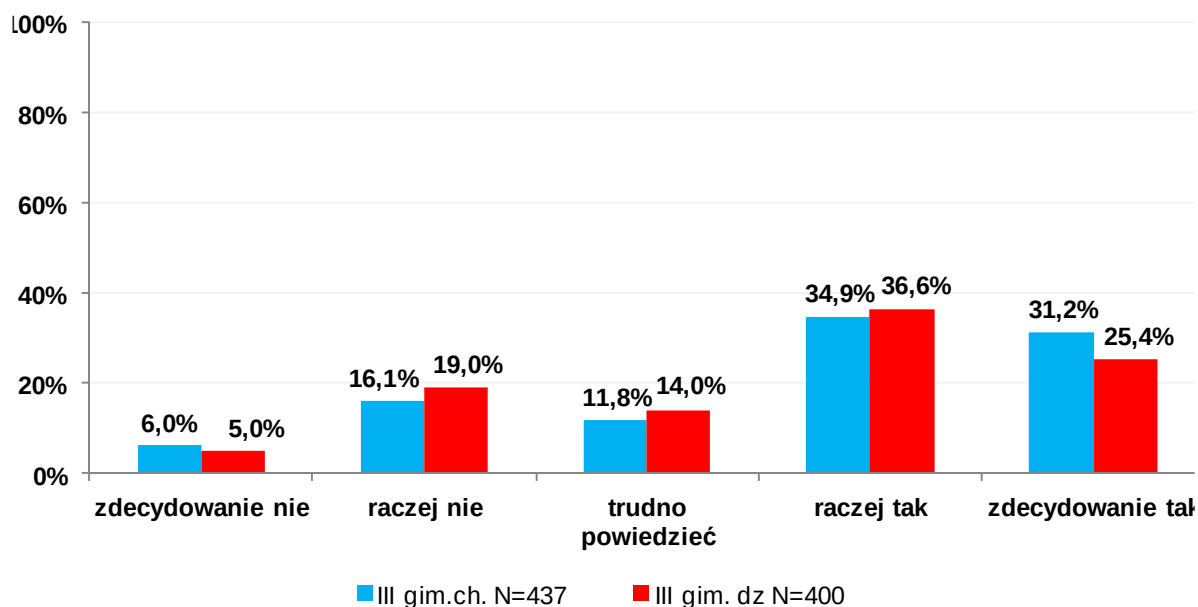
Oznacza to, że w Krakowie zdecydowana większość częstych użytkowników Internetu korzysta z niego nie tylko w ciągu dnia, ale także w godzinach nocnych, problem ten bardziej rozpowszechniony wśród starszych badanych uczniów.

1.2.3. Korzystanie z Internetu w godzinach nocnych

Spędzanie czasu w "sieci" w godzinach nocnych

Wykres 12: Czy zdarza Ci się spędzać czas w sieci w godzinach nocnych? Procentowanie do osób korzystających z Internetu codziennie lub prawie codziennie. Klasy III G – wyniki w podziale na płeć.

Jeśli przyjrzeć się wynikom przedstawionym w podziale na płeć, okazuje się, że problem nocnego korzystania „z sieci” dotyczy 66,1% chłopców i nieco mniejszej grupy, bo 62% dziewcząt w szkołach gimnazjalnych.

Częściej o tym, iż takie doświadczenia są rzadkie lub w ogóle nie występują pisały dziewczęta – 24,0%, w przypadku chłopców – 22,1%.

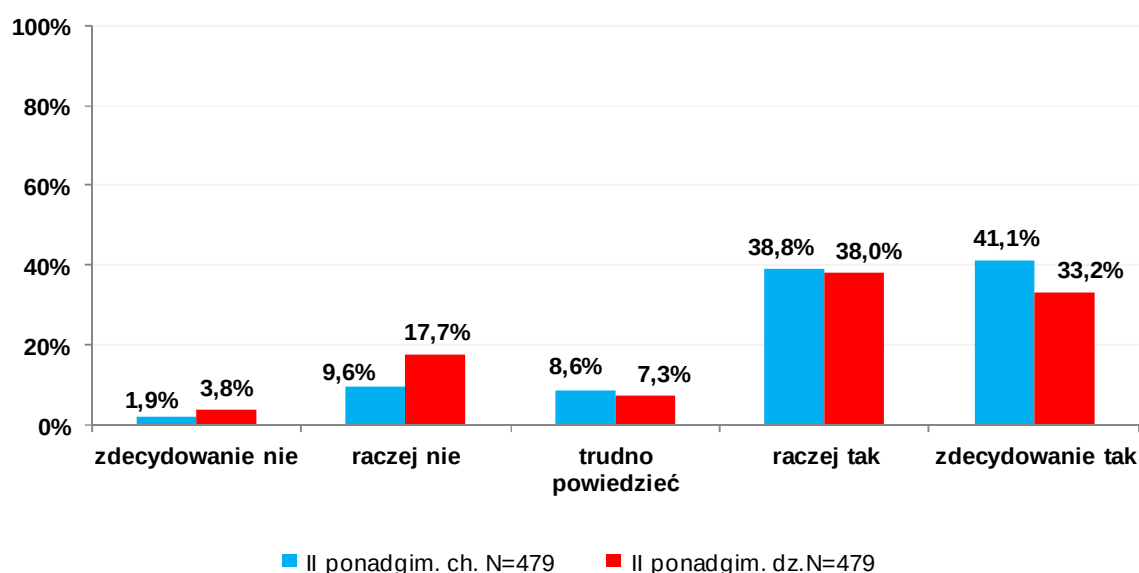
Trudności z jednoznaczną odpowiedzią na pytanie miało 11,8% chłopców i nieco więcej dziewcząt – 14,0%.

1.2.3. Korzystanie z Internetu w godzinach nocnych

Spędzanie czasu w "sieci" w godzinach nocnych

Wykres 13: Czy zdarza Ci się spędzać czas w sieci w godzinach nocnych? Procentowanie do osób korzystających z Internetu codziennie lub prawie codziennie – klasy II PG.

W przypadku szkół ponadgimnazjalnych problem nocnego korzystania „z sieci” dotyczy wyższej niż w przypadku gimnazjalistów grupy chłopców – 79,9% i grupy dziewcząt – 71,2%.

Dziewczęta częściej niż chłopcy pisały o tym, że takie doświadczenia są rzadkie lub w ogóle nie występują: odpowiednio 21,5% uczennic i 11,5% uczniów.

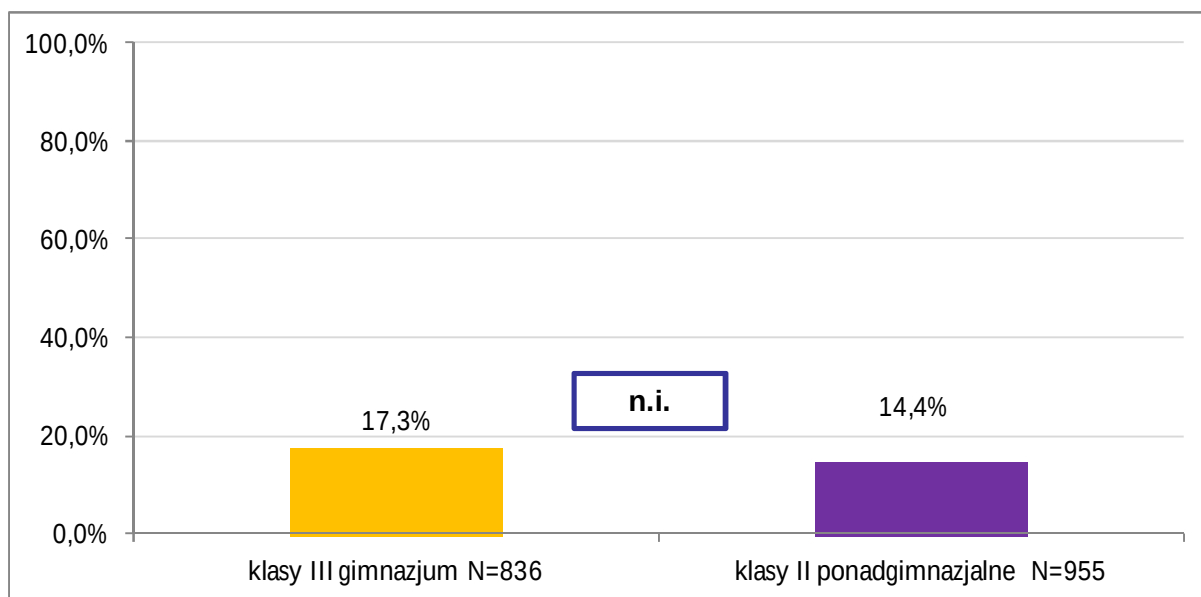
Trudności z jednoznaczną odpowiedzią na pytanie miało 8,6% chłopców i 7,3% dziewcząt z tego rocznika.

1.2.4 Internet jako sposób poprawy nastroju

Korzystanie z Internetu dla poprawy nastroju

Wykres 14: Odsetki uczniów deklarujących potrzebę przebywania w „sieci” dla poprawy nastroju Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Klasy III G i II PG- porównanie (test χ^2).

Z punktu widzenia zdrowia młodych ludzi istotna jest nie tylko ilość godzin i pora korzystania z Internetu, ale także ich osobiste odczucia dotyczące konieczności („przymusu”) przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, samopoczucia. Dlatego uczniów, którzy korzystają z Internetu w czasie wolnym prawie codziennie lub codziennie zapytano także o to, czy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” dla poprawy nastroju.

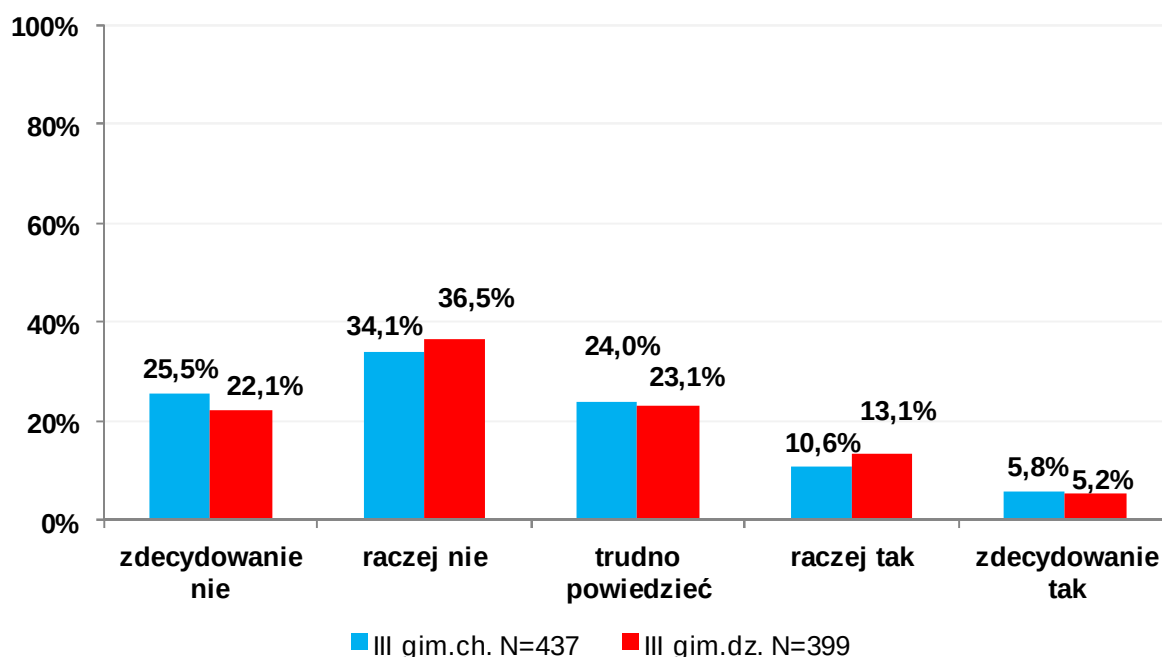
Jak pokazuje, wykres 14, w klasach trzecich taką deklarację złożyło 17,3% badanych, natomiast w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych- 14,4%. Odnotowana różnica nie jest istotna statystycznie- problem dotyczy więc w różnej mierze młodszych jak i starszych uczniów.

1.2.4. Internet jako sposób na poprawę nastroju

Potrzeba przebywania w "sieci" dla poprawy nastroju

Wykres 15 A: Odsetki dziewcząt i chłopców, którzy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Klasy III G – wyniki w podziale na płeć.

Jeśli przyjrzeć się wynikom przedstawionym w podziale na płeć, okazuje się, że problem przebywania „w sieci” dla poprawy nastroju dotyczy 16,4% chłopców w gimnazjach (co szósty) i 18,3% dziewcząt (niemal co piąta).

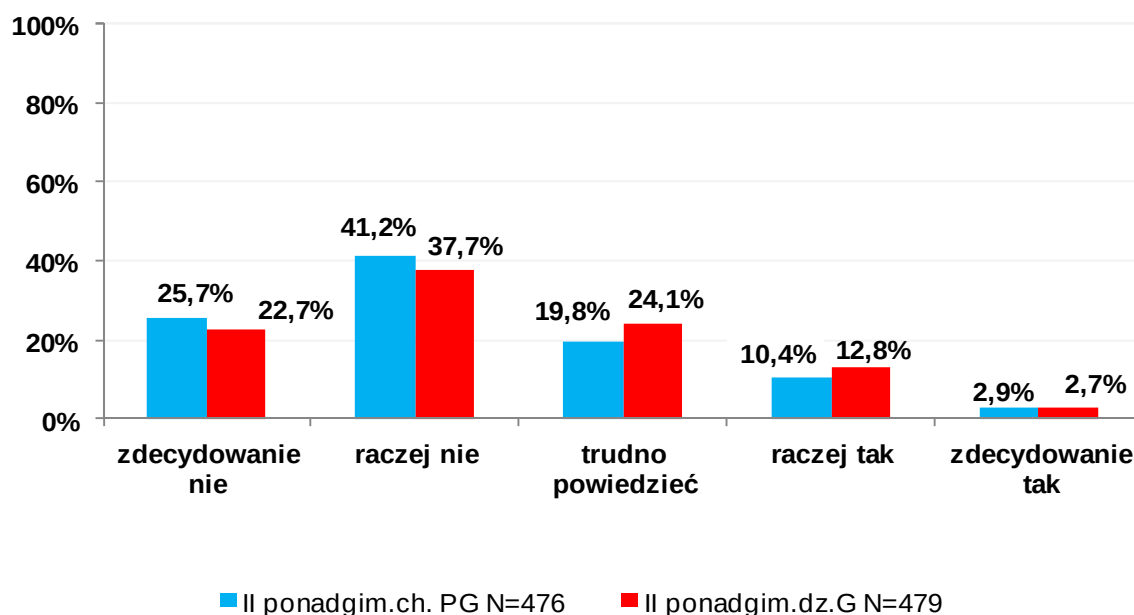
Jak pokazuje wykres 15A, 25,5% chłopców i 22,1% dziewcząt zdecydowanie zaprzeczyło, że przebywanie w „sieci” wiąże się z potrzebą poprawy nastroju. Na uwagę zasługuje fakt, iż w przypadku tego pytania trudność z udzieleniem jednoznacznej odpowiedzi miało aż 24,0% chłopców i 23,1% dziewcząt korzystających z Internetu prawie codziennie.

1.2.4. Internet jako sposób na poprawę nastroju

Potrzeba przebywania w "sieci" dla poprawy nastroju

Wykres 15 B: Odsetki dziewcząt i chłopców, którzy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Klasy II klasy PG – wyniki w podziale na płeć.

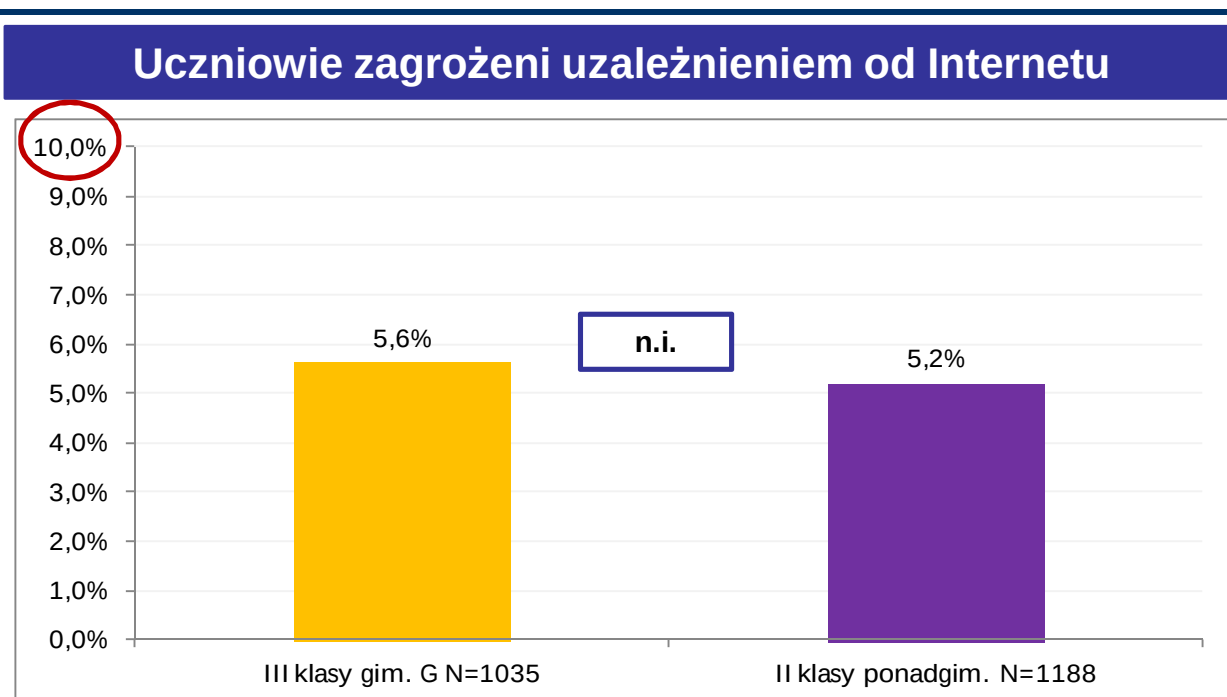
Jeśli przyrzeć się wynikom przedstawionym w podziale na płeć w populacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych, okazuje się, że problem przebywania „w sieci” dla poprawy nastroju dotyczy 13,3 % chłopców (co siódmy) i 15,5% dziewcząt (co szósta).

Jak pokazuje wykres 15 B, 25,7% chłopców i podobny odsetek dziewcząt (22,7%) zdecydowanie zaprzeczył, że przebywanie w „sieci” wiąże się z potrzebą poprawy nastroju. W przypadku tego pytania uczniowie II klas ponadgimnazjalnych, podobnie jak gimnazjaliści, mieli trudność z udzieleniem jednoznacznej odpowiedzi – 19,8% chłopców i 24,1% dziewcząt korzystających z Internetu prawie codziennie.

1.2.5 Uczniowie zagrożeni uzależnieniem od Internetu

Wykres 16: Odsetki uczniów zagrożonych uzależnieniem od Internetu wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do ogółu badanych, którzy odpowiedzieli na pytanie o korzystanie z Internetu.

Wśród osób, które korzystają często z Internetu (tj. prawie codziennie) wyodrębniono te, które spełniają **jednocześnie trzy następujące warunki**:

- przebywają „w sieci” 4 i więcej godzin,
- spędzają czas „w sieci” w godzinach nocnych i
- odczuwają przymus korzystania z Internetu, aby poczuć się lepiej.

Uczniów spełniających powyższe kryteria zakwalifikowano do grupy zagrożonych uzależnieniem od Internetu. Jak pokazuje wykres 16, w klasach trzecich gimnazjum takie osoby stanowią 5,6% badanych, natomiast wśród uczniów klas drugich PG 5,2%. Oznacza to, że zagrożony uzależnieniem od Internetu jest mniej więcej co dwudziesty uczeń w gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej.

Nie są to odsetki bardzo wysokie, ale warto podkreślić, iż w każdej z grup wiekowych procent osób, które już dziś wymagają kontroli i pomocy w związku z częstym przebywaniem „w sieci” i ponoszeniem szkód z tym związanych, jest znacznie wyższy (co pokazują wykresy 9-15 B).

1.2.6. Wydatki na gry hazardowe wśród uczniów

Odsetki uczniów grających w gry hazardowe przynajmniej raz w miesiącu

Klasa	Częstość	Procent ważnych
III G	38	3,7%
II PG	47	4,0%

1/8 z nich wydaje
jednorazowo 50 zł i
więcej

1/5 z nich wydaje
jednorazowo 50 zł i
więcej

Tabela 3: Odsetki uczniów grających na automatach co najmniej raz w miesiącu

W badaniu przedmiotem analiz była także częstotliwość grania przez uczniów na automatach hazardowych tzw. jednoręcznych bandytach.

Jak pokazuje tabela 3, w taki sposób przynajmniej raz w miesiącu lub częściej spędza czas niewielki odsetek uczniów. W klasach trzecich gimnazjum stanowią oni 3,7% uczniów, a w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych 4,0% uczniów.

Część z nich wydaje na ten cel jednorazowo ponad 50 zł i więcej i powinna być objęta oddziaływaniami profilaktycznymi. Uczniowie drugich klas szkół ponadgimnazjalnych częściej deklarują, że wydają taką kwotę, niż uczniowie trzecich klas gimnazjum.

2. Palenie papierosów

2.1. Dostępność tytoniu w opiniach badanych

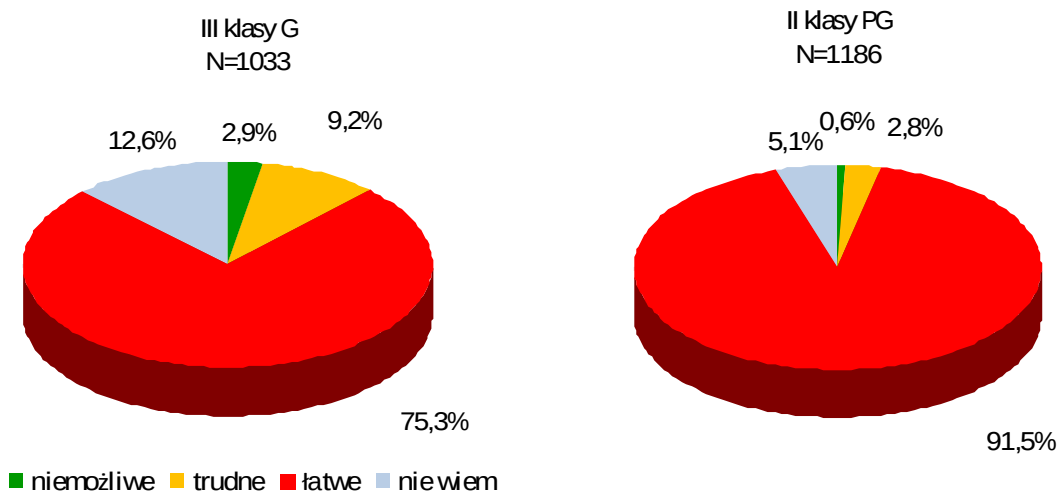

Oceniany poziom dostępności papierosów, co wydaje się zgodnie z oczekiwaniami, zwiększa się wraz z wiekiem badanych. 75,3% uczniów trzecich klas gimnazjum przyznaje, że dostępność tytoniu jest dla nich łatwa. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych tak uważa 91,5% respondentów. 9,2% uczniów trzeciej klasy gimnazjum stwierdziło, iż zdobycie papierosów stanowi dla nich pewien problem, 2,9% wskazało, iż jest to niemożliwe. Z kolei w przypadku uczniów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych analogiczne odsetki wynoszą 2,8 % i 0,6%. Stosunkowo wysoki odsetek uczniów trzecich klas gimnazjum wskazał odpowiedź „nie wiem”: tak zadeklarował co ósmy badany z tego rocznika (12,6%), w przypadku uczniów starszych 5,1% (co dwudziesty uczeń).

W tym kontekście warto zwrócić uwagę, iż sprzedaż wyrobów tytoniowych (podobnie jak napojów alkoholowych) osobom w wieku poniżej 18 lat jest prawnie zabroniona. Jak widać z przedstawionych wyników badania, przestrzeganie tego przepisu w Krakowie nie jest zadowalające. **Warto rozważyć możliwość rozszerzenia działań interwencyjnych w tym zakresie, w szczególności przy okazji podejmowania kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w których można również kupować papierosy.** Jedną z bardziej skutecznych metod wpływania na sprzedawców jest promowanie idei odpowiedzialnej sprzedaży i nagradzanie odpowiedzialnych sprzedawców. Warto łączyć takie działania z badaniami pokazującymi rzeczywiste rozmiary zjawiska sprzedaży papierosów nieletnim, opartymi na metodzie „tajemniczego klienta”.

Dostępność papierosów

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie papierosów, gdybyś tego chciał?

Wykres 17: Ocena dostępności papierosów dla młodzieży – klasy III G i II PG.

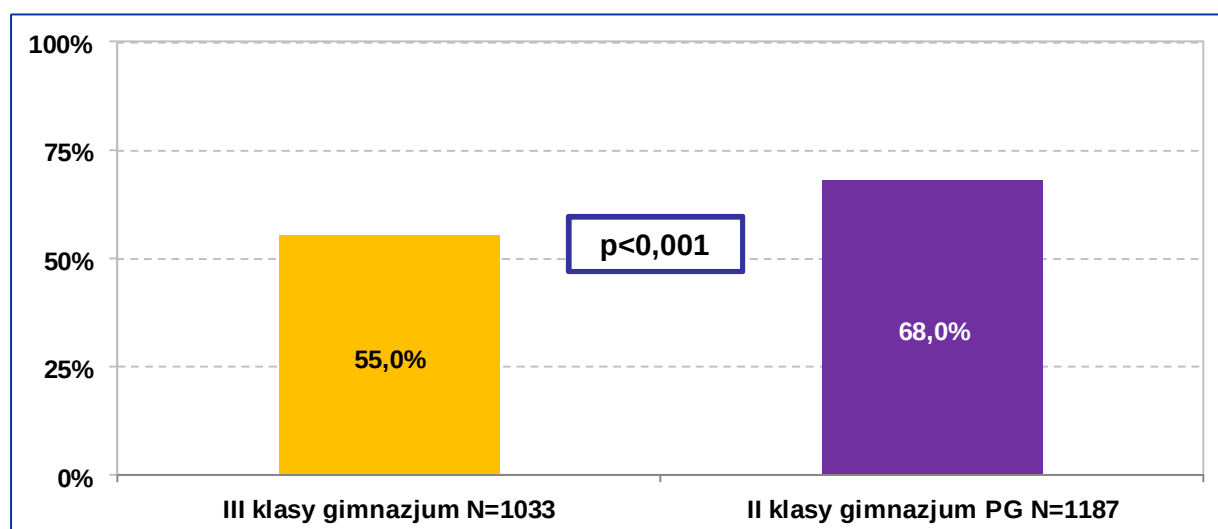

2.2. Wiek inicjacji tytoniowej

Analizując wyniki badania możemy stwierdzić, iż ponad połowa badanej młodzieży ma już za sobą inicjację nikotynową. 45,3% dziewcząt i 44,6% chłopców w klasach trzecich gimnazjum nigdy jeszcze nie paliła papierosa. Oznacza to, że osoby mające za sobą inicjację tytoniową stanowią wśród szesnastoletnich dziewcząt 54,7% , a wśród chłopców w tym wieku – 55,4%. W przypadku uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te są wyższe i wynoszą odpowiednio 64,9% i 71,2%. **Wśród uczniów w klasach III gimnazjum największą grupę wśród palących codziennie stanowili ci, którzy zaczęli palić papierosy w wieku 13 lub mniej lat.** Co czwarta dziewczyna (23,0%) i niemal co trzeci chłopak (30,8%) z trzecich klas krakowskich gimnazjów swojego pierwszego papierosa wypalił w wieku 13 lat lub wcześniej. Nieco większa grupa dziewcząt – 31,3% i mniejsza grupa chłopców – 24,0% (co czwarty) w tej frakcji wiekowej swoją inicjację nikotynową przeszła już w gimnazjum. **W populacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych co piąta dziewczyna – 19,6% i co czwarty badany chłopak – 22,9% pierwszego papierosa wypalił w wieku 13 lat lub wcześniej.** Co piąta uczennica (20,5%) i co czwarty badany uczeń (22,8%) w szkołach ponadgimnazjalnych jako czas swojej inicjacji tytoniowej wskazali wiek 14-15 lat. W przypadku dziewcząt prawie 1/4 wskazała, że paliła po raz pierwszy w wieku 16 lat lub później (24,6%). W przypadku chłopców odsetek ten był nieco wyższy i wynosił 24,9%. **Jak pokazuje wykres 18, odsetek osób po inicjacji nikotynowej w klasach III G wynosił 55%, zaś w klasach II PG-68%. Był istotnie wyższy wśród starszych uczniów.**

Odsetki uczniów po inicjacji nikotynowej

Wykres 18: Odsetek uczniów, którzy choć raz palili papierosy. Klasy III G i II PG – porównanie (test Chi²).

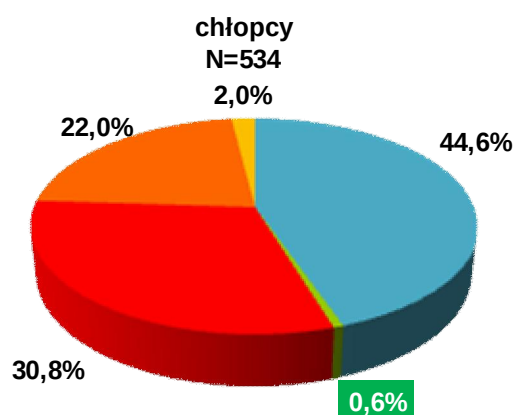
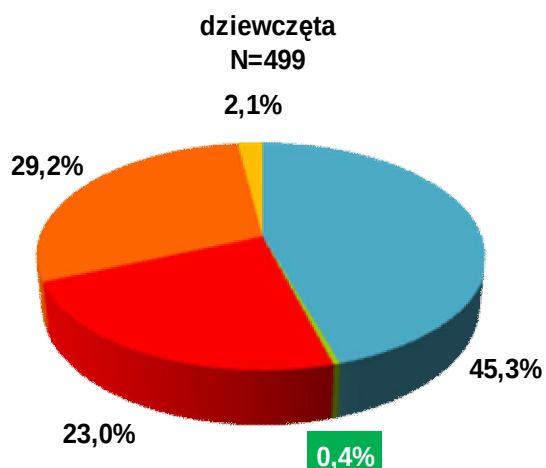
2.2. Wiek inicjacji tytoniowej

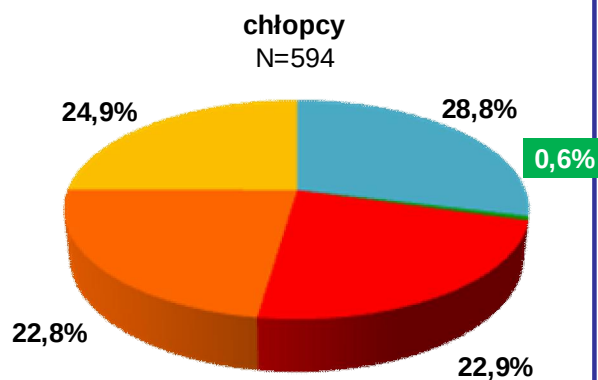
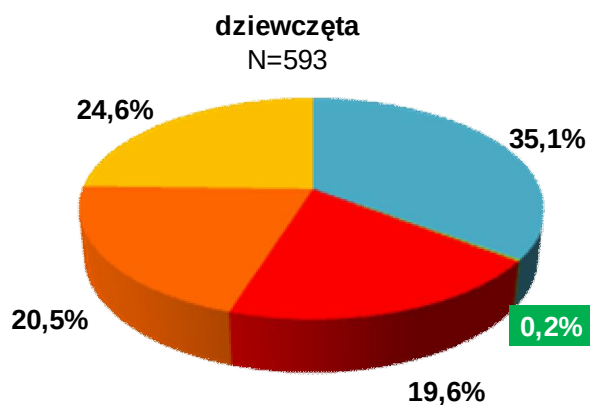
Wiek inicjacji tytoniowej

Ile miałeś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu palić papierosa?

III klasy G

II klasy PG

- nigdy
- używał, ale nie podał wieku inicjacji
- 13 lat lub mniej
- 14-15 lat
- 16 lat lub więcej

Wykres 19: Wiek inicjacji nikotynowej- dziewczęta i chłopcy – klasy III G i II PG.

2.2. Wiek inicjacji tytoniowej

Większość uczniów trzecich klas gimnazjum nie ma za sobą doświadczeń nałogowego (codziennego) palenia papierosów.

Do codziennego palenia papierosów w jakimś okresie życia, w gimnazjach przyznaje się ponad 29% dziewcząt (29,1%) i prawie co czwarty chłopak (24,4%). W przypadku dziewcząt z klas trzecich pierwsze doświadczenia z codziennym paleniem papierosów miały miejsce po raz pierwszy najczęściej na przełomie pierwszej i drugiej klasy tj. w wieku 14-15 lat – tak deklarowało 16,6% respondentek. 2,8% stwierdziło, że zaczęło palić codziennie jeszcze w szkole podstawowej tj. gdy miały 13 lat lub mniej. W populacji chłopców uczących się w gimnazjum najczęściej pierwsze doświadczenia z codziennym paleniem miały miejsce na przełomie pierwszej i drugiej klasy gimnazjum (14-15 lat) – tak deklarowało 13,2%. W wieku 13 lat lub wcześniej zaczęło palić codziennie 4,9% uczniów.

Odsetek młodzieży codziennie palącej papierosy rośnie wyraźnie wraz z wiekiem badanych. W grupie chłopców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych **do nałogowego (czyli codziennego) palenia w jakimś okresie życia, przyznaje się ponad 2/5 respondentów (43,3%), a w populacji dziewcząt prawie 1/3 (30,9%). Niemal co piąta uczennica zaczęła palić codziennie w wieku 16 lat lub później (18,5%), 6,1% badanych z tej frakcji wiekowej zaczęło palić w taki sposób już od 14-15. roku życia, a kolejne 1,9% w 13. roku życia lub wcześniej.**

Wśród chłopców ze szkół ponadgimnazjalnych „nałogowi palacze” najczęściej zaczynali palić codziennie w wieku 16 lat lub później (26,2%). 9,7% takie doświadczenia odnotowało w wieku 14-15 lat, a 2% wcześniej tj. jeszcze w szkole podstawowej.

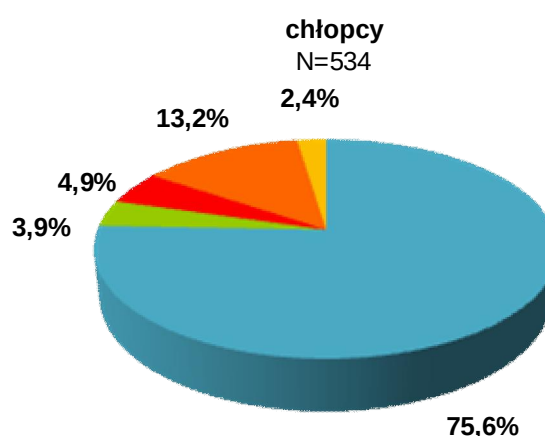
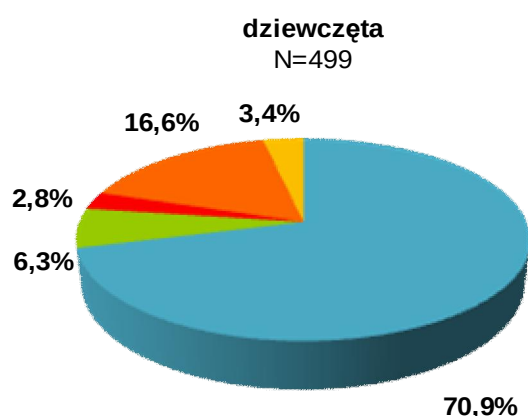
2.2. Wiek inicjacji tytoniowej

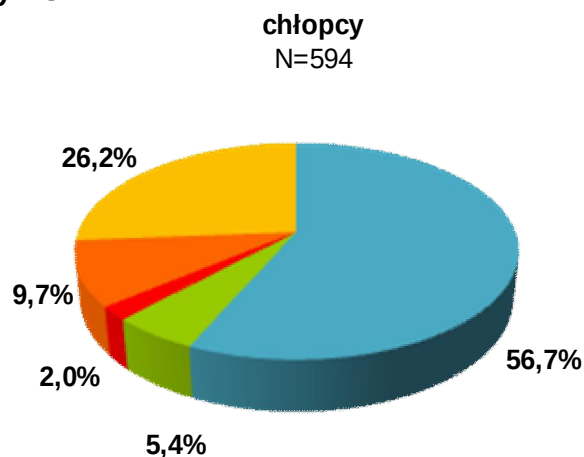
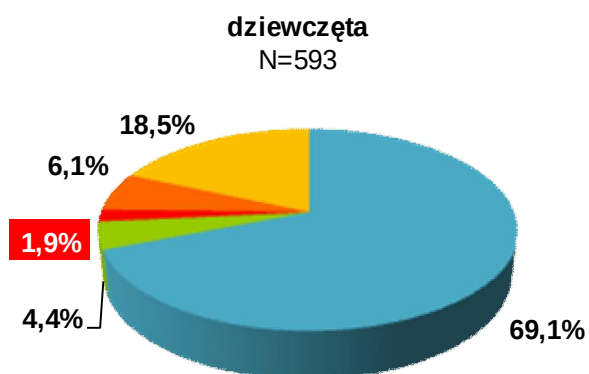
Wiek inicjacji tytoniowej – codzienne palenie

Ile miałeś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu palić codziennie papierosy?

III klasy G

II klasy PG

- nigdy
- używał, ale nie podał wieku inicjacji
- 13 lat lub mniej
- 14-15 lat
- 16 lat lub więcej

Wykres 20: Wiek inicjacji nikotynowej – **palenie codzienne** – dziewczęta i chłopcy, klasy III G i II PG.

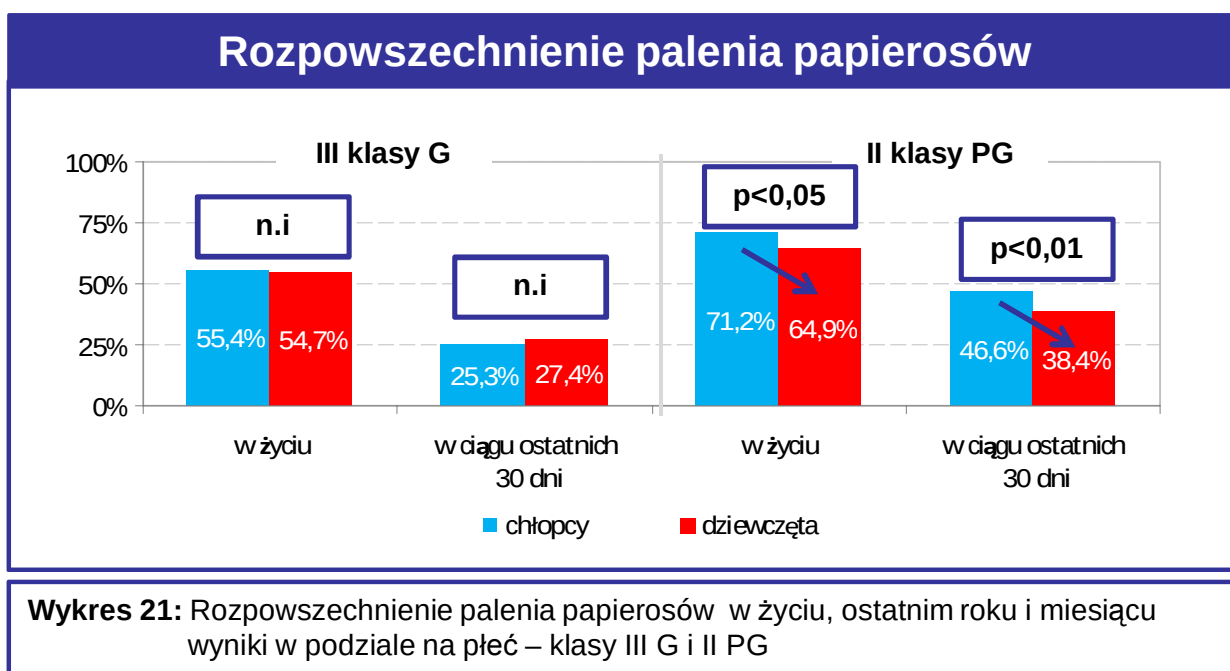
2.3. Rozpowszechnienie palenia papierosów

Jak pokazuje wykres 21, w klasach trzecich gimnazjum różnica pomiędzy odsetkiem palących chłopców (55,4%) i palących dziewcząt (54,7%) nie jest istotna statystycznie. W przypadku uczniów i uczennic II klas szkół ponadgimnazjalnych odnotowano istotną różnicę pod tym względem. Oznacza to, że problem palenia dotyczy głównie starszych uczniów (71,2%), choć nie należy go lekceważyć także w przypadku uczennic (64,9%).

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło papierosy 25,3% gimnazjalistów i 27,4% uczennic z tego rocznika. Dziewczęta dorównują więc chłopcom, jeśli chodzi o rozpowszechnienie sięgania po papierosy w ostatnim miesiącu

W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetek chłopców deklarujących palenie tytoniu kiedykolwiek w życiu jest istotnie wyższy niż odsetek dziewcząt i wynosi 71,2%. W porównaniu z młodszymi uczniami, większy odsetek chłopców i dziewcząt z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych zadeklarował palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni: prawie połowa chłopców (46,6%) i ponad 1/3 dziewcząt (38,4%). Odsetek siedemnastoletnich chłopców palących w tym okresie był wyższy niż odsetek dziewcząt.

	N	
	w życiu	w ciągu ost. 30 dni
III kl. gim. chłopcy	534	534
III kl. gim. dziewczęta	499	499
II kl. ponadgim. chłopcy	594	594
II kl. ponadgim. dziewczęta	593	593

2.4. Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół

Rozpowszechnienie palenia papierosów w badanych środowiskach uczniowskich jest dość znaczne, w szczególności w grupie uczniów i uczennic drugich klas szkół gimnazjalnych.

Zaledwie 4% dziewcząt i 8,1% chłopców uczących się w trzeciej klasie gimnazjum nie ma w swoim najbliższym otoczeniu (wśród przyjaciół) osób palących papierosy. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych wskaźnik ten jest niższy i wynosi odpowiednio: 3,1% w przypadku dziewcząt i 1,7% w grupie chłopców.

Wśród gimnazjalistek **dużą grupę** (21,7%) stanowią dziewczęta, które deklarują, że kilku ich przyjaciół pali papierosy. **Co trzecia badana w tej populacji przyznaje, że po papierosy sięga sporo jej przyjaciół (37%), także 1/3 deklaruje że pali większość (33,9%).**

Nieco inaczej wygląda to w grupie chłopców. Co trzeci badany gimnazjalista (30,3%) twierdzi, że po papierosy sięga kilku spośród jego przyjaciół, **ponad 1/3 deklaruje że robi to sporo osób (37,0%), a nieco ponad 1/5 (21,1%), że takie zachowania podejmuje większość.**

Wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych **ponad 1/3 dziewcząt (35,5%) i badanych chłopców (32,2%) wskazała, że papierosy pali większość ich przyjaciół, aż 43,5% dziewcząt i 48,5% chłopców deklaruje, że papierosy pali spora część ich znajomych.** Co szósta uczennica (16,8%) i uczeń w tej grupie (16,0%) twierdzi, że po papierosy sięga zaledwie kilku ich przyjaciół.

3,4% dziewcząt z klas trzecich oraz 3,5% chłopców z tej frakcji wiekowej deklaruje, że palą wszyscy z grona ich bliskich znajomych. W szkołach ponadgimnazjalnych odsetki te wynoszą odpowiednio: 1,1% i 1,6%.

Wyniki oznaczają, że zdecydowana większość badanych w obu frakcjach wiekowych ma w swoim otoczeniu osoby palące papierosy.

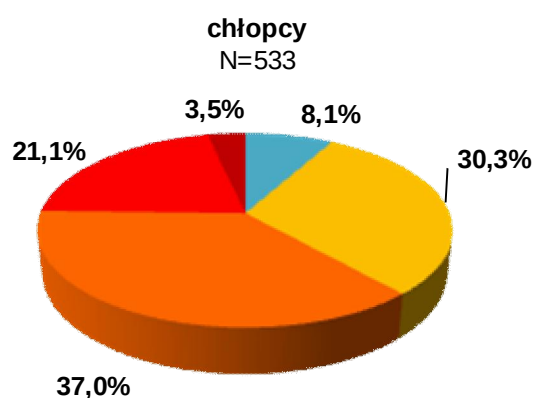
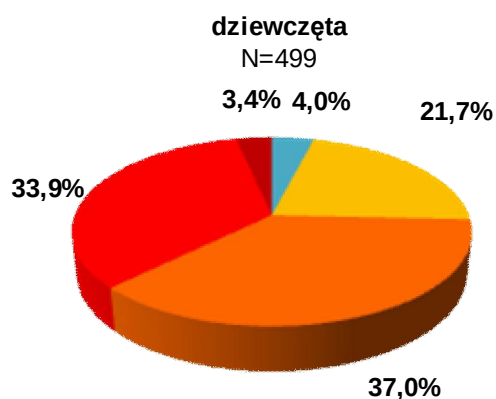
2.4. Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół

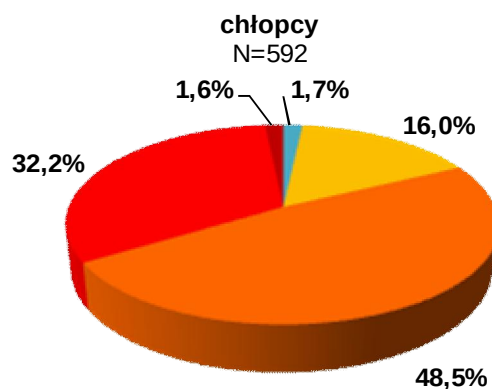
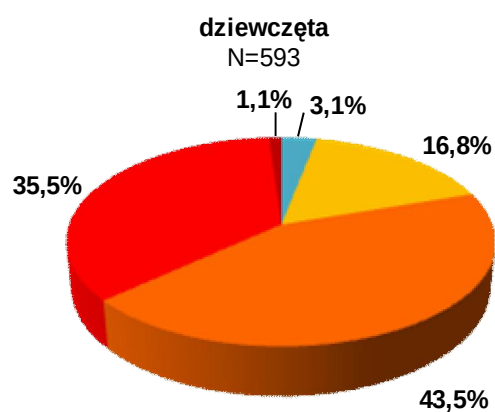
Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród przyjaciół

Według Twojej oceny, ilu Twoich przyjaciół pali papierosy?

III klasy G

II klasy PG

■ nikt ■ kilku ■ sporo ■ większość ■ wszyscy

Wykres 22: Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół/znajomych – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

2.5. Częstotliwość palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Deklarowana przez badanych częstotliwość palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni jest stosunkowo wysoka i wskazuje, iż część spośród krakowskich nastolatków, to **regularni palacze**. Wskaźnikiem nałogowego palenia, przyjętym na potrzeby przedstawianego badania jest **6 lub więcej papierosów wypalanych dziennie**.

W grupie gimnazjalistów prawie co trzynasty badany wypala w ciągu dnia taką ilość papierosów (7,8%). W starszej kohorcie odsetek ten jest wyższy i wynosi 13,7%. Oznacza to, że co trzynasty uczeń gimnazjum i co siódmy uczący się w szkole ponadgimnazjalnej w Krakowie, jest nałogowym palaczem.

W gimnazjum odsetek nałogowych palaczy wśród chłopców (8,8%) jest podobny jak w przypadku dziewcząt (6,7%).

W grupie uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych 6 i więcej papierosów dziennie pali 6,8% dziewcząt i istotnie więcej chłopców – 20,6%.

Kolejną frakcję nastolatków palących papierosy możemy określić mianem „**umiarkowanych palaczy**”. Do tej grupy należą ci spośród badanych gimnazjalistów oraz uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych, którzy przyznali, iż **dziennie wypalają od 1 do 5 papierosów**. Wielkość tej grupy w obu badanych kohortach wiekowych wynosi odpowiednio: 8,4% oraz 13%.

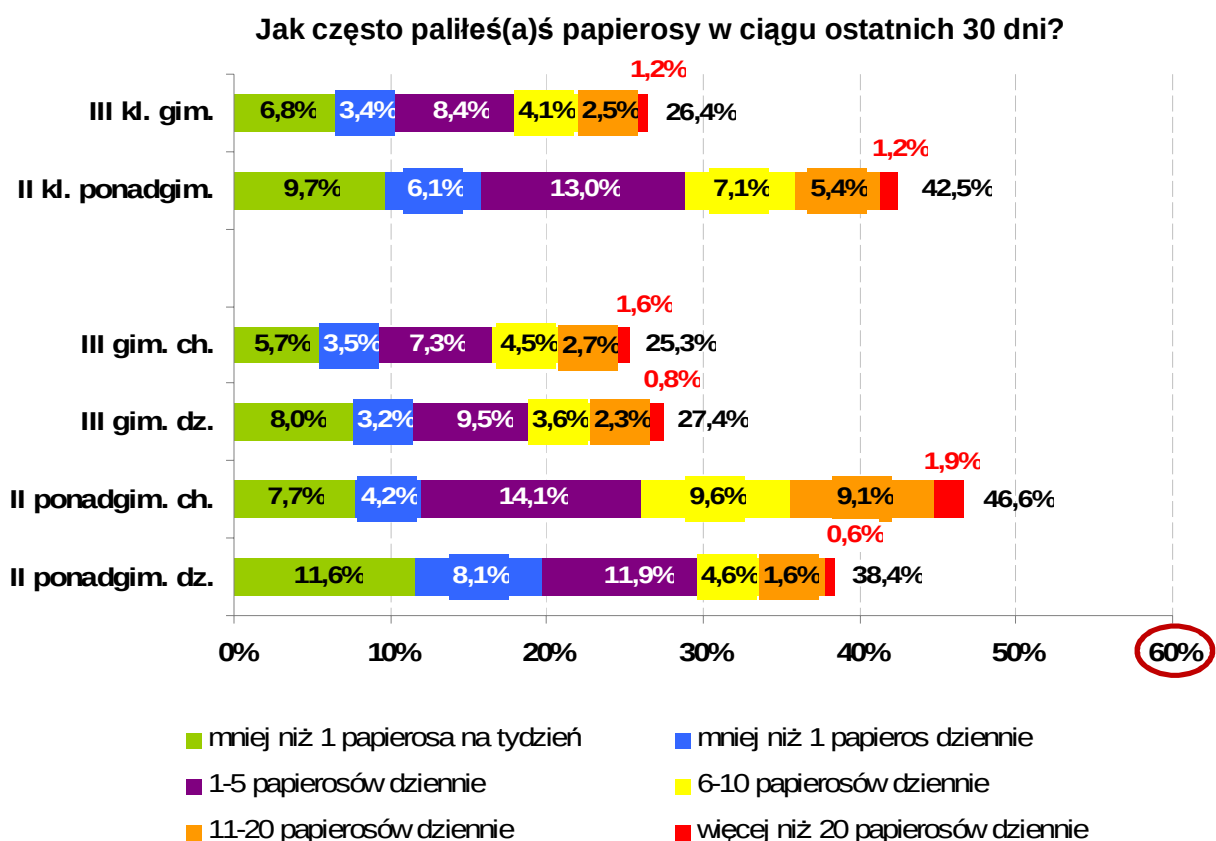
Trzecią wyróżnioną grupą są tzw. „**palacze incydentalni**”, którzy **wypalają mniej niż jednego papierosa dziennie**. Stanowią oni 3,4% wśród uczniów trzecich klas gimnazjum i 6,1% w grupie respondentów z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. W trzecich klasach gimnazjum mniej niż jednego papierosa dziennie wypala 3,2% dziewcząt, a w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych 8,1% dziewcząt i odpowiednio 3,5% i 4,2% chłopców.

2.5. Częstotliwość palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Częstotliwość palenia papierosów (ostatnie 30 dni)

Wykres 23: Częstotliwość palenia papierosów w ciągu ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

	N
III kl. gim.	1033
II kl. ponadgim.	1187
III kl. gim. chłopcy	534
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgim. chłopcy	594
II kl. ponadgim. dziewczęta	593

2.6. Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu

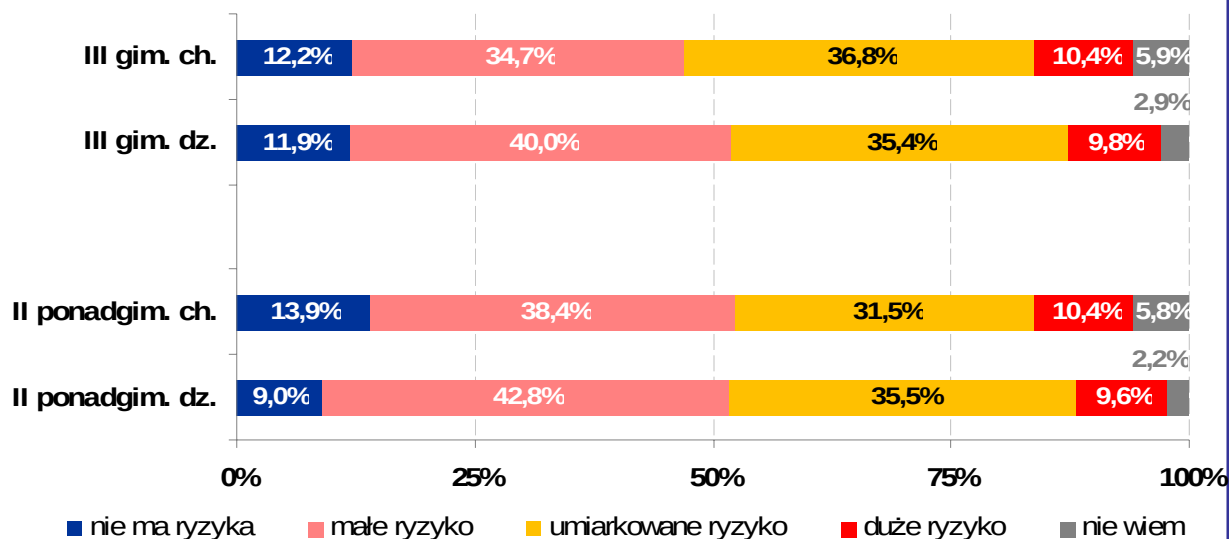

Analizując wyniki badania można stwierdzić, iż uczniowie obu badanych frakcji wykazują raczej tendencje do bagatelizowania zagrożeń związanych z paleniem tytoniu **od czasu do czasu**. Blisko połowa ankietowanych – w obydwu badanych typach klas – stwierdziła, iż w takim przypadku **ryzyko związane z paleniem papierosów jest małe lub nie ma go w ogóle**. Takiej odpowiedzi udzieliło 46,9% chłopców z klas trzecich gimnazjum i 51,9% dziewcząt. Co trzeci chłopiec (36,8%) i co trzecia dziewczyna (35,4%) ucząca się w trzeciej klasie gimnazjum jest zdania, iż palenie papierosów od czasu do czasu niesie za sobą umiarkowane ryzyko. Przekonanie o wysokim stopniu ryzyka związanym ze sporadycznym paleniem tytoniu jest udziałem 10,4% chłopców i 9,8% dziewcząt w gimnazjum.

W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych taką opinię wyraził co dziesiąty chłopiec (10,4%) i niemal co dziesiąta dziewczyna (9,6%). Przedstawione wyniki wskazują, że chłopcy i dziewczęta równie często uznają palenie papierosów od czasu do czasu za ryzykowne.

Ryzyko związane z paleniem tytoniu

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie, albo w inny sposób), jeśli palą papierosy od czasu do czasu?

Wykres 24: Ocena ryzyka związanego z paleniem papierosów od czasu do czasu – klasy III G i II PG.

	N
III kl. gim. chłopcy	533
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	591
II kl. ponadgim. dziewczęta	592

2.6. Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu

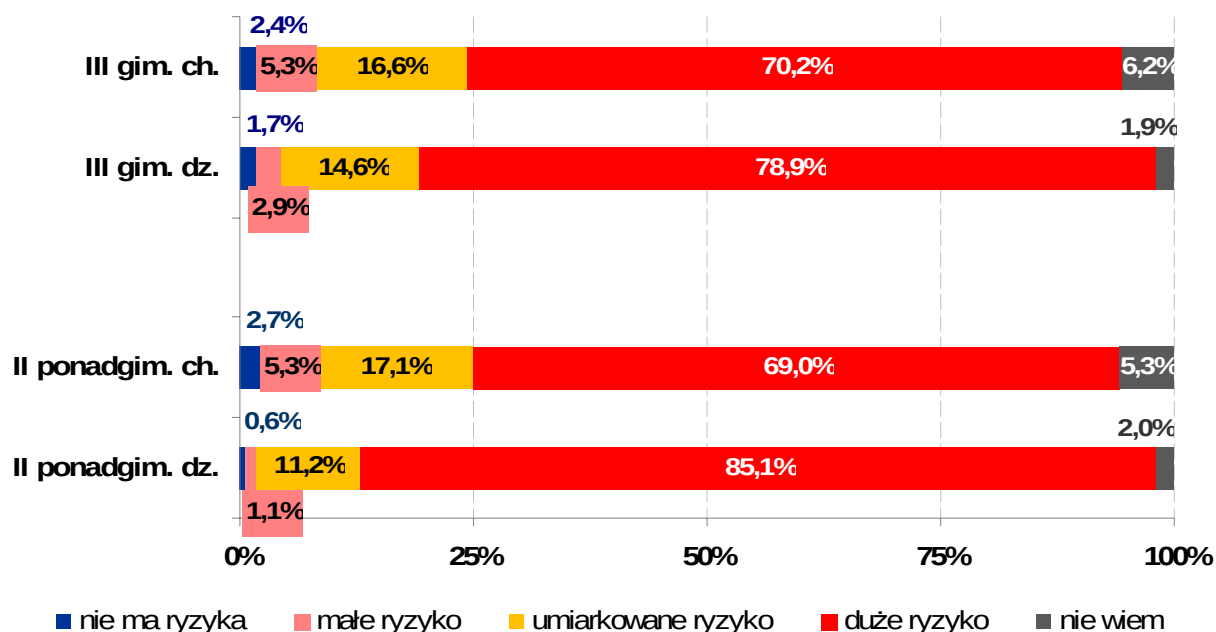

Osoby palące **dziennie co najmniej paczkę papierosów**, w opinii krakowskich nastolatków ryzykują znacznie bardziej, niż palący od czasu do czasu. **Wysoki poziom ryzyka związany z takim stylem palenia częściej podkreślają dziewczęta**. Zdecydowana większość spośród nich – 78,9% w gimnazjach i 85,1% w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych uważa, iż palenie co najmniej paczki papierosów dziennie niesie za sobą duże ryzyko. W przypadku chłopców odsetki te były niższe i wynosiły: 70,2% w gimnazjach i 69,0% w szkołach ponadgimnazjalnych.

Chłopcy nieco częściej niż dziewczęta deklarowali, że nie potrafią ocenić ryzyka związanego z takimi zachowaniami.

Ryzyko związane z paleniem tytoniu

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie, albo w inny sposób), jeśli wypalają co najmniej paczkę papierosów dziennie?

Wykres 25: Ocena ryzyka związanego z paleniem co najmniej paczki papierosów dziennie – klasy III G i II PG.

	N
III kl. gim. chłopcy	532
III kl. gim. dziewczęta	494
II kl. ponadgim. chłopcy	590
II kl. ponadgim. dziewczęta	592

3. Picie napojów alkoholowych przez młodzież

3.1. Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

Decydujące znaczenie w kwestii oceny dostępności napojów alkoholowych dla młodzieży mają postawy dorosłych, przede wszystkim sprzedawców alkoholu i rodziców. Istotny wpływ na możliwość kupna alkoholu przez niepełnoletnich nastolatków mają lokalne samorządy. To do nich należy monitorowanie przestrzegania prawa, które - co warto podkreślić - zabrania sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18. roku życia. Jak pokazują badania prowadzone metodą "tajemniczego klienta", polskie miasta bardzo różnią się od siebie w kwestii sprzedaży alkoholu nieletnim. W poważnym stopniu na te różnice wpływają systematyczne i konsekwentne działania kontrolne oraz szkolenia sprzedawców i pracowników gastronomii, w szczególności pubów, klubów i dyskotek. Warto także wspomnieć o potencjalnym partnerze pozarządowym, który w tym zakresie może być cennym wsparciem i uzupełnieniem lokalnych działań tj. **Ogólnopolskim Stowarzyszeniu "RoPSAN – Rodzice Przeciwko Sprzedaży Alkoholu Nieletnim** (www.ropsan.org.pl).

Postrzegana przez uczniów dostępność napojów alkoholowych zwiększa się wyraźnie wraz z wiekiem badanych osób. Ocena dostępności **piwa** w obydwu grupach młodzieży szkolnej w Krakowie jest bardzo wysoka. Ponad 3/4 uczniów trzecich klas gimnazjum (78,8%) uważa, że zdobycie piwa byłoby dla nich łatwe, natomiast tylko 3,8% sądzi, że byłoby to niemożliwe. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych, tj. wśród 17/18-latków, ponad 96% uczniów stwierdziło, że piwo jest dla nich łatwo dostępne, a zaledwie 0,6% uznało, że jego zdobycie jest niemożliwe.

Zdobycie **wina** byłoby łatwe w opinii 68,1% uczniów trzecich klas gimnazjum, natomiast tylko 5,2% uczniów w tej grupie wiekowej uznało, iż byłoby to niemożliwe. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych dostępność wina jest jeszcze częściej oceniana jako łatwa. Taką opinię wyraziło 91,0% uczniów, tylko 1,0% uznało, że zdobycie wina byłoby dla nich niemożliwe.

Zarówno w opinii krakowskich gimnazjalistów, jak i uczniów szkół ponadgimnazjalnych **wódka** jest nieco trudniej dostępna niż piwo i wino. Prawie 61% uczniów trzecich klas gimnazjów (60,8%) uważa, że zdobycie wódki byłoby dla nich łatwe. Za niemożliwe uznało jej zdobycie 7,7% badanych z tej frakcji wiekowej. Średnio co jedenastyy badany uczeń gimnazjum stwierdził, iż nie wie, jak trudne byłoby dla niego zdobycie tego napoju alkoholowego (9,4%). W przypadku uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych aż 87,7% uznało, że nie miałoby problemu ze zdobyciem wódki, tylko 1,3% uznało, że byłoby to niemożliwe.

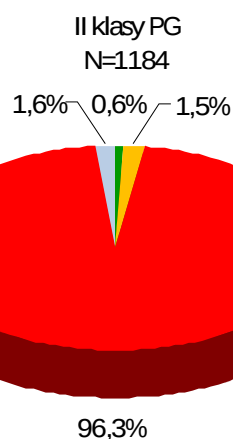
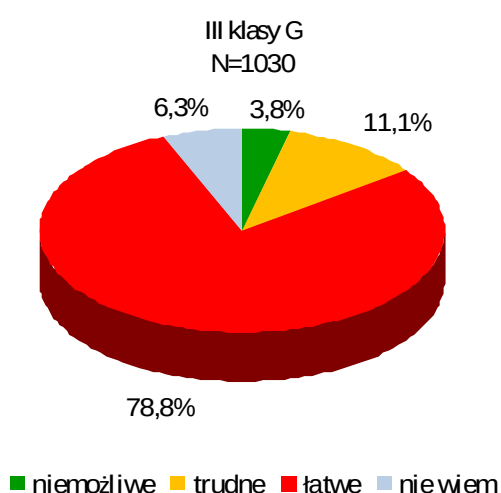

3.1. Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

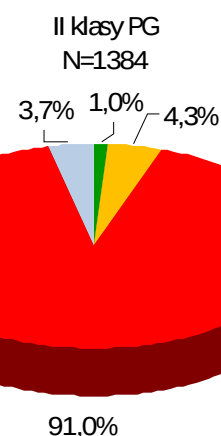
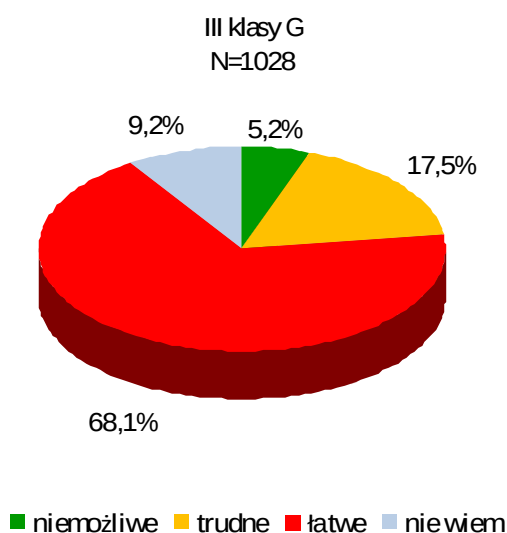

Dostępność piwa i wina

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie PIWA, gdybyś tego chciał(a)?

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie WINA, gdybyś tego chciał(a)?

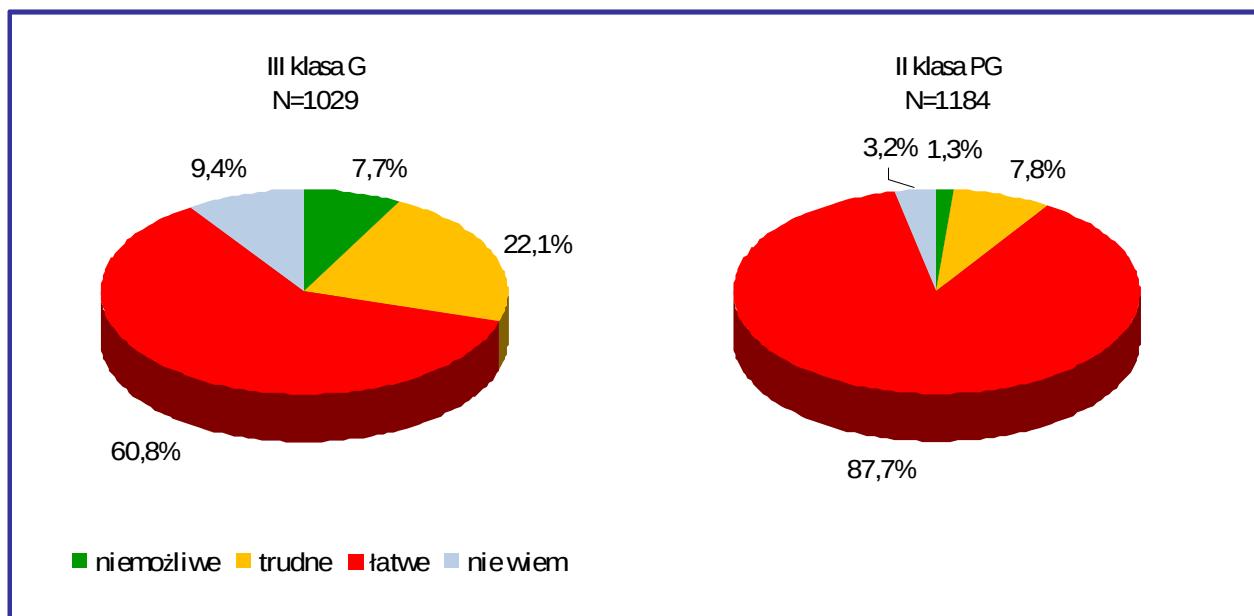
Wykres 26: Ocena dostępności piwa i wina – klasy III G i II PG.

3.1. Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

Dostępność wódki

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie WÓDKI, gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 27: Ocena dostępności wódki – klasy III G i II PG.

3.2. Wiek inicjacji alkoholowej

Jednym z kluczowych celów programów profilaktycznych realizowanych w szkołach jest zahamowanie procesu obniżania się wieku inicjacji alkoholowej. Na podstawie różnych badań zrealizowanych w Polsce (m.in. E. Stępień, A. Frączek, 1992 oraz A. Zieliński i J. Sierosławski, 2002) określono średni wiek inicjacji alkoholowej wśród polskiej młodzieży na poziomie 14 -15 lat. Należy podkreślić, iż rzetelna ocena zmian, jakie następują w tym zakresie jest możliwa dopiero po przeprowadzeniu kilku pomiarów, dlatego szczególnie ciekawe pod tym względem będą porównania z wynikami kolejnych badań, za kilka lat.

W Krakowie niemal 1/3 dziewcząt z trzecich klas gimnazjum (32,2%) i nieco większy odsetek chłopców z tego rocznika (38,8%) po raz pierwszy sięgnął po **piwo** w wieku 13 lat lub wcześniej tzn. w ostatniej klasie szkoły podstawowej lub wcześniej. 34,1% dziewcząt wskazało, że po raz pierwszy piły piwo w wieku 14-15 lat a więc na przełomie pierwszej i drugiej klasy gimnazjum. W przypadku chłopców odsetek ten wynosił 28,9%.

26,3% dziewcząt uczących się w drugiej klasie szkoły ponadgimnazjalnej - po raz pierwszy w życiu wypilo piwo w wieku 13 lat lub wcześniej, wśród chłopców odsetek takich deklaracji kształtował się na poziomie – 33,3%.

Stosunkowo najniższy odsetek wśród badanych trzecioklasistów stanowili ci chłopcy i dziewczęta, którzy pierwszy raz wypili piwo w wieku 16 lub więcej lat (odpowiednio 3,3% i 1,3%). W gronie uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych takie osoby stanowiły już 20,2% populacji chłopców i 28,3% populacji dziewcząt.

Odsetek uczniów, którzy nigdy jeszcze nie sięgnęli po piwo wyraźnie maleje wraz z wiekiem. W trzecich klasach gimnazjum co czwarta uczennica (26,3%) i co czwarty uczeń (23,7%) nie próbowali jeszcze piwa. W grupie 17/18-latków tj. uczniów drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych takie osoby stanowiły tylko 8,1% populacji dziewcząt i 8,5% populacji chłopców.

W tym kontekście należy podkreślić, iż wszelkie działania profilaktyczne, których celem jest opóźnienie wieku inicjacji alkoholowej młodzieży mają sens tylko wtedy, gdy zostaną podjęte jeszcze w szkole podstawowej, nie później niż w czwartej lub piątej klasie.

Rozpoczynanie tego typu działań w ostatnich klasach „podstawówki” lub w gimnazjum, gdy znacząca grupa uczniów przeszła już inicjację alkoholową, nie przyniesie wielu oczekiwanych korzyści uczestnikom takich zajęć i będzie miało charakter uprzedzającego.

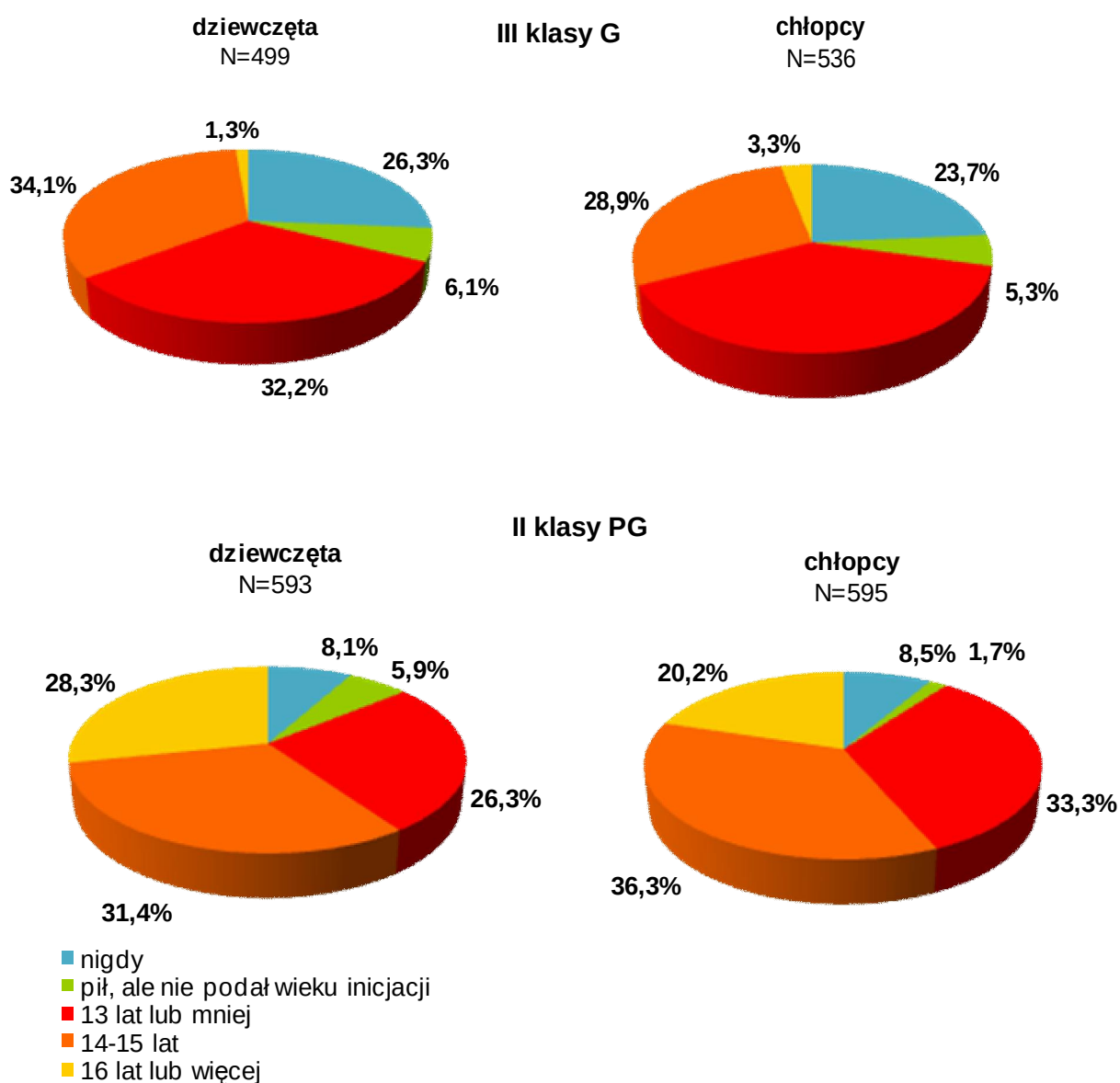

3.2. Wiek inicjacji alkoholowej

Wiek inicjacji – piwo

Ile miała(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się po raz pierwszy w życiu (jeśli w ogóle) pić piwo (co najmniej jedną szklankę)?

Wykres 28: Wiek inicjacji – PIWO – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

3.2. Wiek inicjacji alkoholowej

Alkopopy czyli tzw. drinki alkoholowe nie są wśród krakowskich nastolatków szczególnie popularnym napojem. Z deklaracji uczniów trzecich klas gimnazjum wynika, że próbowała ich średnio co czwarta gimnazjalistka (27,6%) i 23,5% ich kolegów. W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wynosiły odpowiednio 50,7% i 45,3%.

W trzecich klasach gimnazjum dziewczęta i chłopcy najczęściej po raz pierwszy sięgali po ten napój w wieku 14-15 lat (12,9% dziewczęta i 9,9% chłopcy). W starszej kohorcie badanej młodzieży pierwsze doświadczenia z alkopopami miały miejsce na ogół w wieku 16 lat lub później. Tak deklarowało 22,8% dziewcząt i 15,6% chłopców.

Wino jest bardziej popularnym napojem alkoholowym wśród krakowskich nastolatków niż alkopopy. Do picia wina przyznaje się 68,4% dziewcząt i 58,3% chłopców w gimnazjum, a w grupie uczniów z II klas szkół ponadgimnazjalnych: 90,8% dziewcząt oraz 75,4% chłopców.

Co trzecia gimnazjalistka po raz pierwszy piła wino mając zaledwie 13 lat lub wcześniej (34,1%), a 30,3% uczennic z tej grupy wiekowej pierwszy kontakt z winem miało w wieku 14-15 lat. Co trzeci chłopiec uczący się w III klasie gimnazjum poznał smak wina jeszcze w „podstawówce” lub na początku gimnazjum tj. w wieku 13 lat lub wcześniej (33,4%). Ci którzy zrobili to rok lub dwa lata później stanowili już mniejszą grupę – 21,5%.

Co piąta uczennica drugiej klasy szkoły ponadgimnazjalnej piła wino po raz pierwszy w wieku 13 lat lub wcześniej (21,5%), a już ponad jedna trzecia (37,7%) na przełomie pierwszej i drugiej klasy szkoły gimnazjalnej, tj. w wieku 14-15 lat. W przypadku chłopców z tej grupy wiekowej odsetki te wynosiły odpowiednio: 25,5% i 28,8%.

Podobnie więc jak w przypadku piwa, pierwsze doświadczenia badanych z winem często przypadały na okres nauki w szkole podstawowej lub początek szkoły gimnazjalnej.

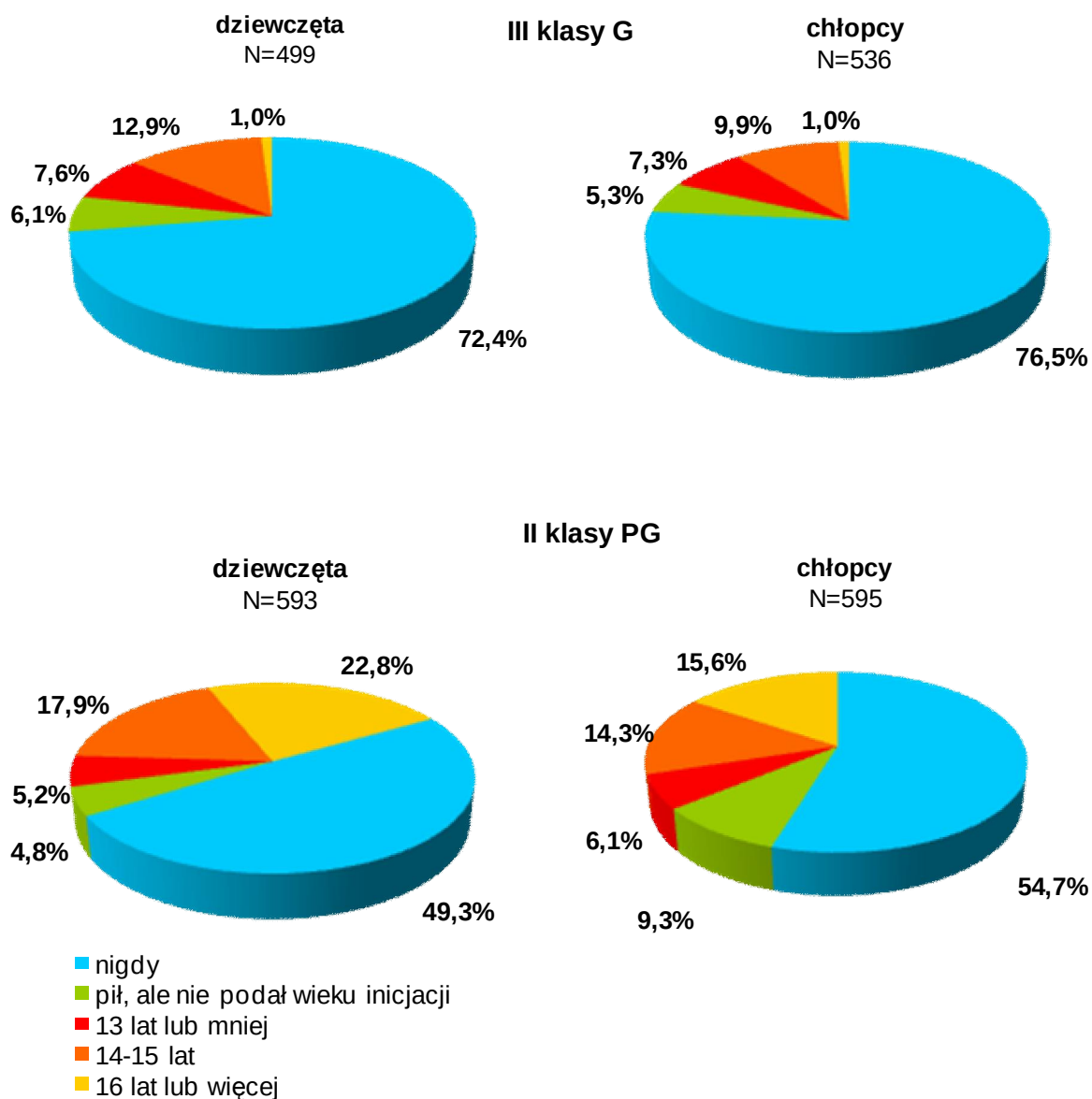

3.2. Wiek inicjacji alkoholowej

Wiek inicjacji – alkoPOP

Ile miała(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się po raz pierwszy w życiu (jeśli w ogóle) pić alkoPOP (co najmniej jedną szklanę)?

Wykres 29: Wiek inicjacji – ALKOPOP – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

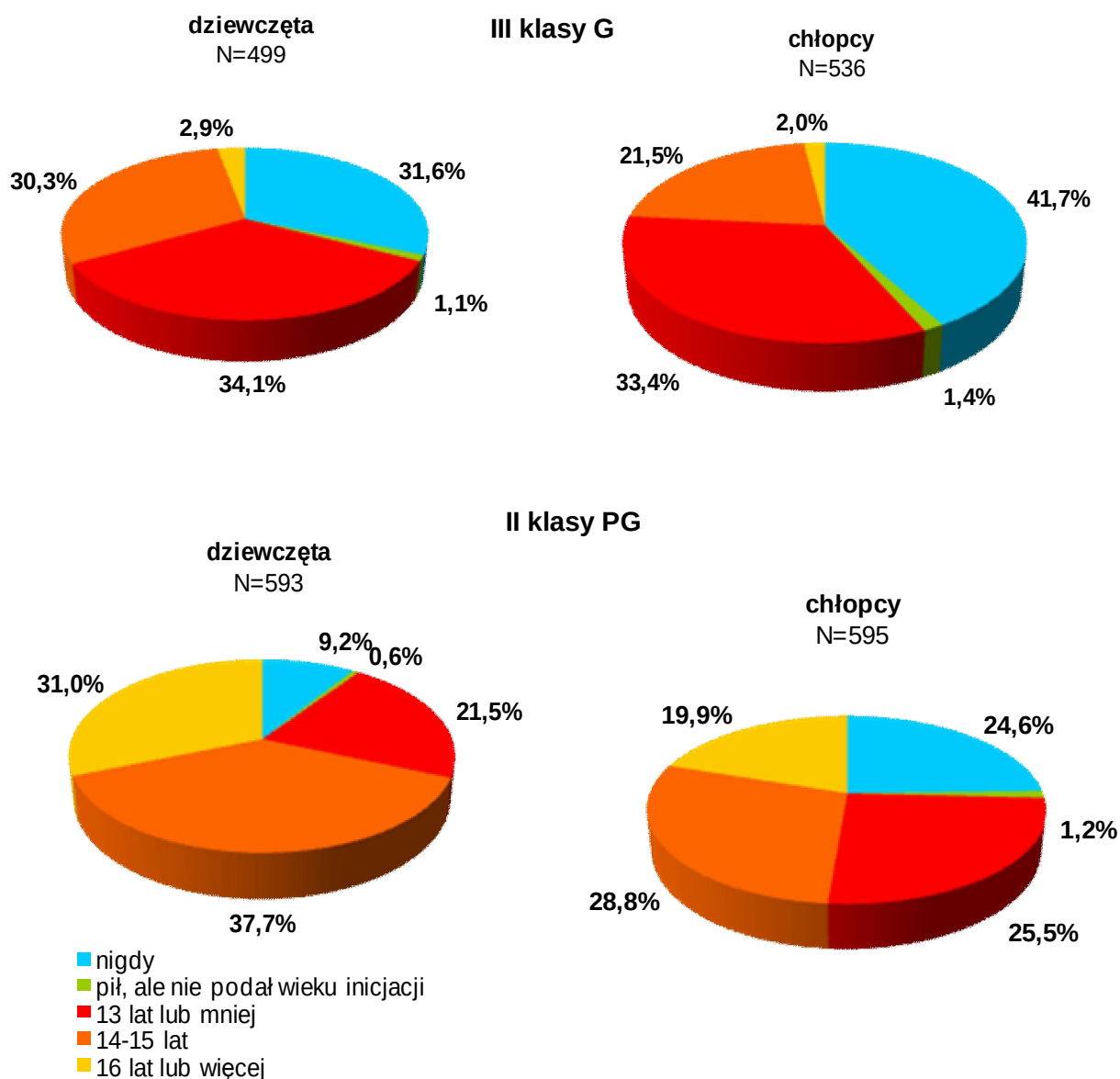

3.2. Wiek inicjacji alkoholowej

Wiek inicjacji – wino

Ile miała(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się po raz pierwszy w życiu (jeśli w ogóle) pić wino (co najmniej jeden kieliszek)?

Wykres 30: Wiek inicjacji – WINO – klasy 3 G i 2 PG, wyniki w podziale na płeć.

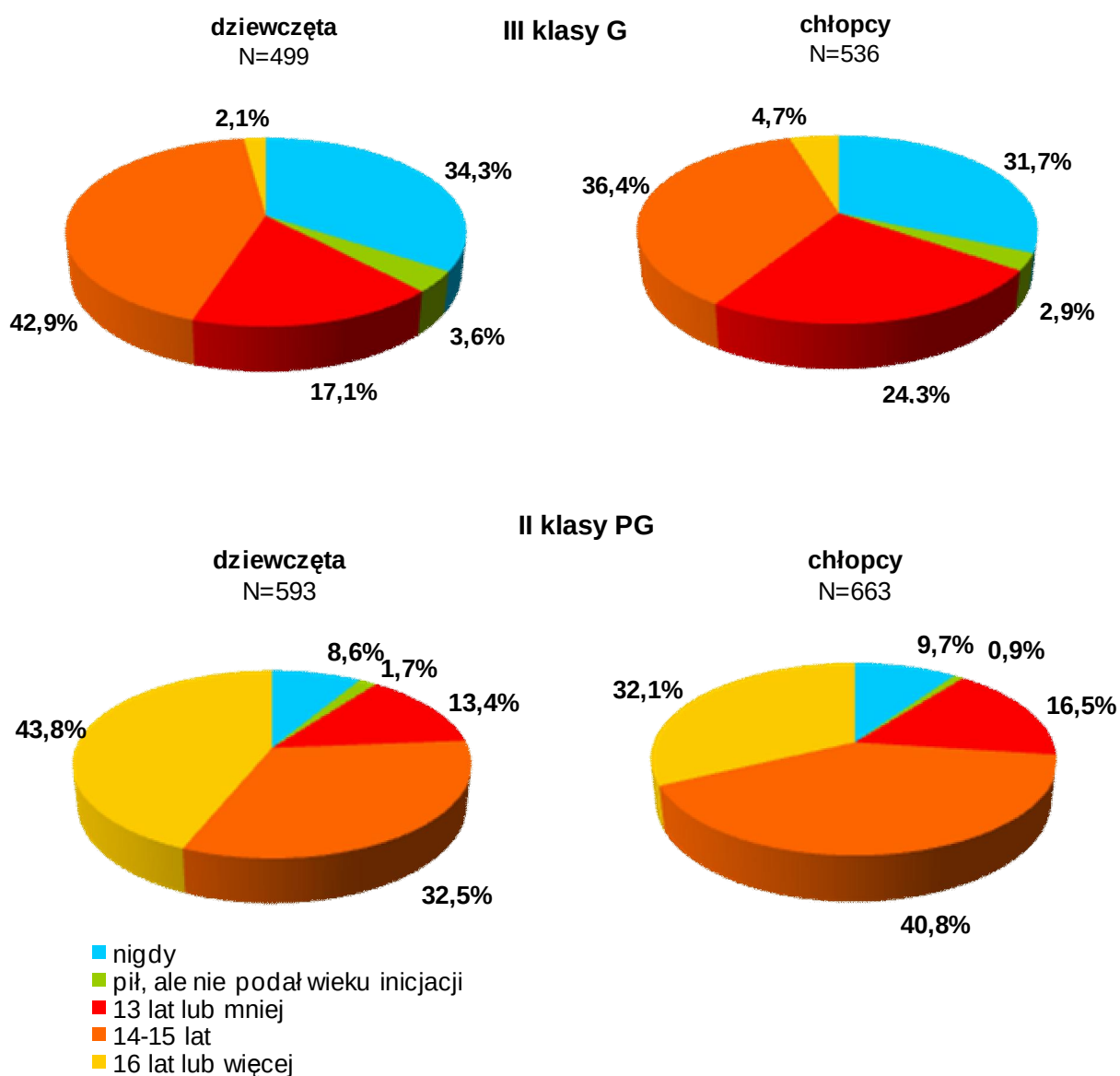

3.2. Wiek inicjacji alkoholowej

Wiek inicjacji – wódka

Ile miał(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się po raz pierwszy w życiu (jeśli w ogóle) pić wódkę (co najmniej kieliszek)?

Wykres 31: Wiek inicjacji – WÓDKA – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

3.2. Wiek inicjacji alkoholowej

Aż 2/3 uczennic z trzecich klas gimnazjum przyznało, iż piło już wódkę (65,7%). Odsetek chłopców mających za sobą takie doświadczenia był podobny i wynosił 68,3%.

W przypadku chłopców z obu kategorii wiekowych odsetki osób mających doświadczenia z piciem wódki były wyższe niż odsetki badanych, którzy pili już wino. Tylko w grupie młodszych dziewcząt wódka była nieco mniej popularna od wina.

Największą grupę stanowili konsumenci piwa. Z deklaracji gimnazjalistów wynika, że już ponad 3/4 chłopców (76,3%) i podobny odsetek dziewcząt (73,7%) pił już piwo. Znaczące odsetki badanych po raz pierwszy sięgnęły po piwo w 13 roku życia lub wcześniej, zwłaszcza wśród chłopców (38,8% w gimnazjum i 33,3% w szkole ponadgimnazjalnej).

Nieco większa grupa dziewcząt z gimnazjum niż chłopców, swój pierwszy kontakt z wódką miała w późniejszym okresie tj. w wieku 14-15 lat – 42,9% (chłopcy 36,4%). Oznacza to, że **dziewczęta nieco później rozpoczynają swoje doświadczenia z piciem wódki.**

	piwo	alkopop	wino	wódka
III klasy G dz.	73,7%	27,6%	68,4%	65,7%
III klasy G ch.	76,3%	23,5%	58,3%	68,3%
II klasy PG dz.	91,9%	50,7%	90,8%	91,4%
II klasy PG ch.	91,5%	45,3%	75,4%	90,3%

Tabela 4: Odsetki uczennic i uczniów deklarujących, że mają już za sobą pierwsze doświadczenia związane z piciem poszczególnych napojów alkoholowych – w podziale na płeć.

3.3. Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych

Jak wynika z badań zrealizowanych wśród krakowskich nastolatków, zdecydowana większość ankietowanych uczniów ma już za sobą inicjację alkoholową. Dotyczy to ponad 4/5 uczniów trzecich klas gimnazjów (82,4% chłopców i 84,4% dziewcząt) oraz 95,1% uczniów i 98,0% uczennic drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Do picia alkoholu w okresie ostatnich 12 miesięcy przyznaje się 71,4% chłopców i 71,8% dziewcząt z trzecich klas gimnazjów, a w przypadku starszej frakcji wiekowej – 92,7% uczniów i 95,0% uczennic.

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem kontakt z alkoholem miała połowa chłopców (52,4%) i prawie połowa dziewcząt (49,7%) z gimnazjum. W starszej grupie badanych takie doświadczenia ma za sobą 85,8% chłopców i tyle samo dziewcząt.

Z punktu widzenia oszacowania rozpowszechnienia picia alkoholu wśród młodzieży interesujące są deklaracje badanych na temat tego, jak piją alkohol ich przyjaciele. Wykres 33 pokazuje, że **zdaniem 48,6% dziewcząt z klas trzecich gimnazjum, alkohol pije większość ich znajomych. Co dziesiąta uczennica (10,2%) uznała, że piją wszyscy z grona jej znajomych i przyjaciół. Nieco niższy odsetek chłopców (37,4%) w tej grupie wiekowej wskazał, że pije większość ich przyjaciół, a co trzynasty zadeklarował, że piją wszystkie osoby z grona ich znajomych.**

W grupie starszej młodzieży, tj. wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych, ponad połowa badanych dziewcząt (54,5%) i zbliżony odsetek chłopców (54,1%) przyznaje, że większość ich przyjaciół sięga po alkohol, a co czwarta uczennica (27,0%) i niemal co czwarty uczeń (23,5%) twierdzi, że robią to wszyscy ich znajomi. Zaledwie 2,7% dziewcząt i 6,5% chłopców z klas trzecich oraz 0,6% dziewcząt i 0,3% chłopców z klas drugich szkół ponadgimnazjalnej stwierdziło, że alkoholu nie pije nikt spośród ich przyjaciół.

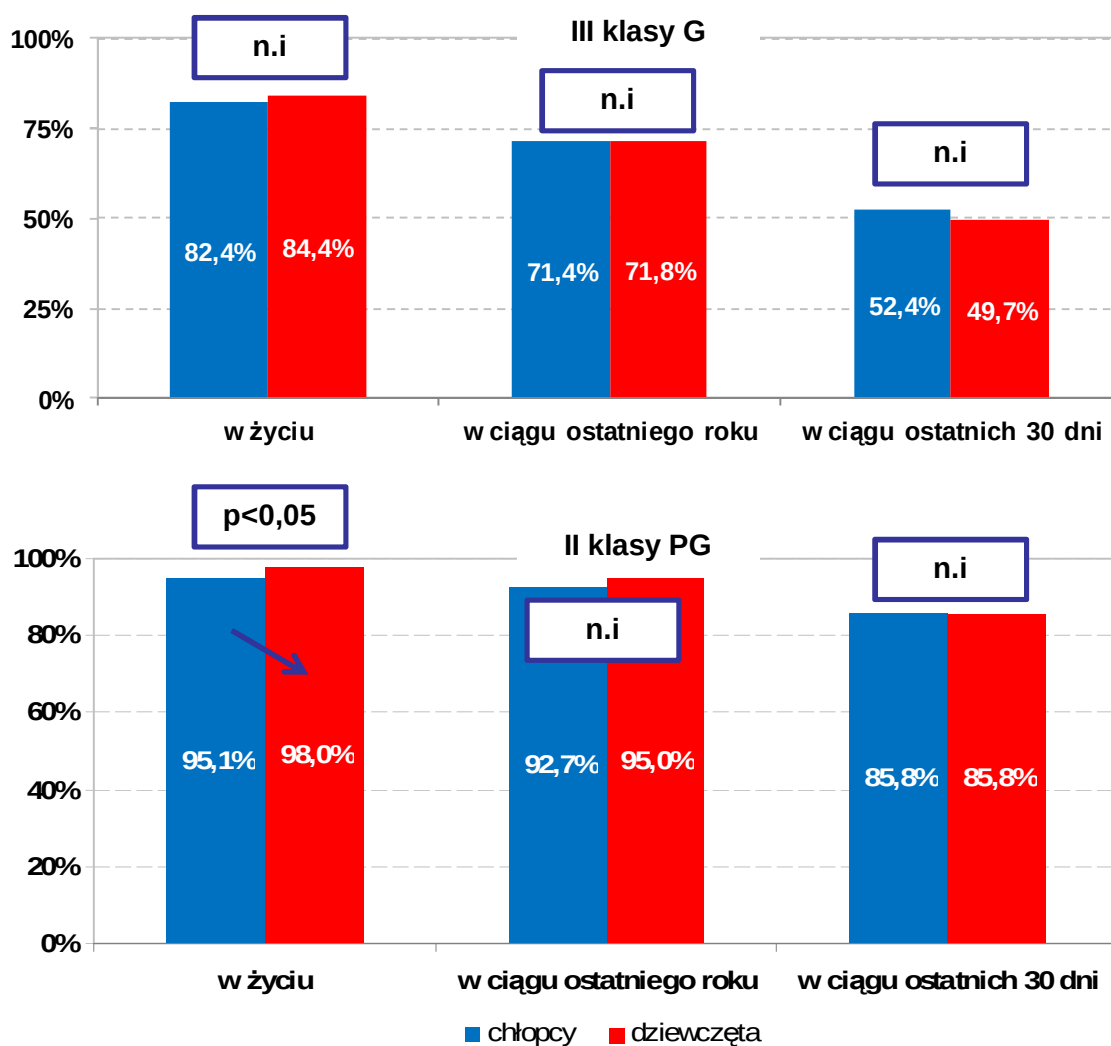

3.3. Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych

Rozpowszechnienie picia alkoholu

Odsetki uczniów, którzy choć raz pili napój alkoholowy

Wykres 32: Rozpowszechnienie picia alkoholu – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	528
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	591
II kl. ponadgim. dziewczęta	581

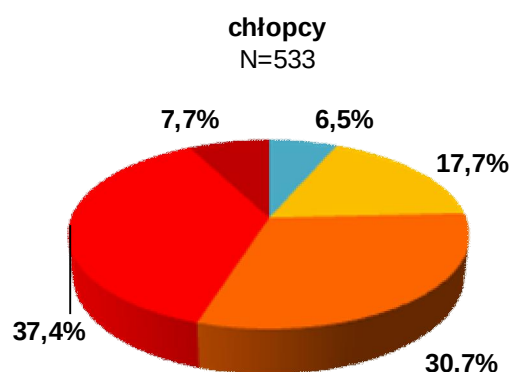
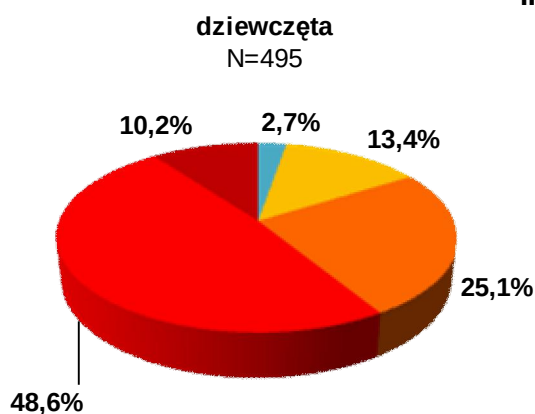
3.4. Ocena rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych wśród przyjaciół

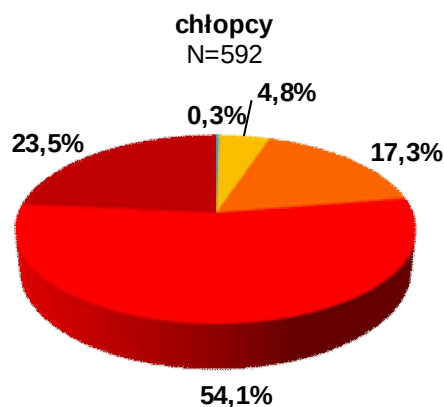
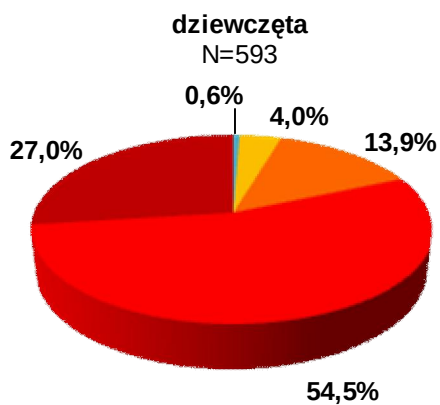
Picie alkoholu przez przyjaciół

Według Twojej oceny, ilu Twoich przyjaciół pije napoje alkoholowe
(piwo, wino, wódkę, itp.)?

III klasy G

II klasy PG

■ nikt ■ kilku ■ sporo ■ większość ■ wszyscy

Wykres 33: Ocena rozpowszechnienia picia wśród przyjaciół/znajomych – klasy III G i II PG, wynik w podziale na płeć.

3.5. Częstotliwość i poziom konsumpcji alkoholu w okresie ostatnich 30 dni

Jak pokazały wcześniejsze analizy, znaczna część młodzieży uczestniczącej w krakowskich badaniach piła alkohol w okresie ostatnich 30 dni.

Najpopularniejszym napojem alkoholowym wśród młodzieży okazało się **piwo**. W ciągu ostatniego miesiąca piło je ponad 2/5 badanych gimnazjalistów (44%) i 3/4 uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (76,8%). Drugim najpopularniejszym napojem okazała się **wódka**. W ostatnim miesiącu przed badaniem piło ją 33,2% gimnazjalistów i ponad 2/3 uczniów starszych (67,1%). Po **wino** w analizowanym okresie sięgnął co piąty uczeń z klas trzecich gimnazjum (21,3%) i co trzeci uczeń (38,7%) z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. Najmniejszą popularnością cieszyły się **alkopopy**. W analizowanym okresie piło je 8,6% gimnazjalistów (blisko co dwunasty) i 21,1% uczniów starszych (prawie co piąty).

Jak pokazuje wykres 34, w ciągu ostatniego miesiąca 10 razy lub częściej po alkohol sięgnęło 10,3% gimnazjalistów. W grupie dziewcząt odsetek ten wynosił 8,0%, zaś w grupie chłopców był on nieco wyższy i kształtował się na poziomie 12,5%. **Wśród badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych 10 razy lub częściej alkohol piło 29,9% respondentów.** W grupie dziewcząt odsetek ten wynosił 20,4% zaś w grupie chłopców był on niemal dwukrotnie wyższy i kształtował się na poziomie 35,4%. Problem częstego sięgania po alkohol w skali miesiąca dotyczy więc w Krakowie przede wszystkim chłopców.

Piwo w tym czasie 10 razy lub częściej tj. regularnie pił co czternasty uczeń trzecich klas gimnazjum (7,6%) i co piąty uczeń klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (20,6%). W szkołach ponadgimnazjalnych, w analizowanym okresie **wódkę** piło 35% chłopców i 31,2% dziewcząt. **W okresie ostatnich 30 dni po wódkę sięgało regularnie tj. 10 razy lub częściej** 2,6% gimnazjalistów i 7,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Odsetki dziewcząt i chłopców pijących wódkę w gimnazjum są zbliżone – uczniowie sięgali po nią znacznie częściej niż uczennice (3,2% chłopcy i 1,9% dziewczęta). Nieco większą różnicę odnotowano w starszej badanej grupie, gdzie 10,8% chłopców i 3,7% dziewcząt piło wódkę w analizowanym czasie. Mniejsze różnice odnotowano w przypadku **wina**. W ostatnim czasie piło je regularnie 1,1% uczniów w trzecich klasach gimnazjum i podobna frakcja uczniów w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych (1,4%). Nie odnotowano zasadniczych różnic pomiędzy odsetkami używających **alkopopy w obu rocznikach** – regularnie piły go w tym czasie podobne odsetki chłopców zarówno w młodszej, jak i w starszej grupie wiekowej. I zbliżone odsetki dziewcząt (1,9% w klasach II PG i 1,1% w klasach III G).

Wyzwaniem dla osób zajmujących się profilaktyką w Krakowie jest nie tylko wysokie rozpowszechnienie picia alkoholu wśród młodzieży (szczególnie piwa i wódki), ale również natężenie doświadczeń z alkoholem i fakt, że znaczące odsetki uczniów piją alkohol nie sporadycznie, lecz regularnie. Warto przypomnieć, że takie zachowania podejmował w ostatnim miesiącu przed badaniem co dziesiąty gimnazjalista i co trzeci uczeń szkoły ponadgimnazjalnej.

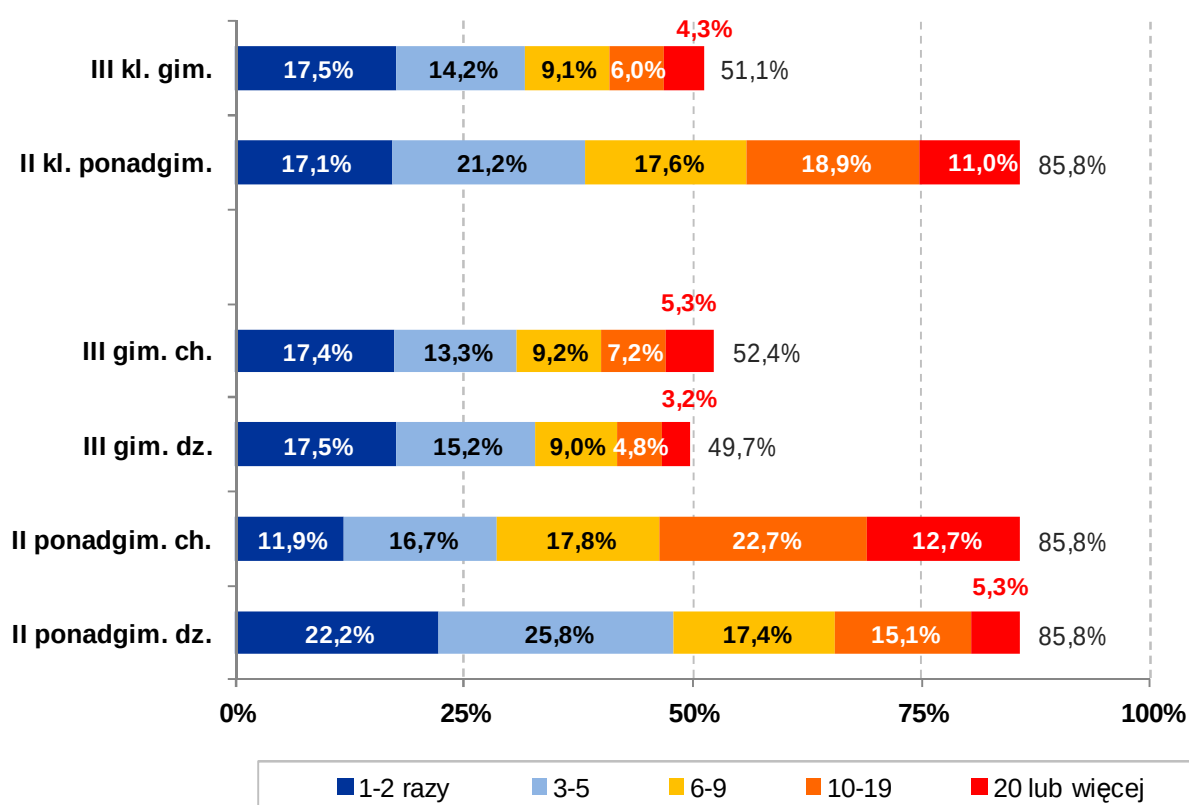

3.5. Częstotliwość i poziom konsumpcji alkoholu w okresie ostatnich 30 dni

Częstotliwość picia alkoholu – ostatnie 30 dni

Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się pić napój alkoholowy, tzn. piwo, wino, wódkę lub inny napój spirytusowy w ciągu ostatnich 30 dni?

Wykres 34: Częstotliwość picia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni – klasy III gimnazjum i klasy II szkół ponadgimnazjalnych.

	N
III kl. gim.	1035
II kl. ponadgimn.	1188
III kl. gim. chłopcy	536
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgim. chłopcy	595
II kl. ponadgim. dziewczęta	593

3.5. Częstotliwość konsumpcji piwa w okresie ostatnich 30 dni

	III klasy G N=1035	II klasy PG N=1188
w ogóle	56,0%	← 23,2%
1-2 razy	19,3%	22,7%
3-5 razy	11,3%	19,3%
6-9 razy	5,8%	14,2%
10-19 razy	4,5%	13,1%
20 razy lub więcej	3,1%	7,5%

III klasy G	dziewczęta N=499	chłopcy N=536
w ogóle	59,4%	← 52,8%
1-2 razy	19,4%	19,2%
3-5 razy	11,6%	11,0%
6-9 razy	4,4%	7,0%
10-19 razy	2,9%	6,1%
20 razy lub więcej	2,3%	3,9%

II klasy PG	dziewczęta N=593	chłopcy N=595
w ogóle	27,2%	← 19,2%
1-2 razy	30,5%	15,0%
3-5 razy	20,6%	17,9%
6-9 razy	12,1%	16,4%
10-19 razy	7,5%	18,7%
20 razy lub więcej	2,1%	12,8%

Tabela 5: Częstotliwość picia piwa – ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

3.5. Częstotliwość konsumpcji alkopopów w okresie ostatnich 30 dni

	III klasy G N=1031	II klasy PG N=1181
w ogóle	91,4%	← 78,9%
1-2 razy	4,4%	12,9%
3-5 razy	2,0%	4,8%
6-9 razy	1,0%	1,9%
10-19 razy	0,3%	1,1%
20 razy lub więcej	0,9%	0,4%

III klasy G	dziewczęta N=497	chłopcy N=534
w ogóle	90,1%	→ 92,7%
1-2 razy	5,1%	3,7%
3-5 razy	2,9%	1,2%
6-9 razy	0,8%	1,4%
10-19 razy	0,3%	0,2%
20 razy lub więcej	0,8%	0,8%

II klasy PG	dziewczęta N=588	chłopcy N=592
w ogóle	74,3%	→ 83,5%
1-2 razy	16,1%	9,8%
3-5 razy	5,5%	4,0%
6-9 razy	2,2%	1,6%
10-19 razy	1,9%	0,3%
20 razy lub więcej	0,0%	0,8%

Tabela 5: Częstotliwość picia alkopopów – ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

3.5. Częstotliwość konsumpcji wina w okresie ostatnich 30 dni

	III klasy G N=1035	II klasy PG N=1188
w ogóle	78,7%	← 61,3%
1-2 razy	14,8%	26,9%
3-5 razy	4,2%	8,0%
6-9 razy	1,2%	2,4%
10-19 razy	0,3%	0,8%
20 razy lub więcej	0,8%	0,6%

III klasy G	dziewczęta N=499	chłopcy N=536
w ogóle	74,1%	→ 83,0%
1-2 razy	17,3%	12,5%
3-5 razy	5,7%	2,7%
6-9 razy	1,7%	0,8%
10-19 razy	0,4%	0,2%
20 razy lub więcej	0,8%	0,8%

II klasy PG	dziewczęta N=593	chłopcy N=595
w ogóle	50,6%	→ 72,0%
1-2 razy	33,2%	20,6%
3-5 razy	11,8%	4,3%
6-9 razy	3,1%	1,7%
10-19 razy	1,1%	0,5%
20 razy lub więcej	0,2%	0,9%

Tabela 5: Częstotliwość picia wina – ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

3.5. Częstotliwość konsumpcji wódki w okresie ostatnich 30 dni

	III klasy G N=1035	II klasy PG N=1188
w ogóle	66,8%	← 32,9%
1-2 razy	21,1%	31,5%
3-5 razy	6,8%	→ 19,2%
6-9 razy	2,7%	9,2%
10-19 razy	1,5%	5,2%
20 razy lub więcej	1,1%	2,0%

III klasy G	dziewczęta N=499	chłopcy N=536
w ogóle	68,8%	65,0%
1-2 razy	20,9%	21,3%
3-5 razy	6,3%	7,2%
6-9 razy	2,1%	3,3%
10-19 razy	0,7%	2,2%
20 razy lub więcej	1,2%	1,0%

II klasy PG	dziewczęta N=593	chłopcy N=595
w ogóle	35,7%	30,1%
1-2 razy	33,4%	29,6%
3-5 razy	18,9%	19,5%
6-9 razy	8,3%	10,0%
10-19 razy	3,3%	7,1%
20 razy lub więcej	0,4%	3,7%

Tabela 5: Częstotliwość picia wódki – ostatnie 30 dni – klasy III G i II PG.

3.6. Rodzaje napojów pitych podczas ostatniej okazji

Jakie napoje piłeś podczas ostatniej okazji, kiedy piłeś alkohol?

	piwo	alkopop	wino	wódka
III klasy G	57,0%	7,6%	27,8%	23,0%
II klasy PG	73,0%	13,6%	29,2%	30,8%

Tabela 9: Odsetki uczniów pijących poszczególne napoje alkoholowe podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG.

Podczas ostatniej konsumpcji napojów alkoholowych piwo okazało się najbardziej popularnym trunkiem wśród młodzieży. Piło je wówczas blisko 3/5 badanych z klas III G (57,0%) i niemal 3/4 badanych z klas II PG (73,0%).

Kolejnym bardzo popularnym napojem okazała się wódka. Pił ją podczas ostatniej okazji co czwarty 15/16-latek (23,0%) i niemal co trzeci uczeń starszy (30,8%).

Wśród krakowskich uczniów wino swoją popularnością nie ustępuje wódce, do picia tego trunku przyznaje się 27,8% gimnazjalistów i 29,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Alkopopy, po które sięgnął średnio co trzynasty gimnazjalista i co siódmy starszy uczeń, okazały się najmniej popularnymi napojami alkoholowymi pitymi podczas ostatniej okazji.

Obok danych na temat częstotliwości picia alkoholu oraz jego rozpowszechnienia wśród młodzieży ważne informacje niosą ze sobą także wyniki dotyczące ilości poszczególnych napojów alkoholowych wypijanych przez uczniów podczas ostatniej okazji. Zostały one zaprezentowane na kolejnych wykresach.

3.6. Poziom konsumpcji piwa – ostatnia okazja

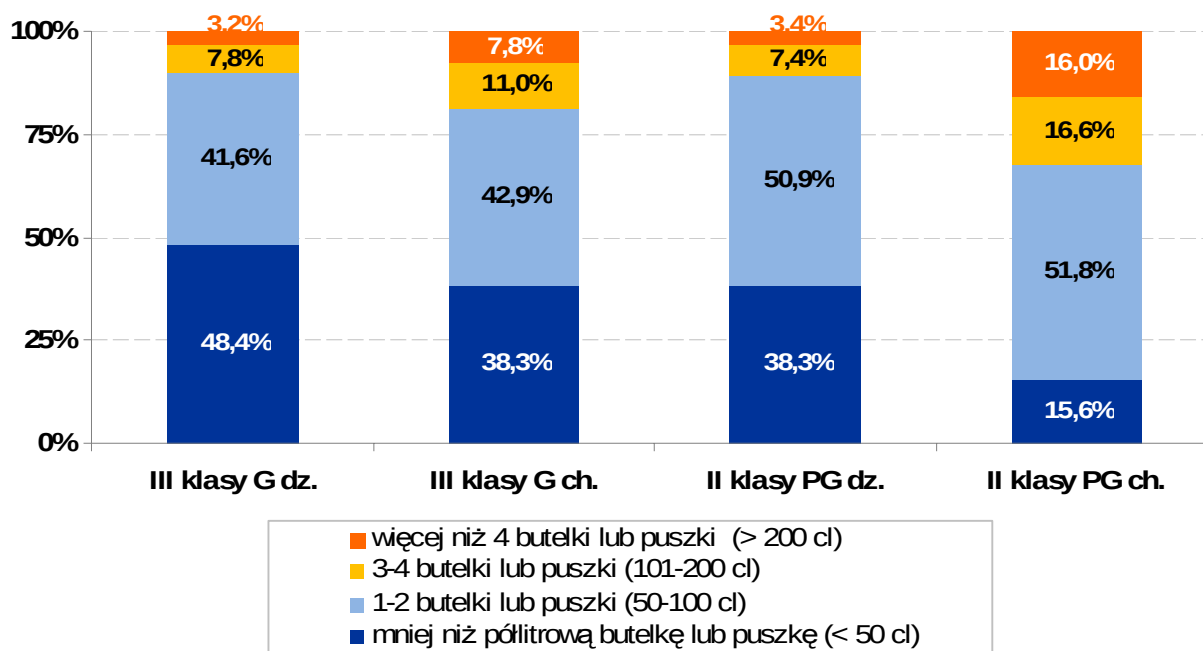

Piwo okazało się najbardziej popularnym napojem wśród krakowskiej młodzieży. W pierwszej kolejności analizie poddano więc ilości tego napoju wypijane przez badanych podczas ostatniej okazji. Wśród osób, które sięgnęły po piwo podczas ostatniej okazji 1-2 butelki/puszki wypilo 41,6% dziewcząt i 42,9% chłopców uczących się w gimnazjum (ponad 2/5 gimnazjalistów). W przypadku starszych uczniów odsetki te wynosiły: 50,9% i 51,8%. **Co dziewiąta uczennica gimnazjum pijąca piwo podczas ostatniej okazji wypila 3 lub więcej butelek/puszek (11,0%), w przypadku chłopców – niemal co piąty (18,8%). Wśród starszych uczniów odsetki te wynosiły odpowiednio: 10,8% (co dziewiąta uczennica) i 32,6% (co trzeci uczeń).** Oznacza to, że blisko trzykrotnie wyższy odsetek starszych chłopców niż dziewcząt wypił 3 lub więcej butelek piwa podczas ostatniej okazji. **Należy podkreślić, iż wypicie takiej ilości piwa przy jednej okazji oznacza, że wszyscy ci młodzi ludzie znaleźli się w stanie nietrzeźwości, a w przypadku części z nich (tych, którzy wypili powyżej 4 butelek piwa), w stanie głębokiego upojenia alkoholowego (mając we krwi ponad 2 promile alkoholu).**

Poziom konsumpcji piwa

Jeśli podczas ostatniego dnia, kiedy piłeś(aś) jakiś napój alkoholowy, piłeś(aś) piwo, to ile go wypileś(aś)?

100% = osoby, które podczas ostatniej okazji piły piwo

Wykres 35: Ilość piwa wypita podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

III kl. gim. chłopcy	323
III kl. gim. dziewczęta	267
II kl. ponadgim. chłopcy	482
II kl. ponadgim. dziewczęta	385

3.5. Poziom konsumpcji wódki – ostatnia okazja

Wódka po piwie, to drugi najpopularniejszy napój alkoholowy wśród krakowskich nastolatków. **Na uwagę zasługuje fakt, że bardzo wysokie odsetki osób sięgających po wódkę podczas ostatniej okazji wypili 4 lub więcej kieliszków tego napoju.**

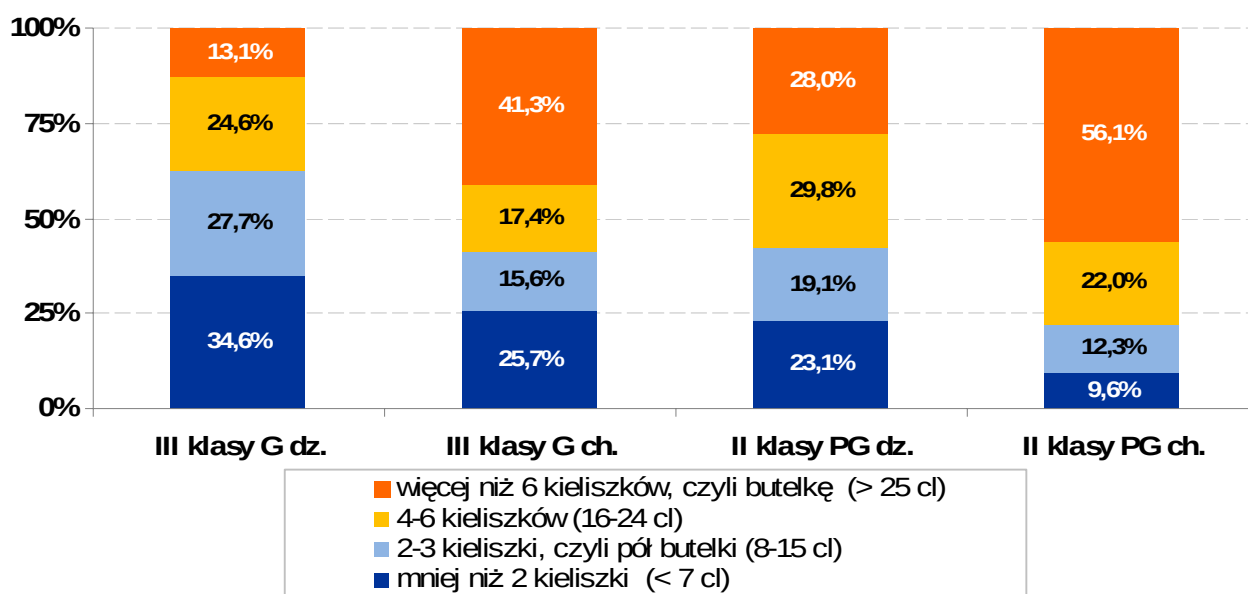
Wśród dziewcząt uczących się w klasach III gimnazjum taką ilość wypila ponad 1/3 (37,7%), wśród chłopców z tego rocznika prawie trzy piąte (58,7%). W grupie starszych uczniów odsetki te są jeszcze wyższe i wynoszą odpowiednio 57,8% i aż 78,1%, co oznacza, że podczas ostatniej okazji taką ilość wódki piło 3/5 dziewcząt i ponad 3/4 badanych chłopców z tej grupy wiekowej. O ile więc w przypadku innych napojów alkoholowych osoby wypijające ich duże ilości stanowiły mniejszą grupę, o tyle w przypadku wódki stanowią one większość badanych.

Reasumując można sformułować wniosek, że większość osób, które piły wódkę podczas ostatniej okazji, wypijała takie jej ilości, które prowadziły do stanu upicia się.

Poziom konsumpcji wódki

Jeśli podczas ostatniego dnia, kiedy piłeś(aś) jakiś napój alkoholowy, piłeś(aś) wódkę, to ile jej wypileś(aś)?

100% = osoby, które podczas ostatniej okazji piły wódkę

Wykres 35: Ilość wódki wypita podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	114
III kl. gim. dziewczęta	123
II kl. ponadgim. chłopcy	172
II kl. ponadgim. dziewczęta	194

3.5. Poziom konsumpcji alkopopów - ostatnia okazja

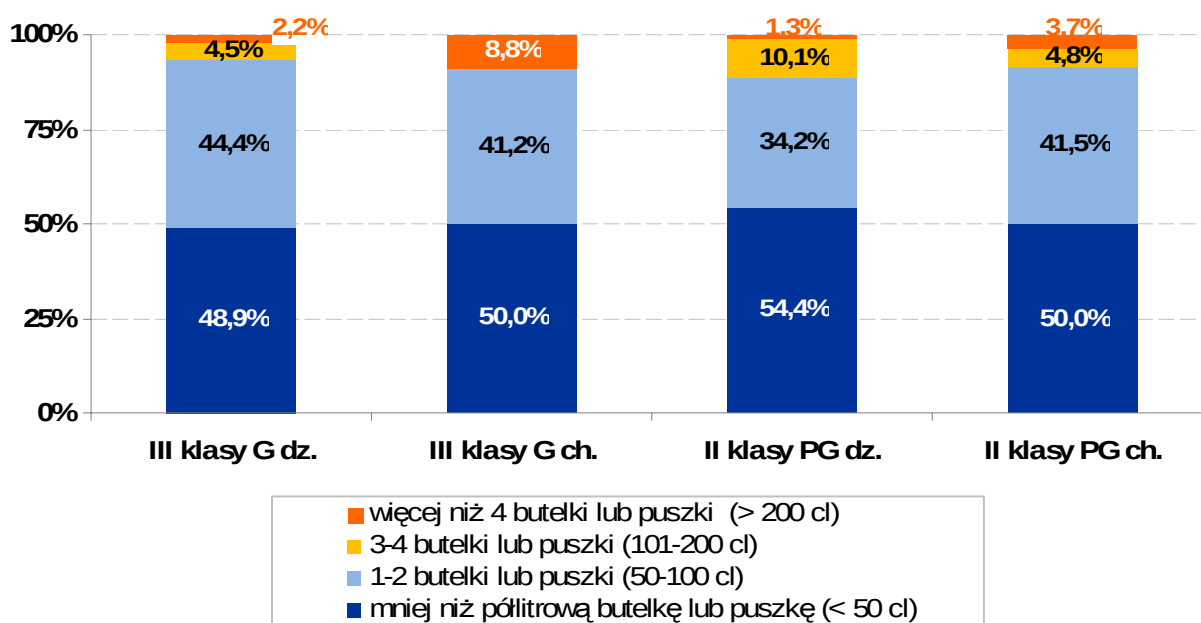

Alkopopy są znacznie mniej popularnym trunkiem niż pozostałe napoje. Wśród osób, które piły je podczas ostatniej okazji 6,7% gimnazjalistek wypilo 3 lub więcej butelek alkopopu, w przypadku chłopców taką ilość wypił co jedenasty (8,8%). W klasach starszych w grupie dziewcząt 3 lub więcej butelek wypila co dziewiąta uczennica (11,4%), zaś wśród chłopców prawie co dwunasty chłopak (8,5%). **Oznacza to, że podczas ostatniej okazji stosunkowo duże ilości alkopopu najczęściej wypijały starsze dziewczęta.**

Poziom konsumpcji alkopopu

Jeśli podczas ostatniego dnia, kiedy piłeś(aś) jakiś napój alkoholowy, piłeś(aś) alcopops, to ile go wypileś(aś)?

100% = osoby, które podczas ostatniej okazji piły alkopop

Wykres 35: Ilość alkopopu wypita podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG. **UWAGA:** niskie liczebności, tylko 79 badanych z klas III G i 161 z klas II PG zadeklarowało, że podczas ostatniej okazji piło alkopop.

	N
III kl. gim. chłopcy	36
III kl. gim. dziewczęta	43
II kl. ponadgim. chłopcy	75
II kl. ponadgim. dziewczęta	86

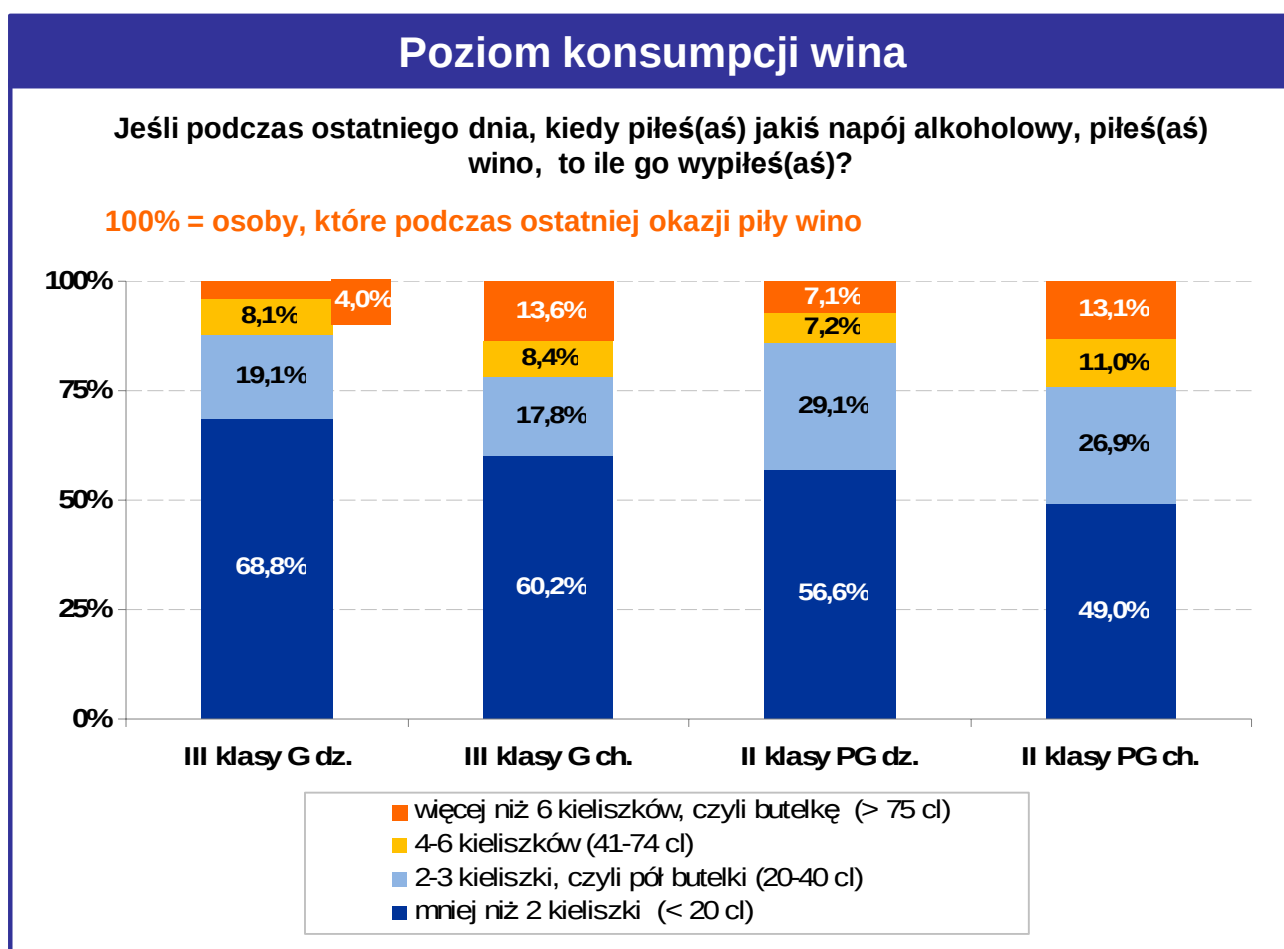

3.5. Poziom konsumpcji wina – ostatnia okazja

W grupie gimnazjalistów po 4 lub więcej kieliszków wina sięgnęło 12,1% dziewcząt i 22,0% chłopców. W przypadku starszych uczniów konsumujących wino podczas ostatniej okazji co siódma dziewczyna (14,3%) i co czwarty chłopak (24,1%) wypił 4 lub więcej kieliszków.

Mniejsza popularność wina w porównaniu z piwem i wódką nie umniejsza faktu, że dość znaczna liczba badanych uczniów, którzy pili je podczas ostatniej okazji (w przypadku obu grup wiekowych), wypija jednorazowo taką jego ilość, która prowadzi do stanu intoksykacji.

Wykres 35: Ilość wina wypita podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. UWAGA: niskie liczebności.

	N
III kl. gim. chłopcy	124
III kl. gim. dziewczęta	164
II kl. ponadgim. chłopcy	133
II kl. ponadgim. dziewczęta	213

3.6. Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Postrzeganie ryzyka związanego z piciem alkoholu przez badaną młodzież w większym stopniu zależy od płci badanych uczniów niż od kategorii wiekowej. Najbardziej ryzykownym zachowaniem jest dla uczniów picie 4-5 drinków prawie codziennie, a najmniej ryzykownym picie 1- 2 drinków prawie codziennie.

Niemal co czwarty chłopiec (22,8%) z trzecich klas gimnazjum uważa, że **wypijanie 1-2 drinków prawie codziennie** jest związane z wysokim ryzykiem dla zdrowia, w przypadku dziewcząt taką opinię wyraziła co trzecia badana (36,5%). W starszej kohorcie badanych uczniów odsetek dziewcząt które uważają, że taki model picia wiąże się z dużym ryzykiem dla zdrowia przekracza 45% badanych (45,6%), zaś w grupie chłopców jest istotnie mniejszy i wynosi 22,4%.

Oceniając ryzyko intensywnego picia alkoholu, tj. **4-5 drinków prawie codziennie**, zdecydowana większość badanych jest zdania, że wiąże się z tym duże ryzyko dla zdrowia. Częściej taką opinię prezentują dziewczęta – ponad 3/4 badanych w trzecich klasach gimnazjum (78,8%) i nieco większy odsetek w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych – 79,9%. Jedynie 3,3% - 3,9% dziewcząt było zdania, że takie zachowanie wiąże się z małym ryzykiem.

W populacji chłopców kwestia ta wygląda nieco inaczej. Odsetek tych, którzy sądzą, że taki model picia alkoholu jest bardzo ryzykowny jest wyraźnie niższy niż w grupie dziewcząt – wśród gimnazjalistów taką opinię wyraziło 64,0% badanych, a w grupie uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych 58,3%. 7,8% - 8,1% chłopców w obu frakcjach wiekowych uważa, że wypijanie 4-5 drinków prawie codziennie wiąże się z małym ryzykiem. 3,9% spośród starszych chłopców i 3,0% spośród młodszych uważa, że taki model picia nie oznacza żadnego ryzyka.

Picie znacznych ilości alkoholu w weekendy (5 lub więcej drinków) jest w opinii badanej młodzieży mniej ryzykowne niż codzienne picie 4-5 drinków. Połowa chłopców uczących się w gimnazjum (45,5%) i połowa dziewcząt (51,1%) jest zdania, że taki model picia oznacza duże ryzyko dla zdrowia. W grupie chłopców z II klas PG co czwarty twierdził, że wspomniany (weekendowy) styl picia alkoholu niesie ze sobą duże ryzyko dla zdrowia (26,4%). Mniej optymistycznie widzą to dziewczęta. Odsetek tych, które uważają, że taki styl picia niesie ze sobą wysokie ryzyko, wynosi 37,3%.

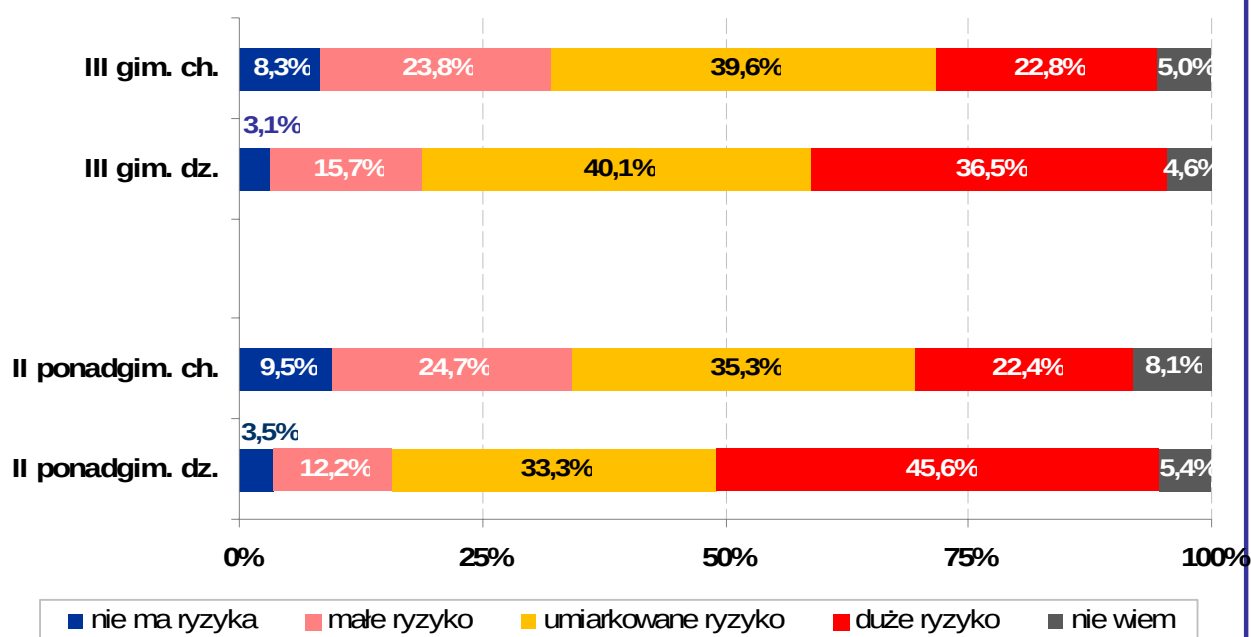

3.6. Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Ryzyko związane z piciem alkoholu

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli wypijają 1-2 drinki prawie codziennie?

Wykres 39: Ocena ryzyka związanego z piciem 1-2 drinków dziennie – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	533
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgim. chłopcy	589
II kl. ponadgim. dziewczęta	590

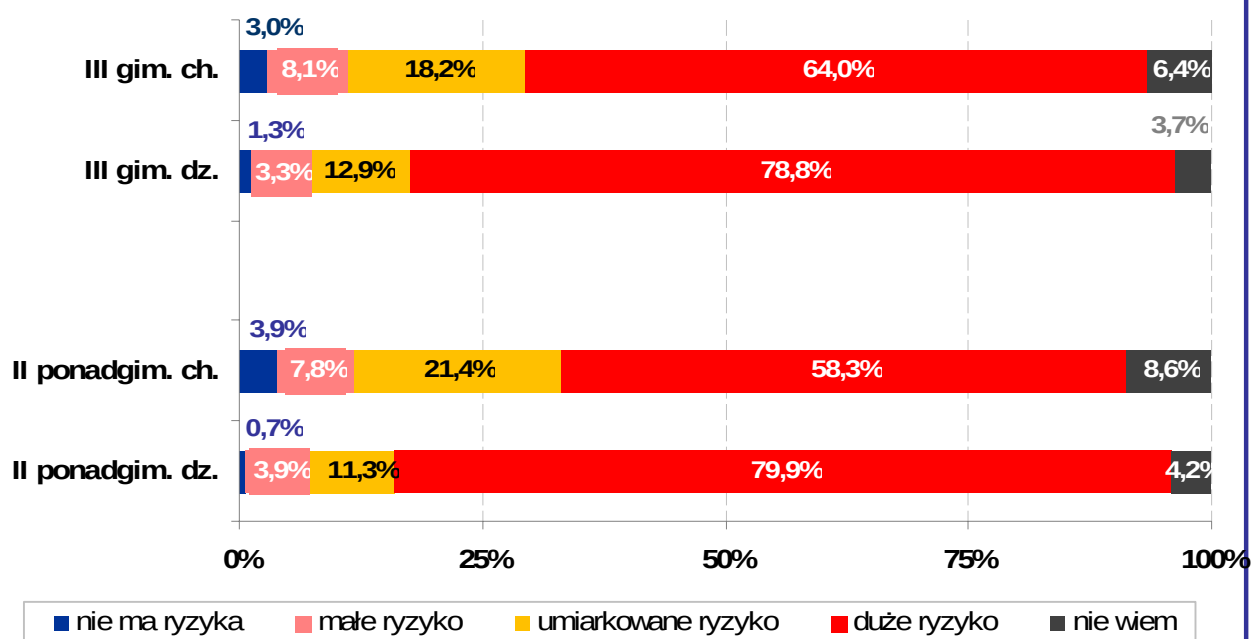

3.6. Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Ryzyko związane z piciem alkoholu

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli wypijają 4 lub 5 drinków prawie codziennie?

Wykres 40: Ocena ryzyka związanego z piciem 4-5 drinków dziennie – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	530
III kl. gim. dziewczęta	494
II kl. ponadgim. chłopcy	589
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

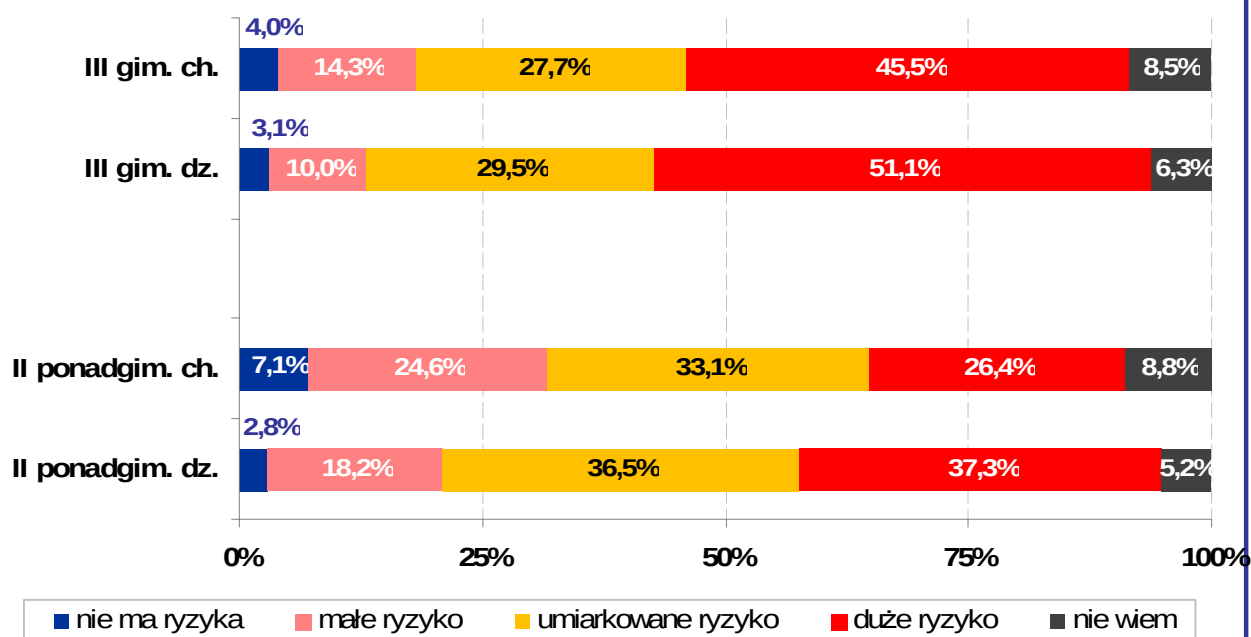

3.6. Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Ryzyko związane z piciem alkoholu

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli wypijają 5 drinków lub więcej w czasie weekendu?

Wykres 41: Ocena ryzyka związanego z piciem 5 i więcej drinków podczas weekendu – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	530
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgimn. chłopcy	586
II kl. ponadgimn. dziewczęta	587

4. Problem upijania się młodzieży

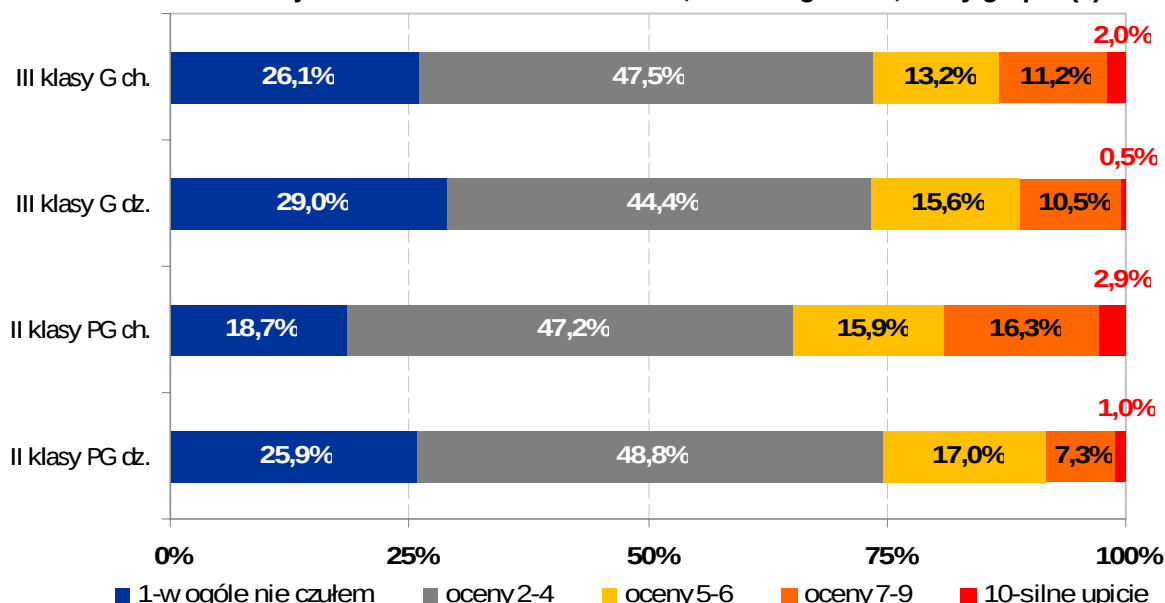
4.1. Odczuwane efekty wypicia alkoholu -ostatnia okazja

W kwestionariuszu do badania poproszono uczniów, aby subiektywnie ocenili w skali od 1 do 10 własne odczuwanie efektu działania alkoholu, podczas ostatniej okazji, kiedy zdarzyło im się pić. W analizie uwzględniono odpowiedzi tylko tych uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol. W przypadku uczniów trzecich klas gimnazjum zdecydowana większość, bo aż 73,6% chłopców i 73,4% dziewcząt oszacowało ten efekt na 1-4 punktów na dziesięciostopniowej skali (tzn. brak efektu lub słaby efekt). Natomiast **2,0% badanych chłopców i 0,5% dziewcząt w tej grupie przyznało, że podczas ostatniej okazji, kiedy pili alkohol bardzo silnie odczuli jego działanie (ocena 10).** W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki tych, którzy odczuwali bardzo silny efekt działania alkoholu podczas ostatniej okazji (ocena 10) wynosiły **2,9% w przypadku chłopców i 1,0% wśród dziewcząt.** Ponad połowa młodzieży starszej, oceniając efekty swojego ostatniego picia zaznaczyła na skali cyfrę 4 lub mniejszą (65,9% - chłopcy i 74,7% - dziewczęta). Na doznanie umiarkowanych oraz silnych efektów wypicia alkoholu (oceny 5-9) wskazał co czwarty chłopak (24,4%) i dziewczyna z gimnazjum (26,1%) oraz prawie 1/3 uczniów starszych (32,2%) i niemal co czwarta uczennica (24,3%) w tej grupie.

Odczuwane efekty wypicia alkoholu

Oceń na skali od 1 do 10 jak silnie czuleś efekt alkoholu, ostatniego dnia, kiedy go piłeś?

Wykres 42: Ocena subiektywnych efektów picia alkoholu – ostatnia okazja – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

*Podstawą procentowania na wykresie byli ci uczniowie, którzy kiedykolwiek pili napoje alkoholowe.

	N
III kl. gim. chłopcy	375
III kl. gim. dziewczęta	353
II kl. ponadgim. chłopcy	547
II kl. ponadgim. dziewczęta	563

4.2. Rozpowszechnienie upijania się

Upijanie się jest jednym z najbardziej ryzykownych zachowań, jakie podejmują młodzi ludzie. Wielu z nich właśnie na skutek upicia się popada w poważne problemy, ulega wypadkom, narusza prawo, traci szansę na dalszą edukację. Konsekwencją upijania się nastolatków są również poważne problemy emocjonalne oraz konflikty i zaburzone relacje z rodzicami i rówieśnikami. Bezpośrednim następstwem upicia się są także niechciane kontakty seksualne oraz eksperymenty z narkotykami. W tym kontekście warto podkreślić, iż kontrola zachowań związanych z piciem alkoholu powinna stanowić jeden z kluczowych elementów działań profilaktycznych adresowanych do młodzieży.

Jak pokazuje wykres 43, w trzecich klasach gimnazjum doświadczenie upicia się ma już za sobą 43,0% chłopców i podobny odsetek dziewcząt – 39,2%. **W ciągu ostatniego roku upił się prawie co trzeci chłopak (32,3%) i co czwarta dziewczyna (27,6%). Nie odnotowano istotnej różnicy pomiędzy odsetkami chłopców (11,3%) i dziewcząt (10,7%), którzy upili się w ciągu ostatnich 30 dni.**

W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki upijających się znacznie wzrastają (różnica istotna statystycznie na poziomie 0,001), w porównaniu z uczniami gimnazjum. Takie doświadczenie ma już za sobą ponad 72% chłopców i prawie 3/5 dziewcząt (56,2%).

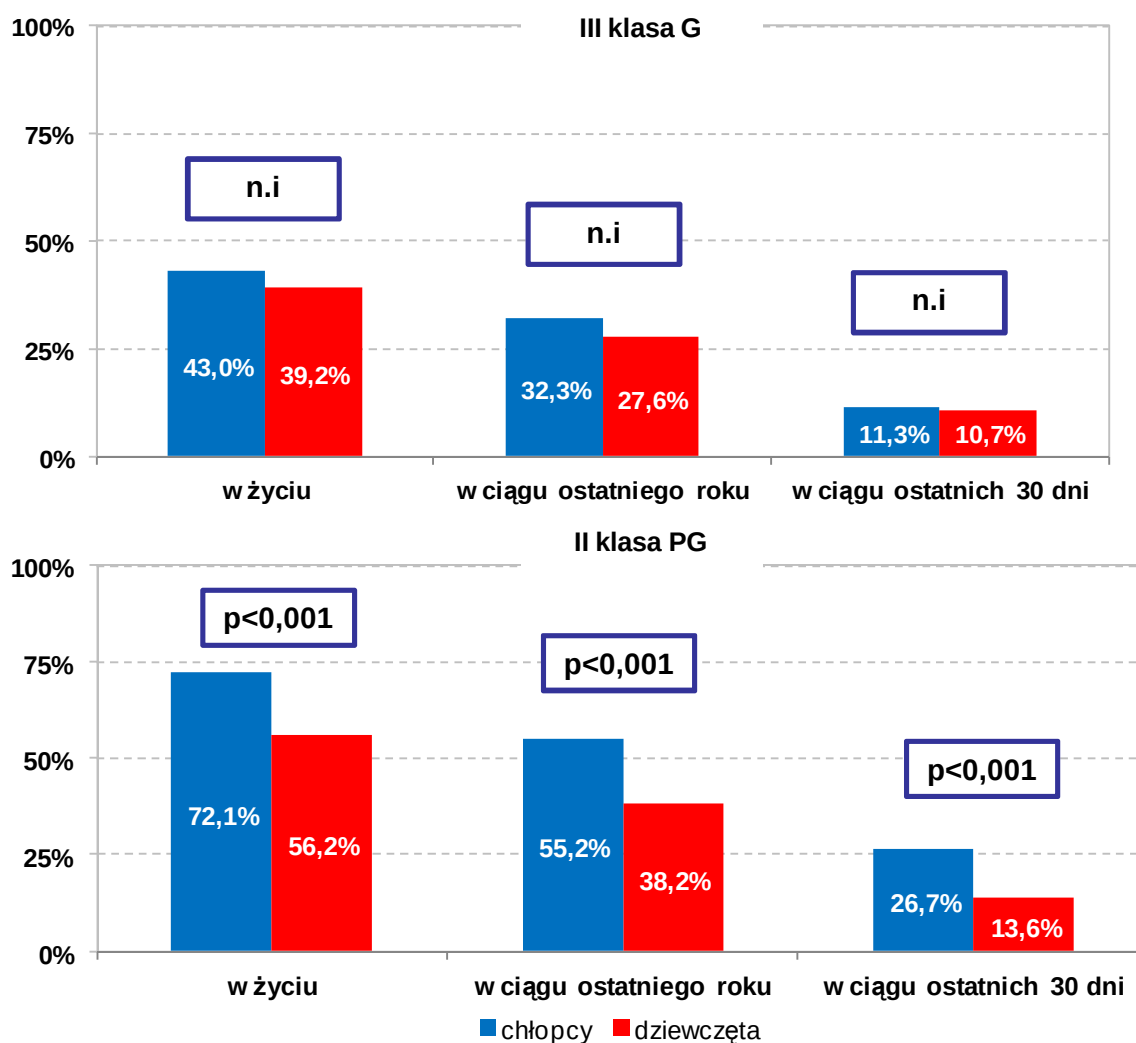
Warto zauważyć, że w starszej kohorcie badanych odsetek chłopców, którzy upili się w ciągu ostatnich 30 dni jest niemal dwukrotnie wyższy niż odsetek dziewcząt (26,7% vs. 13,6%). Badanie wykazało, że **chłopcy w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych upijają się istotnie częściej niż dziewczęta z tej samej grupy wiekowej, zarówno w życiu, jak i w ciągu ostatniego roku oraz ostatnich 30 dni.**

4.2. Rozpowszechnienie upijania się

Rozpowszechnienie upijania się

Wykres 43: Rozpowszechnienie upijania się – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N		
	w życiu	w ciągu ost. 12 mies.	w ciągu ost. 30 dni
III kl. gim. chłopcy	530	527	528
III kl. gim. dziewczęta	495	495	495
II kl. ponadgim. chłopcy	593	590	589
II kl. ponadgim. dziewczęta	590	587	586

4.3. Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół

Tylko 11,7% uczennic gimnazjum i co piąty badany gimnazjalista (18,9%) deklaruje, iż nikt spośród ich przyjaciół nie upija się. W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych odsetki te były niższe i wynosiły 5,3% w grupie dziewcząt i 4,5% w grupie chłopców.

Warto zwrócić uwagę, iż w trzecich klasach gimnazjum prawie **co trzecia uczennica** (33,4%) przyznała, że **sporo jej przyjaciół upija się**. W starszej kohorcie badanych taką opinię prezentuje ponad 42% ankietowanych dziewcząt (42,3%). W grupie chłopców ten wzrost jest jeszcze większy. Co czwarty gimnazjalista (25,6%) twierdził, iż wśród jego przyjaciół upija się sporo osób. W grupie uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych taki pogląd prezentował już co trzeci badany chłopak (35,3%).

20,3% uczennic i 13,0% uczniów z gimnazjum deklarowało, iż większość ich przyjaciół upija się. W starszej frakcji wiekowej taką opinię wyraziło 16,8% dziewcząt i 24,0% chłopców (odnotowano więc wzrost wśród chłopców).

Zmianie nie uległ odsetek badanych dziewcząt, które stwierdziły, że upijają się wszyscy ich znajomi – w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych był on niemal taki sam jak wśród dziewcząt w klasach trzecich, wśród chłopców w obu grupach wiekowych był również zbliżony (2,8% w klasach III G i 3,3% w klasach II PG).

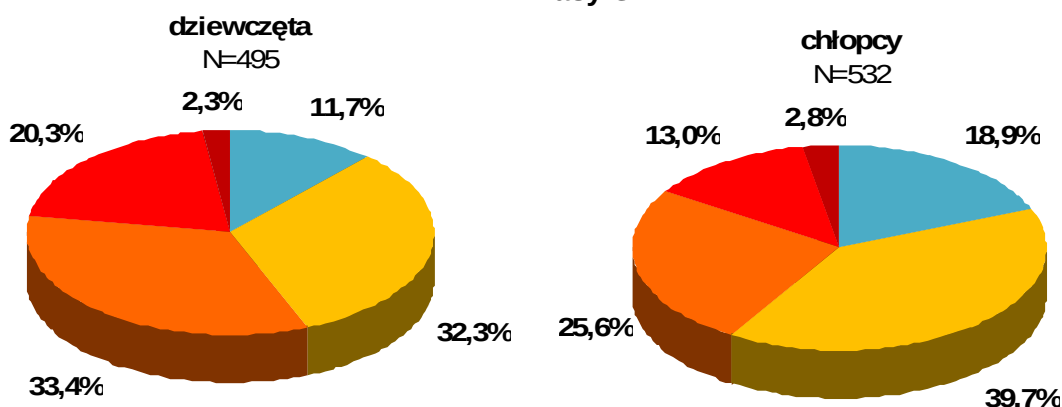
4.3. Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół

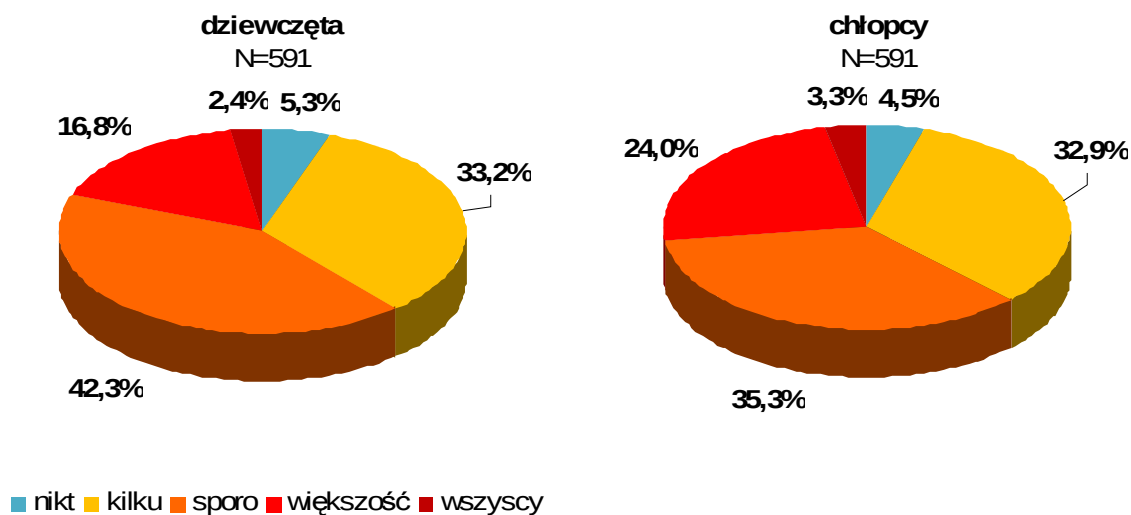
Upijanie się wśród przyjaciół

Według Twojej oceny, ilu Twoich przyjaciół upija się?

III klasy G

II klasy PG

Wykres 44: Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

4.4. Pierwsze doświadczenia związane z upiciem się – wiek inicjacji

Doświadczenie upicia się (co najmniej raz w życiu) ma już za sobą 43,0% uczniów klas III gimnazjum oraz 72,1% uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. Różnica między odsetkami upijających się w obu frakcjach wiekowych jest istotna statystycznie.

5,0% dziewcząt z młodszej grupy badanych upiło się po raz pierwszy w wieku 13 lat lub wcześniej, w przypadku chłopców odsetek ten wynosił 9,7%. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych ten wiek, jako moment inicjacji wskazało także 5,0% dziewcząt i 6,2% chłopców.

Ponad 1/4 gimnazjalistek (27,7%) i gimnazjalistów (27,5%) upiła się po raz pierwszy w wieku 14-15 lat, a więc na przełomie pierwszej i drugiej klasy gimnazjum. W starszej badanej grupie odsetki te wynosiły odpowiednio: 16,5% i 26,4%. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych jako moment inicjacji uczniowie wskazywali najczęściej wiek 16 lat lub więcej: 1/3 dziewcząt (34,5%) i 37,5% chłopców.

Przedstawione wyniki wskazują wyraźnie, że istnieje grupa młodych ludzi, którzy po raz pierwszy upili się będąc jeszcze uczniami szkoły podstawowej, a znacząca część badanych takie doświadczenie odnotowało na początku nauki w gimnazjum. To kolejny ważny sygnał pokazujący, że działania profilaktyczne, których celem jest m.in. opóźnienie momentu inicjacji alkoholowej powinny być prowadzone przynajmniej w czwartej, a najpóźniej w piątej klasie szkoły podstawowej.

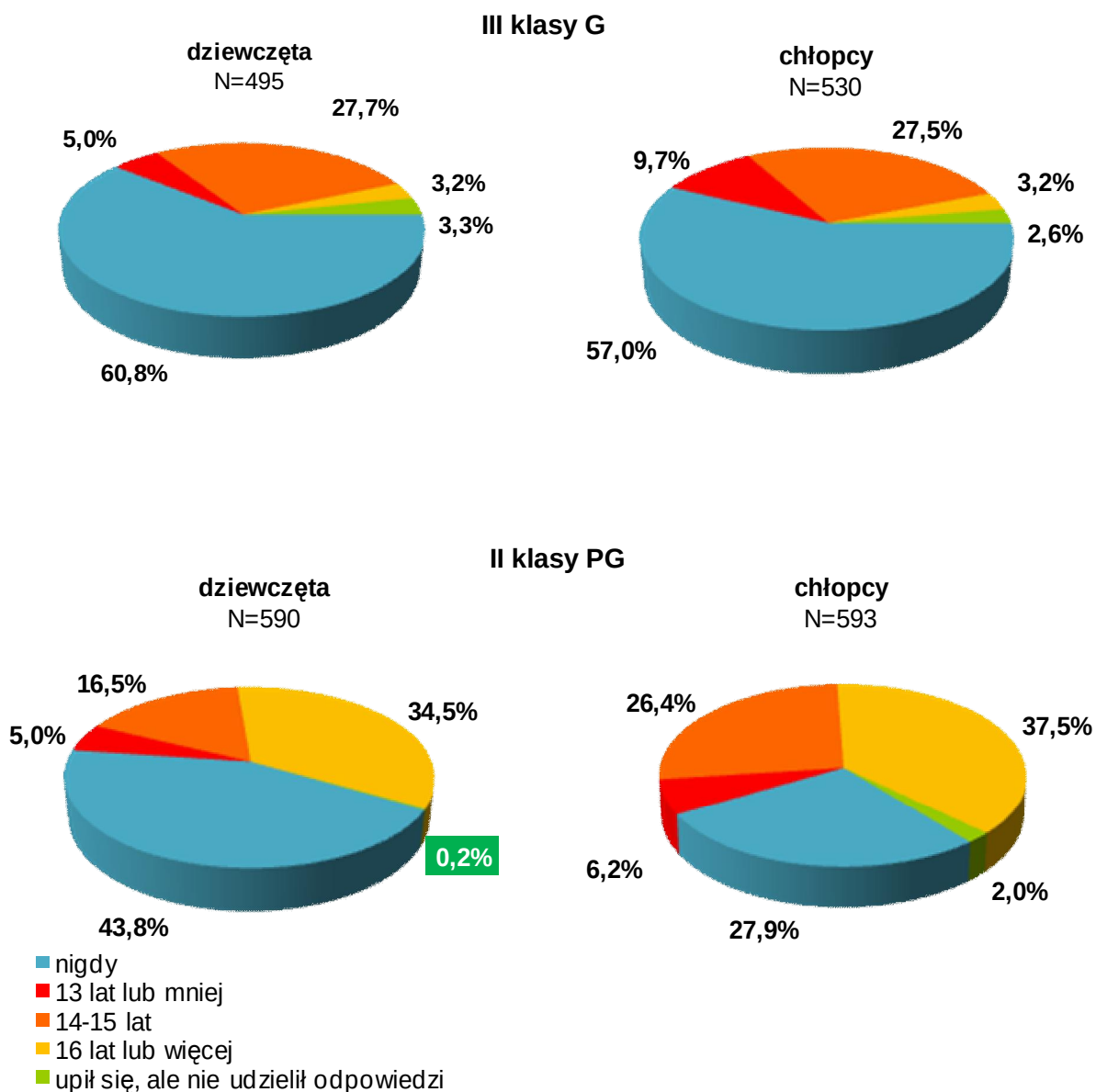

4.4. Pierwsze doświadczenia związane z upiciem się – wiek inicjacji

Wiek inicjacji – upicie się

Ile miałeś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle), upić się alkoholem?

Wykres 45: Wiek inicjacji – pierwsze upicie się – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto kategorię „upił się, ale nie podał wieku inicjacji”, ponieważ nie odnotowano takich przypadków.

4.5. Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Pytania dotyczące upijania się były zadawane respondentom na kilka różnych sposobów. Raz pytano ich o upicie się rozumiane jako subiektywne odczucie, innym razem starano się zobiektywizować pojęcie „upicia się” odnosząc je do konkretnej ilości alkoholu. Analizowane pytanie opiera się na takiej właśnie definicji, która znalazła się w kwestionariuszu ankiety i została przytoczona w podtytule wykresu 46.

Na wstępie warto zauważyć, iż tak uszczegółowione pytanie - dotyczące wypicia pięciu lub więcej drinków przy jednej okazji (co należy traktować jako wskaźnik upicia się) - daje w konsekwencji zupełnie inne – znacznie wyższe wyniki niż wówczas, gdy wprost pytamy uczniów o subiektywne poczucie upicia się w jakimś okresie czasu.

Odsetki uczniów, którzy w ciągu ostatnich 30 dni **wypili przy jednej okazji pięć lub więcej drinków** rosną wyraźnie wraz z wiekiem. **Do wypicia w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem pięciu lub więcej drinków podczas jednej okazji przyznaje się co czwarty gimnazjalista** (27,4%) –takie deklaracje formułuje 28,2% chłopców i podobny odsetek dziewcząt (26,6%). W starszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki respondentów mających takie doświadczenia są istotnie wyższe i wynoszą odpowiednio: **62,1% wśród chłopców i 50,0 % w grupie dziewcząt**.

Wśród gimnazjalistów co szósty deklaruje, iż taka sytuacja zdarzyła mu się 1-2 razy w ciągu ostatniego miesiąca, a niespełna co dziewiąty twierdzi, że takie doświadczenie spotkało go 3 lub więcej razy.

W starszej kohorcie badanych tj. **wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych pojedyncze przypadki (1-2 razy w miesiącu) wypicia 5 lub więcej drinków podczas jednej okazji potwierdza 3/5 badanych. 25,7% stwierdza, że takie doświadczenie spotkało ich w tym czasie 3 lub więcej razy. Odsetek takich wskazań był wyższy w grupie chłopców - 31,2% niż w grupie dziewcząt – 20,2%.**

4.5. Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Tabela zawiera porównanie odsetków uczniów, którzy deklarowali, że upili się przynajmniej raz w ciągu ostatniego miesiąca zgodnie z ich subiektywną miarą oraz odsetki uczniów, którzy wypili podczas jednej okazji w ostatnim tygodniu 5 lub więcej drinków standardowych- obiektywna miara upicia się.

Porównanie obejmuje także częstotliwość takich doświadczeń. Jak pokazują zebrane dane o upiciu się w ostatnim miesiącu pisało 10,7% dziewcząt uczących się w gimnazjum, jednocześnie 26,6% deklaroowało, że wypilo w tym czasie jednorazowo 5 lub więcej standardowych drinków. W przypadku chłopców z tego rocznika odsetki te wynoszą odpowiednio: 11,3% i 28,2%.

Wśród dziewcząt ze szkół ponadgimnazjalnych o upiciu się w ostatnim miesiącu pisało w badaniu 13,6%, o wypiciu co najmniej raz 5 i więcej drinków standardowych 50,0%, w przypadku chłopców odsetki te wynosiły odpowiednio: 26,7% i 62,1%.

Biorąc pod uwagę tylko te wyniki można szacować, że w analizowanym czasie upiło się znacznie więcej uczniów niż by to wynikało z subiektywnej oceny badanych.

Ostatni miesiąc	Upijanie się – ocena subiektywna badanych		Upijanie się –wypicie 5 lub więcej standardowych drinków	
	1-2 razy	3 razy lub więcej	1-2 razy	3 razy lub więcej
III klasy G ch.	7,7%	3,6%	15,2%	13,0%
III klasy G dz.	7,4%	3,3%	16,5%	10,1%
II klasy PG ch.	19,7%	7,0%	30,9%	31,2%
II klasy PG dz.	11,2%	2,4%	29,8%	20,2%

Zgodnie z **subiektywną oceną** badanych, w ostatnim miesiącu upiło się:

- 11,3% chłopców z klas III G
- 10,7% dziewcząt z klas III G
- 26,7% chłopców z klas II PG
- 13,6% dziewcząt z klas II PG

Zgodnie z **obiektywnym kryterium**, w ostatnim miesiącu upiło się :

- 28,2% chłopców z klas III G
- 26,6% dziewcząt z klas III G
- 62,1% chłopców z klas II PG
- 50,0% dziewcząt z klas II PG

Tabela 10: Porównanie odsetków badanych, którzy deklarowali że upili się w ciągu ostatniego miesiąca oraz badanych, którzy przyznali, że wypili w tym czasie przynajmniej raz 5 lub więcej standardowych drinków podczas ostatniej okazji – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

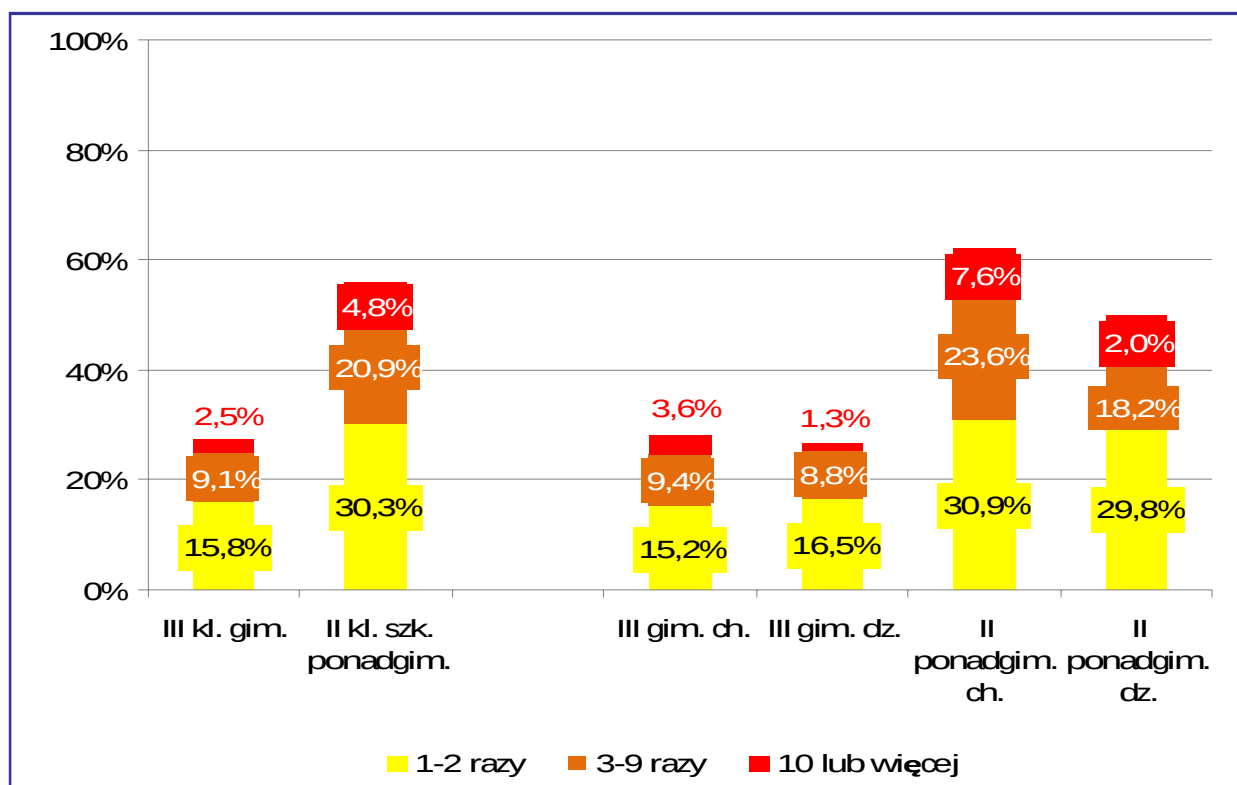

4.5. Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Picie 5 lub więcej drinków podczas jednej okazji

Znowu pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) wypile (a)ś pięć lub więcej drinków przy jednej okazji? („drink” to jest szklanka/butelka/puszka piwa (ok. pół litra), szklanka/butelka/puszka cidery (ok. pół litra), 2 szklanki/butelki alcopopsa (ok. pół litra), kieliszek wina (ok. 15 cl), kieliszek wódki lub innego napoju spirytusowego (ok. 5 cl) lub szklanka koktajlu alkoholowego).

Wykres 46: Rozpowszechnienie picia dużych ilości alkoholu tj. 5 lub więcej standardowych drinków podczas ostatniej okazji - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

4.5. Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

W kwestionariuszu poproszono respondentów, aby zadeklarowali, ile razy w ciągu ostatnich 30 dni zdarzyło im się upić napojem alkoholowym. Analiza danych wskazuje, iż wiek respondenta znacząco wpływa na częstotliwość upijania się: **starsi uczniowie upijają się częściej niż młodsi.**

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem upiło się 15,5% gimnazjalistów oraz 21,4% uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych.

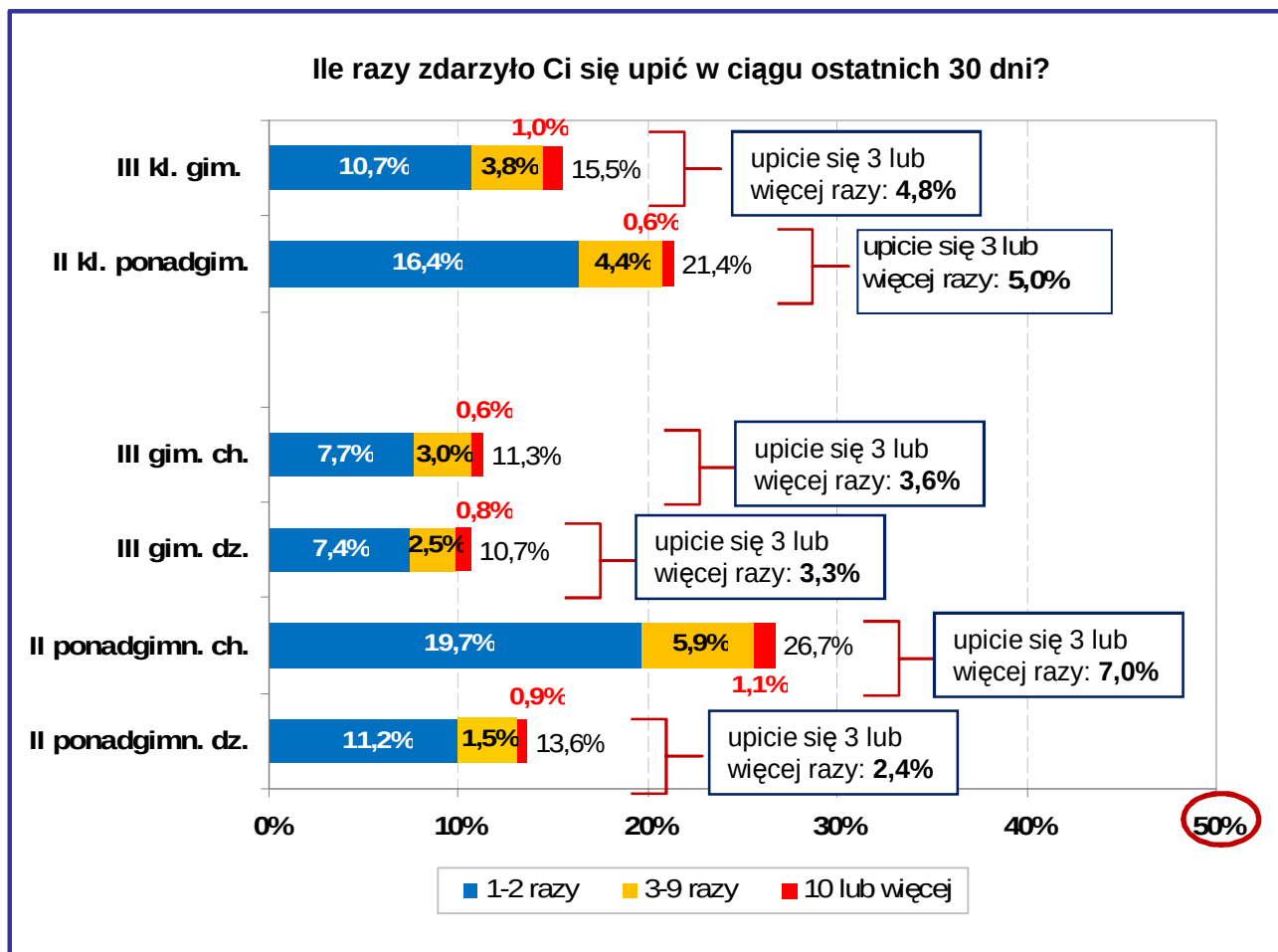
W większości przypadków takie sytuacje zdarzały się sporadycznie (1-2 razy), ale 5,0% badanych – w starszej grupie respondentów - przyznaje, iż zdarzyło się to co najmniej 3 lub więcej razy. Wśród gimnazjalistów odsetek ten wynosił 4,8%.

Istotne różnicowania w częstotliwości upijania się młodzieży obserwujemy porównując obie kohorty chłopców – gimnazjalistów oraz uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych. W pierwszej z wymienionych grup do upicia się w okresie ostatnich 30 dni przyznał się co dziewiąty uczeń (11,3%). W grupie starszych respondentów takie doświadczenia miało już 26,7% chłopców, co najmniej 3 razy w miesiącu takie doświadczenia miało 7,0% z nich. W gimnazjum było ono udziałem 3,6% badanych.

W obu grupach wiekowych odsetki upijających się 3 i więcej razy w analizowanym okresie były nieco wyższe wśród chłopców niż w przypadku dziewcząt.

4.5. Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Wykres 47: Częstotliwość upijania się w ciągu ost. 30 dni – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Uwaga: na pytanie nie odpowiedziało 14 badanych w III klasach G i 33 w II klasach PG.

	N
III kl. gim.	1023
II kl. ponadgim.	1105
III kl. gim. chłopcy	528
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	592
II kl. ponadgim. dziewczęta	593

5. Picie alkoholu i palenie papierosów - podsumowanie -

5. Picie alkoholu i palenie papierosów - podsumowanie

Palenie tytoniu

- Analizując wyniki badania możemy stwierdzić, iż ponad połowa badanej młodzieży ma już za sobą inicjację nikotynową. 45,3% dziewcząt i 44,6% chłopców w klasach trzecich gimnazjum nigdy jeszcze nie paliła papierosa. Oznacza to, że osoby mające za sobą inicjację tytoniową stanowią wśród szesnastoletnich dziewcząt 54,7%, a wśród chłopców w tym wieku – 55,4%.
- W przypadku uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te były wyższe i wynosiły odpowiednio 64,9% i 71,2%. **Wśród uczniów w klasach III gimnazjum największą grupę wśród palących codziennie stanowili ci, którzy zaczęli palić papierosy w wieku 13 lub mniej.**
- Co piąta dziewczyna (23,0%) i niemal co trzeci chłopak (30,8%) z trzecich klas krakowskich gimnazjów swojego pierwszego papierosa wypalił w wieku 13 lat lub wcześniej. Nieco większa grupa dziewcząt – 31,3% i mniejsza grupa chłopców – 24,0% (co czwarty) w tej frakcji wiekowej swoją inicjację nikotynową przeszła już w gimnazjum.
- **W populacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych** co piąta dziewczyna – 19,6% i co czwarty badany chłopak – 22,9% pierwszego papierosa wypalił w wieku 13 lat lub wcześniej. Co piąta uczennica (20,5%) i co czwarty badany uczeń (22,8%) w szkołach ponadgimnazjalnych jako czas swojej inicjacji tytoniowej wskazali wiek 14-15 lat.
- W klasach trzecich gimnazjum różnica pomiędzy odsetkiem palących chłopców (55,4%) i palących dziewcząt (54,7%) nie jest istotna statystycznie. W przypadku uczniów i uczennic II klas szkół ponadgimnazjalnych dziewczęta i chłopcy istotnie różnią się między sobą pod tym względem. Problem palenia dotyczy tu głównie starszych uczniów (71,2%), choć nie należy go lekceważyć także w przypadku uczennic (64,9%).
- **W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło papierosy 25,3% gimnazjalistów i 27,4% uczennic z tego rocznika.** Dziewczęta przewyższają więc chłopców, jeśli chodzi o rozpowszechnienie sięgania po papierosy w ostatnim miesiącu
- W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetek chłopców deklarujących palenie tytoniu kiedykolwiek w życiu jest istotnie wyższy niż odsetek dziewcząt i wynosi 71,2%. W porównaniu z młodszymi uczniami, większy odsetek chłopców i dziewcząt z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych zadeklarował palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni: dotyczyło to blisko połowy chłopców (46,6%) i ponad 1/3 dziewcząt (38,4%).
- **Deklarowana przez badanych częstotliwość palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni jest stosunkowo wysoka i wskazuje, iż część spośród krakowskich nastolatków, to regularni palacze.** Wskaźnikiem nałogowego palenia, przyjętym na potrzeby przedstawianego badania jest 6 lub więcej papierosów wypalanych dziennie. W grupie gimnazjalistów prawie co czternasty badany wypala w ciągu dnia taką ilość papierosów (7,8%). W starszej kohorcie odsetek ten jest wyższy i wynosi 13,7%. **Oznacza to, że co czternasty uczeń gimnazjum i co ósmy uczący się w szkole ponadgimnazjalnej w Krakowie, jest nałogowym palaczem.**

5. Picie alkoholu i palenie papierosów - podsumowanie

Picie napojów alkoholowych

- W Krakowie ponad 1/3 dziewcząt z trzecich klas gimnazjum (32,2%) i większy odsetek chłopców z tego rocznika (38,8%) po raz pierwszy sięgnęły po **piwo** w wieku 13 lat lub wcześniej tzn. w ostatniej klasie szkoły podstawowej lub wcześniej. 34,1 % dziewcząt wskazało, że po raz pierwszy piły piwo w wieku 14-15 lat a więc na przełomie pierwszej i drugiej klasy gimnazjum. W przypadku chłopców odsetek ten wynosił 28,9%.
- 26,3% dziewcząt uczących się w drugiej klasie szkoły ponadgimnazjalnej - po raz pierwszy w życiu wypilo piwo w wieku 13 lat lub wcześniej, wśród chłopców odsetek takich deklaracji kształtował się na poziomie 1/3 – 33,3%.
- **Alkopopy** czyli tzw. drinki alkoholowe nie są wśród krakowskich nastolatków szczególnie popularnym napojem. Z deklaracji uczniów trzecich klas gimnazjum wynika, że próbowała ich średnio co trzecia gimnazjalistka (27,6%) i 23,5% chłopców. W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wynosiły odpowiednio 50,7% i 45,3%.
- **Wino** jest bardziej popularnym napojem alkoholowym wśród krakowskich nastolatków niż alkopopy. Do picia wina przyznaje się 68,4% dziewcząt i 58,3% chłopców w gimnazjum, a w grupie uczniów z II klas szkół ponadgimnazjalnych: 90,8% dziewcząt oraz 75,4% chłopców.
- **Aż 2/3 uczennic z trzecich klas gimnazjum przyznało, iż piło już wódkę (65,7%). Odsetek chłopców mających za sobą takie doświadczenia był podobny i wynosił 68,3%.**
- Tylko w grupie młodszych dziewcząt wódka była nieco mniej popularna od wina, w przypadku chłopców uczących się w gimnazjach oraz dziewcząt i chłopców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki osób mających doświadczenia z piciem wódki były wyższe niż odsetki badanych, którzy pili już wino.
- **Do picia alkoholu w okresie ostatnich 12 miesięcy przyznaje się 71,4% chłopców i 71,8% dziewcząt z trzecich klas gimnazjów, a w przypadku starszej frakcji wiekowej – 92,7% uczniów i 95,0% uczennic.**
- **W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem kontakt z alkoholem miała ponad połowa chłopców (52,4%) i niespełna połowa dziewcząt (49,7%) z gimnazjum.** W starszej grupie badanych takie doświadczenia ma za sobą 85,8% chłopców i taki sam odsetek dziewcząt.
- W gimnazjum rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych wśród dziewcząt i chłopców w gimnazjum jest podobne -zarówno w życiu, jak i w ostatnim roku oraz w ciągu ostatnich 30 dni.
- **W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych nie odnotowano różnic wśród uczniów i uczennic w zakresie rozpowszechnienia picia alkoholu w w ciągu ostatniego roku i ostatniego miesiąca.**

5. Picie alkoholu i palenie papierosów - podsumowanie

- Najpopularniejszym napojem alkoholowym wśród krakowskiej młodzieży okazało się **piwo**. W ciągu ostatniego miesiąca piło je ponad 2/5 badanych gimnazjalistów (44%) i 3/4 uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (76,8%). Drugim najpopularniejszym napojem okazała się **wódka**. W ostatnim miesiącu przed badaniem piło ją 33,2% gimnazjalistów i ponad 2/3 uczniów starszych (67,1%).
- Po **wino** w analizowanym okresie sięgnął co piąty uczeń klas trzecich gimnazjum (21,3%) i co trzeci uczeń (38,7%) klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. Najmniejszą popularnością cieszyły się **alkopopy**. W analizowanym okresie piło je 8,6% gimnazjalistów (blisko co dwunasty) i 21,1% uczniów starszych (co piąty).
- **W ciągu ostatniego miesiąca 10 razy lub częściej po alkohol sięgnęło 10,3% gimnazjalistów**. W grupie dziewcząt odsetek ten wynosił 8,0%, zaś w grupie chłopców był on o połowę wyższy i kształtował się na poziomie 12,5%. **Wśród badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych 10 razy lub częściej alkohol piło 29,9% respondentów**. W grupie dziewcząt odsetek ten wynosił 20,4% zaś w grupie chłopców był on wyższy i kształtował się na poziomie 35,4%. **Problem częstego sięgania po alkohol w skali miesiąca dotyczy więc nie tylko chłopców**.
- **Postrzeganie ryzyka związanego z piciem alkoholu przez badaną młodzież zależy od płci badanych uczniów**. Najbardziej ryzykownym zachowaniem jest dla uczniów picie 4-5 drinków prawie codziennie, a najmniej ryzykownym picie 1- 2 drinków prawie codziennie.
- Co czwarty chłopiec (22,8%) z trzecich klas gimnazjum uważa, że **wypijanie 1-2 drinków prawie codziennie** jest związane z wysokim ryzykiem dla zdrowia, w przypadku dziewcząt taką opinię wyraziła co trzecia badana (36,5%). W starszej kohorcie badanych uczniów odsetek dziewcząt które uważają, że taki model picia wiąże się z dużym ryzykiem dla zdrowia przekracza 45% badanych (45,6%), zaś w grupie chłopców wynosi 22,4%.
- Oceniając ryzyko intensywnego picia alkoholu, tj. **4-5 drinków prawie codziennie**, zdecydowana większość badanych jest zdania, że wiąże się z tym duże ryzyko dla zdrowia. Częściej taką opinię prezentują dziewczęta – prawie 4/5 badanych w trzecich klasach gimnazjum (78,8%) i nieco większy odsetek w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych – 79,9%.

5. Picie alkoholu i palenie papierosów - podsumowanie

- Postrzegana przez uczniów dostępność napojów alkoholowych zwiększa się wyraźnie wraz z wiekiem badanych osób. Ocena dostępności **piwa** w obydwu grupach młodzieży szkolnej w Krakowie jest bardzo wysoka.
- Ponad 3/4 uczniów trzecich klas gimnazjum (78,8%) uważa, że zdobycie piwa byłoby dla nich łatwe, natomiast tylko 3,8% sądzi, że byłoby to niemożliwe. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych, tj. wśród 17/18-latków, ponad 96% uczniów stwierdziło, że piwo jest dla nich łatwo dostępne, a zaledwie 0,6% uznało, że jego zdobycie jest dla nich niemożliwe.
- Zdobycie **wina** byłoby łatwe w opinii 68,1% uczniów trzecich klas gimnazjum, natomiast tylko 5,2% uczniów w tej grupie wiekowej uznało, iż byłoby to niemożliwe. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych dostępność wina jest jeszcze częściej oceniana jako łatwa. Taką opinię wyraziło 91,0% uczniów, tylko 1,0% uznało, że zdobycie wina byłoby dla nich niemożliwe.
- Zarówno w opinii krakowskich gimnazjalistów, jak i uczniów szkół ponadgimnazjalnych **wódka** jest nieco trudniej dostępna niż piwo i wino. Prawie 61% uczniów trzecich klas gimnazjów (60,8%) uważa, że zdobycie wódki byłoby dla nich łatwe.
- Za niemożliwe uznało jej zdobycie 7,7% badanych z tej frakcji wiekowej. Średnio co jedenasty badany uczeń gimnazjum stwierdził, iż nie wie, jak trudne byłoby dla niego zdobycie tego napoju alkoholowego (9,4%). W przypadku uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych aż 87,7% spośród nich uznało, że nie miałyby problemu ze zdobyciem wódki, tylko 1,3% uznało, że jest to niemożliwe.
- Napojem alkoholowym najczęściej kupowanym przez krakowskich gimnazjalistów było **piwo**. **W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem do jego zakupu w sklepie przyznał się co czwarty gimnazjalista w Krakowie** (26,1%). O połowę częściej takich zakupów dokonywali chłopcy (31,7%), niż dziewczęta (20,2%). Do zakupu piwa w analizowanym okresie przyznało się blisko 3/5 uczniów szkół ponadgimnazjalnych (58,5%). Tu także częściej takich zakupów dokonywali chłopcy (69,4% vs. 47,6%).
- Drugim w kolejności najczęściej kupowanym napojem alkoholowym była **wódka**. Zgodnie z deklaracjami badanych, w ostatnim miesiącu przed badaniem **kupił ją co siódmy gimnazjalista (13,6%) i co trzeci uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (34,8%)**. W obu rocznikach częściej takiego zakupu dokonywali chłopcy.
- **Wino** jest najrzadziej kupowanym napojem alkoholowym przez krakowską młodzież. W okresie ostatniego miesiąca przed badaniem kupiło je 5,7% uczniów gimnazjum i co dziewiąty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (11,1%). Do zakupów wina w sklepach częściej przyznają się chłopcy w obu rocznikach.

5. Picie alkoholu i palenie papierosów - podsumowanie

Upijanie się

- W trzecich klasach gimnazjum doświadczenie upicia się ma już za sobą 43,0% chłopców i niższy odsetek dziewcząt – 39,2%. **W ciągu ostatniego roku upił się prawie co trzeci chłopak (32,3%) i co czwarta dziewczyna (27,6%). Nie odnotowano istotnej różnicy między odsetkami chłopców (11,3%) i dziewcząt (10,7%), którzy upili się w ciągu ostatnich 30 dni.**
- **W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki upijających się znacznie wzrastają w porównaniu z uczniami gimnazjum.** Takie doświadczenie ma już za sobą ponad 72,1% chłopców i prawie 3/5 dziewcząt (56,2%).
- Warto zauważyć, że w starszej kohorcie badanych odsetek chłopców, którzy upili się w ciągu ostatnich 30 dni jest niemal dwukrotnie wyższy niż odsetek dziewcząt (26,7% vs. 13,6%).
- Badanie wykazało, że **chłopcy w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych upijają się istotnie częściej niż dziewczęta z tej samej grupy wiekowej, zarówno w życiu, jak i w ciągu ostatniego roku oraz w ciągu ostatnich 30 dni.**
- Pytania dotyczące upijania się były zadawane respondentom na kilka różnych sposobów. Raz pytano ich o upicie się rozumiane jako subiektywne odczucie, innym razem starano się zobiektywizować pojęcie „upicia się” odnosząc je do konkretnej ilości alkoholu tj. 5 lub więcej drinków alkoholowych wypitych podczas jednej okazji.
- Warto zauważyć, iż tak uszczegółowione pytanie - dotyczące wypicia pięciu lub więcej drinków przy jednej okazji (co należy traktować jako wskaźnik upicia się) - daje w konsekwencji zupełnie inne – znacznie wyższe wyniki niż wówczas, gdy wprost pytamy uczniów o subiektywne poczucie upicia się w jakimś okresie czasu.
- Odsetki uczniów, którzy w ciągu ostatnich 30 dni **wypili przy jednej okazji pięć lub więcej drinków** rosną wyraźnie wraz z wiekiem, przy czym nie jest to skorelowane z płcią badanych osób. **Do wypicia w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem pięciu lub więcej drinków podczas jednej okazji przyznaje się co trzeci gimnazjalista (27,4%) – takie deklaracje formułuje ponad 1/4 chłopców (28,2%) i podobny odsetek dziewcząt (26,6%).** W starszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetki respondentów mających takie doświadczenia są istotnie wyższe i wynoszą odpowiednio: **62,1% wśród chłopców i 50,0% w grupie dziewcząt.**

6. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych przez młodzież

6. Zakupy piwa dokonywane przez uczniów

Na podstawie przeprowadzonych badań możemy stwierdzić, iż napojem alkoholowym najczęściej kupowanym przez krakowskich gimnazjalistów było **piwo**. **W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem do jego zakupu w sklepie przyznał się przeszło co czwarty gimnazjalista w Krakowie** (26,1%). Częściej takich zakupów dokonywali chłopcy (31,7%), niż dziewczęta (20,2%). Do zakupu piwa w analizowanym okresie przyznało się blisko 3/5 uczniów szkół ponadgimnazjalnych (58,5%). Tu także częściej takich zakupów dokonywali chłopcy (69,4% vs. 47,6%).

Drugim w kolejności najczęściej kupowanym napojem alkoholowym była **wódka**. Zgodnie z deklaracjami badanych, w ostatnim miesiącu przed badaniem **kupił ją co siódmy gimnazjalista (13,6%) i co trzeci uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (34,8%)**. W obu rocznikach częściej takiego zakupu dokonywali chłopcy.

Wino jest napojem alkoholowym najrzadziej kupowanym przez krakowską młodzież. W okresie ostatniego miesiąca przed badaniem kupiło je 5,7% gimnazjalistów i co dziewiąty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (11,1%). Do zakupów wina w sklepach częściej przyznają się w gimnazjum chłopcy, w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych dziewczęta.

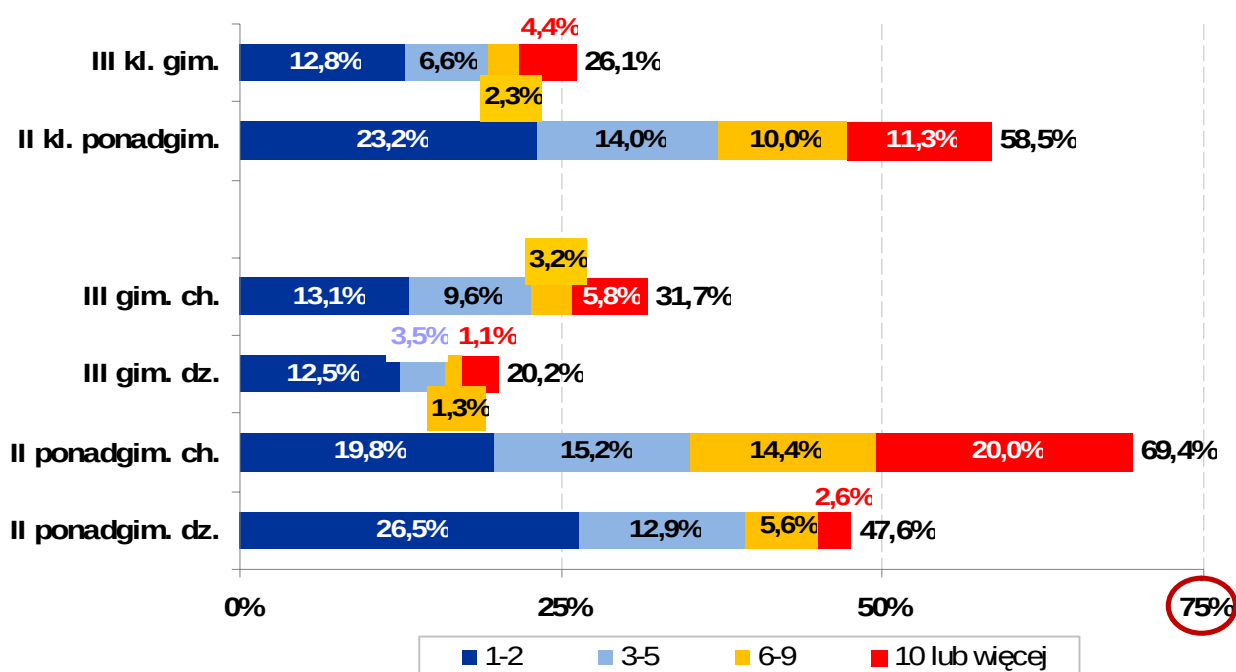

6. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych przez

Zakup piwa

Teraz pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) zdarzyło się, że kupiłeś na własne potrzeby piwo w jakimś sklepie sprzedającym na wynos (sklep monopolowy, sklep osiedlowy, supermarket, sklep na stacji benzynowej, itp.)?

Wykres 48: Częstotliwość zakupu piwa przez uczniów w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Uwaga: na pytanie nie odpowiedziało 17 badanych w szkołach ponadgimnazjalnych i 6 badanych w gimnazjum.

	N
III kl. gim.	1019
II kl. ponadgim.	1173
III kl. gim. chłopcy	524
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	589
II kl. ponadgim. dziewczęta	584

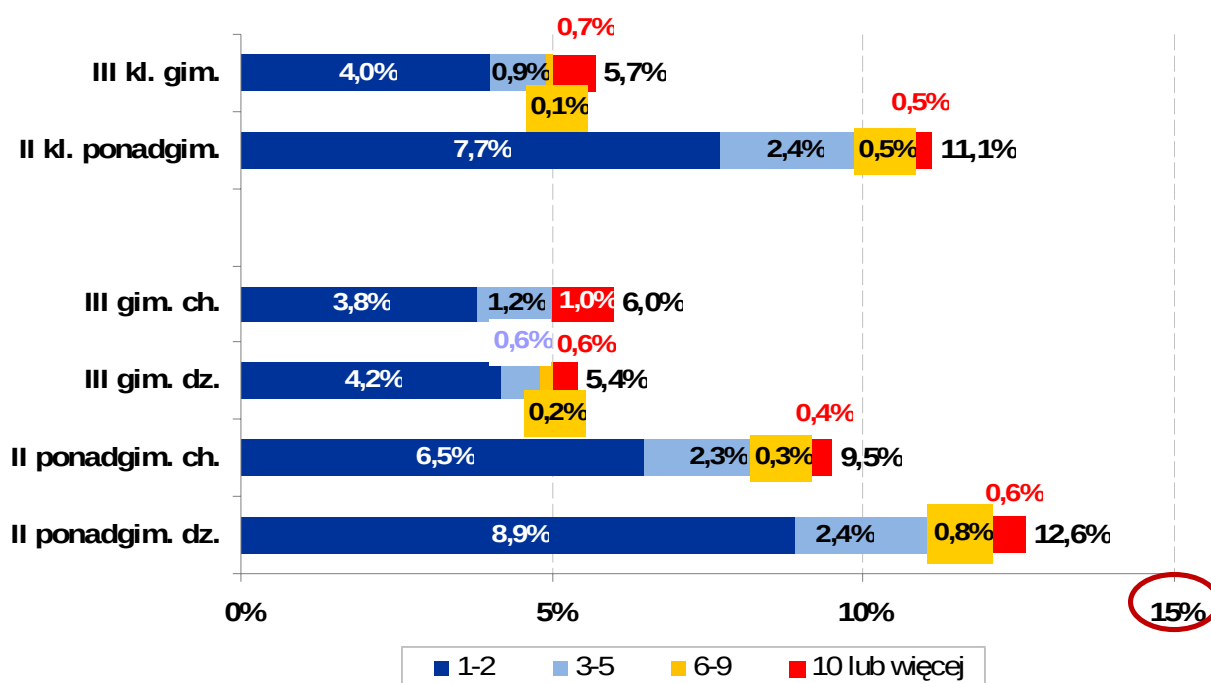

6. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych przez

Zakup wina

Teraz pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) zdarzyło się, że kupiłeś na własne potrzeby wino w jakimś sklepie sprzedającym na wynos (sklep monopolowy, sklep osiedlowy, supermarket, sklep na stacji benzynowej, itp.)?

Wykres 49: Częstotliwość zakupu wina przez uczniów w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Uwaga: na pytanie nie odpowiedziało 47 badanych w szkołach ponadgimnazjalnych i 11 badanych w gimnazjum.

	N
III kl. gim.	1025
II kl. ponadgim.	1178
III kl. gim. chłopcy	528
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	591
II kl. ponadgim. dziewczęta	587

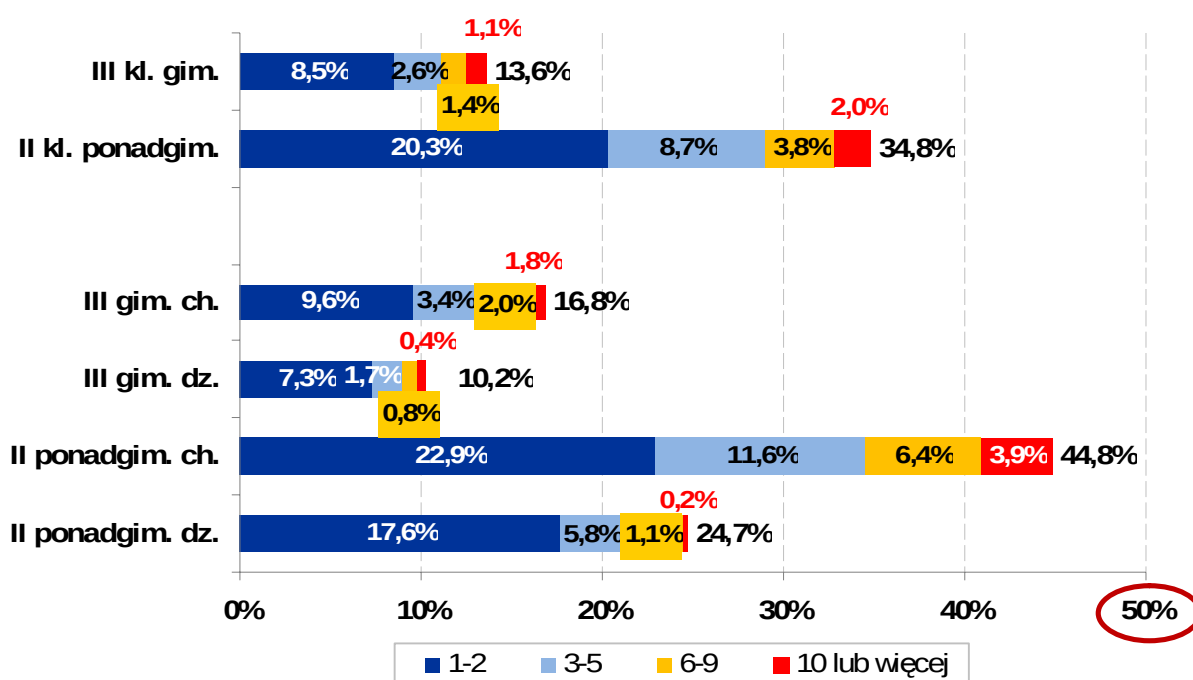

6. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych przez

Zakup wódki

Teraz pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) zdarzyło się, że kupiłeś na własne potrzeby wódkę w jakimś sklepie sprzedającym na wynos (sklep monopolowy, sklep osiedlowy, supermarket, sklep na stacji benzynowej, itp.)?

Wykres 50: Częstotliwość zakupu wódki przez uczniów w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Uwaga: na pytanie nie odpowiedziało 27 badanych w szkołach ponadgimnazjalnych i 6 badanych w gimnazjum.

	N
III kl. gim.	1020
II kl. ponadgim.	1173
III kl. gim. chłopcy	524
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	587
II kl. ponadgim. dziewczęta	586

7. Częstotliwość picia napojów alkoholowych przez uczniów w lokalach gastronomicznych (pubach, dyskotekach, itp.)

7. Częstotliwość picia alkoholu przez uczniów - w lokalach gastronomicznych

Jak pokazują wyniki badań – w okresie ostatnich 30 dni przed badaniem – młodzież ucząca się w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych (17/18-latków) znacznie częściej niż młodsi uczniowie z trzecich klas gimnazjum **piła piwo w klubie, pubie lub dyskotecie – 58,1%**. W młodszej grupie badanych uczniów taka sytuacja była udziałem 17,9% badanych – a dokładniej 17,6% chłopców i 18,2% dziewcząt.

W starszej kohorcie respondentów tj. w grupie 17/18-latków, uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych, **odsetek pijących piwo w lokalu** (pubie, barze lub dyskotecie) **w ciągu ostatnich 30 dni był nieco wyższy** w przypadku chłopców (59,2%) niż u dziewcząt (57,0 %).

Picie wódki (lub drinków na bazie wódki) **w pubach, klubach lub dyskotekach** jest mniej rozpowszechnione, niż picie piwa. Do takiej formy spędzania wolnego czasu w ostatnim miesiącu przed badaniem przyznaje się **co dwudziesty gimnazjalista (4,9%) i niespełna co piąty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (18,4%)**. W badaniu nie stwierdzono różnic pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców z gimnazjum, pijącymi wódkę w lokalu gastronomicznym. Natomiast dziewczęta ze szkół ponadgimnazjalnych zdecydowanie częściej niż ich rówieśnicy, piły ten trunek w pubach, klubach lub dyskotekach (23,6% vs 13,4%)

Picie wina w kawiarniach, klubach lub pubach jest stosunkowo najmniej popularne i dotyczy niewielkiego procenta badanych uczniów. Wśród gimnazjalistów jedynie 1,4% badanych przyznaje, iż miało takie doświadczenie w ciągu ostatnich 30 dni. Istnieje tu jednak **znaczący wyjątek** – są nim **dziewczęta z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych, 4,2% spośród nich przyznaje, iż w ostatnim miesiącu piła wino w lokalu**, w przypadku chłopców odsetek jest niższy i wynosi 0,9%.

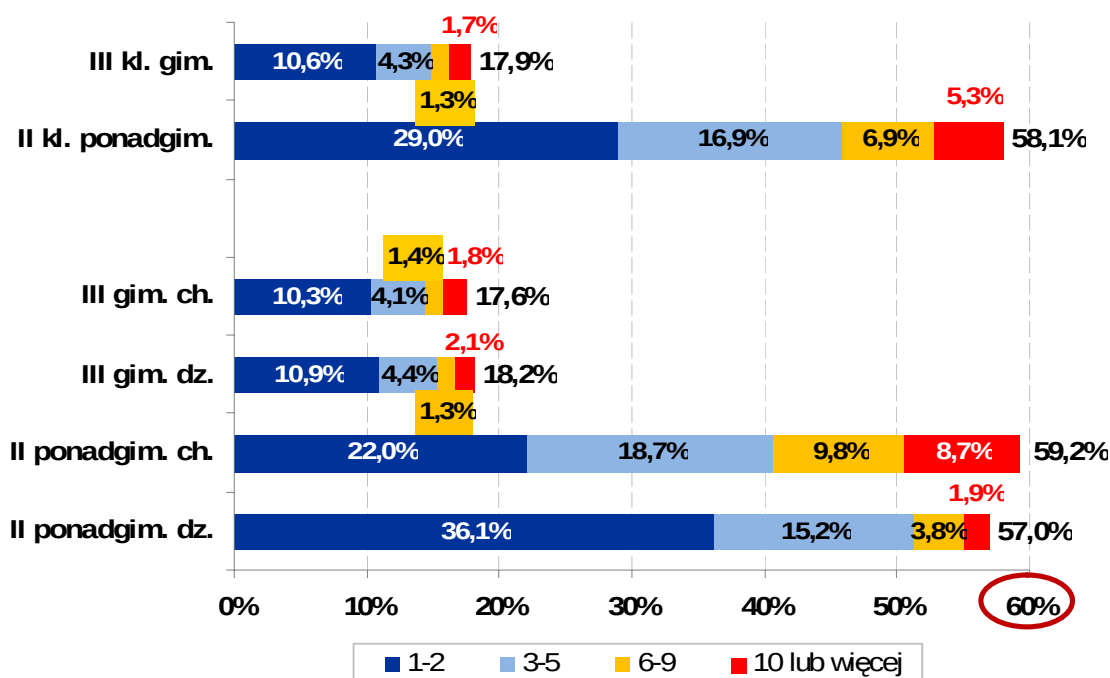

7. Częstotliwość picia piwa przez uczniów w lokalach gastronomicznych

Picie piwa w lokalu

Znowu pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) piłeś(a)s piwo w pubie, barze, kawiarni, restauracji lub dyskotecie?

Wykres 51: Częstotliwość picia piwa w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	1028
II kl. ponadgim.	1179
III kl. gim. chłopcy	531
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	591
II kl. ponadgim. dziewczęta	588

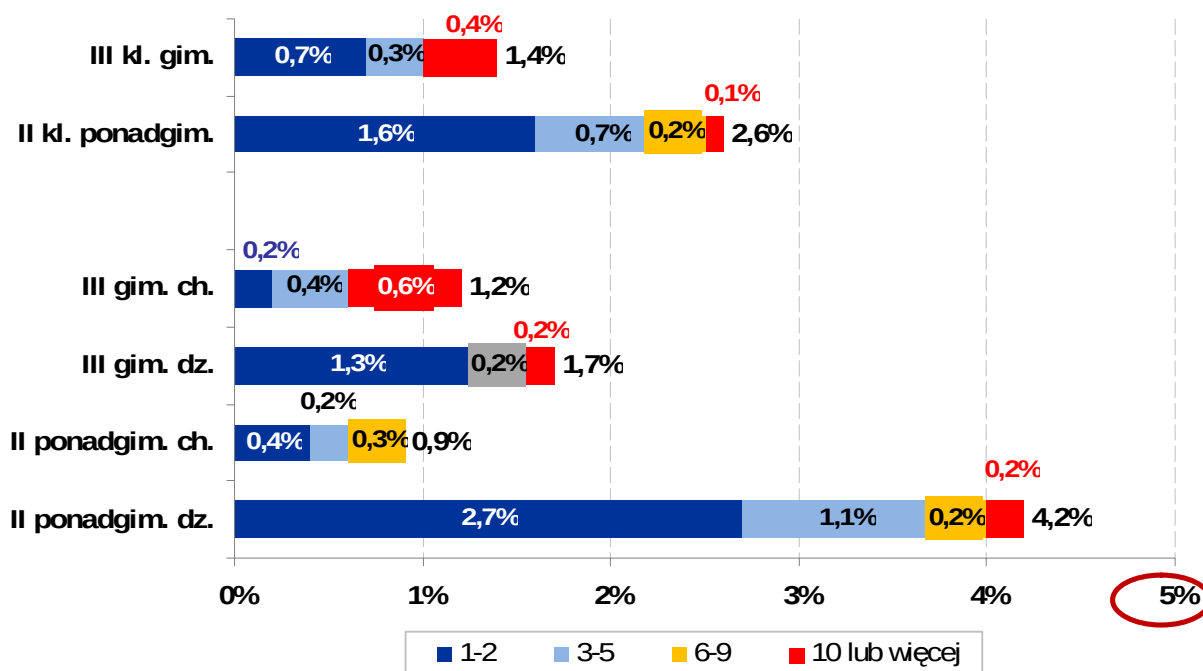

7. Częstotliwość picia wina przez uczniów w lokalach gastronomicznych

Picie wina w lokalu

Znowu pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) piłeś(a)ś wino w pubie, barze, kawiarni, restauracji lub dyskotecie?

Wykres 52: Częstotliwość picia wina w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	1035
II kl. ponadgim.	1186
III kl. gim. chłopcy	536
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgim. chłopcy	594
II kl. ponadgim. dziewczęta	592

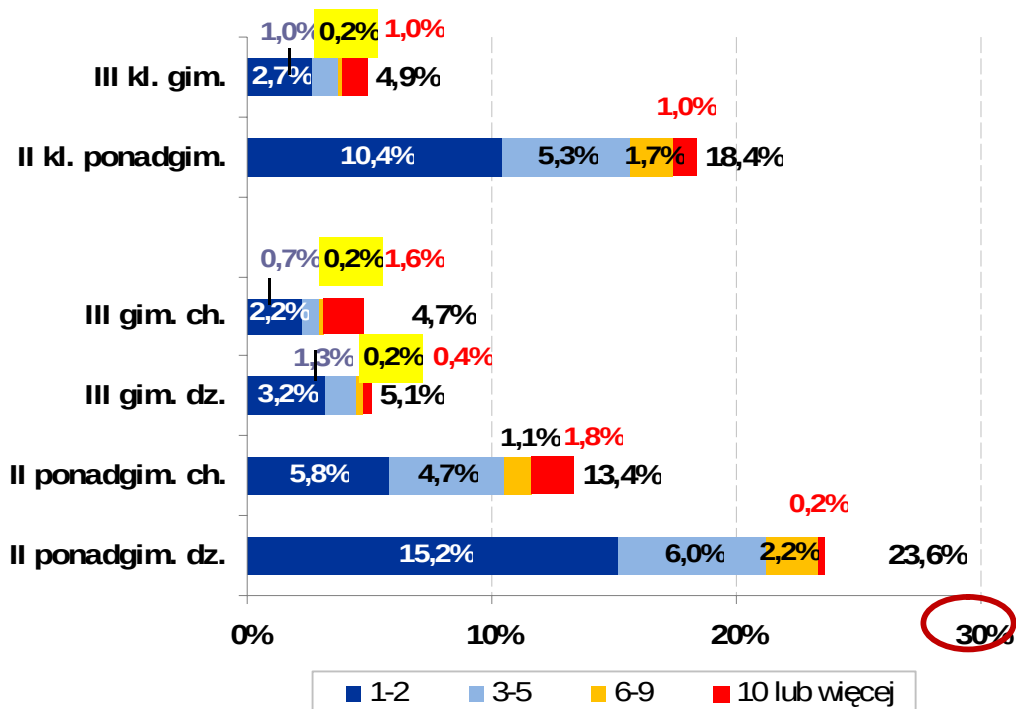

7. Częstotliwość picia wina przez uczniów w lokalach gastronomicznych

Picie wódki w lokalu

Znowu pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) piłeś wódkę w pubie, barze, kawiarni, restauracji lub dyskotecie?

Wykres 52: Częstotliwość picia wódki w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	1036
II kl. ponadgim.	1179
III kl. gim. chłopcy	536
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgim. chłopcy	592
II kl. ponadgim. dziewczęta	587

8. Oczekiwania uczniów dotyczące picia alkoholu

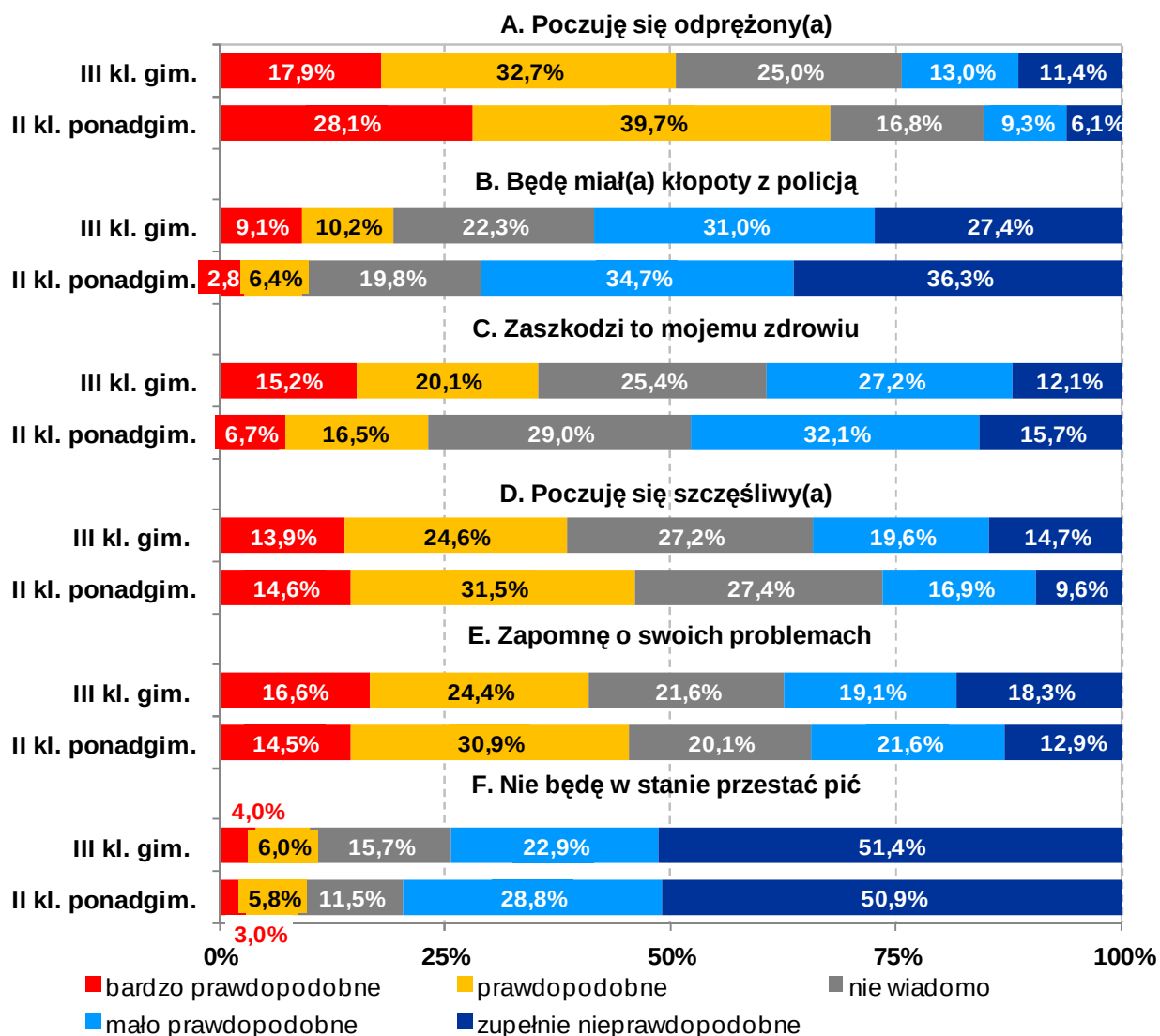

8.1. Oczekiwania dotyczące picia alkoholu

Oczekiwania dotyczące picia

Na ile jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?

Wykres 54 A: Oczekiwania związane z piciem alkoholu – klasy III G i II PG.

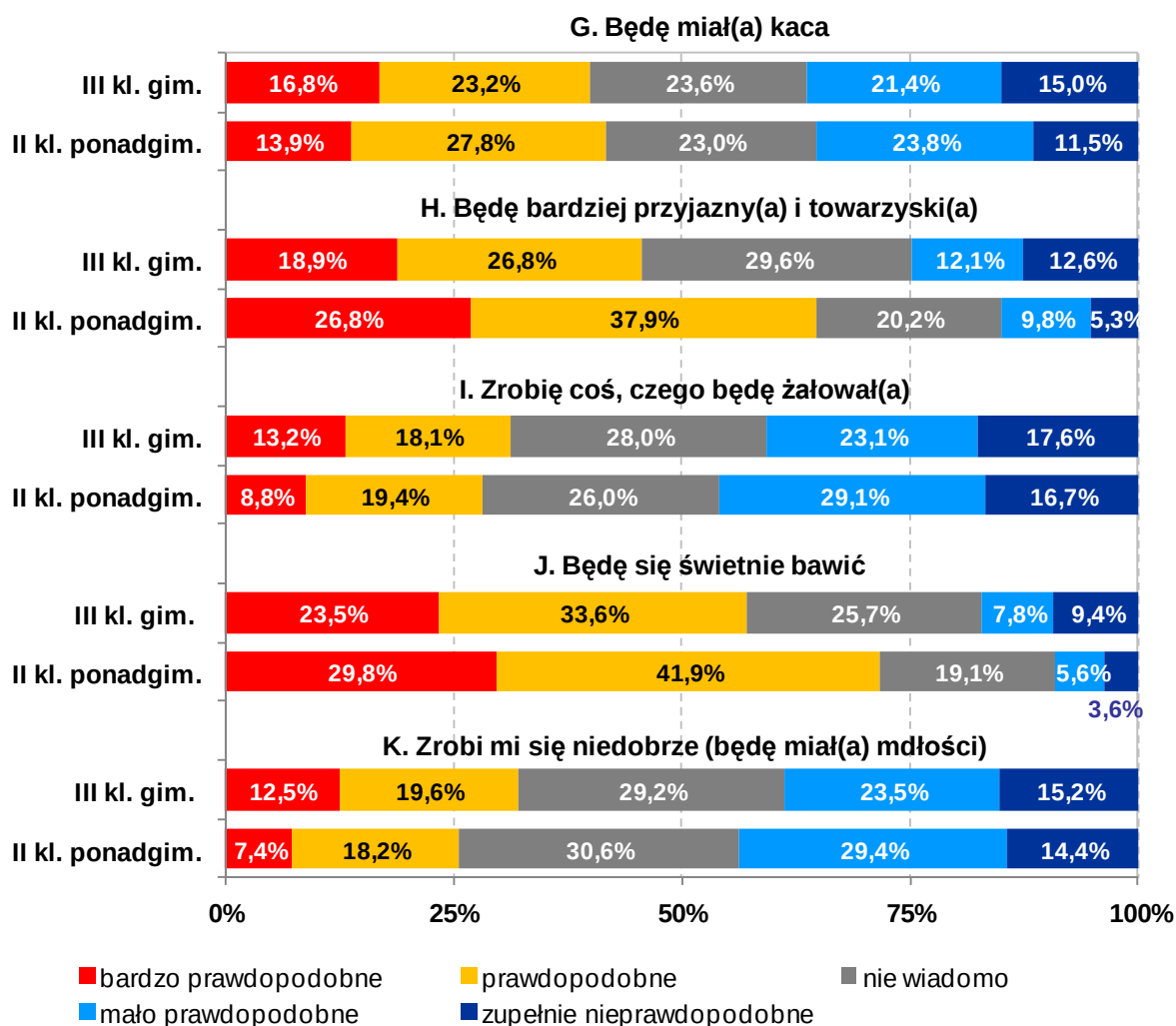
	N					
	A	B	C	D	E	F
III kl. gim.	1018	1035	1029	1026	1024	1024
II kl. ponadgim.	1178	1188	1182	1183	1183	1180

8.1. Oczekiwania dotyczące picia alkoholu

Oczekiwania dotyczące picia

Na ile jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?

Wykres 54 B: Oczekiwania związane z piciem alkoholu – klasy III G i II PG.

	N				
	G	H	I	J	K
III kl. gim.	1028	1026	1022	1025	1022
II kl. ponadgim.	1184	1181	1178	1181	1178

8.1. Oczekiwania dotyczące picia alkoholu

W kwestionariuszu poproszono respondentów o ocenę prawdopodobieństwa wystąpienia pewnych typów zdarzeń związanych z piciem alkoholu. Respondent miał określić, na ile prawdopodobne jest to, że po alkoholu będzie doświadczał następujących stanów bądź sytuacji:

- odprężenie, poczucie szczęścia
- kłopoty z policją, kłopoty ze zdrowiem,
- zapomnienie o problemach,
- niemożność powstrzymania się od picia, kac,
- większa towarzyskość,
- Zrobienie czegoś, czego będzie się żałować;
- świetna zabawa;
- złe samopoczucie.

Wyniki wskazują, że badani często wskazują na wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych efektów/sytuacji związanych z piciem:

- o świetnej zabawie jako prawdopodobnym lub bardzo prawdopodobnym efekcie picia pisało aż 57,1% uczniów gimnazjów i 71,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych;
- o uczuciu odprężenia: 50,6% młodszych i 67,8% starszych uczniów;
- o byciu bardziej przyjaznym i towarzyskim – odpowiednio 45,7% i 64,7%;
- o zapomnieniu o swoich problemach: 41,0% i 45,4%;
- o uczuciu szczęścia: 38,5% i 46,1%.

O negatywnych efektach/sytuacjach związanych z piciem jako prawdopodobnych lub wysoce prawdopodobnych pisały na ogół niższe odsetki badanych, np.:

- o tym, że po wypiciu alkoholu będzie mieć kaca pisało 40,0% gimnazjalistów i 41,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych;
- o tym, że picie zaszkodzi zdrowiu 35,3% młodszych i 23,2% starszych uczniów;
- o możliwości zrobienia czegoś, czego będzie żałować pisało odpowiednio 31,3% i 28,2%;
- o złym samopoczuciu i mdłościach – 32,1 % i 25,6%;
- o tym, że nie będzie w stanie przestać pić – 10,0% młodszych i 8,8% starszych uczniów.

8.2. Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z piciem alkoholu

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny z pięciu skal dotyczących oczekiwań związanych z piciem alkoholu stanowi dobrą, samodzielną skalę.

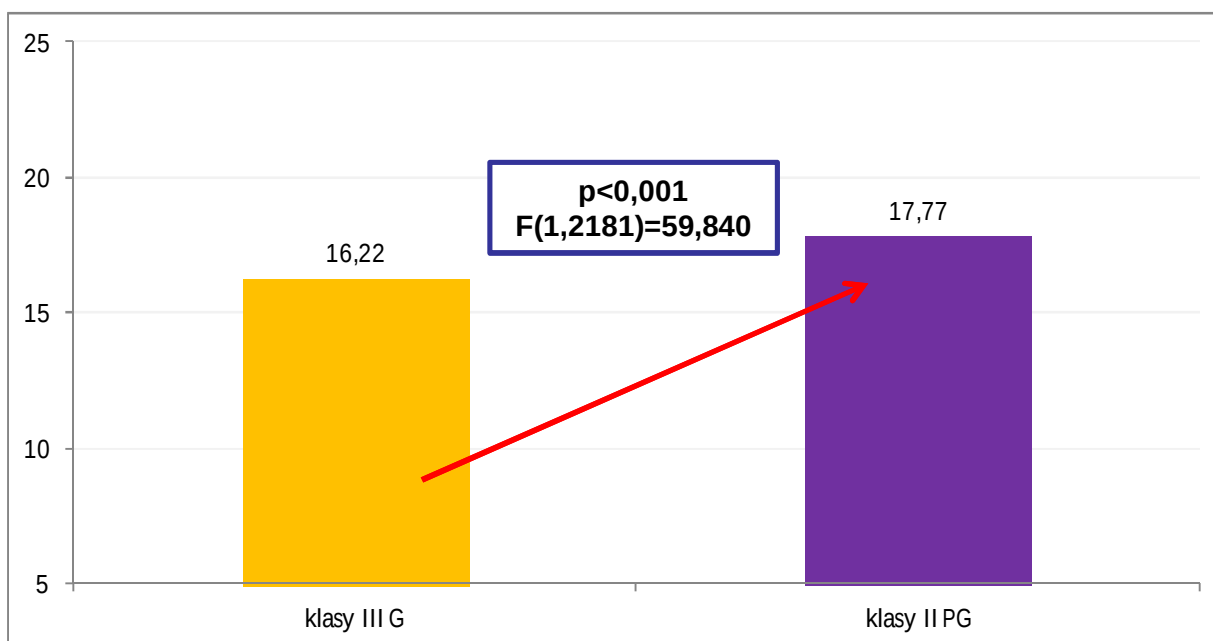
Utworzono więc zmienną pn. **Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z alkoholem**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące pozytywnych efektów/sytuacji związanych z piciem alkoholu. (26 A,D,E,H i J).

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi w klasach trzecich gimnazjum: 0,856, zaś w klasach drugich PG- 0,824. Zmienna może przyjmować wartości od 5-25. Średnią wartość w klasach III G: $M=16,22$ $SD=5,00$, w II G: $M=17,77$, $SD=4,36$.

W pierwszej kolejności analizowano związek pomiędzy wiekiem a **Nasileniem pozytywnych oczekiwań dotyczących picia alkoholu**. Było ono istotnie niższe w klasach trzecich gimnazjum w porównaniu z klasami drugimi szkół ponadgimnazjalnych.

W badaniu nie odnotowano w żadnym z badanych roczników różnicy pomiędzy nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z piciem wśród chłopców i dziewcząt.

Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z piciem alkoholu

Wykres 55: Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z piciem alkoholu- klasy III G i II PG.- wartości średnich.

9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

W badaniu poproszono respondentów także o to, aby określili częstotliwość przykrych zdarzeń, które spotkały ich w ciągu ostatnich 12 miesięcy z powodu picia alkoholu. Były to: bójka, wypadek lub uszkodzenie ciała, poważne problemy z rodzicami, poważne problemy z przyjaciółmi, gorsze wyniki w nauce lub pracy, bycie ofiarą rabunku/kradzieży, kłopoty z policją, interwencja pogotowia ratunkowego, seks bez zabezpieczenia oraz niechciane przez respondenta doświadczenie seksualne.

Generalizując odpowiedzi respondentów można stwierdzić, iż niezależnie od typu tych doświadczeń w obrębie poszczególnych rodzajów szkół na ogół częściej ofiarami takich przykrych sytuacji byli chłopcy niż dziewczęta. W większości analizowanych sytuacji przykre doświadczenia badanych miały charakter incydentalny.

Bójka

W ciągu ostatnich 12 miesięcy w związku z piciem alkoholu 26,5% chłopców uczących się w drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych (wobec 5,7% dziewcząt) wdało się w bójkę, z czego aż 9,5% zrobiło to 3 lub więcej razy. W młodszej kohorcie badanych (wśród uczniów z trzecich klas gimnazjum) podobna sytuacja zdarzyła się 11,2% chłopców, z czego 3,7% doświadczyło tego 3 lub więcej razy. Dla porównania wśród dziewcząt w tym samym wieku ofiarą/uczestnikiem bójki było 5,6% dziewcząt.

Wypadek lub uszkodzenie ciała

Z kolei 20,7% chłopców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych i 9,1% chłopców z trzecich klas gimnazjum miało wypadek lub uszkodzenie ciała. Tego typu doświadczenia nieco rzadziej zdarzały się starszym dziewczętom (12,5%) niż ich rówieśnikom. Gimnazjalistkom o 0,1% częściej niż ich kolegom przydarzyła się taka sytuacja.

Poważne problemy z rodzicami i przyjaciółmi

Poważne problemy z rodzicami z powodu picia alkoholu częściej mieli uczniowie starsi w porównaniu z młodszymi. Miał je co ósmy badany chłopiec (12,1%) z trzeciej klasy gimnazjum i co piąty chłopiec z drugiej klasy szkoły ponadgimnazjalnej (20,1%). W grupie dziewcząt ze szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten był niższy i wynosił 11,6. Gimnazjalistki częściej niż ich koledzy wskazywały na poważne problemy z rodzicami (13,8%) z powodu picia alkoholu.

Poważnych problemów z przyjaciółmi częściej doświadczali starsi uczniowie – (16,5% chłopców i 10,9% dziewcząt) w porównaniu z uczniami młodszymi odpowiednio: 8,1% i 10,0.

9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Gorsze wyniki w nauce lub pracy

Gorsze wyniki w nauce lub pracy są powiązane z wiekiem badanych – z powodu picia alkoholu miało je 17,2 % dziewcząt i 19,8% chłopców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Odsetki te były niższe w gimnazjach: 10,5% dziewcząt i 8,9% chłopców.

Bycie ofiarą rabunku lub kradzieży

Ofiarą rabunku lub kradzieży po wypiciu alkoholu w ostatnim roku przed badaniem równie często byli chłopcy – 2,8% w szkołach ponadgimnazjalnych jak i 2,6% - dziewczęta. W przypadku gimnazjalistów odsetki te wynosiły odpowiednio: 1,2% i 1,5%

Kłopoty z policją

Kłopoty z policją z powodu picia alkoholu miał co szósty chłopiec z drugiej klasy szkoły ponadgimnazjalnej (15,9%, w tym 3,9% - 3 lub więcej razy). Dziewczęta z tego samego rocznika czterokrotnie rzadziej niż chłopcy doświadczyły w tego rodzaju sytuacji. Natomiast w przypadku uczniów trzecich klas gimnazjum niższy odsetek dziewcząt (4,2%) od chłopców (7,3%, w tym 2,4% z nich wielokrotnie) miał kłopoty z policją.

Interwencja pogotowia ratunkowego

Dla nieznacznej grupy badanych chłopców w obu frakcjach wiekowych (od 1,9% do 2,0%) picie alkoholu zakończyło się interwencją pogotowia ratunkowego. Najmniejszy odsetek stanowią dziewczęta z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (0,7%) - dwukrotnie częściej wskazywały taką sytuację ich młodsze koleżanki (1,5%).

Seks bez zabezpieczeń

Do seksu bez zabezpieczenia związanego z piciem alkoholu zdecydowanie przyznało się 11,4% (w tym 6,4% doświadczyło go 3 lub więcej razy) chłopców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych oraz 7,5% (w tym 4,3% doświadczyło go wielokrotnie) chłopców z trzecich klas gimnazjum. W przypadku dziewcząt ze szkół ponadgimnazjalnych wskaźnik ten był niemal dwukrotnie niższy niż u chłopców i wyniósł 6,1%. W grupie gimnazjalistek kształtował się na poziomie 3,6%.

Niechciane doświadczenia seksualne

Z kolei dla 5,3% chłopców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych oraz 4,5% chłopców z trzecich klas gimnazjum, picie alkoholu zakończyło się niechcianymi doświadczeniami seksualnymi. Podobne przykre doświadczenia stały się udziałem 5,0% dziewcząt z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych oraz 3,3% z trzecich klas gimnazjum.

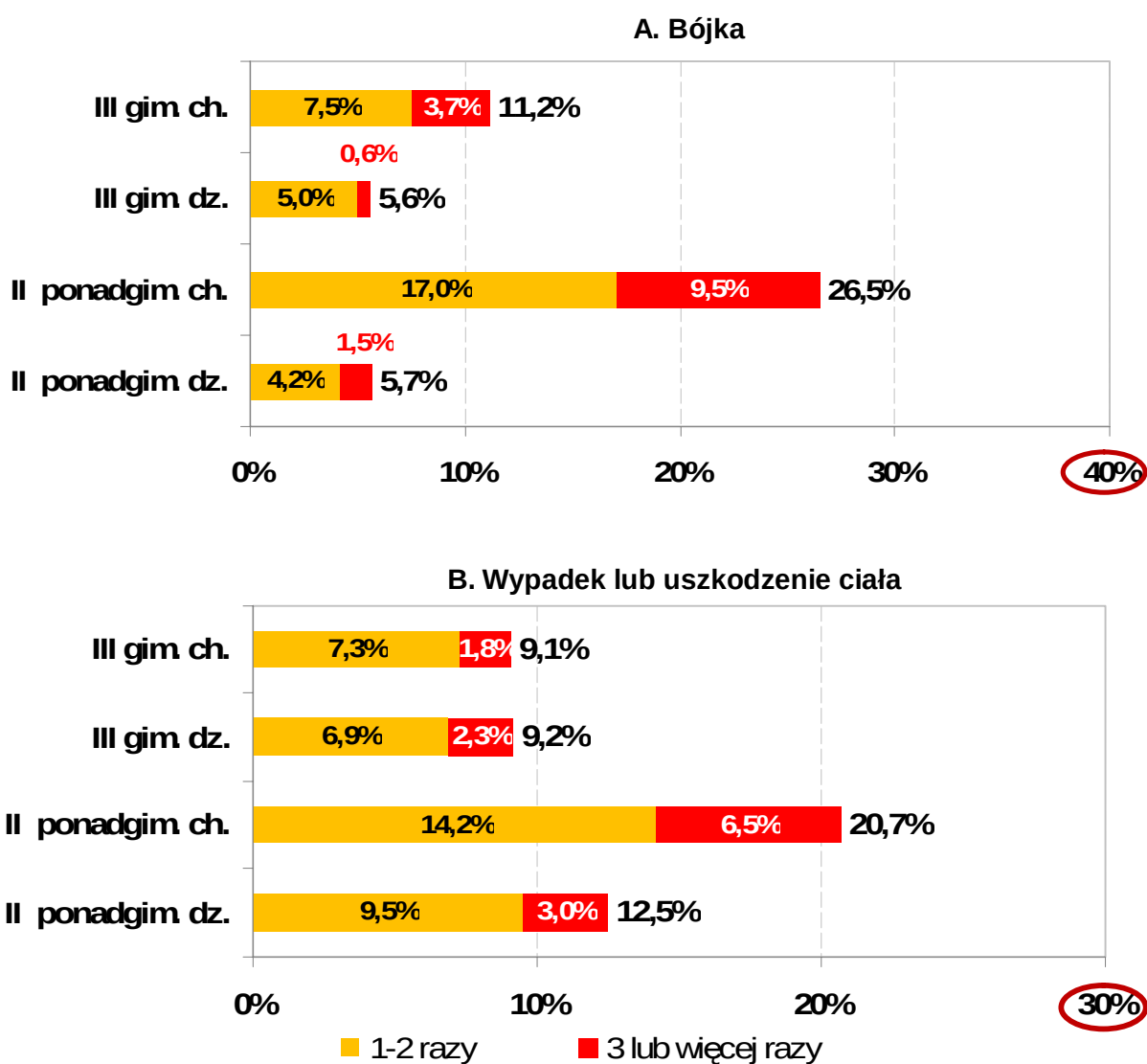

9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczyłeś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

Wykres 56: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Procentowano do osób, które piły alkohol w analizowanym okresie.

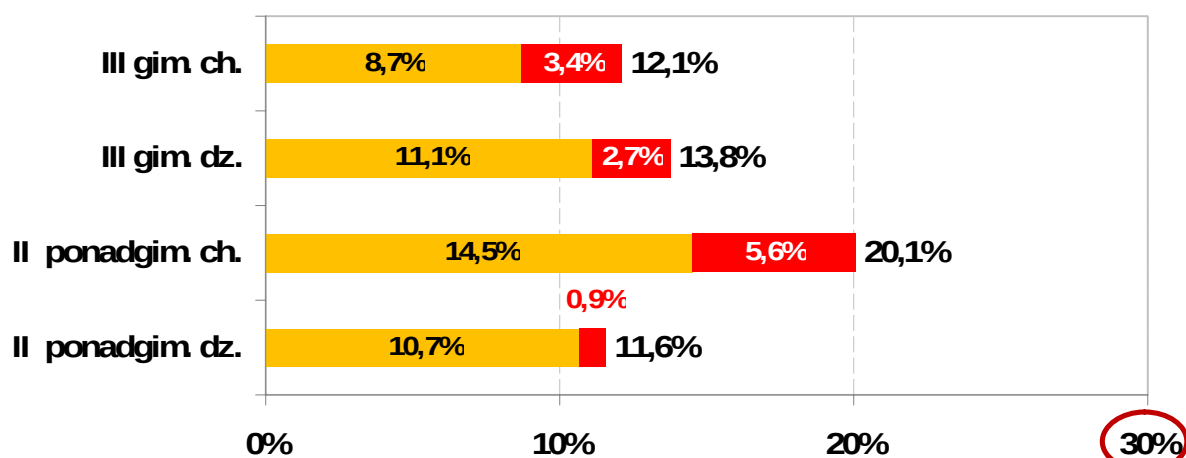
9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

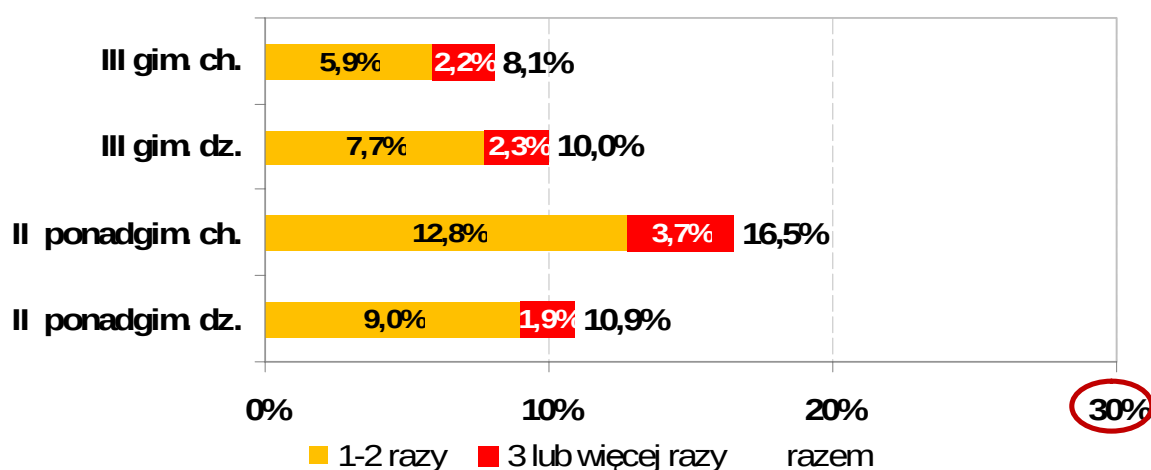
Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczyły(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

C. Poważne problemy z rodzicami

D. Poważne problemy z przyjaciółmi

Wykres 57: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Procentowano do osób, które piły alkohol w analizowanym okresie.

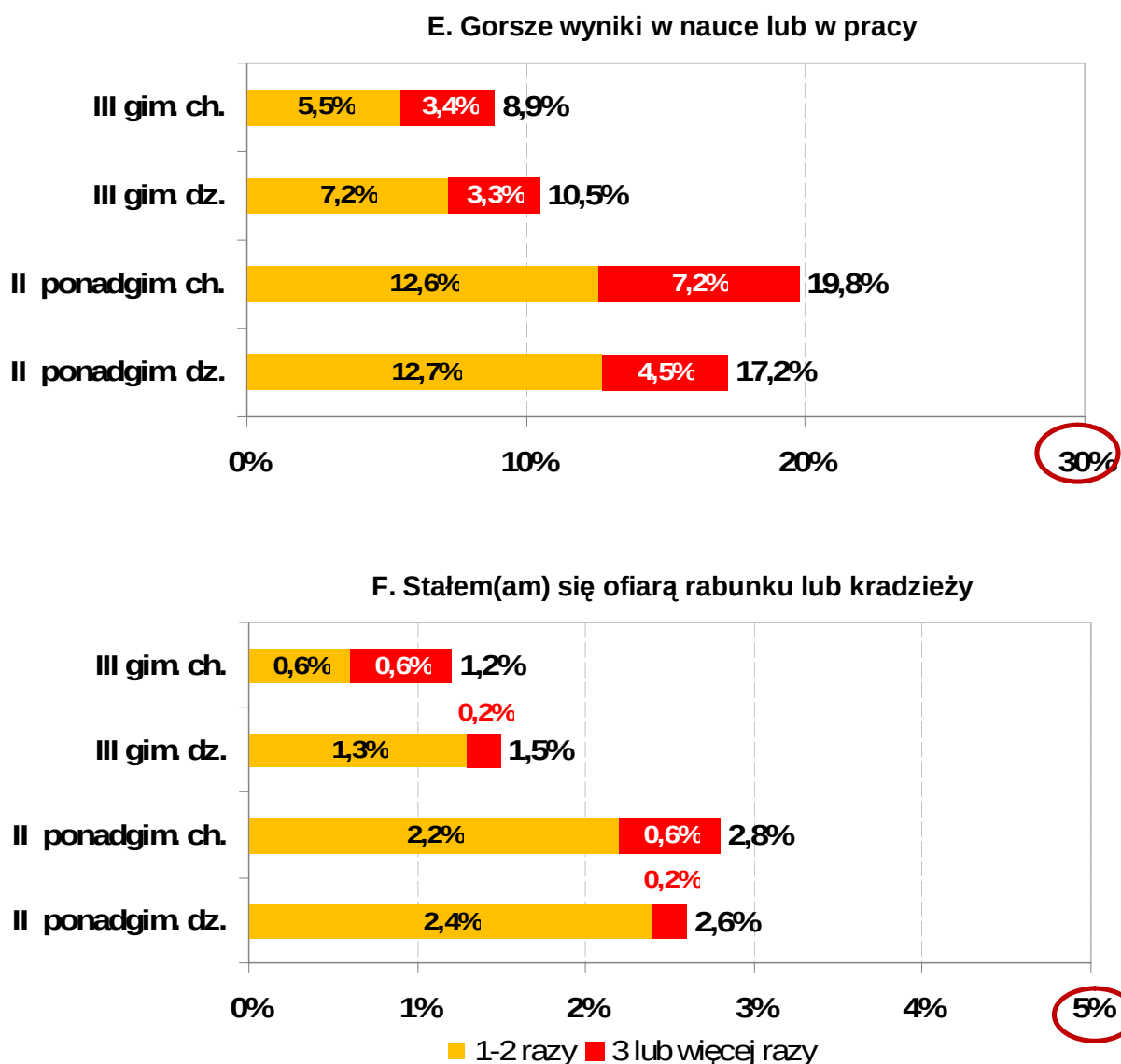

9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

Wykres 58: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Procentowano do osób, które piły alkohol w analizowanym okresie.

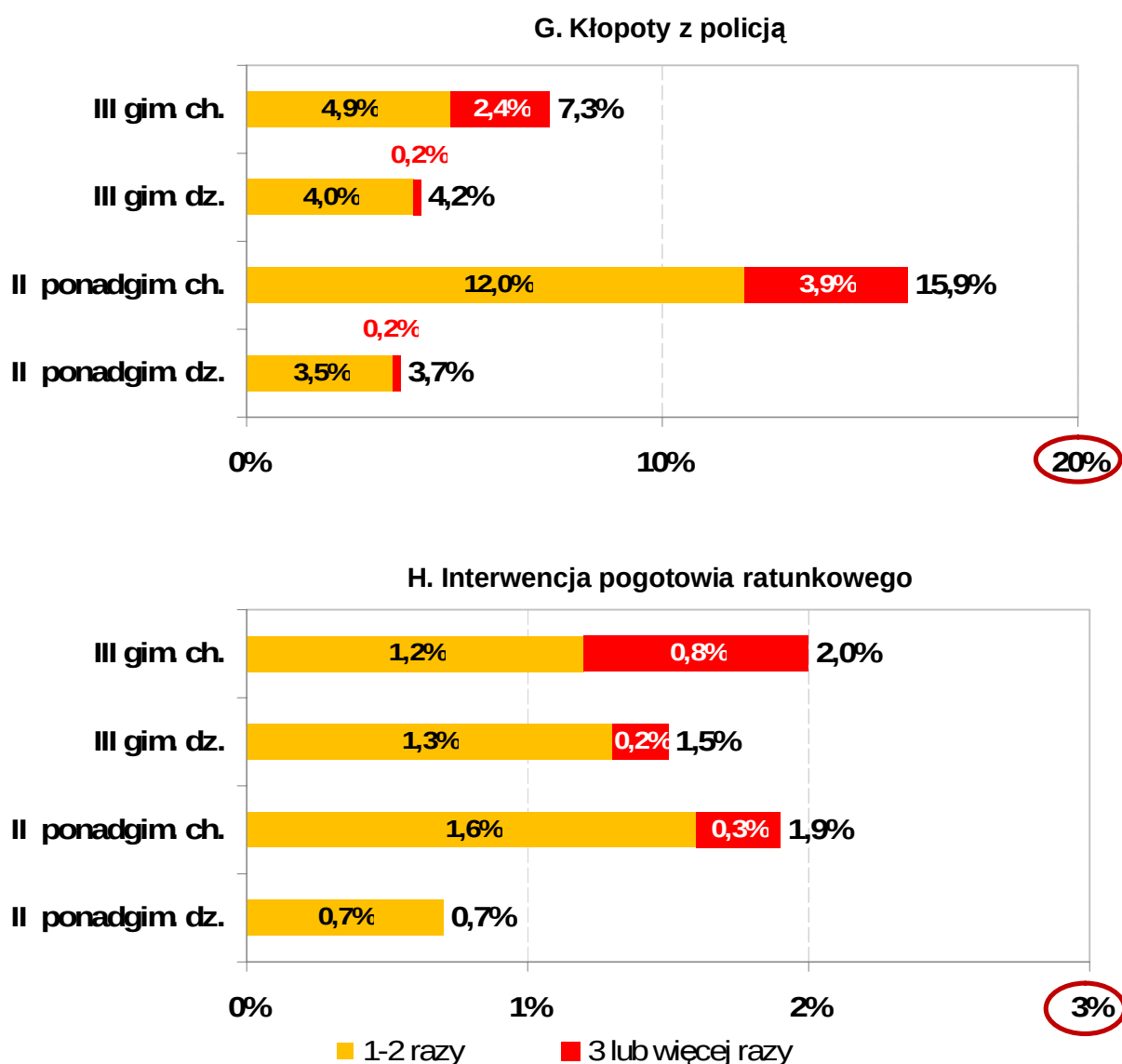

9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczyły(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

Wykres 59: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Procentowano do osób, które piły alkohol w analizowanym okresie.

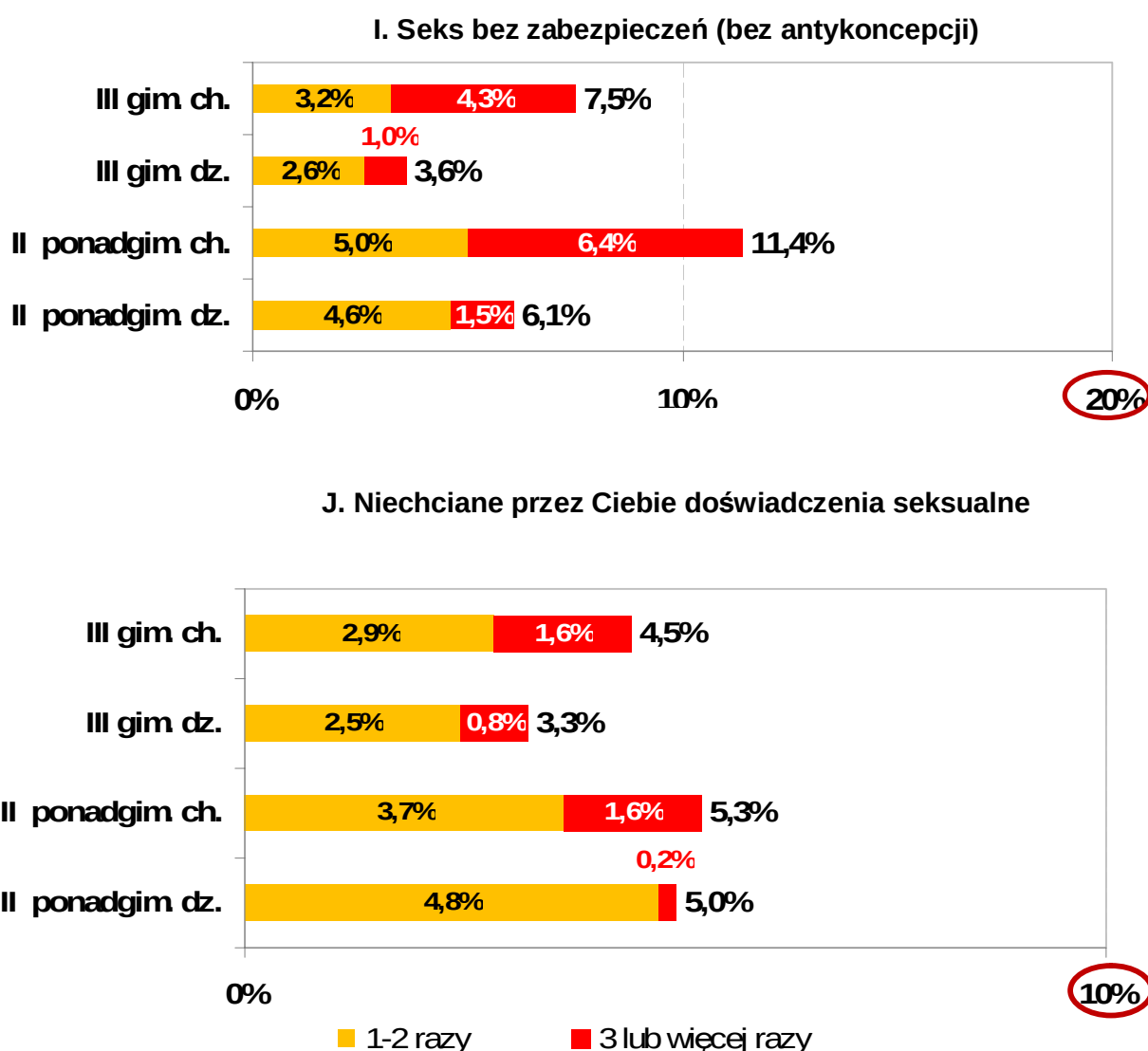

9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

Wykres 59: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Procentowano do osób, które piły alkohol w analizowanym okresie.

9. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

	N									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
III kl. gim. chłopcy	534	533	531	532	532	532	533	533	532	534
III kl. gim. dziewczęta	496	494	496	496	496	494	496	496	495	496
II kl. ponadgim. chłopcy	593	591	591	591	591	590	592	591	591	589
II kl. ponadgim. dziewczęta	592	591	591	591	591	591	590	590	591	591

* Podane liczebności dotyczą wykresów 56-60.

10. Rozpowszechnienie używania leków uspokajających i nasennych przez młodzież

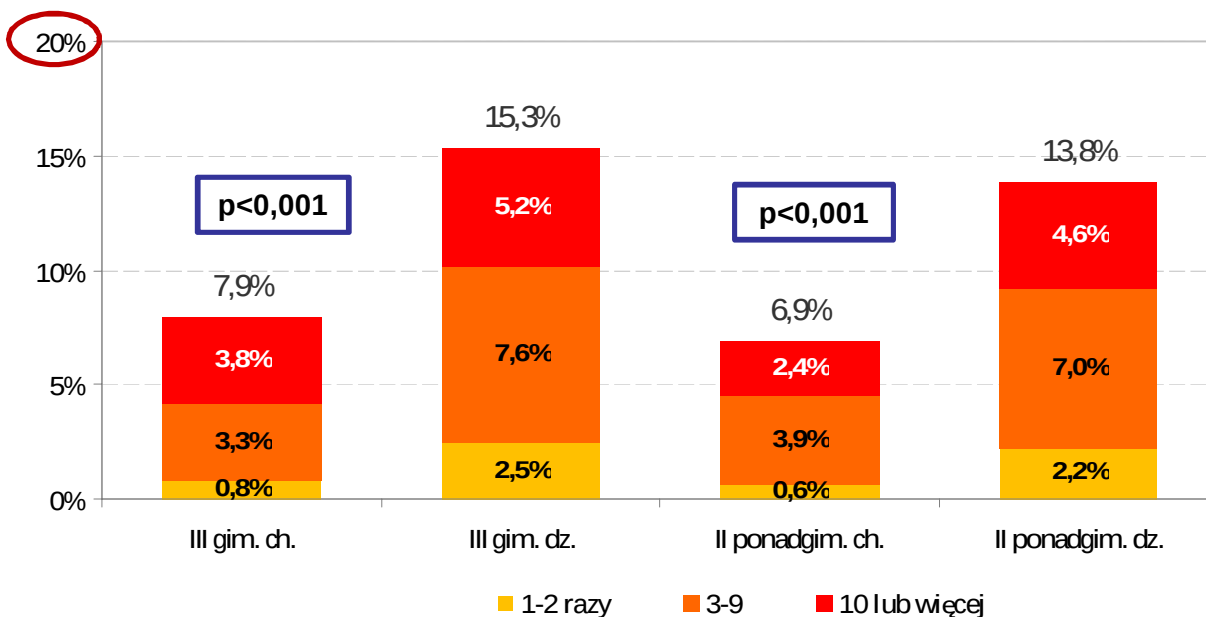
10.1. Rozpowszechnienie używania leków

Zebrane dane wskazują, że po środki uspokajające lub nasenne przynajmniej raz w życiu sięgnęło 15,3% uczennic klasy trzeciej gimnazjum. W przypadku chłopców miało to miejsce rzadziej (7,9%). W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych po wspomniane leki sięgnęła co siódma uczennica (13,8%) i 6,9% uczniów. **W obu frakcjach wiekowych odnotowano istotną różnicę pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców używających leków: były one istotnie wyższe wśród dziewcząt.**

2,5% badanych gimnazjalistek przyznało, że używało leków 1-2 razy, 12,8% zrobiło to częściej. W grupie uczennic klas drugich 2,2% zadeklarowało, że użyło leków 1-2 razy, 11,6% uznało, że miało to miejsce 3 lub więcej razy.

Rozpowszechnienie używania leków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza?

Wykres 61: Rozpowszechnienie używania leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	529
III kl. gim. dziewczęta	498
II kl. ponadgimn. chłopcy	589
II kl. ponadgimn. dziewczęta	593

10.2. Rozpowszechnienie używania leków i alkoholu

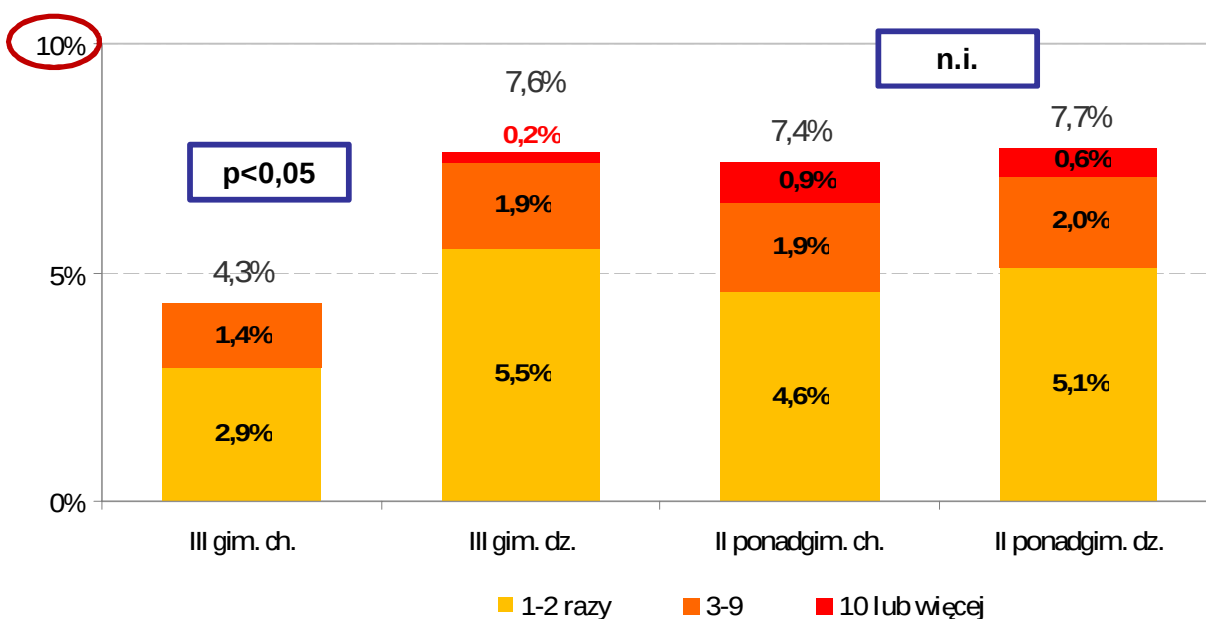
Na podstawie zgromadzonych danych można stwierdzić, że łączenie alkoholu z tabletkami jest bardziej popularne wśród dziewcząt, niż wśród chłopców. 7,6% uczennic z trzecich klas gimnazjum zadeklarowało posiadanie takich doświadczeń, odsetek chłopców z tego samego rocznika jest niższy – 4,3%. **Odnotowana różnica jest istotna statystycznie ($p < 0,05$).** W grupie uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odnotowano podobny odsetek dziewcząt (7,7%) i chłopców (7,4%), którzy przyznali się do posiadania takich doświadczeń.

Wśród dziewcząt z III klas gimnazjum leki i alkohol raz lub dwa razy łączyło 5,5% badanych, w grupie chłopców z tego rocznika odsetek ten kształtował się na poziomie znacznie niższym – 2,9%. W przypadku dziewcząt z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych raz lub dwukrotnie tego rodzaju doświadczenie odnotowało ponad 5% dziewcząt oraz 4,6% chłopców.

We wszystkich wymienionych populacjach takie zachowania miały na ogół charakter pojedynczych eksperymentów.

Rozpowszechnienie używania alkoholu z lekami

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać alkoholu wraz z lekami?

Wykres 62: Rozpowszechnienie używania leków uspokajających wraz z lekami w celu odurzenia się – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	537
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgimn. chłopcy	595
II kl. ponadgimn. dziewczęta	593

10.3. Wiek inicjacji - leki

Analizując grupę osób, które mają za sobą inicjację lekami uspokajającymi lub nasennymi bez zalecenia lekarza, można wysnuć wniosek, że najczęściej pierwsze próby z tego typu substancjami miały miejsce w wieku 13 lat lub wcześniej w przypadku obydwu badanych grup wiekowych.

Po wspomniane leki po raz pierwszy w wieku 13 lat lub wcześniej sięgnęło 8,2% dziewcząt i 4,0% chłopców z klas trzecich. W wieku 14-15 lat użyło ich po raz pierwszy 5,3% dziewcząt i o połowę mniej chłopców – 2,6%. .

W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetek dziewcząt, które po raz pierwszy sięgnęły po leki w 13. roku życia lub wcześniej wynosił 4,4%, zaś chłopców 3,2%.

4,6% uczennic i 1,4% uczniów swoją inicjację lekami uspokajającymi lub nasennymi odnotowało w wieku 14-15 lat.

10.3. Wiek inicjacji - leki

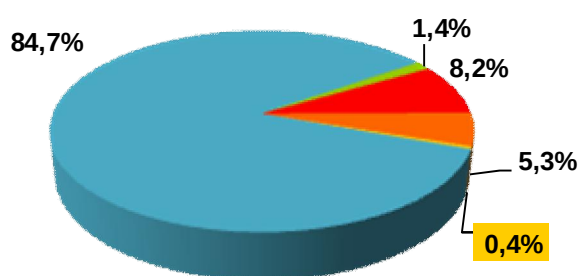

Wiek inicjacji – leki

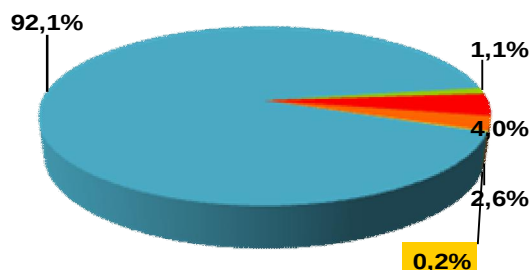
Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza?

III klasy G

dziewczeta
N=499

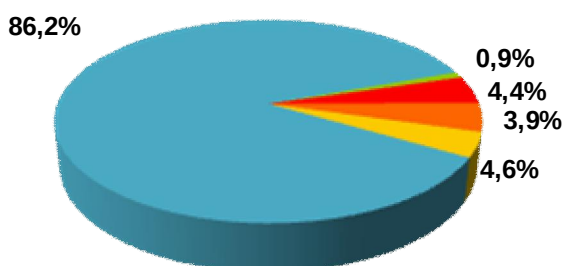

chłopcy
N=536

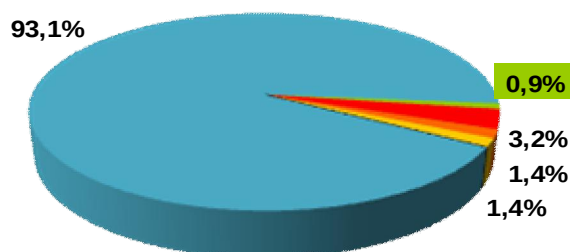

II klasy PG

dziewczeta
N=593

chłopcy
N=595

- nigdy
- używał, ale nie podał wieku inicjacji
- 13 lat lub mniej
- 14-15 lat
- 16 lat lub więcej

Wykres 63: Pierwsze doświadczenia z lekami uspokajającymi i nasennymi- wiek inicjacji - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Uwaga: Z wykresu usunięto kategorię „używał, ale nie podał wieku inicjacji”, ponieważ w każdej z analizowanych grup odsetek wyniósł dla niej 0,0%, co oznacza, że nie wystąpiła w ogóle.

10.3. Wiek inicjacji - alkohol z lekami

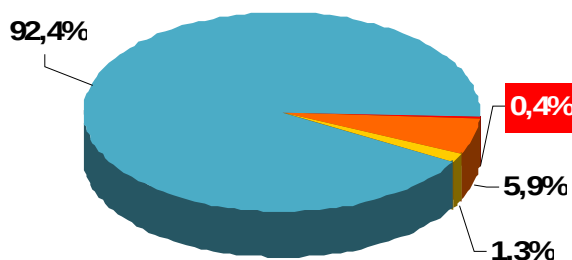
Wyniki wskazują, że znaczna grupa uczniów nie próbowała dotychczas eksperymentować łącząc leki z alkoholem. W przypadku uczniów klas trzecich takie próby po raz pierwszy miały miejsce na ogół w wieku 14-15 lat, zaś w przypadku uczniów starszych (drugie klasy szkół ponadgimnazjalnych) inicjacja miała miejsce na ogół w wieku 16 lat.

Wiek inicjacji – alkohol z tabletkami

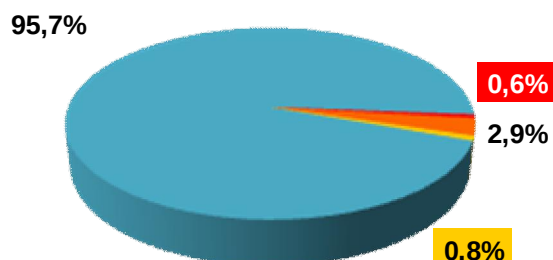
Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować alkohol razem z tabletkami (leki) w celu odurzenia?

III klasy G

dziewczęta
N=499

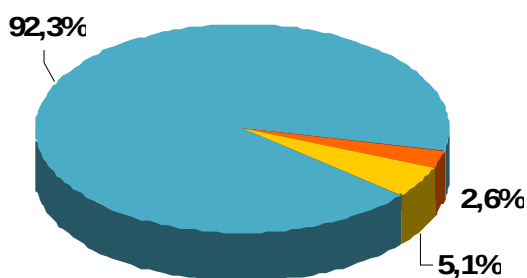

chłopcy
N=536

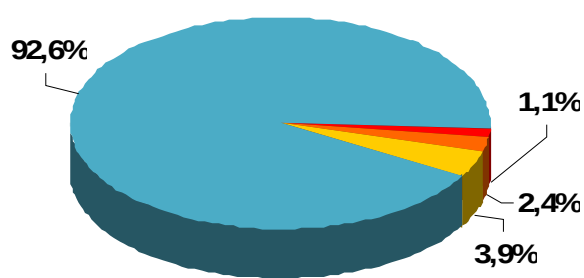

II klasy PG

dziewczęta
N=593

chłopcy
N=595

- nigdy
- używał, ale nie podał wieku inicjacji
- 13 lat lub mniej
- 14-15 lat
- 16 lat lub więcej

Wykres 64: Pierwsze doświadczenia z łączeniem alkoholu z lekami uspokajającymi i nasennymi – wiek inicjacji – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto kategorię „używał, ale nie podał wieku inicjacji”, ponieważ w każdej z analizowanych grup odsetek wyniósł dla niej 0,0%, co oznacza, że nie wystąpiła w ogóle.

10.4. Dostępność leków w ocenie uczniów

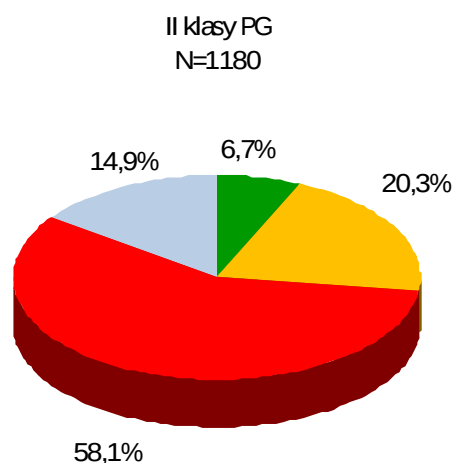
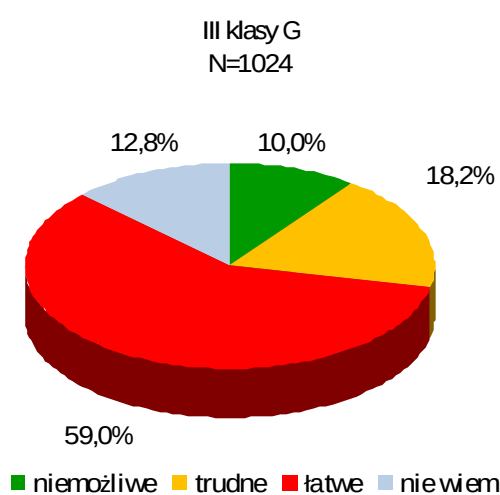
Dostępność leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza uczniowie III klas gimnazjum i II klas szkół ponadgimnazjalnych ocenili podobnie.

59,0% młodszych badanych i 58,1% starszych stwierdziło, że zdobycie takich leków jest dla nich łatwe. 10,0 % gimnazjalistów i 6,7% starszych badanych uznało, że byłoby to niemożliwe.

Szczegółowa analiza pokazuje, że zarówno w gimnazjach, jak i w przypadku szkół ponadgimnazjalnych większy odsetek dziewcząt niż chłopców ocenia dostępność leków jako łatwą. W przypadku gimnazjum na łatwą dostępność leków wskazało 67,2% dziewcząt i 51,2% chłopców, w przypadku szkół ponadgimnazjalnych odpowiednio: 63,1% i 53%.

Dostępność leków

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie leków uspokajających i nasennych, gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 65: Ocena dostępności leków uspokajających lub nasennych dla młodzieży – klasy III G i II PG.

10.5. Rozpowszechnienie używania dopalaczy

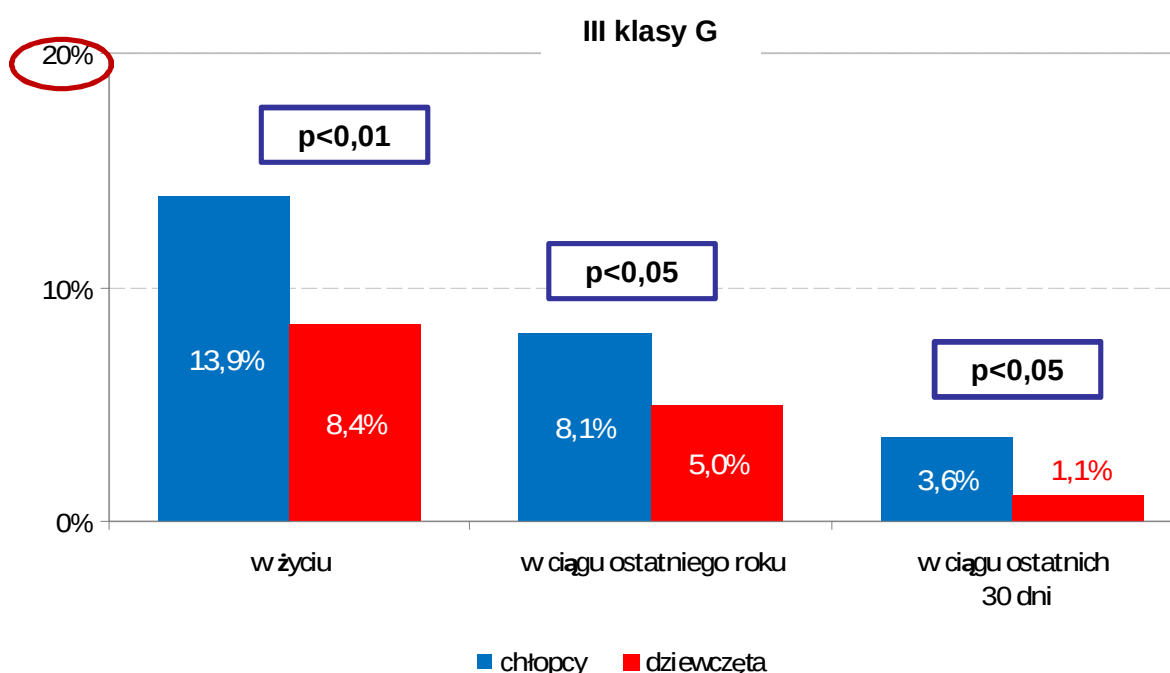
Oprócz pytania o używanie leków uspokajających oraz nasennych bez przepisu lekarza, a także łączenie leków z alkoholem, uczniów zapytano także o to, czy używali w życiu, w ciągu ostatniego roku oraz miesiąca substancji określanych mianem dopalaczy. Jak wynika z zebranych danych, w klasach trzecich gimnazjum w życiu dopalaczy używało 13,9% chłopców i istotnie mniej – 8,4% dziewcząt.

W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych po dopalacze przynajmniej raz sięgnęło 17,3% chłopców i istotnie mniej – 6,1% dziewcząt. W ostatnim roku tego typu substancji używało 8,1% chłopców i 5,0% dziewcząt z gimnazjum. W szkołach ponadgimnazjalnych odsetki te były nieco niższe w przypadku dziewcząt i kształtowały się na poziomie: 9,1% i 3,1%.

Odsetki chłopców i dziewcząt używających dopalaczy w ostatnim miesiącu były wyższe wśród młodszych chłopców 3,6% w porównaniu z dziewczętami (1,1%- różnica istotna), w przypadku uczniów starszych wynosiły one – 1,7% (chłopcy) i 0,9% (dziewczeta)- brak istotnej różnicy.

Rozpowszechnienie używania dopalaczy

Odsetki uczniów, którzy choć raz w życiu używali dopalaczy

Wykres 66: Rozpowszechnienie używania dopalaczy – klasy III G, wyniki w podziale na płeć.

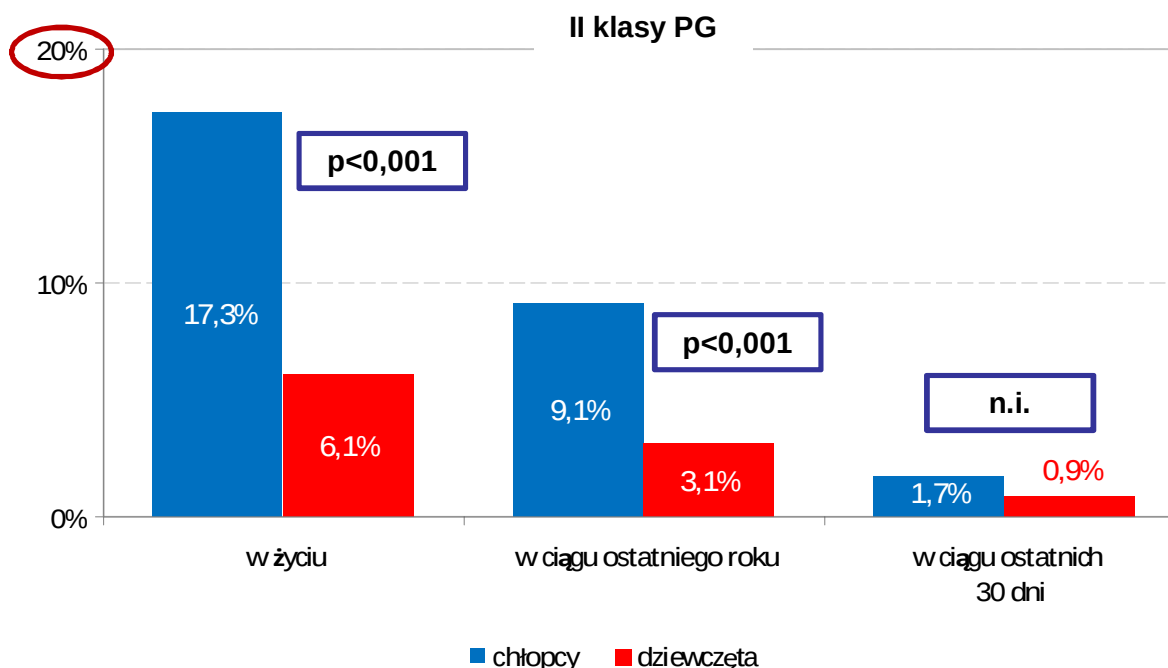

10.5. Rozpowszechnienie używania dopalaczy

Rozpowszechnienie używania dopalaczy

Odsetki uczniów, którzy choć raz używali dopalaczy

Wykres 67: Rozpowszechnienie używania dopalaczy – klasy II PG, wyniki w podziale na płeć.

Uczniów, którzy używali dopalaczy zapytano o nazwy tych, których spróbowali.

Najczęściej wymieniane przez gimnazjalistów, to: Bob Marley, Buszek, Smart Shira, Tajfun, Dragon, Smart Shiva.

Dopalacze najczęściej wymieniane przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych to: Bobik, Buszek, Spice, Magic Dragon, Sensation, Tajfun

10.5. Ocena rozpowszechnienia używania dopalaczy w klasie

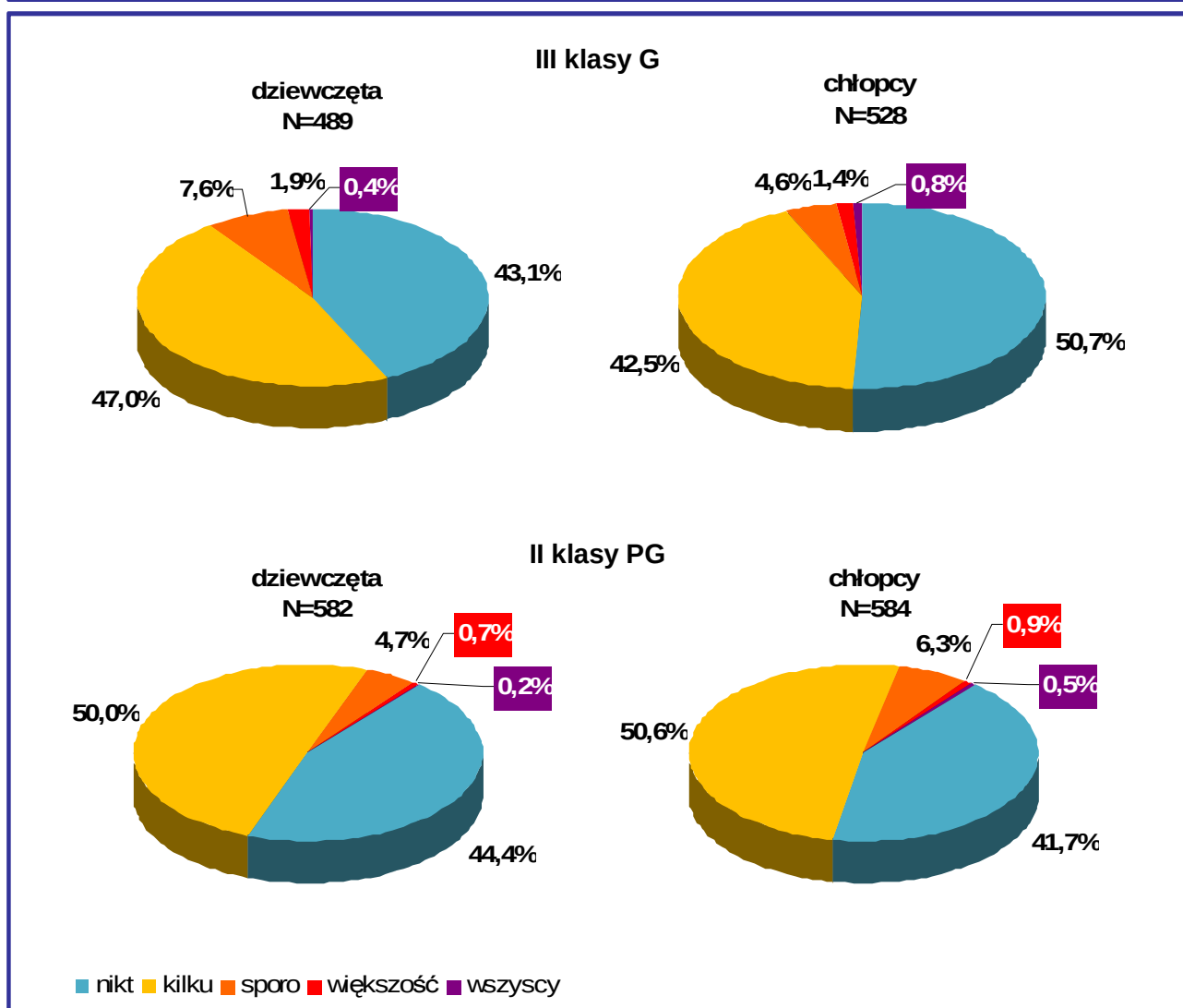

Zdaniem około połowy badanych, dopalaczy w ciągu ostatniego roku używało kilku kolegów/koleżanek w klasie. Taka opinię wyraziła połowa wszystkich badanych, jedynie młodzi chłopcy na poziomie nieco niższym 42,5%.

7,6% dziewcząt w gimnazjach i nieco niższy odsetek chłopców 4,6% uznał, że dopalaczy w ostatnim roku używało sporo ich kolegów/koleżanek. W szkołach ponadgimnazjalnych odsetki badanych, którzy wyrazili takie przekonanie wynosiły odpowiednio: 4,7% i 6,3%.

Odsetek uczniów, którzy zadeklarowali, że w analizowanym okresie dopalaczy używała większość ich znajomych, nie przekroczył 1,9%

Jak sądzisz, ilu kolegów/koleżanek z Twojej klasy używało dopalaczy w ciągu ostatniego roku?

Wykres 68: Ocena rozpowszechnienia używania dopalaczy wśród uczniów w klasie (ostatni rok) – klasy III G i II PG.

11. Używanie napojów energetycznych wśród młodzieży szkolnej

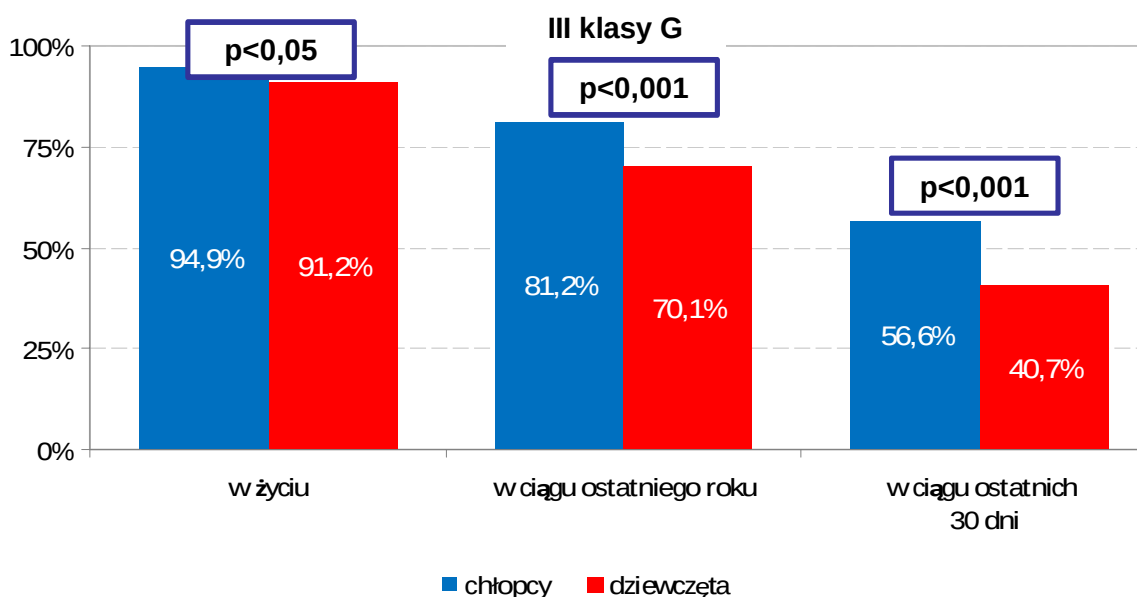
11.1. Rozpowszechnienie i częstotliwość używania napojów energetycznych

Wyniki wskazują, że popularność napojów energetycznych wśród uczniów jest bardzo wysoka. Tymczasem lekarze ostrzegają, że ich duże spożycie, zwłaszcza wśród młodzieży, może przyczynić się m.in. do epidemii otyłości. Jak pokazują wyniki badania prowadzonego w Krakowie, popularność napojów energetycznych wśród uczniów jest bardzo wysoka. 94,9% chłopców i 91,2% dziewcząt w gimnazjach deklaruje, że piło takie napoje przynajmniej raz w życiu. W ciągu ostatniego roku sięgnęło po nie 81,2% uczniów oraz 70,1% uczennic z tego rocznika, a w ostatnim miesiącu – 56,6% chłopców i 40,7% dziewcząt. Odnotowane różnice pomiędzy odsetkami chłopców i dziewcząt używających napojów energetycznych w życiu, w ciągu ostatniego roku, a także w ostatnim miesiącu przed badaniem – są istotne statystycznie. **W obu rocznikach, we wszystkich analizowanych okresach odsetki używających były wyższe wśród chłopców.**

Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych

Odsetki uczniów, którzy choć raz pili napoje energetyczne w życiu

Wykres 69: Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych – klasy III G – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	533
III kl. gim. dziewczęta	498

11.1. Rozpowszechnienie i częstotliwość używania napojów energetycznych

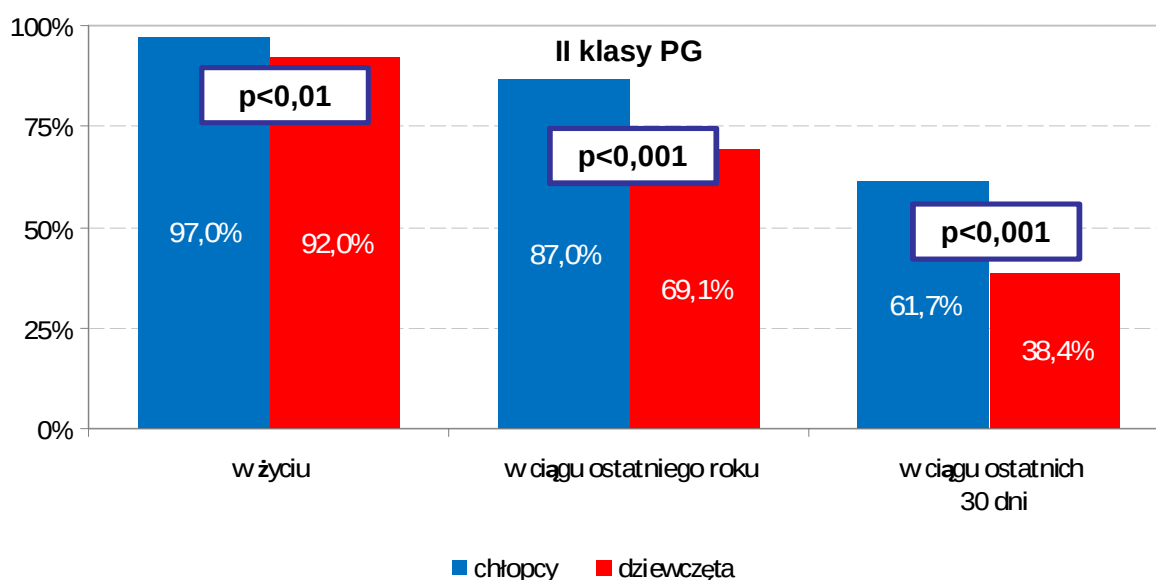

Jak pokazuje wykres 70, w klasach II PG napoje energetyczne przynajmniej raz piło 97,0% chłopców i 92,0% dziewcząt. W ostatnim roku sięgnęło po nie więcej chłopców z tego rocznika -87,0% w porównaniu z dziewczętami -69,1%.

Istotną różnicę odnotowano także w przypadku rozpowszechnienia picia napojów energetycznych w ostatnim miesiącu przed badaniem. W tym czasie sięgnęło po nie 61,7% chłopców i 38,4% dziewcząt.

Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych

Odsetki uczniów, którzy choć raz pili napoje energetyczne w życiu

Wykres 70: Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych – klasy II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
II kl. ponadgim. chłopcy	589
II kl. ponadgim. dziewczeta	579

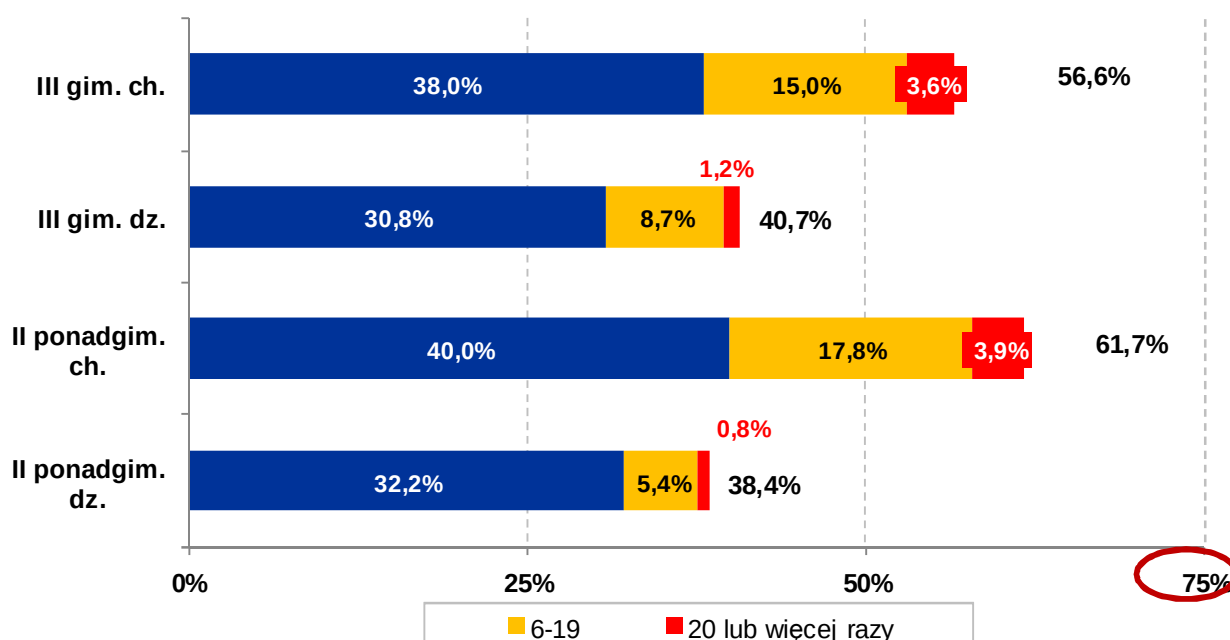

11.1. Rozpowszechnienie i częstotliwość używania napojów energetycznych

Szczegółowe analizy pokazują, że ponad 1/3 chłopców z młodszego rocznika piła wspomniane napoje 1-5 razy w miesiącu (38,0%), 6 lub więcej razy – 18,6%. W przypadku dziewcząt odsetki te były niższe i wynosiły odpowiednio: 30,8% i 9,9%. Można więc uznać, że niemal co piąty badany gimnazjalista (chłopak) jest regularnym konsumentem napojów energetycznych. Większość chłopców z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych piła wspomniane napoje 1-5 razy w miesiącu (40,0%), a powyżej 20 razy – 3,9%. W przypadku dziewcząt odsetki te wynosiły odpowiednio: 32,2% i 0,8%.

Częstotliwość picia napojów energetycznych – ost. 30 dni

Wykres 71 : Częstotliwość picia napojów energetycznych-ostatni miesiąc – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	530
III kl. gim. dziewczęta	492
II kl. ponadgim. chłopcy	589
II kl. ponadgim. dziewczęta	579

11.2. Rodzaje pitych napojów energetycznych

Uczniom, którzy kiedykolwiek w życiu pili napoje energetyczne zadano pytanie o to, jakie spośród napojów piją najczęściej. W grupie gimnazjalistów najczęściej wymieniane napoje to:

- **Tiger**
- **Burn**
- **Red Bull**
- **Be Power**
- **Powerade**
- **Green up**
- **N-gine**

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych pijących napoje energetyczne najczęściej wskazywali na:

- **Tiger**
- **Red Bull**
- **Burn**
- **Be Power**
- **Powerade**
- **N-gine**
- **Adrenaline**

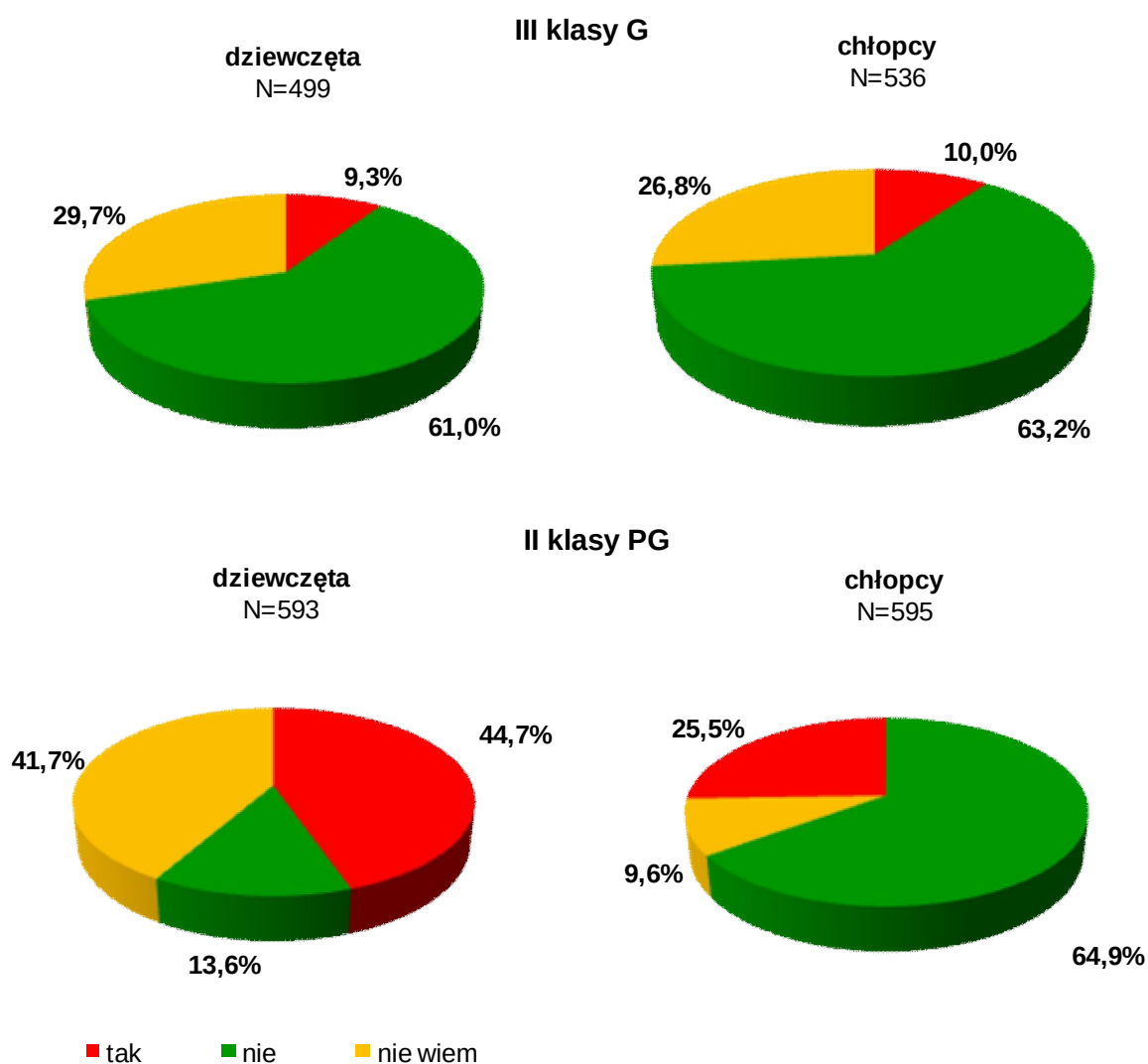

11.3. Ocena dostępności napojów energetycznych w szkole

Co jedenasta uczennica gimnazjum (9,3%) i co dziesiąty uczeń (10,0%) deklaruje, że zakup napojów energetycznych w szkolnym sklepiu nie stanowi dla nich większego problemu. W szkołach ponadgimnazjalnych dostępność tego rodzaju napojów jest znacznie większa. Można je kupić w szkolnym sklepiu zdaniem 44,7% dziewcząt i co czwartego chłopca (25,5%).

Dostępność napojów energetycznych w sklepiu szkolnym

Wykres 72: Ocena dostępności napojów energetycznych w szkole (sklepiu szkolnym) – klasy III G i II PG.

12. Używanie marihuany lub haszyszu przez młodzież

12.1. Ocena dostępności marihuany lub haszyszu (konopi)

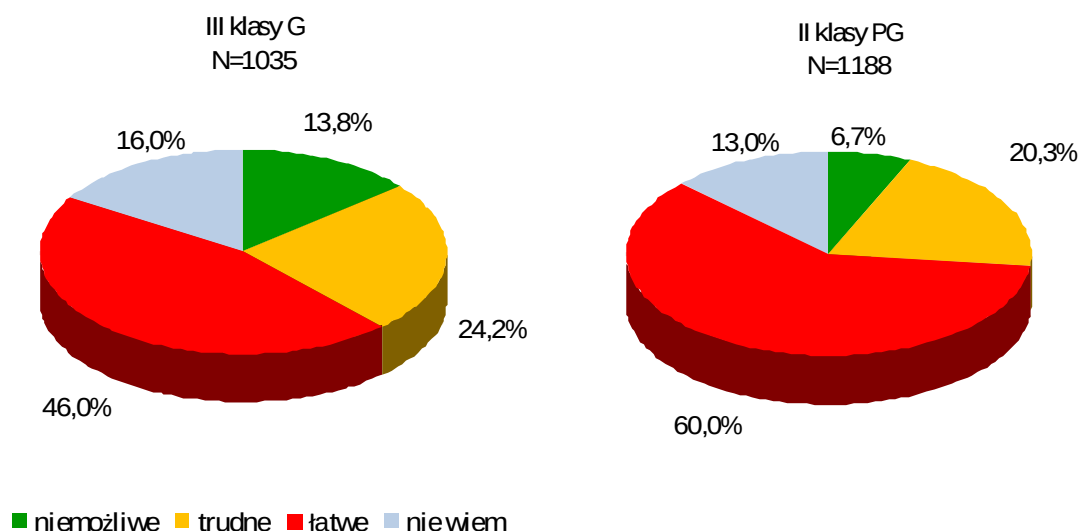
O ile alkohol i papierosy to substancje legalne, o tyle zarówno marihuana lub haszysz jak i narkotyki twarde mają charakter substancji nielegalnych. Pomimo to badani uczniowie często deklarują, że zdobycie takiej substancji jak marihuana nie sprawiłoby im trudności. W klasach trzecich 46,0% uczniów uznało, że jest to łatwe, natomiast w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych taką opinię wyraziło 3/5 badanych (60,0%).

Za trudne zdobycie marihuany lub haszyszu uznało 24,2% trzecioklasistów i nieco niższy odsetek uczniów starszych – 20,3%.

Gimnazjaliści dwukrotnie częściej niż ich starsi koledzy/koleżanki deklarowali, że zdobycie marihuany byłoby dla nich niemożliwe – 13,8% (6,7% PG).

Dostępność marihuany/haszyszu

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie marihuany lub haszyszu (konopi), gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 73: Ocena dostępności marihuany/haszyszu – klasy III G i II PG.

12.2. Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem – wiek inicjacji

Dane pokazują, że w przypadku uczniów klas trzecich najczęściej pierwsze doświadczenia z marihuaną miały miejsce w wieku 14-15 lat, dotyczy to zarówno dziewcząt jak i chłopców. 16,8% uczennic z tego rocznika oraz 20,6% uczniów właśnie wtedy po raz pierwszy sięgnęło po te środki. Natomiast wśród uczniów starszych dominuje wiek 16 lat lub więcej. Pierwsze doświadczenia z marihuaną odnotowało wówczas 21,0% dziewcząt i 31,7% chłopców.

Szczegółowa analiza grupy uczniów używających tej substancji wskazuje, że w klasach trzecich gimnazjum 1,9% dziewcząt i 5,7% chłopców po raz pierwszy użyło marihuany jeszcze w szkole podstawowej tj. w wieku 13 lat lub wcześniej. Wśród starszych uczniów odsetek takich wskazań wynosił odpowiednio: 2,3% i 3,6%.

Przedstawione wyniki wskazują, że dla uczniów młodszych okresem inicjacji narkotykowej (marihuana/haszysz) był czas nauki w szkole gimnazjalnej, a dla uczniów starszych – czas nauki w szkole ponadgimnazjalnej.

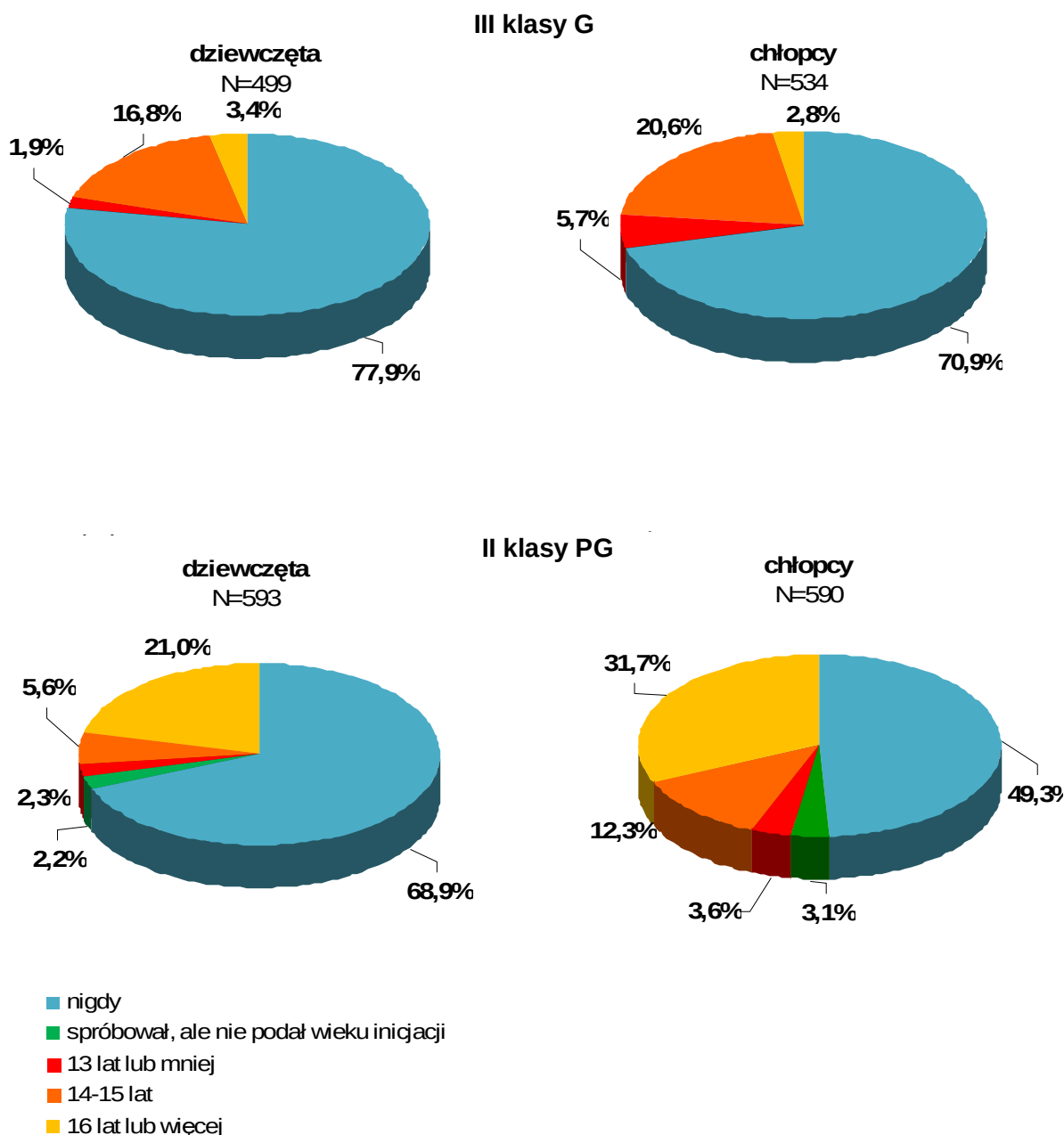

12.2. Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem – wiek inicjacji

Wiek inicjacji – marihuana/haszysz

Ile miałe(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować marihuany lub haszyszu (konopi)?

Wykres 74: Pierwsze doświadczenia z marihuaną lub haszyszem – inicjacja – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

12.3. Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu

Wśród uczniów trzecich klas gimnazjum przynajmniej raz w życiu palił marihuanę lub haszysz prawie co trzeci chłopiec (29,1%) i co piąta dziewczyna (22,1%). Stwierdzona różnica jest istotna statystycznie ($p < 0,01$). W przypadku uczniów klas drugich odsetek używających zarówno wśród chłopców jak i dziewcząt był wyższy, wyraźny wzrost odnotowano zwłaszcza w przypadku dziewcząt (do 31,1% - dziewczęta, wśród chłopców do 50,7%). Częściej do doświadczeń z marihuaną przyznawali się chłopcy (różnica istotna na poziomie $p < 0,001$.)

Analiza odsetków uczniów używających marihuany lub haszyszu w ciągu roku poprzedzającego badanie wskazuje, że w klasach trzecich takie doświadczenie miał co piąty uczeń (21,8%) i co szósta uczennica (17,7%). Natomiast w klasach drugich niemal 2/5 chłopców (39,6%) i co czwarta dziewczyna (24,1%). W obu rocznikach odnotowano różnice pomiędzy odsetkami używających dziewcząt i chłopców były istotne. Tu także częściej po marihuanę/haszysz sięgali chłopcy.

W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie marihuany używało 12,6% uczniów i 6,5% uczennic z klas trzecich, a w klasach drugich 22,8% uczniów i 9,4 % uczennic.

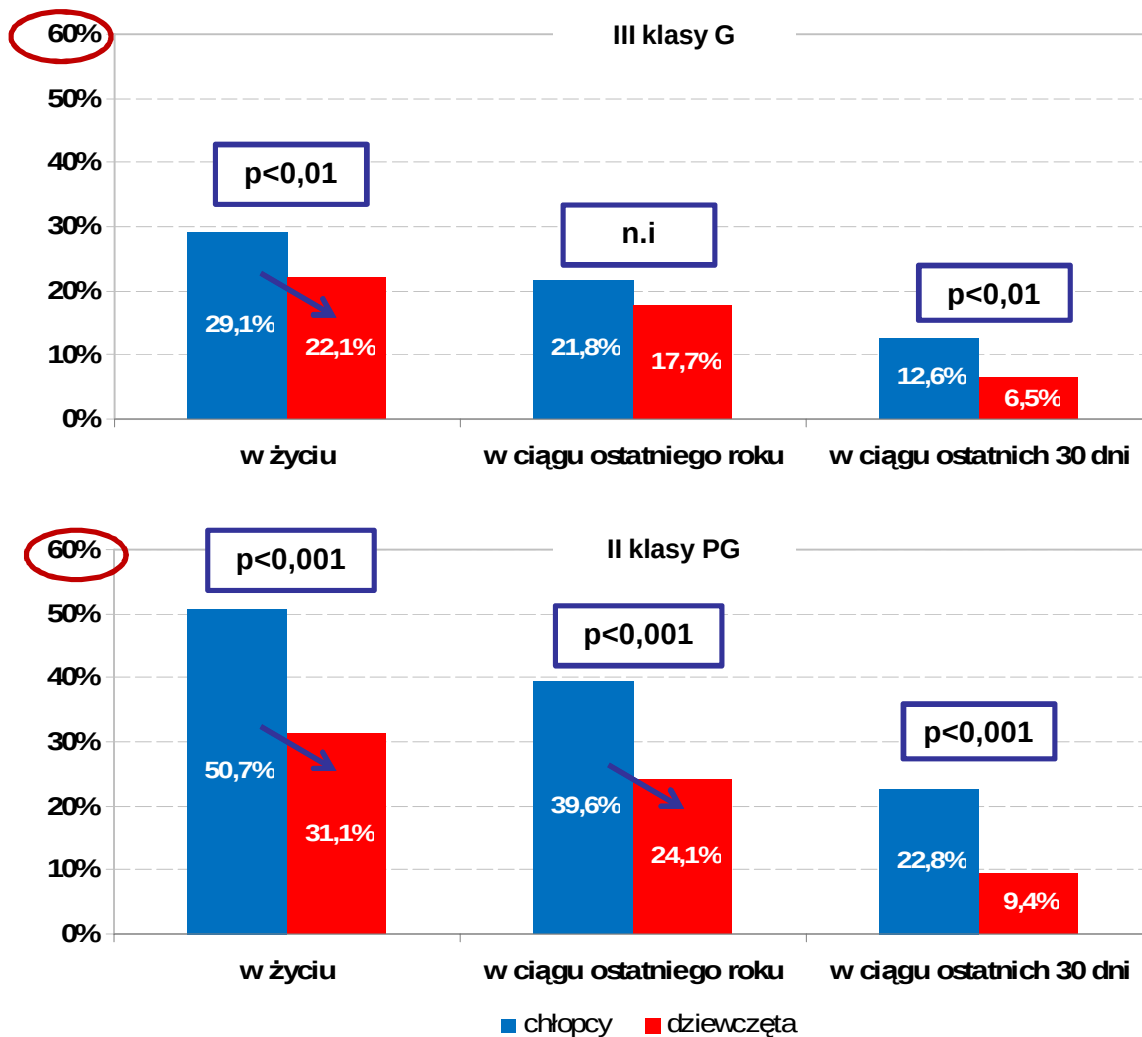

12.3. Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu

Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu

Odsetki uczniów, którzy choć raz palili marihuanę lub haszysz

Wykres 75: Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	534
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgim. chłopcy	590
II kl. ponadgim. dziewczęta	593

12.4. Używanie marihuany/haszyszu przez przyjaciół

Wśród trzecioklasistów 46,9% dziewcząt wyraziło przekonanie, że kilku z ich przyjaciół używa marihuany, wśród chłopców taką opinię sformułował podobny odsetek badanych (43,1%). W starszym badanym roczniku odsetki uczniów, którzy wyrazili taką opinię wynosiły: 51,6% i 51,5%, a więc były nieco wyższe.

Co piąta uczennica gimnazjum (21,3%) i co szósty chłopak (16,2%) uznali, że po marihuanę/haszysz sięga spora część ich przyjaciół. W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych taką opinię wyraziła co piąta uczennica (19,5%) i co czwarty uczeń (23%).

O tym, że po marihuanę sięga większość przyjaciół pisało w badaniu: 5,2% dziewcząt i 6,5% chłopców z gimnazjum oraz 4,2% dziewcząt i 8% chłopców ze szkół ponadgimnazjalnych.

Reasumując można stwierdzić, że zdaniem 73,4% gimnazjalistek i 68,0% gimnazjalistów ich przyjaciele/znajomi sięgają po marihuanę/haszysz. Wśród badanych 17/18- latków taką opinię wyraziło nieco ponad 75% dziewcząt i prawie 85% chłopców.

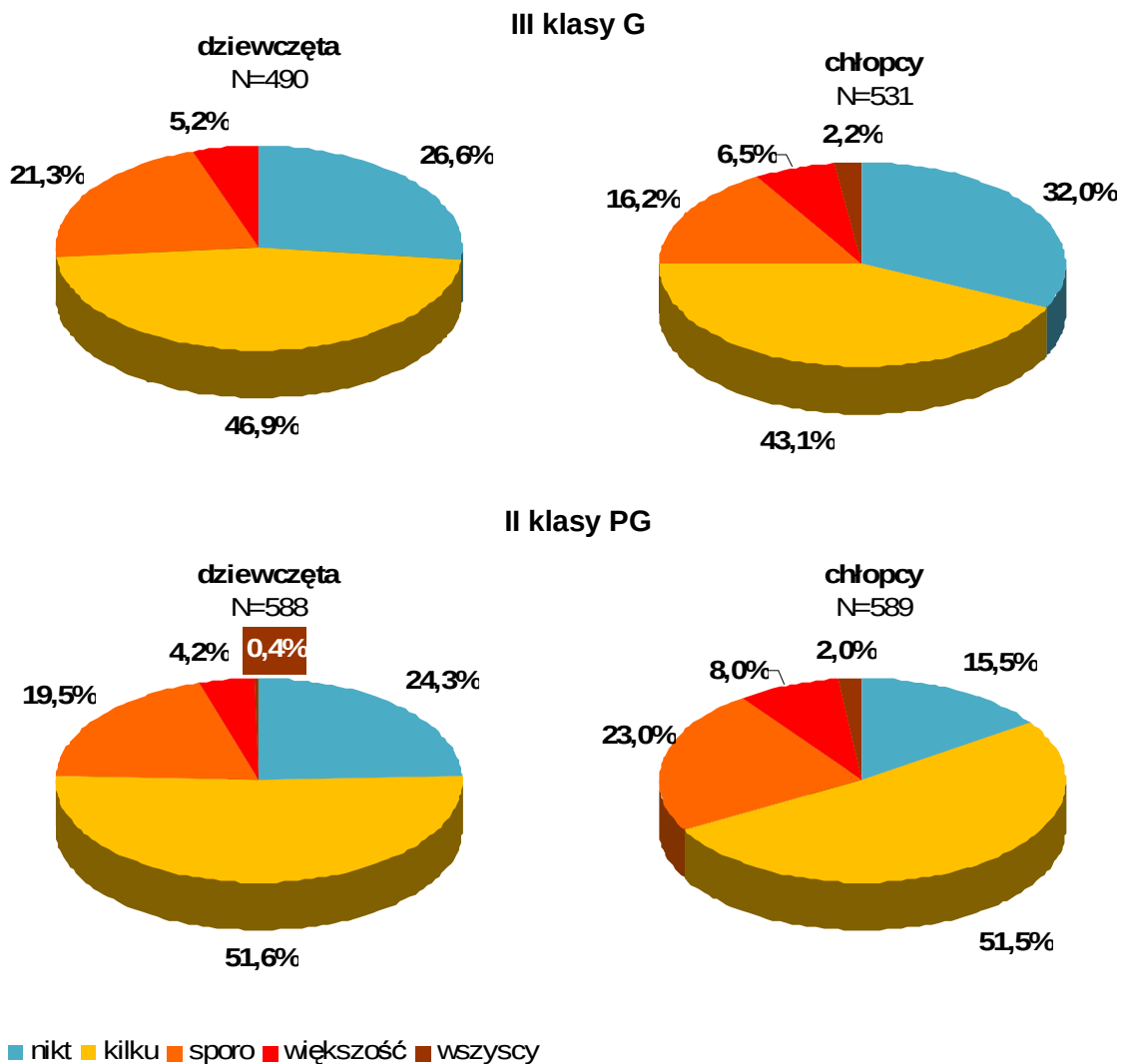

12.4. Używanie marihuany/haszyszu przez przyjaciół

Używanie marihuany/haszyszu przez przyjaciół

Według Twojej oceny, ilu Twoich przyjaciół pali marihuanę lub haszysz (konopie)?

Wykres 76: Ocena rozpowszechnienia używania marihuany lub haszyszu wśród przyjaciół klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

12.5. Przejawy uzależnienia od konopi

*** UWAGA:** W poniższych analizach podstawą procentowania byli uczniowie, którzy używali marihuany/haszyszu w ostatnim roku przed badaniem.

Wśród osób, które paliły konopie w ciągu ostatnich 12 miesięcy, pewna grupa krakowskich uczniów mówi o objawach i zachowaniach związanych z używaniem marihuany, które wskazują, że sięganie po tę substancję stanowi w ich przypadku poważny problem.

Uwagę zwracają następujące wyniki badania (podstawą procentowania były osoby, które używały konopi w ostatnim roku):

- 7,4% chłopców z gimnazjum oraz 7,3% chłopców z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych zadeklarowało, że raczej często lub bardzo często paliło konopie przed południem. Takie doświadczenia miało za sobą 3,4% gimnazjalistek, wśród starszych dziewcząt nie odnotowano takiego przypadku;
- 5,6% młodszych chłopców przyznało, że raczej często lub bardzo często paliło konopie w samotności;
- raczej często lub bardzo często problemów z pamięcią z powodu palenia konopi doświadczyło 6,5% chłopców z młodszych klas i 2,3% dziewcząt z tego samego rocznika.
- 3,4% dziewcząt z klas trzecich, używających w ostatnim roku konopi i 3,1% z klas drugich PG deklarowało, iż raczej często i bardzo często ich przyjaciele lub krewni zwracali się do nich z sugestiami, iż powinni ograniczyć lub zaprzestać używania konopi. Takie uwagi ze strony bliskich osób wielokrotnie usłyszało również 8,4% chłopców z młodszych klas.
- 11,1% trzecioklasistów i 5,7% trzecioklasistek zadeklarowało, że raczej często i bardzo często próbowało w ciągu ostatniego roku ograniczyć lub zaprzestać używania konopi, co zakończyło się niepowodzeniem. Także częste, nieudane próby zaprzestania lub ograniczenia palenia w czasie ostatnich 12 miesięcy ma za sobą 4,5% chłopców z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych i 3,1% dziewcząt z tej samej grupy wiekowej.
- prawie 3% chłopców (2,8%) z trzecich klas gimnazjum i 1,1% gimnazjalistek przyznało, że raczej często i bardzo często z powodu używania marihuany miało poważne problemy takie, jak np. kłótnia, bójka, wypadek, złe wyniki w szkole itp.

Należy podkreślić, że różne przejawy uzależnienia od konopi odnotowano przede wszystkim w grupie chłopców z trzecich klas szkół gimnazjalnych, dotyczyły odsetka badanych mieszczącego się w przedziale 2,8% - 11,1% (w grupie używających w ostatnim roku).

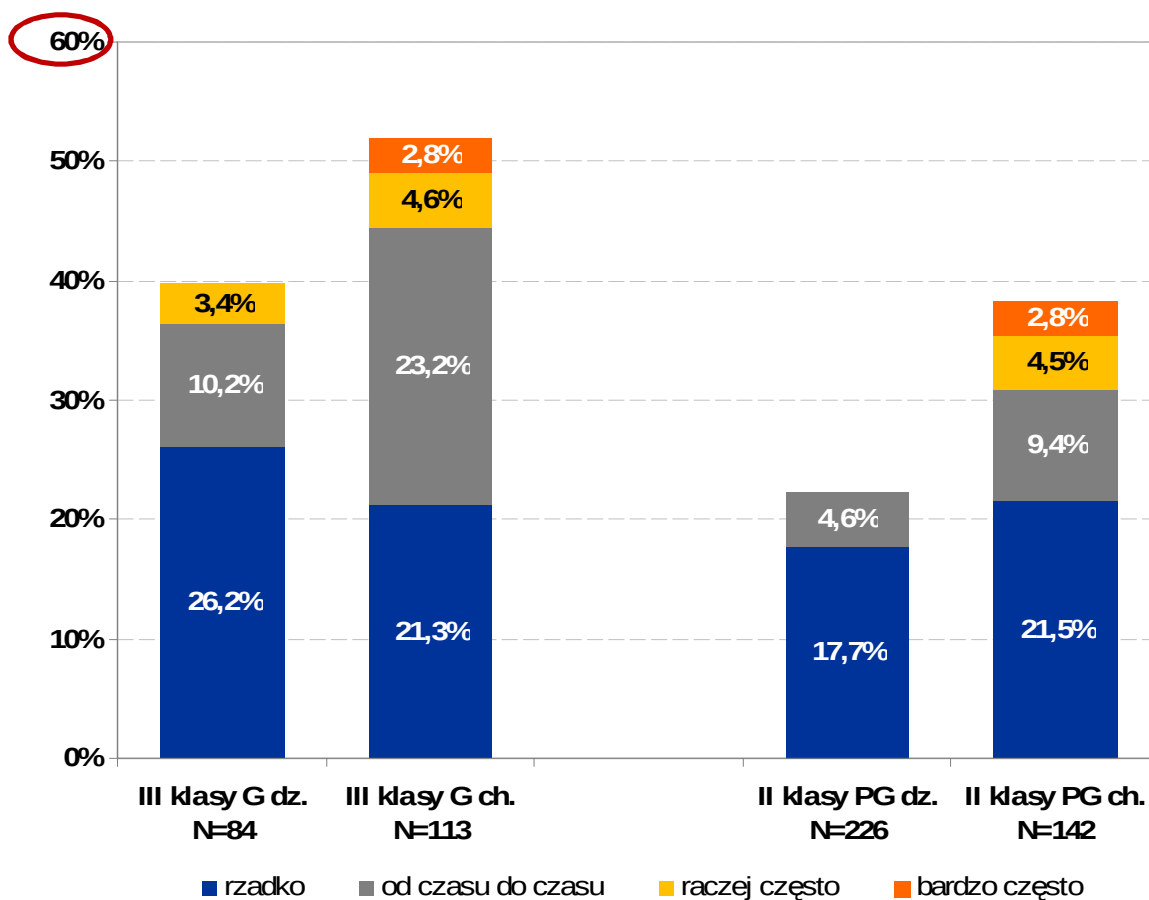

12.5. Przejawy uzależnienia od konopi

Przejawy uzależnienia od konopi

Czy w czasie OSTATNICH 12 MIESIĘCY przydarzyły Ci się następujące rzeczy: czy paliłeś konopie przed południem?

Wykres 77: Rozpowszechnienie palenia konopi przed południem – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. UWAGA: podstawa procentowania, to liczba osób, które paliły konopie w ostatnim roku przed badaniem. Znaczna liczba badanych nie odpowiedziała na to pytanie: 42 osoby w klasach III G i 72 osoby w klasach II PG.

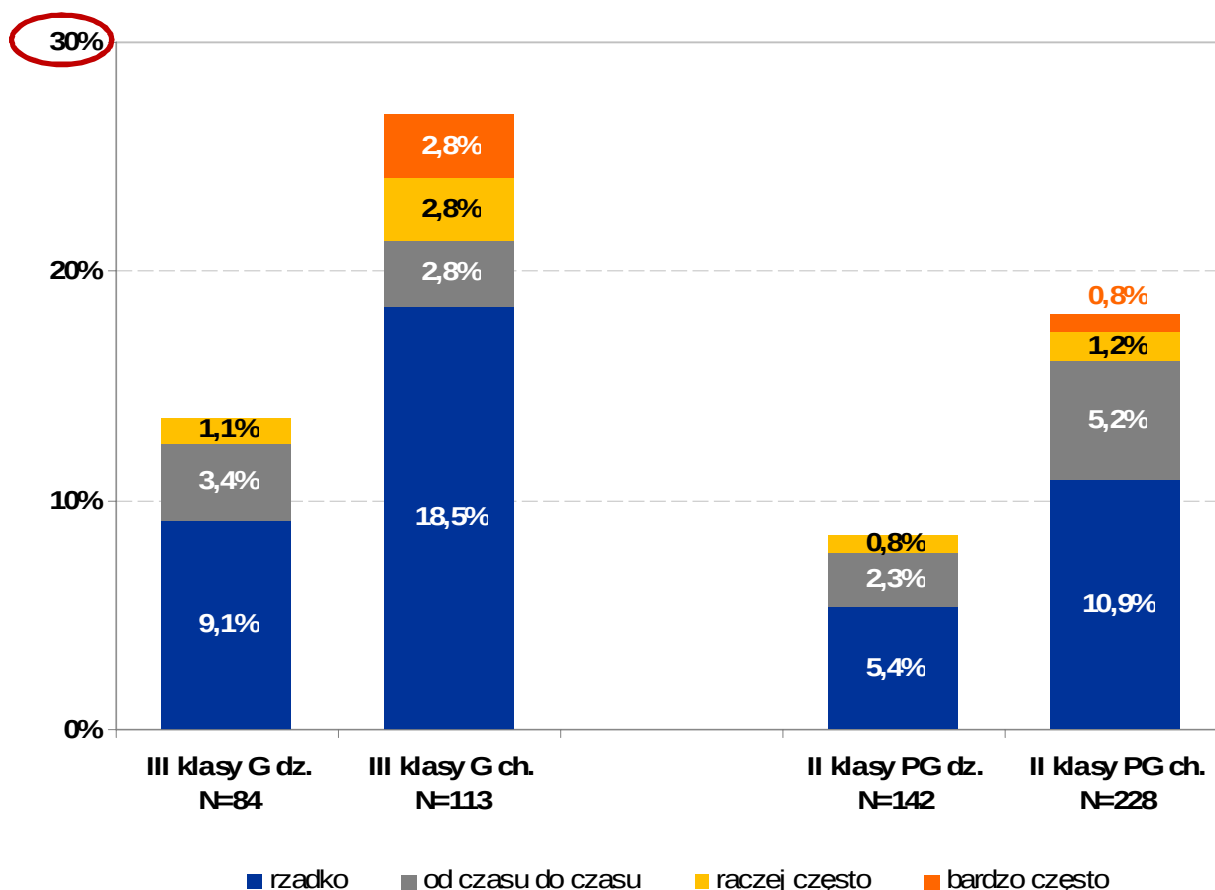

12.5. Przejawy uzależnienia od konopi

Przejawy uzależnienia od konopi

Czy w czasie OSTATNICH 12 MIESIĘCY przydarzyły Ci się następujące rzeczy: czy paliłeś konopie samotnie?

Wykres 78: Rozpowszechnienie palenia konopi samotnie – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. UWAGI: podstawa procentowania, to liczba osób, które paliły konopie w ostatnim roku przed badaniem. Znaczna liczba badanych nie odpowiedziała na to pytanie: 42 osoby w klasach III G i 72 osoby w klasach II PG.

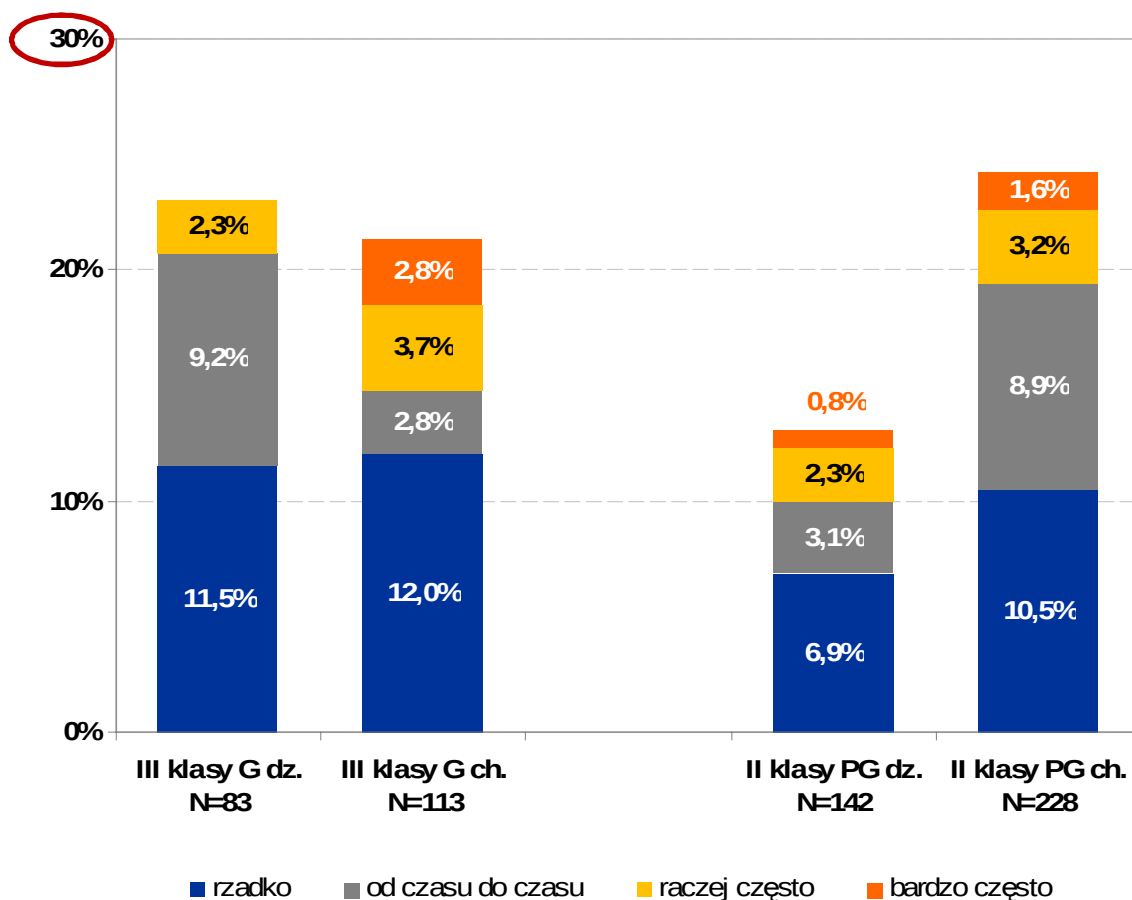

12.5. Przejawy uzależnienia od konopi

Przejawy uzależnienia od konopi

Czy w czasie OSTATNICH 12 MIESIĘCY przydarzyły Ci się następujące rzeczy: czy miałeś problemy z pamięcią, kiedy paliłeś konopie?

Wykres 79: Rozpowszechnienie problemów z pamięcią w związku z paleniem konopi – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. UWAGA: podstawa procentowania, to liczba osób, które paliły konopie w ostatnim roku przed badaniem. Znaczna liczba badanych nie odpowiedziała na to pytanie: 42 osoby w klasach III G i 73 osoby w klasach II PG.

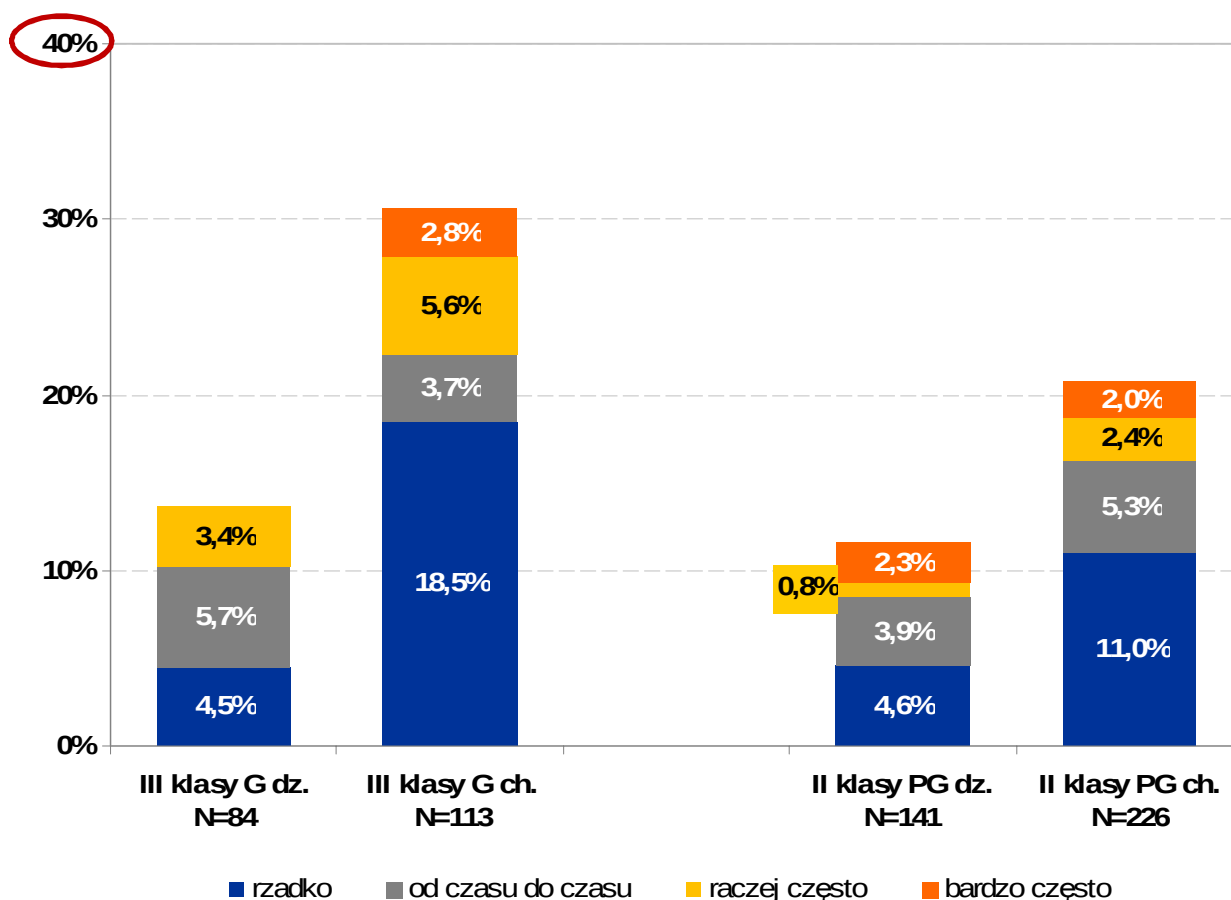

12.5. Przejawy uzależnienia od konopi

Przejawy uzależnienia od konopi

Czy w czasie OSTATNICH 12 MIESIĘCY przydarzyły Ci się następujące rzeczy: czy Twoi przyjaciele lub krewni mówili Ci, że powinieneś ograniczyć lub zaprzestać używania konopi?

Wykres 80: Odsetki uczniów, którzy odnotowali sugestie przyjaciół lub krewnych dotyczące konieczności ograniczenia lub zaprzestania palenia konopi – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. UWAGA: podstawa procentowania, to liczba osób, które paliły konopie w ostatnim roku przed badaniem. Znaczna liczba badanych nie odpowiedziała na to pytanie: 42 osoby w klasach III G i 74 osoby w klasach II PG.

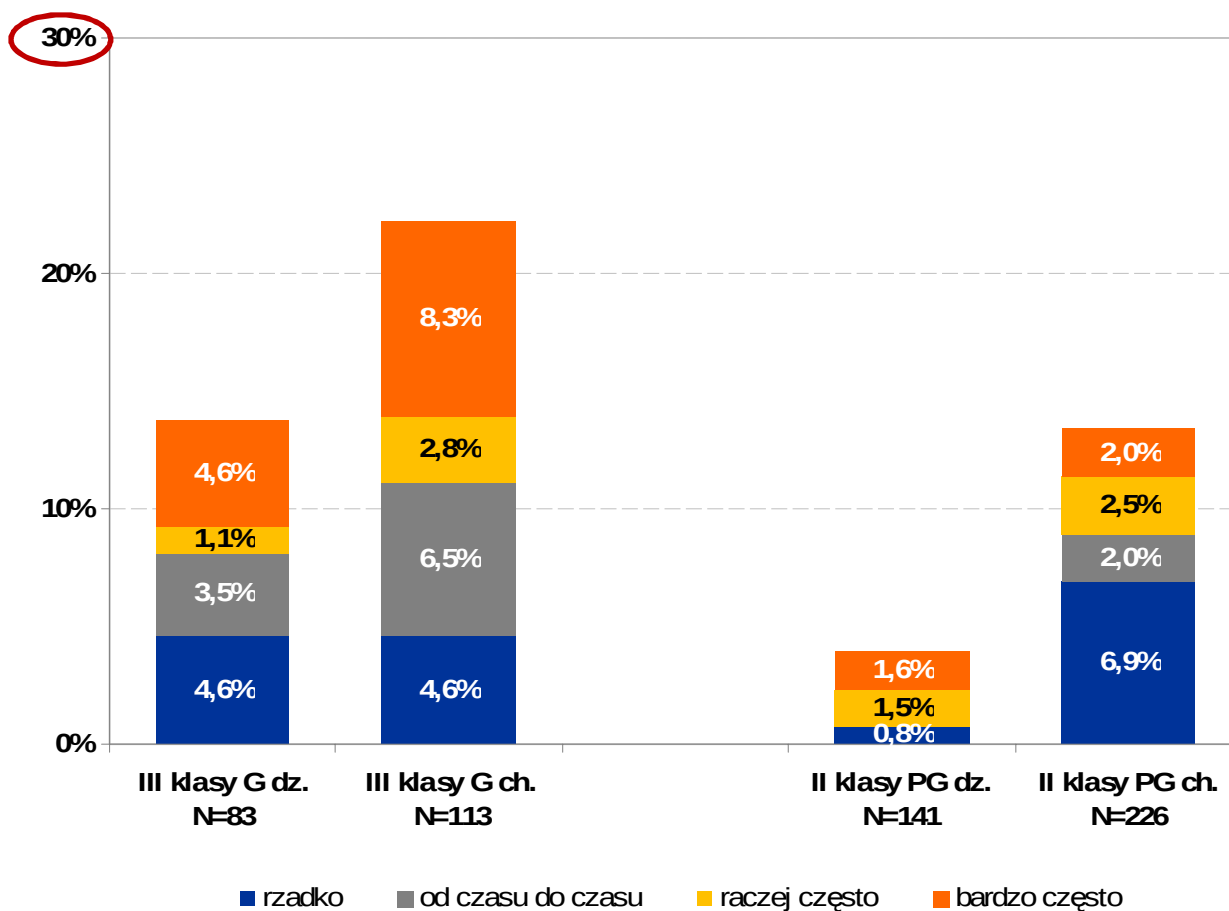

12.5. Przejawy uzależnienia od konopi

Przejawy uzależnienia od konopi

Czy w czasie OSTATNICH 12 MIESIĘCY przydarzyły Ci się następujące rzeczy: czy próbowałeś bezowocnie ograniczyć lub zaprzestać używania konopi?

Wykres 81: Odsetki uczniów, którzy podjęli bezowocne próby ograniczenia lub zaprzestania używania konopi – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. UWAGA: podstawa procentowania, to liczba osób, które paliły konopie w ostatnim roku przed badaniem. Znaczna liczba badanych nie odpowiedziała na to pytanie: 42 osoby w klasach III G i 74 osoby w klasach II PG.

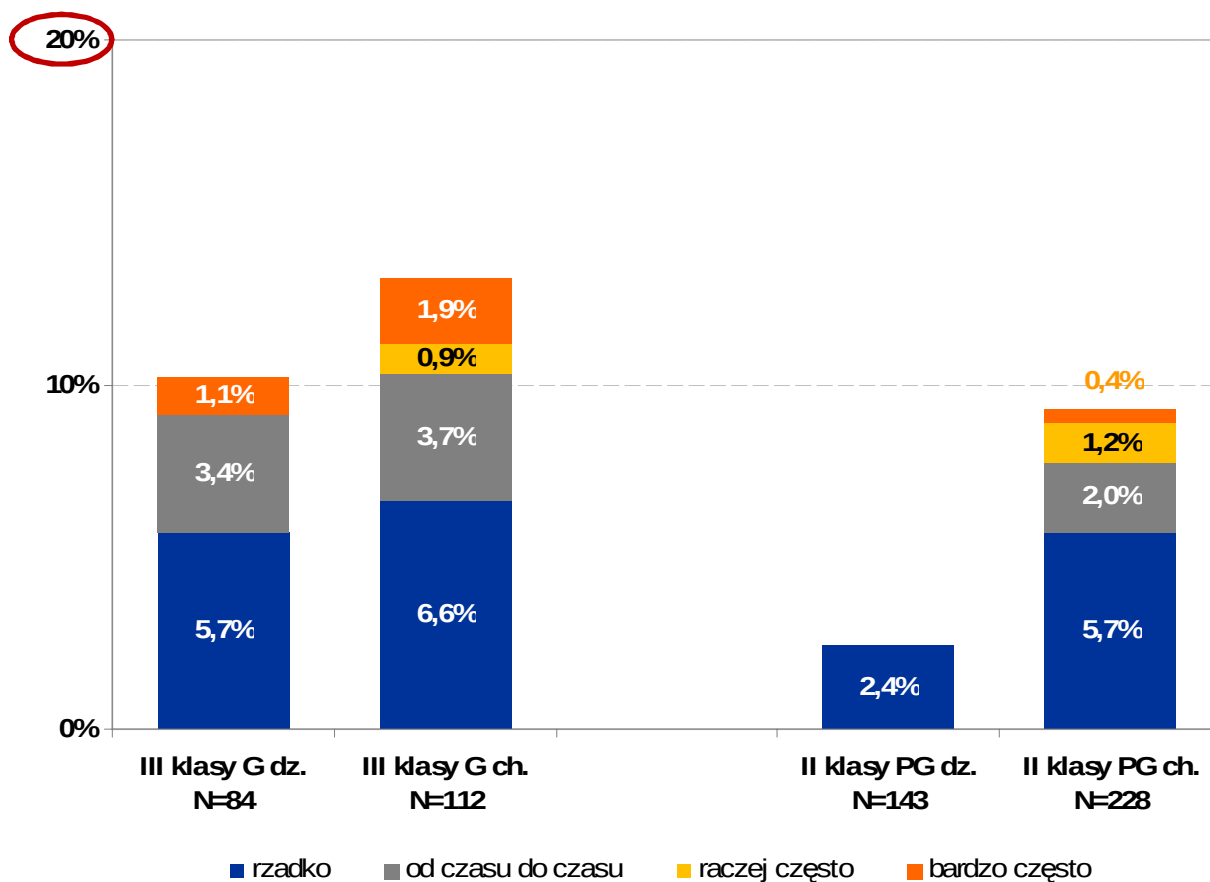

12.5. Przejawy uzależnienia od konopi

Przejawy uzależnienia od konopi

Czy w czasie OSTATNICH 12 MIESIĘCY przydarzyły Ci się następujące rzeczy: czy miałeś z powodu używania konopi jakieś problemy (kłótnia, bójka, wypadek, złe wyniki w szkole itp.)

Wykres 82: Odsetki uczniów, którzy doświadczyli kłótni, bójek itp. z powodu używania konopi – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć. UWAGA: Podstawa procentowania, to liczba osób, które paliły konopie w ostatnim roku przed badaniem. Znaczna liczba badanych nie odpowiedziała na to pytanie: 42 osoby w klasach III G i 72 osoby w klasach II PG.

12.6. Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz okresie ost. 30 dni

Po marihuanę/haszysz w ciągu ostatnich 30 dni sięgnęło 9,6% uczniów klas trzecich gimnazjum i 16,1% uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. W klasach trzecich odsetek chłopców używających tej substancji był dwukrotnie wyższy do odsetka dziewcząt: 12,6% vs. 6,5%. W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych różnica była jeszcze wyższa wynosiła odpowiednio 22,8% i 9,4%.

Incydentalni użytkownicy marihuany/haszyszu (palący w ciągu ostatnich 30 dni 1-2 razy) stanowili 4,0% dziewcząt i 6,5% chłopców w klasach trzecich oraz 10,2% chłopców i 6,1% dziewcząt w klasach drugich. 3-9 razy w ciągu ostatniego miesiąca po marihuanę/haszysz sięgnęło 3,2% uczniów i 1,9% uczennic z klas III i odpowiednio: 8,4% i 2,7% uczniów z klas drugich. Można wnioskować, że regularnie (10 i więcej razy) tej substancji używa 4,2% chłopców w grupie 17/18-latków i 2,9% chłopców w grupie 15/16-latków. Regularne używanie marihuany/haszyszu w okresie ostatnich 30 dni dotyczyło bardzo niskiego odsetka dziewcząt z obu typów szkół (0,6%).

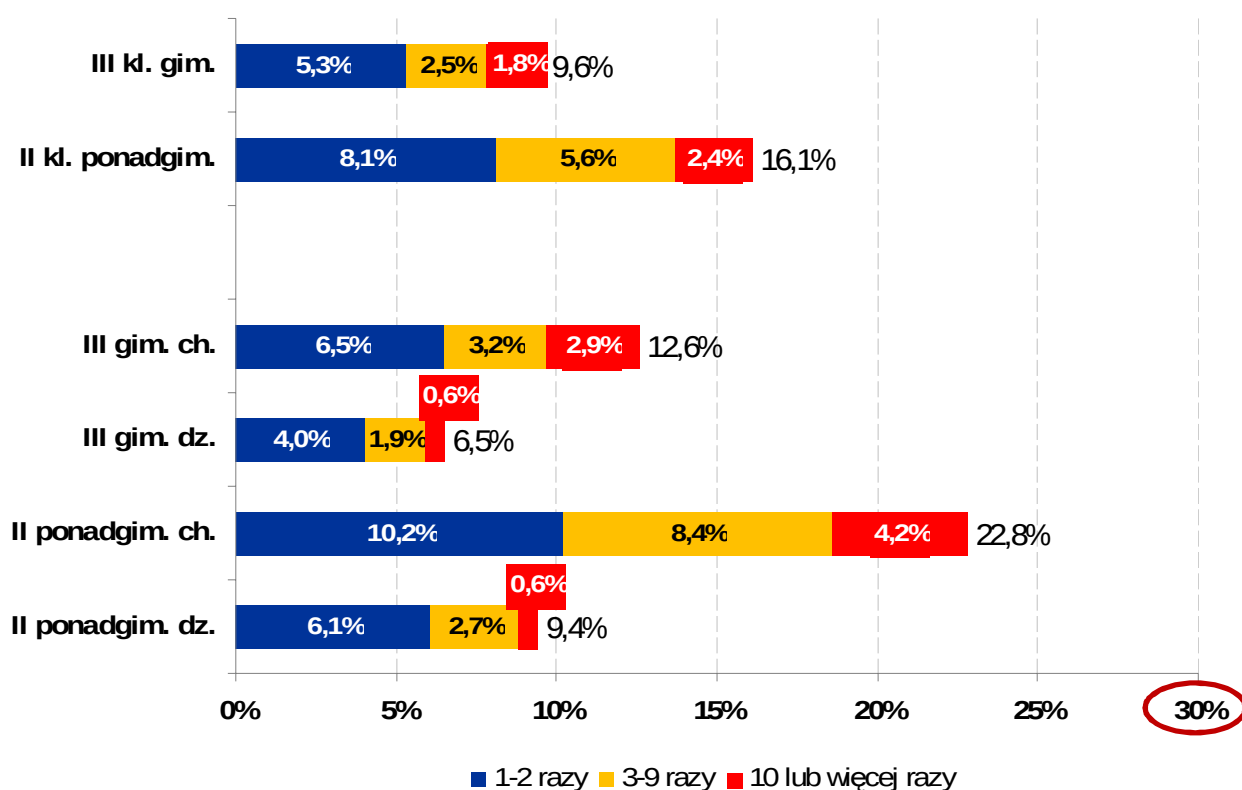
W Krakowie problem częstego lub regularnego używania marihuany dotyczy więc przede wszystkim chłopców.

12.6. Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz okresie ost. 30 dni

Ile razy, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać marihuany lub haszyszu (konopi) w ciągu ostatnich 30 dni?

Wykres 83: Rozpowszechnienie używania konopi w ciągu ostatnich 30 dni – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim.	1033
II kl. ponadgimn.	1183
III kl. gim. chłopcy	534
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgim. chłopcy	590
II kl. ponadgim. dziewczęta	593

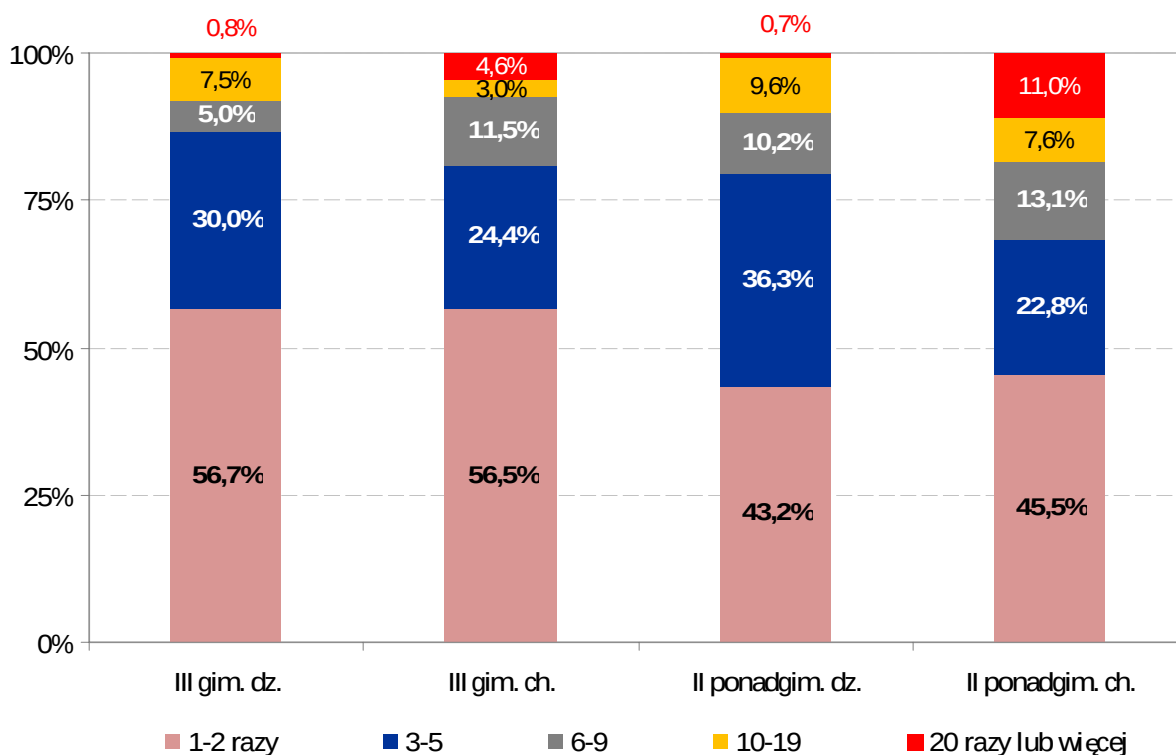
12.7. Umiejętność odmawiania na propozycje spróbowania marihuany lub haszyszu

W badaniu pytano uczniów, na ile okazali się odporni na namowy innych osób dotyczące używania marihuany. Przedstawione wyniki dotyczą grupy uczniów, którzy nigdy dotąd nie używali marihuany, ale spotkali się z propozycjami jej spróbowania. W klasach trzecich rezygnację ze spróbowania marihuany pomimo okazji zadeklarowało 29,5% dziewcząt i 36,6% chłopców, którzy nigdy jej nie używali. W przypadku starszego rocznika takiej odpowiedzi udzieliło 39,1% dziewcząt i 46,2% chłopców nie mających doświadczeń z używaniem marihuany. Najczęściej taka sytuacja w opinii badanych miała miejsce 1-2 razy (od 43,2 do 56,7% wskazań). 3-5 razy taką sytuację odnotowała co trzecia dziewczyna z klas trzecich (30,0%) i prawie co czwarty chłopiec (24,4%) oraz ponad co trzecia dziewczyna z klas drugich (36,3%) i co czwarty chłopiec (22,8%). Nieskorzystanie z takiej okazji nadarzającej się wielokrotnie (6 lub więcej razy) zadeklarowało 13,3% uczennic i 19,1% uczniów gimnazjum oraz co czwarta starsza uczennica (20,5%) i co trzeci uczeń z tego samego rocznika (31,7%).

Umiejętność odmawiania – konopie

Ile razy miała(a)ś okazję spróbować marihuany lub haszyszu, ale nie zrobiła(a)ś tego?

Wykres 84: Odsetki uczniów, którzy mieli okazję spróbować marihuany lub haszyszu, ale odmówili – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. UWAGA: procentowanie do osób, które miały propozycje używania marihuany, ale odmówiły.

	N
III kl. gim. chłopcy	138
III kl. gim. dziewczęta	114
II kl. ponadgim. chłopcy	133
II kl. ponadgim. dziewczęta	159

12.8. Wydatki związane z kupowaniem marihuany (konopi), alkoholu i papierosów

Chłopcy częściej niż dziewczęta wydawali pieniądze na zakup marihuany.

Wśród uczennic klas trzecich gimnazjum 5,0% zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 30 dni poniosło wydatki związane z zakupem konopi. W przypadku chłopców takiej odpowiedzi udzieliło ponad dwukrotnie więcej badanych z tego rocznika (11,4%). W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych do takich wydatków przyznało się 5,0% dziewcząt i 18,4% chłopców (co piąty).

95,0% trzecioklasistek i 88,6% trzecioklasistów stwierdziło, że nie wydawało żadnych pieniędzy na konopie w analizowanym okresie. W klasach drugich takiej odpowiedzi udzieliło 95,0% dziewcząt i 81,6% chłopców.

Wydatkowanie znacznych środków na zakup konopi (26-100 zł miesięcznie) w ostatnim miesiącu przed badaniem zadeklarowało 1,4% dziewcząt z trzecich klas gimnazjum i 3,1% uczennic z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Wśród chłopców z trzecich klas gimnazjum wskaźnik ten wynosił 3,2%, natomiast wśród chłopców starszych był znacznie wyższy w porównaniu z pozostałymi badanymi grupami uczniów i kształtował się na poziomie 7,8%.

Odsetek osób, które na konopie wydały w ostatnim miesiącu więcej niż 100 zł był wyższy wśród chłopców, w porównaniu z dziewczętami i wynosił 2,4% wśród gimnazjalistów oraz 4,1% wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w przypadku dziewcząt wynosił odpowiednio: 0,6% i 0,2%.

Wydatki na zakup konopi – ostatnie 30 dni

	0 zł	1-25 zł	26-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
III klasy G dz. N=493	95,0%	3,0%	1,2%	0,2%	0,6%
III klasy G ch. N=524	88,6%	5,8%	1,6%	1,6%	2,4%
II klasy PG dz. N=587	95,0%	1,7%	2,2%	0,9%	0,2%
II klasy PG ch. N=585	81,6%	6,5%	4,4%	3,4%	4,1%

Tabela 11 : Wydatki uczniów na zakup konopi w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć..

12.8. Wydatki związane z kupowaniem marihuany (konopi), alkoholu i papierosów

Znacznie wyższy odsetek badanych, niż w przypadku konopi deklarował, że w ostatnim miesiącu poniósł wydatki na alkohol i papierosy. **Na zakup napojów alkoholowych więcej wydawali starsi badani uczniowie w porównaniu z młodszymi. Dziewczęta w porównaniu z chłopcami wydawały na ten cel mniejsze kwoty. Kwotę 26-100 zł wydało 29,3% dziewcząt i 37,1% chłopców z II klas szkół ponadgimnazjalnych. Kwotę powyżej 100 zł przeznaczyła na ten cel co czternasta uczennica (7,2%) i co szósty chłopiec z tego rocznika (16,8%).** W klasach III gimnazjum kwotę 26-100 zł przeznaczyło na alkohol 11,6% dziewcząt i 11,9% chłopców, a powyżej 100 zł wydało na ten cel odpowiednio: 1,2% i 5,4%.

8,4% chłopców i 6,1% dziewcząt uczących się w gimnazjum wydało w ostatnim miesiącu powyżej 50 zł na zakup papierosów. **W szkołach ponadgimnazjalnych takie koszty poniosła już niemal co jedenasta uczennica (9,0%) i co piąty uczeń (18,8%).**

Wydatki na zakup alkoholu – ostatnie 30 dni

	0 zł	1-25 zł	26-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
III klasy G dz. N=496	61,9%	25,3%	7,6%	4,0%	1,2%
III klasy G ch. N=527	54,0%	28,7%	6,7%	5,2%	5,4%
II klasy PG dz. N=588	28,5%	35,0%	19,1%	10,2%	7,2%
II klasy PG ch. N=591	18,2%	27,9%	18,5%	18,6%	16,8%

Wydatki na zakup papierosów – ostatnie 30 dni

	0 zł	1-25 zł	26-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
III klasy G dz. N=496	76,6%	12,7%	4,6%	3,0%	3,1%
III klasy G ch. N=523	76,7%	12,1%	2,8%	3,6%	4,8%
II klasy PG dz. N=590	69,7%	14,6%	6,7%	4,4%	4,6%
II klasy PG ch. N=587	59,4%	11,9%	9,9%	6,0%	12,8%

Tabela 12: Wydatki uczniów na zakup alkoholu i papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

12.9. Oczekiwania związane z używaniem marihuany i haszyszu

W badaniu zapytano uczniów o prawdopodobieństwo wystąpienia określonych zdarzeń i stanów związanych z paleniem marihuany lub haszyszu. Zdarzenia te, to:

- bardziej intensywne postrzeganie rzeczy,
- trudności z prowadzeniem rozmowy, utrata wątku myślenia,
- mniejsza nieśmiałość,
- trudności z koncentracją,
- zwiększenie otwartości, zwiększenie intensywności radości, zwiększenie intensywności doświadczeń, zmniejszenie zahamowań oraz
- poczucie bycia prześladowanym przez innych.

W klasach trzecich gimnazjum za pewne lub całkiem prawdopodobne **bardziej intensywne postrzeganie rzeczy** po użyciu marihuany/haszyszu uznał średnio co szósty uczeń (15,6%), a w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych – co piąty (19,8%). Natomiast za niemożliwe -23,1% młodszych oraz 20,7% starszych uczniów. **Trudności z prowadzeniem rozmowy** za pewne lub całkiem prawdopodobne uznało 17% trzecioklasistów i 12,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. **Za niemożliwe: 21,0% młodszych i 24,7% starszych uczniów.** O **utracie wątku myślenia** jako efekcie bardzo prawdopodobnym lub pewnym napisało 21,8% uczniów klas trzecich i 19,7% uczniów klas drugich. **Za niemożliwe uznało pojawienie się takiego efektu: 20,6% młodszych i 22,2% starszych uczniów.**

O tym, że jest całkiem prawdopodobne lub pewne, iż **po użyciu marihuany zmniejszy się nieśmiałość** był przekonany prawie co trzeci gimnazjalista (30,5%) i zbliżony odsetek uczniów szkoły ponadgimnazjalnej (30,6%). Na to, że całkiem prawdopodobne lub pewne są **trudności z koncentracją** wskazało 25,7% uczniów klas trzecich i 21,2% z klas drugich.

Zwiększenie otwartości uznało za całkiem prawdopodobne lub pewne po użyciu marihuany 37,5% uczniów klas trzecich i 36,8% uczniów klas drugich. Ponad 2/5 uczniów w obu rocznikach pisała o **zwiększeniu intensywności radości** (41,2% - uczniowie młodszy i 43,5% - starsi). Około trzech na dziesięciu uczniów o **zwiększeniu intensywności doświadczeń** (27,9% - uczniowie młodszy i 32,1% - starsi). Ponad 30% uczniów młodszych (30,3%) i prawie 29% starszych (28,7%) wyraziło przekonanie, że po użyciu marihuany jest możliwe **zmniejszenie zahamowań**. **Prawie 1/3 uczniów** w klasach trzecich (34,0%) i podobny odsetek uczniów w klasach drugich (38,1%) zanegował, że po użyciu wspomnianej substancji można czuć się **prześladowanym przez innych**.

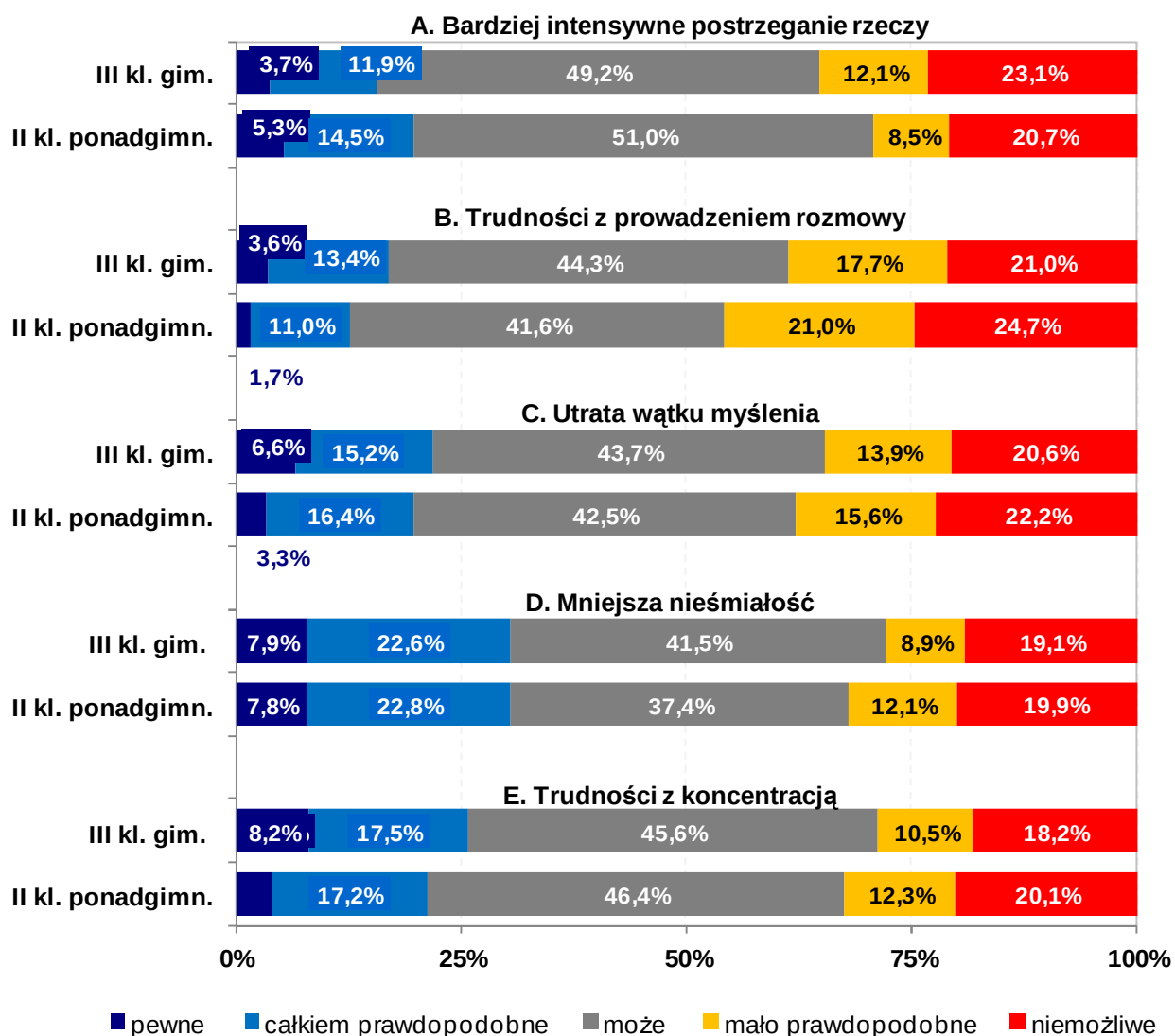
Poznanie oczekiwań młodzieży związanych z używaniem substancji jest istotne z punktu widzenia przygotowywania oddziaływań profilaktycznych, zwłaszcza edukacji przekazującej rzetelną wiedzę na temat ich działania „rozbijającą” często funkcjonujące wśród młodzieży mity i stereotypy.

12.9. Oczekiwania związane z używaniem marihuany i haszyszu

Oczekiwania związane z używaniem marihuany/haszyszu

Wykres 85: Oczekiwania uczniów związanych z używaniem marihuany/haszyszu – klasy III G i II PG.

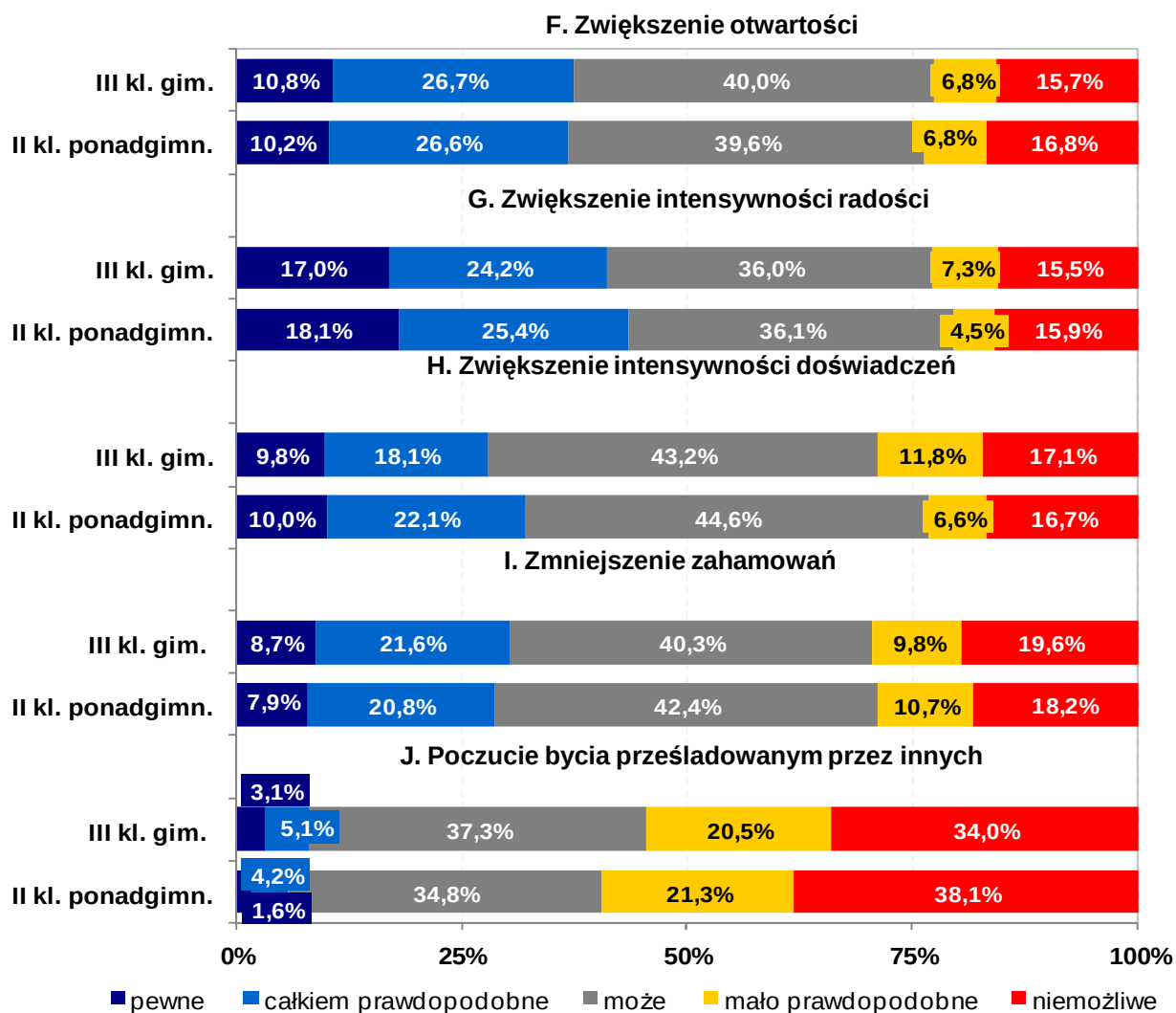
	N				
	A	B	C	D	E
III kl. gim.	984	987	980	986	986
II kl. ponadgimn.	1104	1104	1103	1102	1102

12.9. Oczekiwania związane z używaniem marihuany i haszyszu

Oczekiwania związane z używaniem marihuany/haszyszu

Wykres 86: Oczekiwania uczniów związanych z używaniem marihuany/haszyszu – klasy III G i II PG.

	N				
	F	G	H	I	J
III kl. gim.	988	985	983	984	987
II kl. ponadgimn.	1103	1100	1100	1099	1101

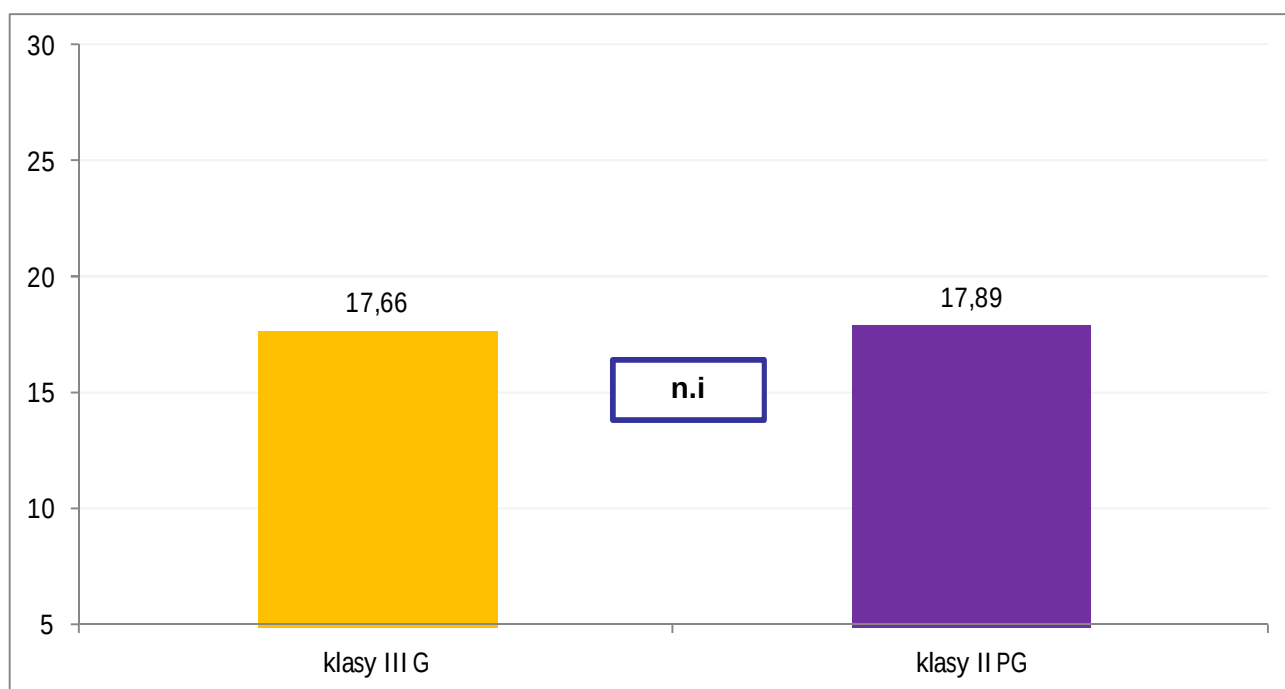
12.10. Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany lub haszyszu

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące pozytywnych efektów/sytuacji związanych z piciem alkoholu (64 A,D,F,G,H,I).

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi w klasach trzecich gimnazjum: 0,917, zaś w klasach drugich PG- 0,880. Zmienna może przyjmować wartości od 6-30. Średnią wartość w klasach III G: $M=17,66$, $SD=5,93$ w II G: $M=17,89$ $SD=6,35$. W pierwszej kolejności analizowano związek pomiędzy wiekiem a Nasileniem pozytywnych oczekiwań dotyczących używania marihuany. **Było ono zbliżone w klasach trzecich gimnazjum i w drugich szkół ponadgimnazjalnych (brak istotnej różnicy).** W badaniu w klasach II PG odnotowano w różnicę pomiędzy nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany wśród chłopców i dziewcząt. Było ono wyższe wśród dziewcząt.

Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu

Wykres 87: Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu - klasy III G i II PG, wartości średnich.

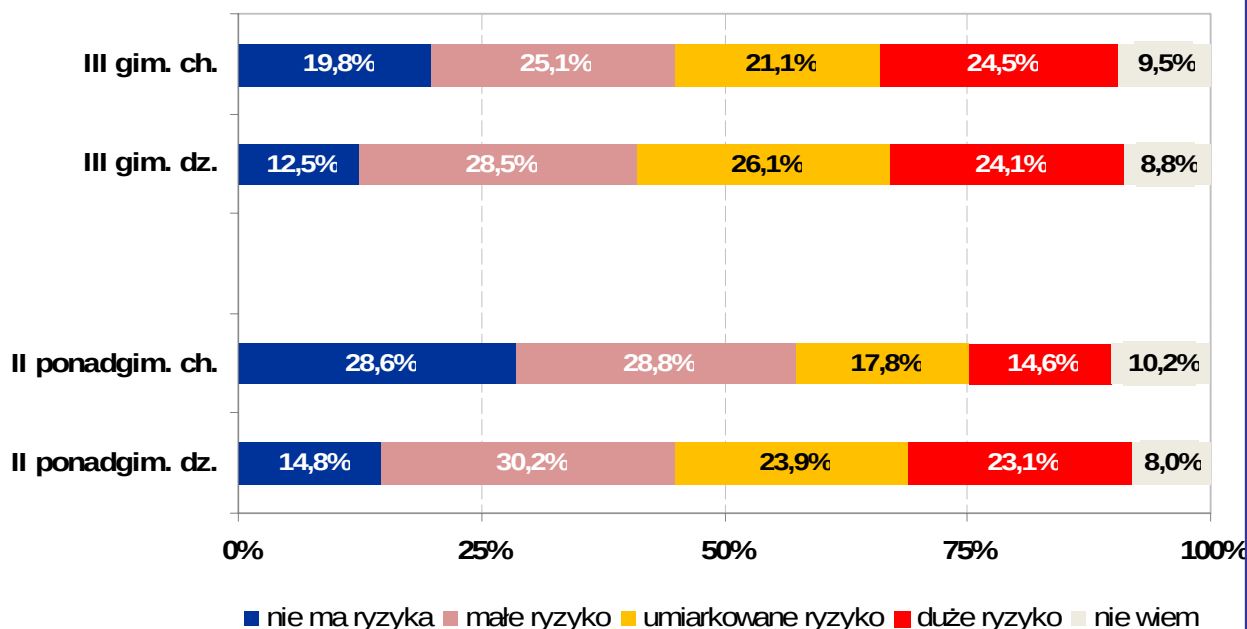
12.11. Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany lub haszyszu

Odsetek chłopców uznających palenie haszyszu 1-2 razy za duże zagrożenie jest niższy niż w przypadku dziewcząt w szkołach ponadgimnazjalnych. W klasach trzecich o tym, że takie zachowanie niesie ze sobą duże ryzyko było przekonanych 24,5% uczniów i 24,1% uczennic. W klasach drugich odsetki te wynosiły odpowiednio: 14,6% i 23,1 %. Największy odsetek osób przekonanych, że ryzyko to nie istnieje, bądź jest małe lub umiarkowane odnotowano wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Taką opinię wyraziło aż ponad 3/4 chłopców z tego rocznika (75,2%). Starsi uczniowie mają wyraźnie większą skłonność do bagatelizowania zagrożeń związanych z paleniem marihuany lub haszyszu, niż uczennice z tego samej grupy wiekowej (68,9%), a także uczniowie młodsi (66,0% - 67,1%). Brak wiedzy na ten temat deklarował średnio co dziesiąty/dwunasty uczeń niezależnie od płci i grupy wiekowej (8,0%-10,2%). Regularne palenie marihuany za wysoce ryzykowne uznało 62,3% chłopców i 79,3% dziewcząt z klas trzecich oraz 56,1% uczniów i 79,3% uczennic z klas drugich. **Jak widać wyraźnie większą tendencję do dostrzegania ryzyka w takich zachowaniach mają dziewczęta.**

Ryzyko związane z używaniem marihuany

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli próbują 1 raz lub 2 razy marihuany lub haszyszu?

Wykres 88: Ocena ryzyka związanego z jednorazowymi eksperymentami z używaniem marihuany lub haszyszu – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

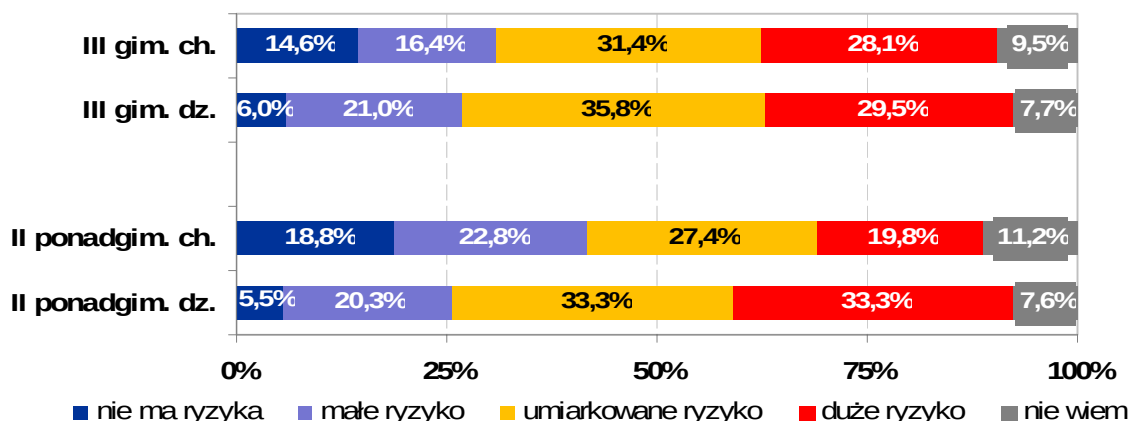
	N
III kl. gim. chłopcy	531
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	588
II kl. ponadgim. dziewczęta	588

12.11. Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany lub haszyszu

Ryzyko związane z używaniem marihuany

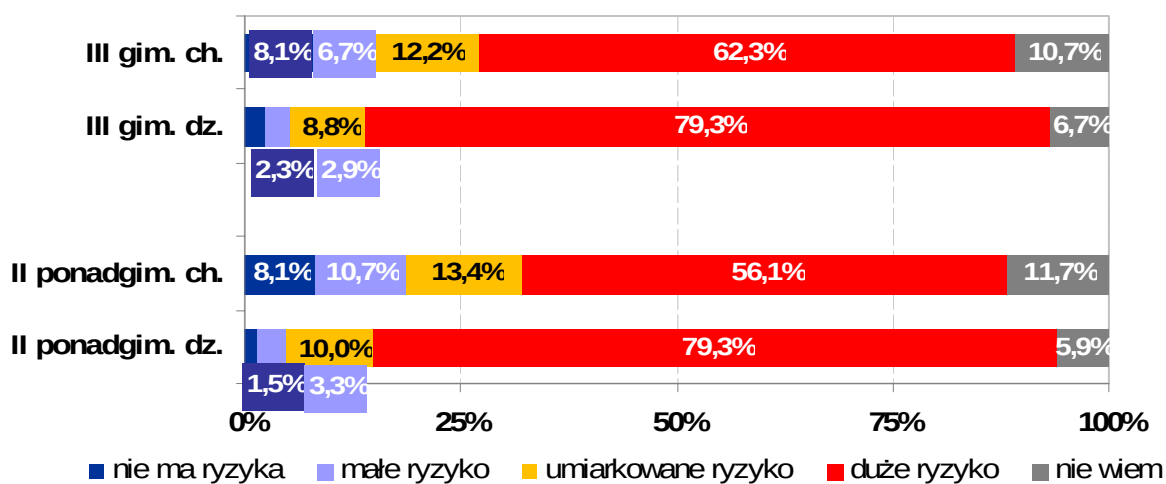
Jak bardzo, ludzie ryzykują, że zaszkodzą sobie gdy palą marihuanę lub haszysz od czasu do czasu?

	N
III kl. gim. chłopcy	531
III kl. gim. dziewczęta	493

	N
II kl. ponadgim. chłopcy	591
II kl. ponadgim. dziewczęta	590

Jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą sobie gdy palą marihuanę lub haszysz regularnie?

	N
III kl. gim. chłopcy	532
III kl. gim. dziewczęta	496

	N
II kl. ponadgim. chłopcy	591
II kl. ponadgim. dziewczęta	590

Wykres 89: Ocena ryzyka związanego ze sporadycznym oraz regularnym używaniem marihuany lub haszyszu – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

12.12. Ocena dostępności marihuany i haszyszu w wybranych miejscach

Większość badanych uczniów zadeklarowała, że zna miejsca, w których można kupić marihuanę/haszysz (53,7% - 66,2%). 19,5% chłopców i 16,8% dziewcząt uczących się w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych stwierdziło, że gdyby chcieli, bez trudu nabyliby marihuanę **na dyskotece lub barze**.

Taką możliwość deklaruje 12,8% młodszych uczniów, i 20,7% w przypadku uczennic gimnazjum. Stosunkowo wysoki odsetek badanych wyraził opinię, że miejscem zakupu byłby **park lub ulica**, deklarację taką złożyło 24,0% chłopców młodszych i 25,9% starszych oraz mniejszy odsetek dziewcząt, odpowiednio: 18,7% i 13,7%).

Szkołę w tym kontekście wskazało 15,2% - 22,7% uczniów oraz 13,7% - 14,2% uczennic. Co dziewiąty/dziesiąty badany uczeń wskazał, że łatwo kupiłby marihuanę **za pośrednictwem Internetu** (9,4% - 11,4%).

Od 23,4% uczniów (w klasach młodszych) do 36,5% (w klasach starszych) stwierdziło, że wspomniany narkotyk można kupić **w innym miejscu**.

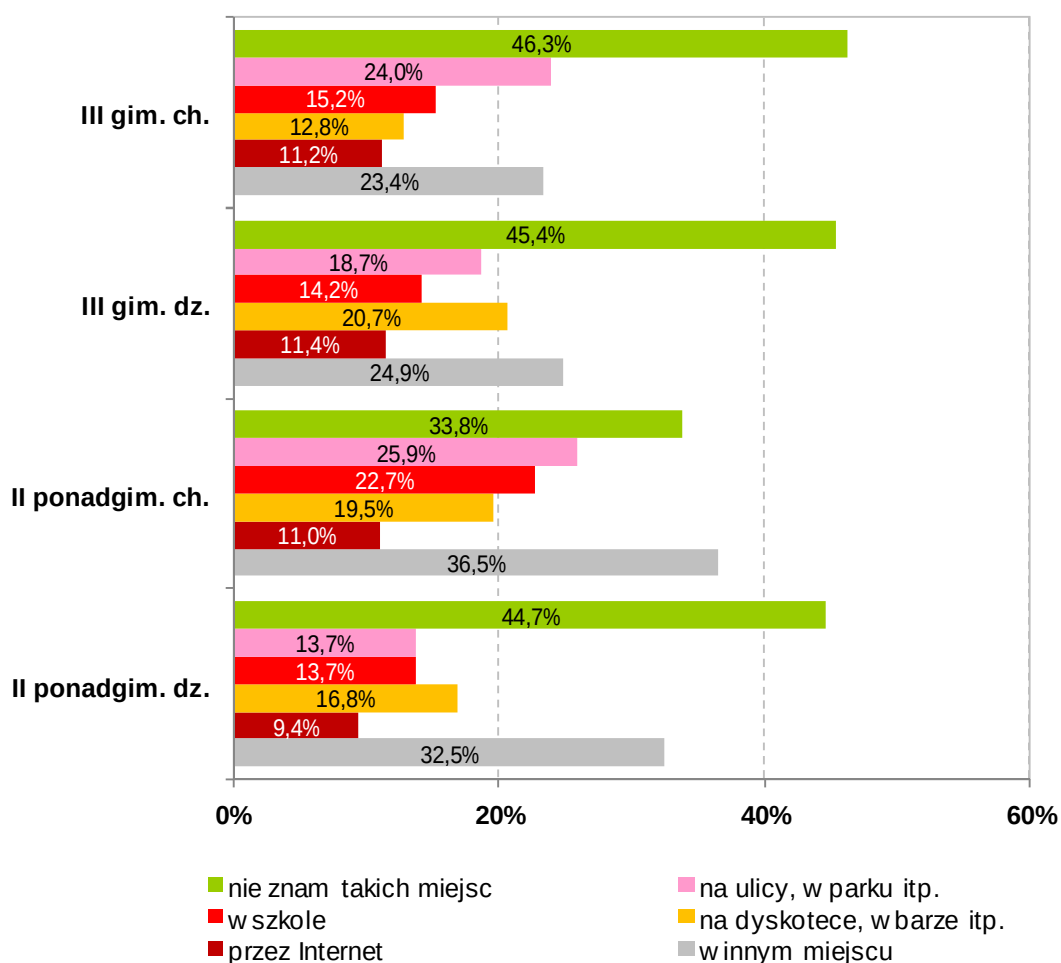

12.12. Ocena dostępności marihuany i haszyszu w wybranych miejscach

Miejsca dostępności marihuany/haszyszu

W których miejscach, z niżej podanych, mógłbyś (mogłabyś) łatwo kupić marihuanę lub haszysz, gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 90: Odsetki uczniów, którzy wskazali, że zdobycie marihuany/haszyszu byłoby dla nich łatwe w poszczególnych miejscach – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	524
III kl. gim. dziewczęta	482
II kl. ponadgim. chłopcy	580
II kl. ponadgim. dziewczęta	590

13. Rozpowszechnienie używania innych narkotyków

13. Rozpowszechnienie używania innych narkotyków

W badaniu pytano młodzież zarówno o substancje, które są powszechnie dostępne na rynku (leki przeciwbólowe i nasenne, sterydy anaboliczne i substancje wziewne), jak i o substancje nielegalne (narkotyki). Posiadanie tych ostatnich w znacznej ilości jest prawnie zakazane, a naruszenie tego zakazu grozi poważnymi sankcjami karnymi. (wcześniej karalne było posiadanie nawet niewielkich ilości narkotyków).

Począwszy od 1995 r. cykliczne ogólnopolskie badania dotyczące używania substancji psychoaktywnych uruchomił Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w ramach **międzynarodowego projektu ESPAD** (Europejski Program Badań Szkolnych nad Używaniem Alkoholu i innych Substancji Psychoaktywnych).

Pierwszy pomiar przeprowadzony w 1995 r. pozwolił stwierdzić, iż najbardziej rozpowszechnioną nielegalną substancją psychoaktywną są przetwory konopi indyjskich, czyli marihuana lub haszysz, po które w ciągu ostatnich 12 miesięcy sięgało wówczas ok. 7% młodszych (pierwszoklasistów) i 10% starszych (trzecioklasistów) uczniów szkół średnich. Na drugim miejscu znalazły się legalne substancje wziewne (kleje, aerozole), używane przez młodzież w celu odurzania się (4,3% – w młodszej grupie badanych oraz 2,8% w starszej). Eksperymentowanie z pozostałymi narkotykami miało jedynie śladowy charakter i nie przekraczało 1% badanych populacji. Sytuacja ta zmieniła się jednak już pod koniec lat 90-tych. W kolejnej edycji badań ESPAD – 1999 nadal na pierwszym miejscu wśród najpopularniejszych narkotyków figurowała marihuana, ale już na drugiej pozycji znalazła się amfetamina. Do sięgania po ten groźny narkotyk – w ciągu ostatniego roku – przyznało się wówczas prawie 7% młodszych i niemal 8% starszych badanych uczniów (oznaczało to 8-krotny wzrost w stosunku do połowy lat 90-tych).

Edycja badań ESPAD z 2003 r. pokazała nam kilka interesujących zmian na scenie narkotykowej kraju. Przede wszystkim odnotowano dalszy wzrost odsetka uczniów, którzy deklarowali używanie przetworów konopi (marihuany lub haszyszu) w ciągu ostatniego roku.

Wyraźne zmiany w stosunku do poprzednich badań odnotowano w ostatniej edycji projektu ESPAD w 2007 r. Odsetek uczniów trzecich klas gimnazjum którzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy palili marihuanę lub haszysz spadł o jedną czwartą – z 14,5% w 2003 do 10,9% w 2007 r. Zmniejszył się odsetek starszej młodzieży używającej tego narkotyku, uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. W badaniach z 2007 r. uzyskano wynik niższy aż o jedną trzecią w stosunku do wyników badań ESPAD z 2003 r. (spadek z 26,1% w 2003 r. do 17,4% w 2007r.). W przypadku używania amfetaminy uzyskano niższe wskaźniki używania tej substancji niż w roku 2003, w szczególności w grupie 17/18-latków.

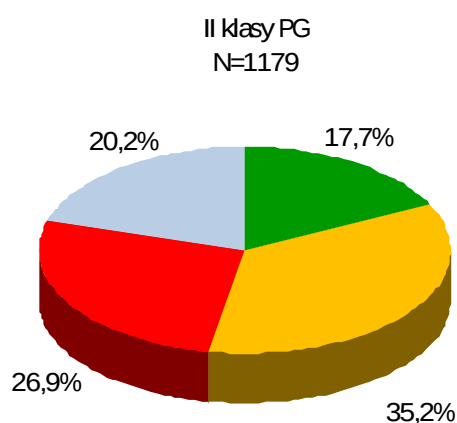
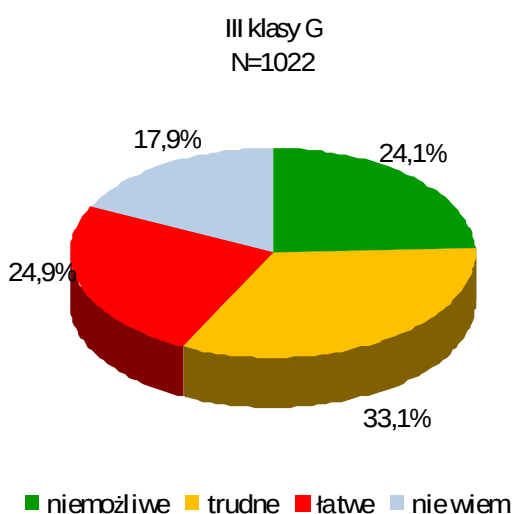
13.1. Amfetamina

Jako niemożliwą do zdobycia uznało amfetaminę 24,1% badanych trzecioklasistów i mniej – 17,7% uczniów klas drugich. W obu rocznikach zbliżony był odsetek osób, które nie potrafiły jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Wynosił on odpowiednio 17,9% i 20,2%. Pomiedzy klasą trzecią gimnazjum i drugą szkoły ponadgimnazjalnej odnotowano nieznaczny wzrost odsetka osób, które uważają, że zdobycie amfetaminy jest łatwe. Takiego zdania było 24,9% trzecioklasistów i 26,9% uczniów starszych. Dla porównania w **badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007** jako łatwe zdobycie amfetaminy określiło ponad 17% uczniów młodszych, a w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych ponad 26%. Oznacza to, że w Krakowie, zarówno w grupie młodszych jak i starszych uczniów dostępność amfetaminy była oceniona jako łatwa częściej niż w badaniach ogólnopolskich zrealizowanych 4 lata wcześniej.

Dostępność amfetaminy

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie amfetaminy, gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 91: Ocena dostępności amfetaminy – klasy III G i II PG.

13.1. Amfetamina

W klasach trzecich gimnazjum odnotowano 6,0% chłopców i 4,4% dziewcząt, które przyznały, że przynajmniej raz w życiu spróbowały amfetaminy. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetek używających chłopców kształtował się na poziomie 7,9%, zaś odsetek dziewcząt na poziomie 4,2%. Odnotowana różnica jest istotna statystycznie.

W ciągu ostatniego roku w klasach trzecich amfetaminy używało 4,8% chłopców i 3,4% dziewcząt. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych po ten środek w ostatnim roku sięgnął podobny odsetek uczniów (5,3%) i uczennic (1,5%). Odnotowana różnica jest istotna statystycznie.

W ostatnim miesiącu przed badaniem po amfetaminę sięgnęły stosunkowo niskie odsetki dziewcząt i chłopców z obu badanych roczników. W klasach trzecich gimnazjum wynosiły one 2,4% - chłopcy oraz 0,8% - dziewczęta, a w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych były bardzo zbliżone i liczyły odpowiednio: 2,6% oraz 0,7%.

Porównania z wynikami odnotowanymi w ramach badań ESPAD prowadzonych w roku 2007 w Krakowie zostały zaprezentowane w końcowej części niniejszego raportu.

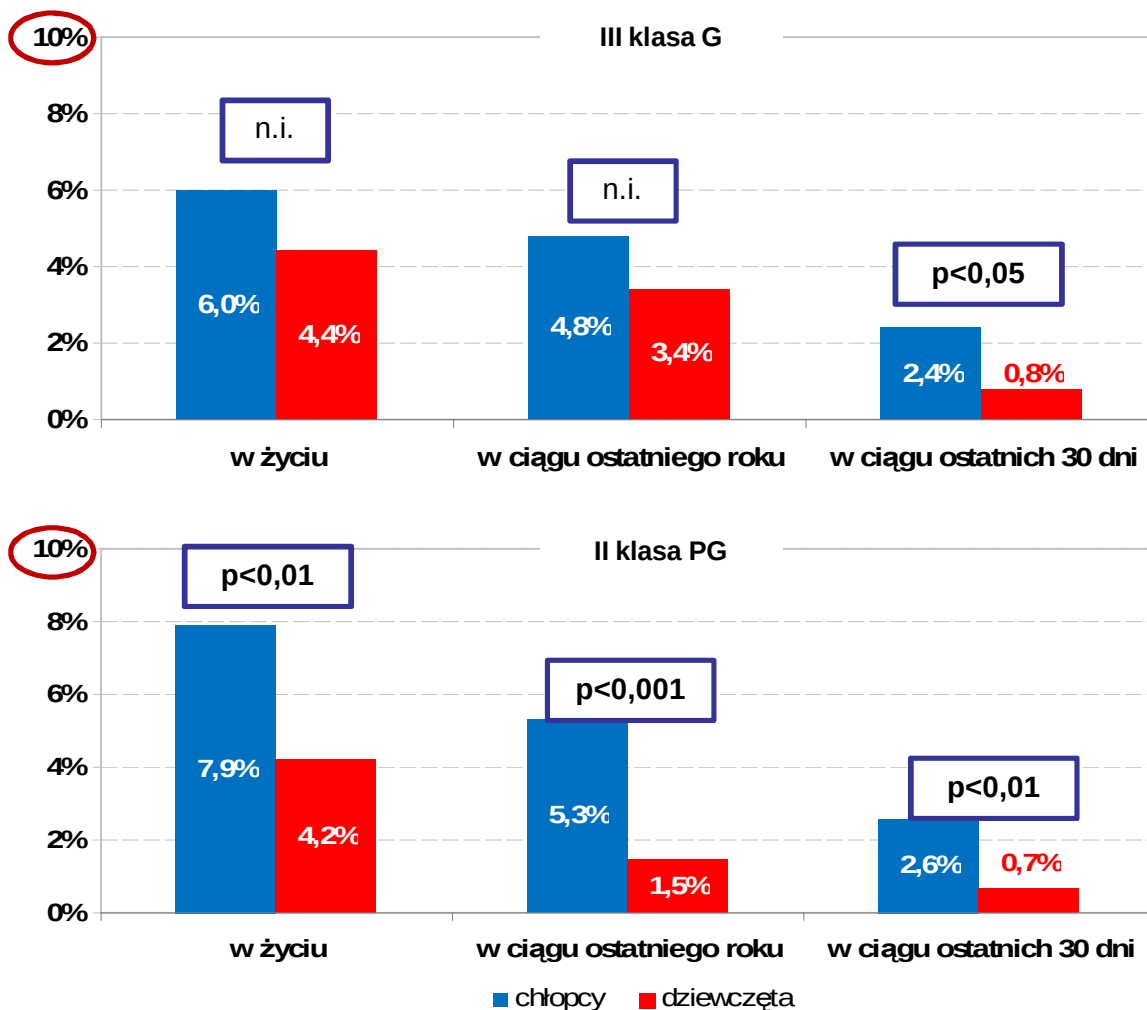

13.1. Amfetamina

Rozpowszechnienie używania amfetaminy

Odsetek uczniów, którzy choć raz użyli amfetaminy

Wykres 92: Rozpowszechnienie używania amfetaminy – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	529
III kl. gim. dziewczeta	449
II kl. ponadgim. chłopcy	592
II kl. ponadgim. dziewczeta	591

13.1. Amfetamina

Używanie amfetaminy w okresie 30 dni poprzedzających badanie odnotowano w przypadku 2,6% chłopców i 0,7% dziewcząt z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (różnica jest istotna statystycznie). W przypadku trzecich klas gimnazjum odsetki te kształtowały się na poziomie 2,4% w grupie chłopców i 0,8% w grupie dziewcząt.

W przypadku zaledwie 1,0% uczniów oraz 0,4% uczennic klas trzecich używanie amfetaminy w ciągu ostatniego miesiąca nie miało charakteru incydentalnego i zdarzyło się więcej niż 3 razy w miesiącu. W grupie dziewcząt z drugich klas nie odnotowano takiego przypadku, wśród chłopców z taką częstotliwością używało amfetaminy 0,9%.

Używanie amfetaminy – ostatnie 30 dni

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G dz. N=499	99,2%	0,4%	0,2%	0,2%
III klasy G ch. N=529	97,6%	1,4%	0,6%	0,4%
II klasy PG dz. N=591	99,3%	0,7%	0,0%	0,0%
II klasy PG ch. N=592	97,4%	1,7%	0,6%	0,3%

Tabela 13: Częstotliwość używania amfetaminy w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

13.2. Ecstasy

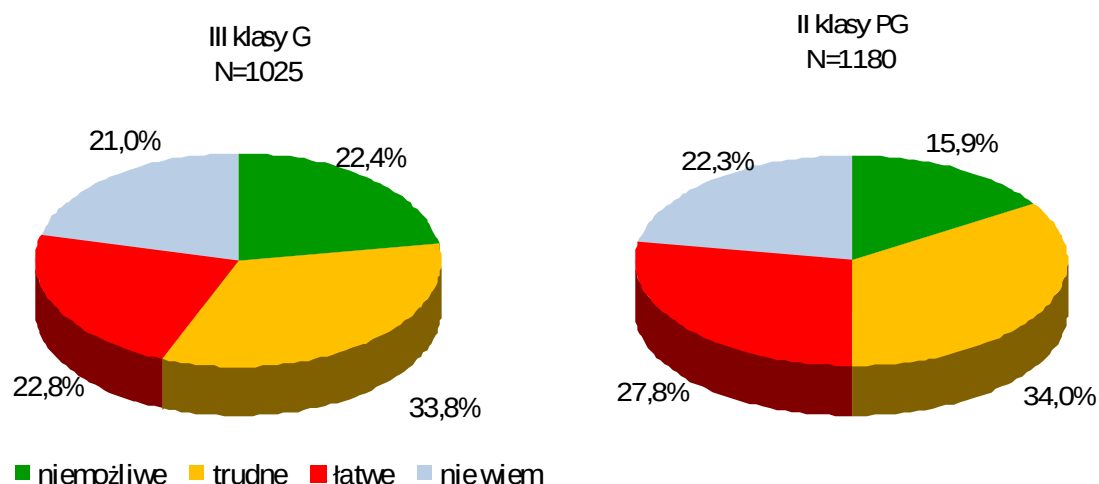

Dla co czwartego ucznia klasy trzeciej gimnazjum (22,8%) zdobycie ecstasy byłoby łatwe. 1/3 uznała, że trudne (33,8%), a 22,4% że wręcz niemożliwe. W klasach drugich odsetek osób wskazujących, że zdobycie ecstasy jest ich zdaniem łatwe był wyższy w porównaniu z uczniami młodszymi i wynosił 27,8%. 34% badanych z tego rocznika stwierdziło, że byłoby to trudne, a prawie 16%, że niemożliwe (15,9%).

Dla porównania w **badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007** jako łatwe do zdobycia uznało ecstasy około 15% uczniów klas trzecich i ponad 21% uczniów klas drugich. Odsetki odnotowane w Krakowie są więc wyższe od tych odnotowanych w badaniu ogólnopolskim sprzed 4 lat.

Dostępność ecstasy

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie ecstasy, gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 93: Ocena dostępności ecstasy – klasy III G i II PG.

13.2. Ecstasy

Analiza zgromadzonych danych pokazuje, że przynajmniej raz w życiu ecstasy zażyło 4,0% chłopców i dziewcząt z trzecich klas gimnazjum. Wskaźniki te nie rosną wraz z wiekiem ankietowanych. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych ecstasy spróbowało 4,2% chłopców i 2,2% dziewcząt.

W klasach trzecich w ciągu ostatniego roku po ecstasy sięgnęło 3,0 % chłopców i 2,1 % dziewcząt. Natomiast w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten w przypadku chłopców wynosił 2,2%, a w grupie dziewcząt kształtował się na poziomie 0,2% (różnica istotna).

Dla porównania **w badaniu ogólnopolskim ESPAD z 2007 roku** wśród uczniów klas trzecich odnotowano 1,6% chłopców, którzy sięgnęli po amfetaminę w ostatnim roku i 1% uczennic. W grupie uczniów z klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wynosiły odpowiednio: 3,3% i 1,6%.

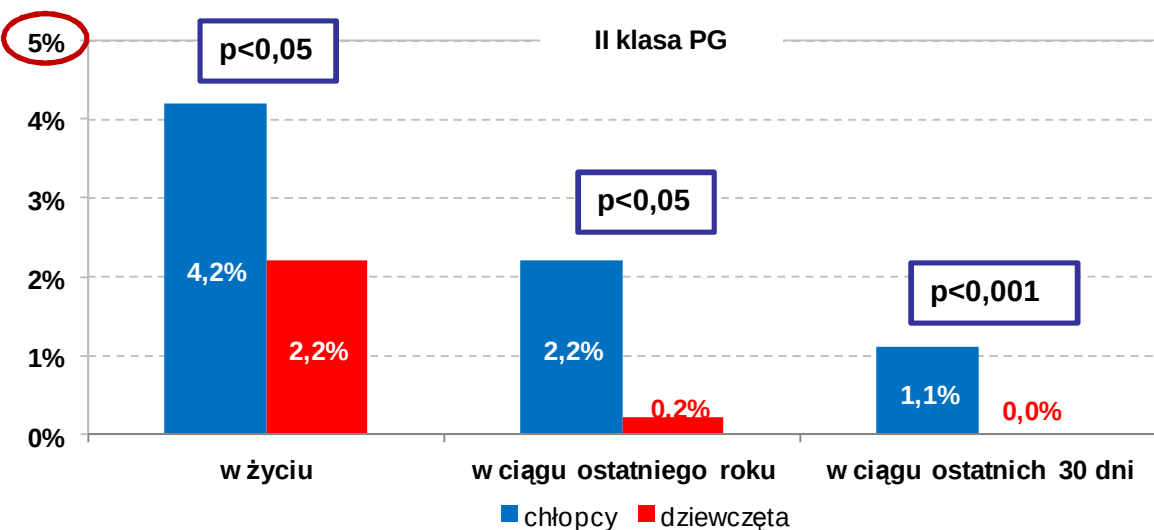
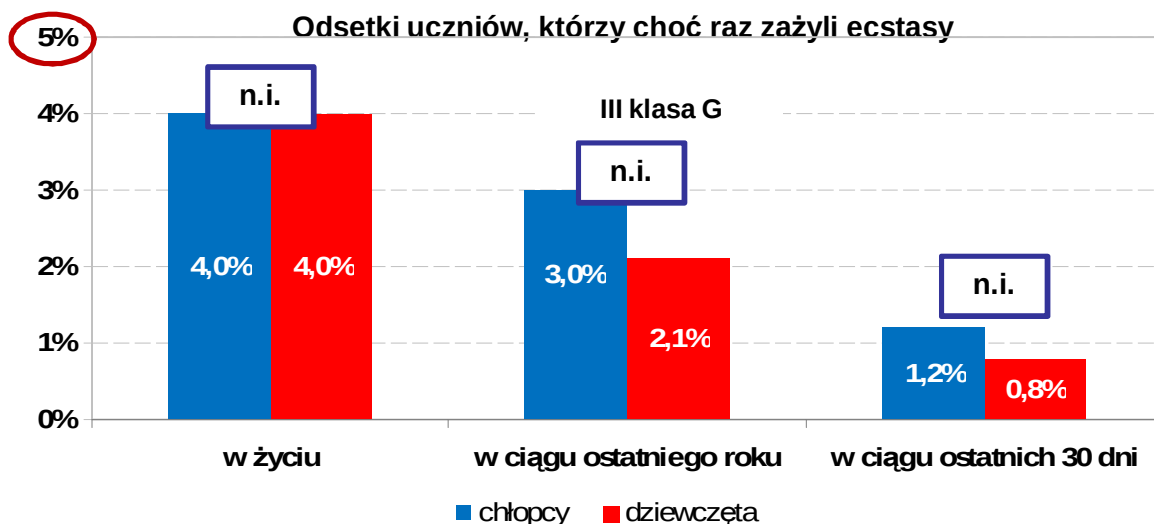
W ostatnim miesiącu przed badaniem po ecstasy sięgnęło zaledwie 1,2% uczniów i 0,8% uczennic z klas trzecich krakowskich gimnazjów. W klasach drugich odsetki te były również bardzo niskie – 1,1% w przypadku chłopców, wśród dziewcząt nie odnotowano takich przypadków (0,0%). Istotne różnice pomiędzy płciami odnotowano tylko w szkołach ponadgimnazjalnych - dotyczyły one odsetków sięgających po ecstasy w ostatnim roku i ostatnim miesiącu przed badaniem (wyższe w obu okresach odnotowano w przypadku chłopców).

13.2. Ecstasy

Rozpowszechnienie używania ecstasy

Wykres 94: Rozpowszechnienie używania ecstasy – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	528
III kl. gim. dziewczęta	499
II kl. ponadgim. chłopcy	592
II kl. ponadgim. dziewczęta	592

13.2. Ecstasy

1,2% uczniów i zaledwie 0,8% uczennic gimnazjum sięgnęło po ecstasy w ostatnim miesiącu 1-2 razy lub częściej. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odnotowano takie przypadki jedynie wśród niskiego odsetka dziewcząt – 1,1%.

Używanie ecstasy zarówno przez uczniów starszych jak i młodszych należy uznać za incydentalne, co nie oznacza, że można zlekceważyć takie eksperymenty. Ecstasy to narkotyk bardzo popularny wśród młodzieży spędzającej czas w klubach i dyskotekach, często osoby używające go starają się „uatrakcyjnić” swoje doświadczenia mieszając wspomniany środek z alkoholem i innymi substancjami psychoaktywnymi. Pierwsze próby z ecstasy mogą prowadzić do tego typu zachowań ryzykownych.

Używanie ecstasy – ostatnie 30 dni

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G dz. N=499	99,2%	0,4%	0,2%	0,2%
III klasy G ch. N=528	98,8%	0,2%	0,4%	0,6%
II klasy PG dz. N=592	98,9%	0,8%	0,4%	0,0%
II klasy PG ch. N=592	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Tabela 14: Częstotliwość używania ecstasy w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

13.2. Ecstasy

Jak pokazują dane w klasach trzecich gimnazjum 26,2% dziewcząt i mniej chłopców– 16,8% uznało, że kilku ich przyjaciół używa ecstasy. Odsetki tych, którzy stwierdzili, że robi to sporo ich znajomych, większość z nich lub wszyscy wynosiły 3,5% wśród dziewcząt i 4,4% wśród chłopców z tej grupy wiekowej. **O fakcie sięgania po ecstasy przez przyjaciół była przekonana prawie co trzecia gimnazjalistka (29,7%),** odsetek chłopców z tego samego rocznika był niższy i wynosił 21,2% (co piąty uczeń).

W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetek dziewcząt, które wskazały, że kilku ich przyjaciół używa ecstasy wynosił 22,9%, a 1,5% uznało, że takie zachowania podejmuje sporo ich znajomych, większość lub wszyscy. Wśród chłopców odsetki te wynosiły odpowiednio 20,1% i 0,9%. **Oznacza to, że o fakcie sięgania po ecstasy przez przyjaciół było przekonanych ogółem 24,4% dziewcząt i 21% chłopców ze starszego badanego rocznika (II klasy PG).**

Rozpowszechnienie używania ecstasy wśród przyjaciół

	nikt	kilku	sporo	większość	wszyscy
III klasy G dz. N=490	70,3%	26,2%	2,9%	0,6%	0,0%
III klasy G ch. N=526	78,8%	16,8%	2,2%	1,4%	0,8%
II klasy PG dz. N=590	75,6%	22,9%	1,1%	0,2%	0,2%
II klasy PG ch. N=582	79,0%	20,1%	0,6%	0,1%	0,2%

Tabela 15: Rozpowszechnienie używania ecstasy wśród przyjaciół – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

13.3. Substancje wziewne (kleje, aerozole, itp.)

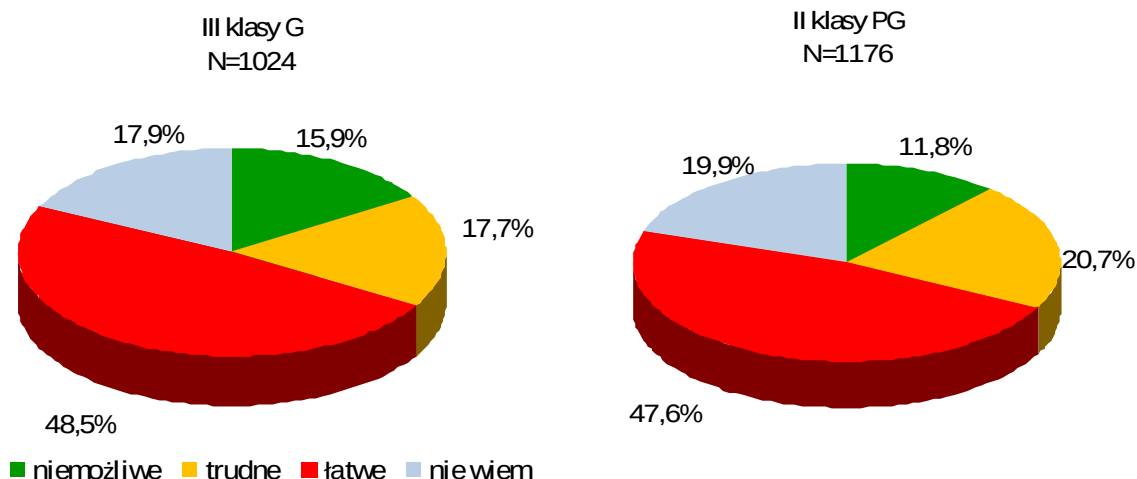

Znaczące odsetki uczniów w obu rocznikach stwierdziły, że substancje wziewne są łatwe do zdobycia dla osób w ich wieku. Taką opinię wyraziło 48,5% badanych z gimnazjum i 47,6% uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych. 15,9% 15/16-latków oraz prawie 12% 17/18-latków (11,8%) uznało, że ich zdobycie jest dla nich niemożliwe.

Co szósty uczeń gimnazjum (17,7%) deklaruował, że zdobycie substancji wziewnych byłoby dla niego trudne. Wśród starszej młodzieży taką opinię wyraził co piąty 20,7%. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że 17,9% gimnazjalistów i 1/5 ich starszych kolegów/koleżanek nie miało jednoznacznej opinii na ten temat (19,9%).

Dostępność środków wziewnych

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie substancji wziewnych (np. klejów), gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 95: Ocena dostępności środków wziewnych – klasy III G i II PG.

13.3. Substancje wziewne (kleje, aerozole, itp.)

Przynajmniej raz w życiu środki wziewne, takie jak kleje, aerozole i tym podobne, w celu odurzenia się, zażyło 10,3% chłopców i 12,0% dziewcząt z trzecich klas gimnazjum (różnica nieistotna statystycznie). W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych takie doświadczenie ma za sobą 6,7% chłopców i 5,0% dziewcząt (różnica także nieistotna).

Wśród uczniów klas trzecich 5,5% chłopców i 6,3% dziewcząt stwierdziło, że używało środków wziewnych przynajmniej raz w ciągu ostatniego roku. Odnotowana różnica nie jest istotna statystycznie. W klasach drugich odsetki te wynosiły odpowiednio 2,0% i 0,4%. W tej frakcji wiekowej rozpowszechnienie używania substancji wziewnych było w ostatnim roku przed badaniem istotnie wyższe wśród chłopców.

Odnotowano bardzo niskie odsetki uczniów klas drugich używających substancji wziewnych podczas ostatniego miesiąca (0,2% - 0,8%). W gimnazjach ponad 2% uczniów używało substancji wziewnych w okresie miesiąca poprzedzającego badanie, wśród chłopców odsetek ten kształtował się na poziomie 2,6% a dziewcząt 2,1%

Dla porównania, w badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007 do używania substancji wziewnych w ciągu ost.12 miesięcy przyznało się znacznie mniej respondentów – 3,4 % chłopców w klasach trzecich i 3,5 % dziewcząt z tego rocznika, a w klasach drugich odpowiednio: 3,5 % i 1,9 %.

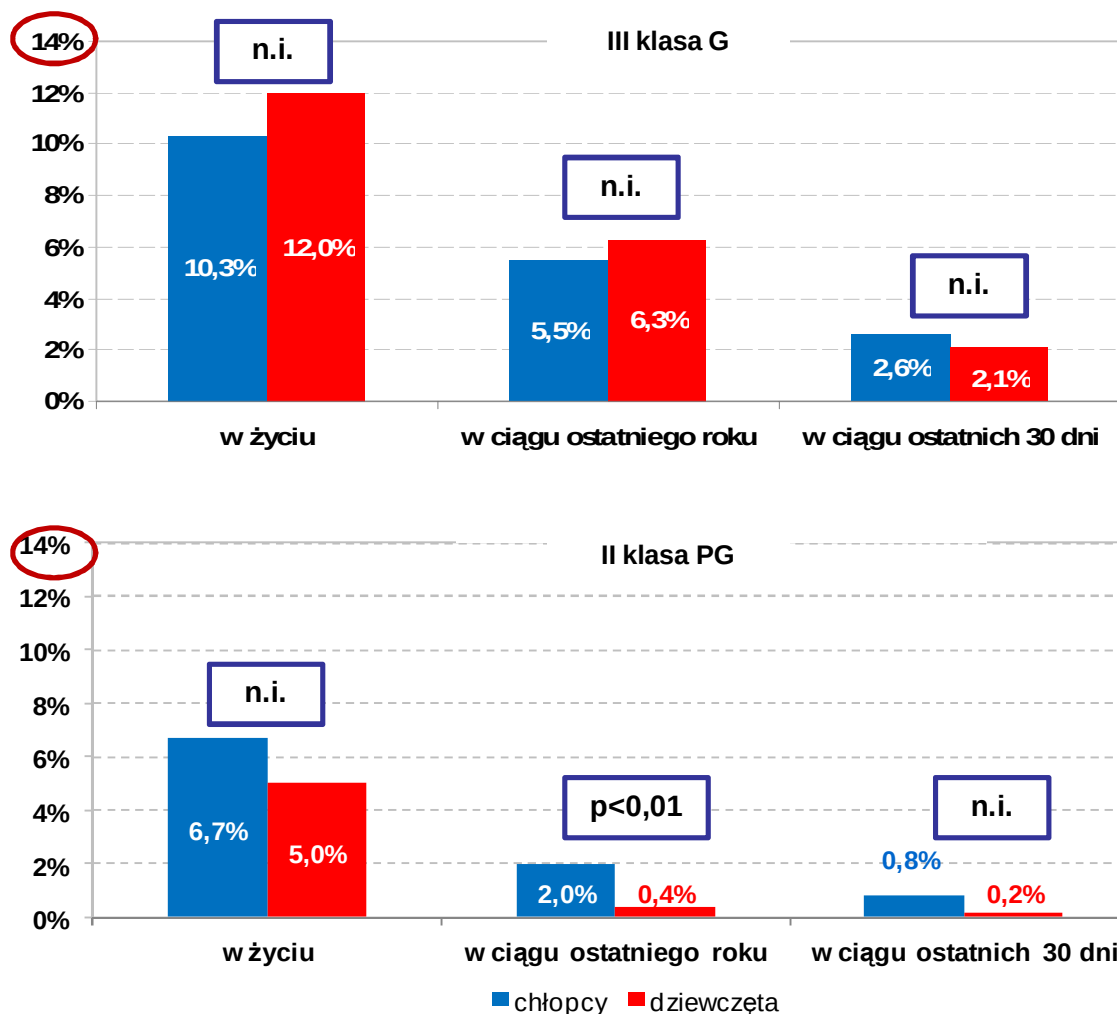

13.3. Substancje wziewne (kleje, aerozole, itp.)

Rozpowszechnienie środków wziewnych

Odsetki uczniów, którzy choć raz zażyli środki wziewne

Wykres 92: Rozpowszechnienie używania środków wziewnych – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	530
III kl. gim. dziewczęta	498
II kl. ponadgim. chłopcy	592
II kl. ponadgim. dziewczęta	592

13.3. Substancje wziewne (kleje, aerozole, itp.)

W ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem środki wziewne były przez uczniów używane sporadycznie. Jak pokazuje tabela, w badaniu odnotowano pojedyncze przypadki uczniów, którzy sięgnęli po aerozole lub kleje w celu odurzenia się 1-2 razy w analizowanym czasie. Jeszcze niższe odsetki używały tego typu substancji częściej.

Nie odnotowano w tym zakresie istotnych różnic pomiędzy dziewczętami i chłopcami w obu badanych rocznikach.

Używanie środków wziewnych – ostatnie 30 dni

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G dz. N=498	97,9%	1,1%	0,6%	0,4%
III klasy G ch. N=530	97,4%	1,4%	1,0%	0,2%
II klasy PG dz. N=592	99,8%	0,2%	0,0%	0,0%
II klasy PG ch. N=592	99,2%	0,6%	0,0%	0,2%

Tabela 16: Częstotliwość używania środków wziewnych w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

13.3. Substancje wziewne (kleje, aerozole, itp.)

Jak wspomniano wcześniej, w działaniach profilaktycznych bardzo istotne jest poznanie opinii młodych ludzi na temat używania określonych środków przez ich znajomych i przyjaciół.

Uczniowie klas trzecich gimnazjum w porównaniu z uczniami klas drugich szkół ponadgimnazjalnych częściej deklarują, że ich przyjaciele/znajomi sięgają po środki wziewne.

W badaniu realizowanym w Krakowie 33,4% dziewcząt i 23,7% chłopców z klas trzecich gimnazjum uznało, że substancji wziewnych używają ich przyjaciele/znajomi. 26,6% uczennic i 18,1% chłopców uznało, że takie zachowania podejmuje tylko kilku ich znajomych, 6,8% dziewcząt i nieco niższy odsetek chłopców (5,6%) z tego rocznika deklarował, że po środki wziewne sięga większa grupa ich przyjaciół (sporo, większość, wszyscy).

W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych 17,8% uczennic i 14,2% uczniów uznało, że ich znajomi używają substancji wziewnych. 16,1% dziewcząt i 13,1% chłopców stwierdziło, że robi to kilka osób z grona ich przyjaciół. Fakt sięgania po środki wziewne większej grupy przyjaciół (sporo, większość, wszyscy) zadeklarowało odpowiednio: 1,7% i 1,1% starszych uczniów.

Rozpowszechnienie używania środków wziewnych wśród przyjaciół

	nikt	kilku	sporo	większość	wszyscy
III klasy G dz. N=492	66,6%	26,6%	5,6%	1,2%	0,0%
III klasy G ch. N=528	76,3%	18,1%	3,2%	0,8%	1,6%
II klasy PG dz. N=588	82,2%	16,1%	1,3%	0,0%	0,4%
II klasy PG ch. N=584	85,8%	13,1%	0,9%	0,0%	0,2%

Tabela 17: Rozpowszechnienie używania środków wziewnych wśród przyjaciół – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

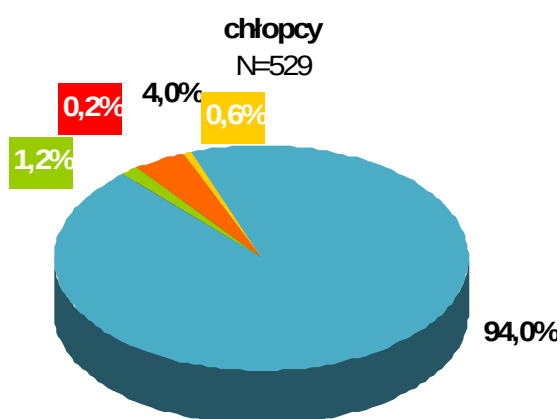
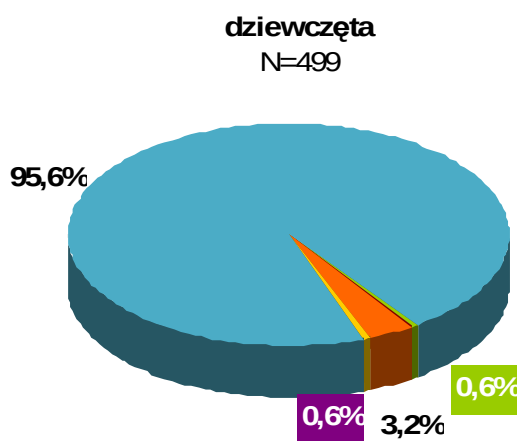
13.4. Wiek inicjacji

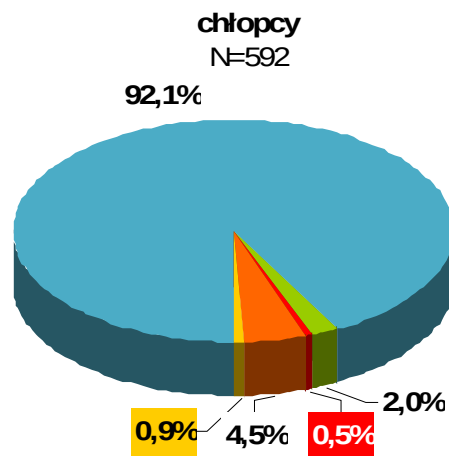
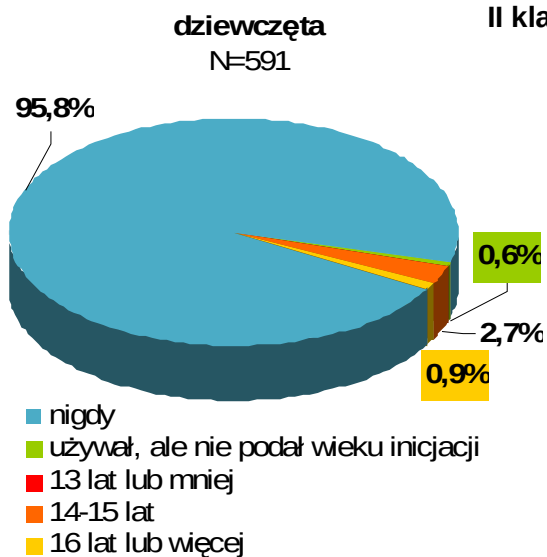
Wiek inicjacji - amfetamina

Ile miałe(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować amfetaminy?

III klasy G

II klasy PG

- nigdy
- używał, ale nie podał wieku inicjacji
- 13 lat lub mniej
- 14-15 lat
- 16 lat lub więcej

Wykres 93: Pierwsze doświadczenia z używaniem amfetaminy – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć.

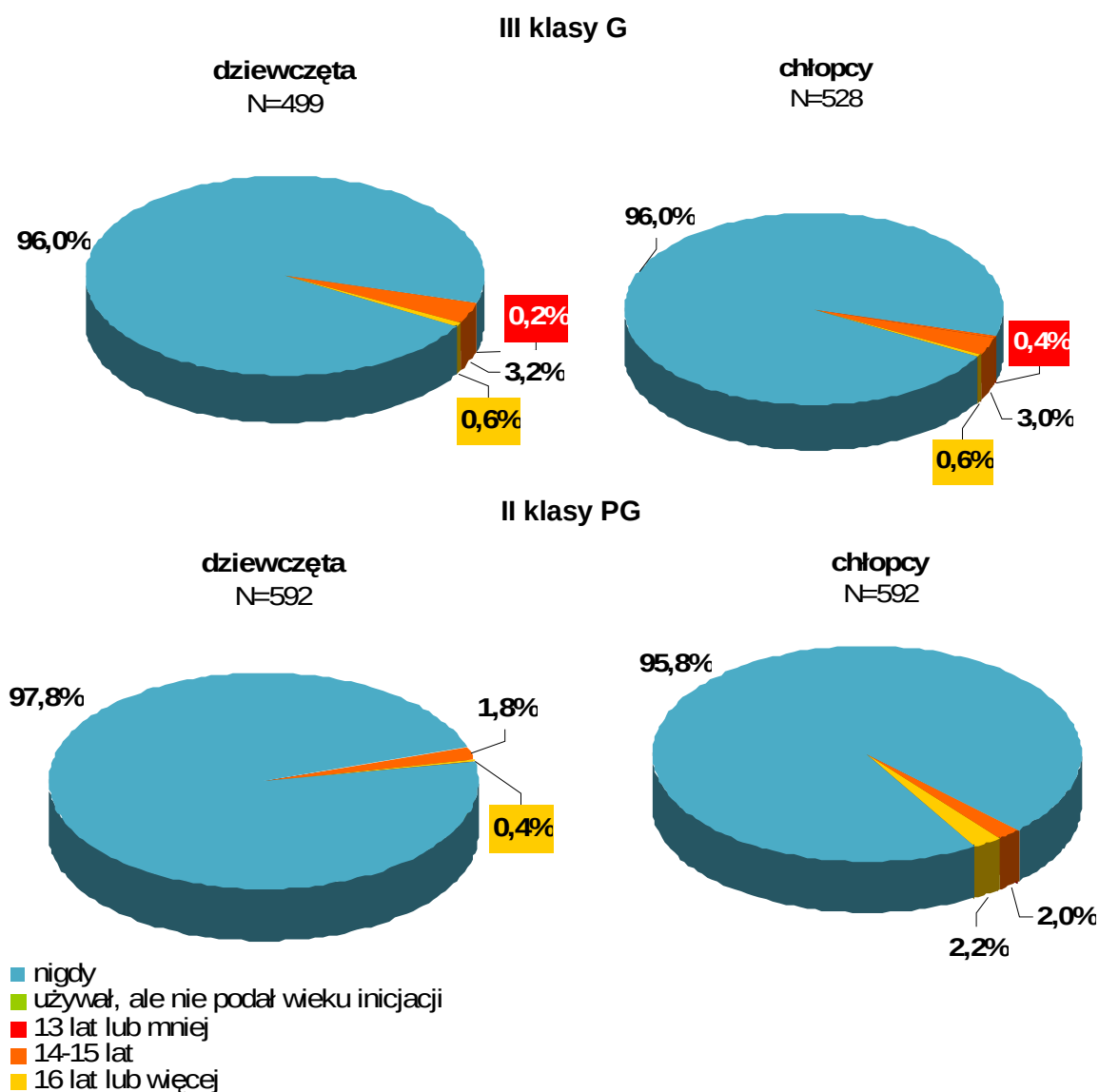

13.4. Wiek inicjacji

Wiek inicjacji - ecstasy

Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować ecstasy?

Wykres 94: Pierwsze doświadczenia z używaniem – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Uwaga: z wykresu usunięto kategorię „używał, ale nie podał wieku inicjacji”, ponieważ dla każdej z analizowanych grup wynosiły one 0,0%, co oznacza, że nie wystąpiły.

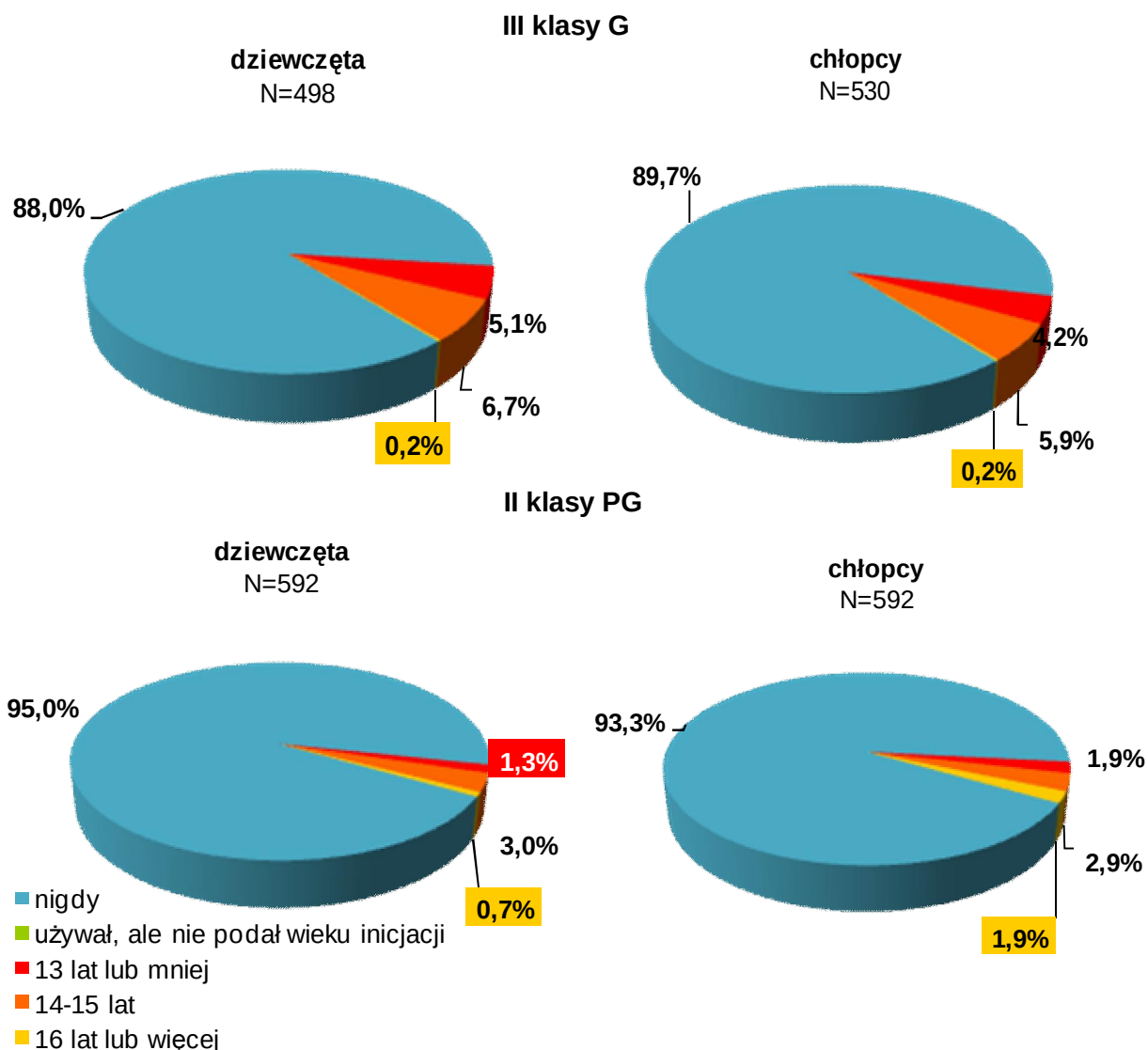

13.4. Wiek inicjacji

Wiek inicjacji – substancje wziewne

Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować substancje wziewne (klej itp.) w celu odurzenia?

Wykres 95: Pierwsze doświadczenia z środków wziewnych – klasy III G i II PG – wyniki w podziale na płeć. Uwaga: z wykresu usunięto kategorię „używał, ale nie podał wieku inicjacji”, ponieważ wyniki w tej kategorii kształtowały się na poziomie 0%.

13.4. Wiek inicjacji

Wyniki badania wskazują, że profesjonalne działania profilaktyczne dotyczące „twardych” narkotyków warto prowadzić intensywnie jeszcze w szkole podstawowej, ponieważ już wtedy uczniowie zaczynają eksperymentować z tymi środkami. Dla większości używających amfetaminę, ecstasy i substancje wziewne czas inicjacji przypadał na I lub II klasę szkoły gimnazjalnej (14-15 lat) oraz na 13. rok życia lub wcześniej (w przypadku kleju / aerozoli)

W populacji gimnazjalistów **używających amfetaminę zdecydowana większość osób** wskazała, że po raz pierwszy sięgnęła po ten narkotyk w wieku 14-15 lat.

Podobnie jest w przypadku ecstasy- zdecydowana większość używających wskazała, że po raz pierwszy sięgnęła po ten środek w wieku 14-15 lat.

Największa część użytkowników substancji wziewnych swój pierwszy kontakt z tymi środkami odnotowała w wieku 14-15 lat. W przypadku uczniów gimnazjów znacząca grupa przeżyła inicjację tymi środkami wcześniej to jest w 13. roku życia lub gdy byli jeszcze młodsi.

Przedstawione wyniki po raz kolejny przemawiają za koniecznością rozpoczynania oddziaływań profilaktycznych dotyczących używania narkotyków jeszcze w szkole podstawowej i ich intensyfikowania w gimnazjum.

14. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

14. Ryzyko związane z używaniem najbardziej rozpoznawanych narkotyków

Jak pokazują wykresy 96-99, odsetek osób wskazujących na duże ryzyko związane z używaniem amfetaminy i ekstazy znacząco wzrasta w sytuacji, gdy opinia dotyczy regularnego zażywania. W przypadku zażywania amfetaminy 1-2 razy, ryzyko jako duże postrzegało 37,0% uczennic i 40,4% uczniów z klas trzecich, a w klasach starszych (drugich szkół ponadgimnazjalnych) odsetki te wynosiły odpowiednio 46,7% i 42,8%. W klasach trzecich ryzyko jako nieistniejące lub małe w tym wypadku określiło 18,4% uczennic i 13,7% uczniów, a w klasach drugich 12,0% uczennic i 12,8% uczniów.

W przypadku regularnego używania amfetaminy 1,1% uczennic i 3,4% uczniów w klasach trzecich oceniło, że ryzyko związane z takim zachowaniem w ogóle nie istnieje lub jest małe, w klasach drugich taką opinię wyraziło 1,0% uczennic i 2,8% uczniów. **Do tych osób w szczególności należy skierować działania edukacyjne i profilaktyczne.**

Odsetki osób, których zdaniem ryzyko regularnego używania amfetaminy jest duże wynoszą w klasach trzecich 74,2% wśród chłopców i 86,6% wśród dziewcząt, zaś w klasach drugich – odpowiednio 73,4% i 89,8%.

Podobną tendencję do oceniania ryzyka w zależności od częstotliwości używania narkotyku zaobserwowano w przypadku pytań o ekstazy. **Brak ryzyka lub małe ryzyko w przypadku sięgania po ekstazy 1-2 razy wskazało 21,1% uczennic i 19,1% uczniów z klas trzecich oraz 14,8% uczennic i 15,1% uczniów z klas drugich. Ryzyko umiarkowane wskazało 30,6% uczennic i 22,7% uczniów młodszych oraz 28,6% uczennic i 23,8% uczniów starszych.**

Jako duże oceniło ryzyko takich zachowań 28,0% uczennic w klasach trzecich i 32,0% uczniów, a w klasach drugich odpowiednio: 38,5% i 30,5%. **W przypadku regularnego zażywania odsetki te wzrastają do blisko 80% (dziewczęta) i ponad 64% (chłopcy) w klasach trzecich oraz ponad 86% (dziewczęta) i ponad 64% (chłopcy) w klasach drugich ponadgimnazjalnych.**

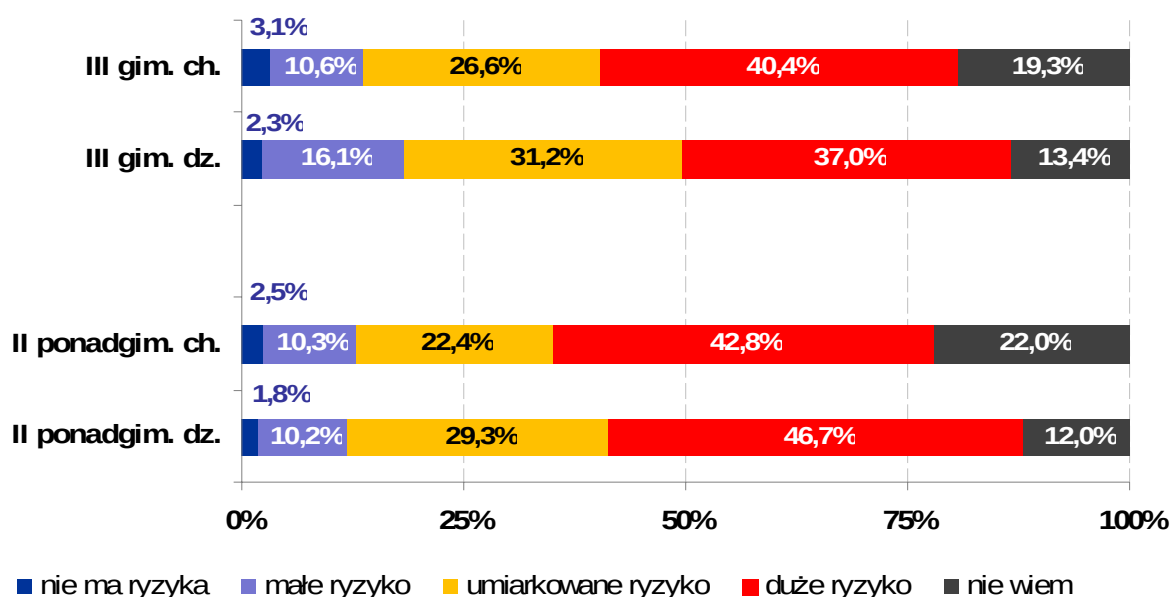

14. Ryzyko związane z używaniem najbardziej rozpoznawanych narkotyków

Ryzyko związane z używaniem narkotyków

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli próbują 1 raz lub 2 razy amfetaminę ?

Wykres 96: Ocena ryzyka sporadycznego używania amfetaminy - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	533
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	589
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

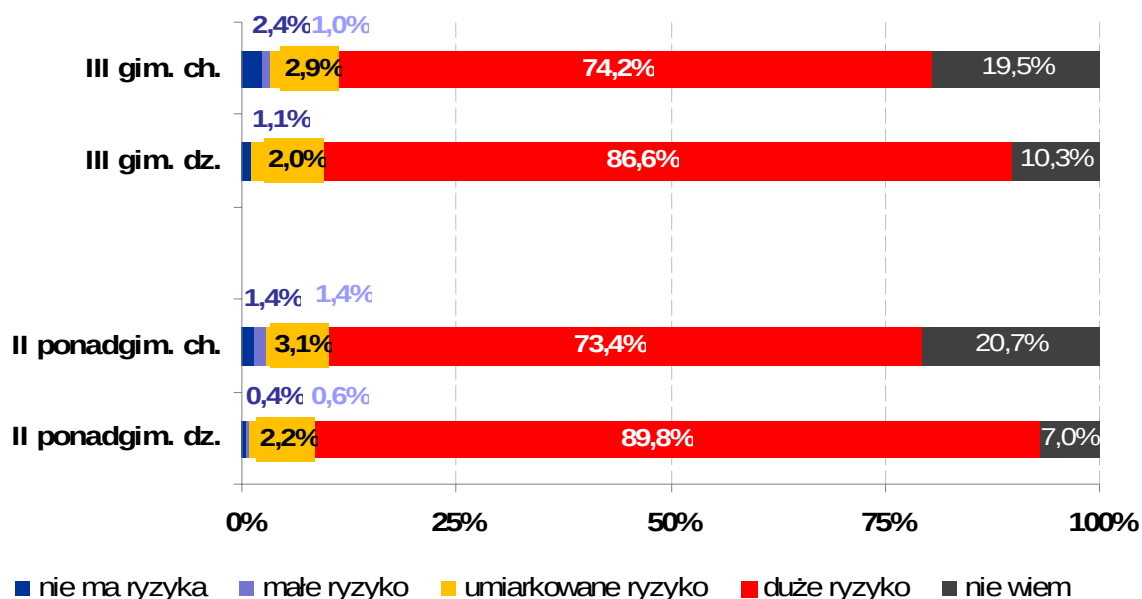

14. Ryzyko związane z używaniem najbardziej rozpoznawanych narkotyków

Ryzyko związane z używaniem narkotyków

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli używają amfetaminy regularnie?

Wykres 97: Ocena ryzyka regularnego używania amfetaminy - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	532
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	588
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

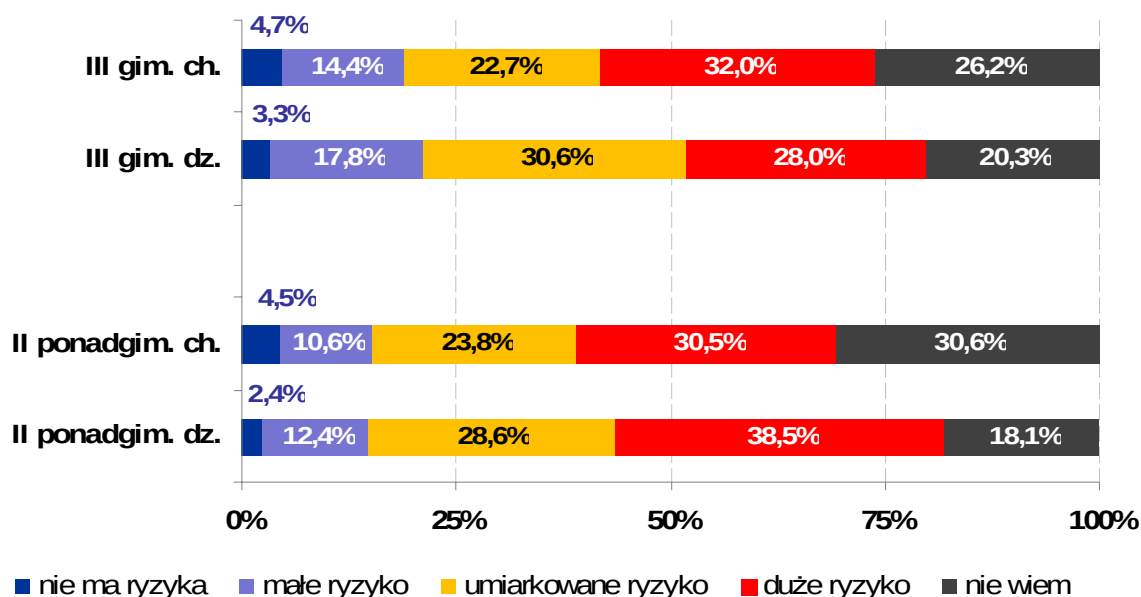

14. Ryzyko związane z używaniem najbardziej rozpoznawanych narkotyków

Ryzyko związane z używaniem narkotyków

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli próbują 1 raz lub 2 razy ecstasy?

Wykres 98: Ocena ryzyka sporadycznego używania ecstasy - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	532
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	589
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

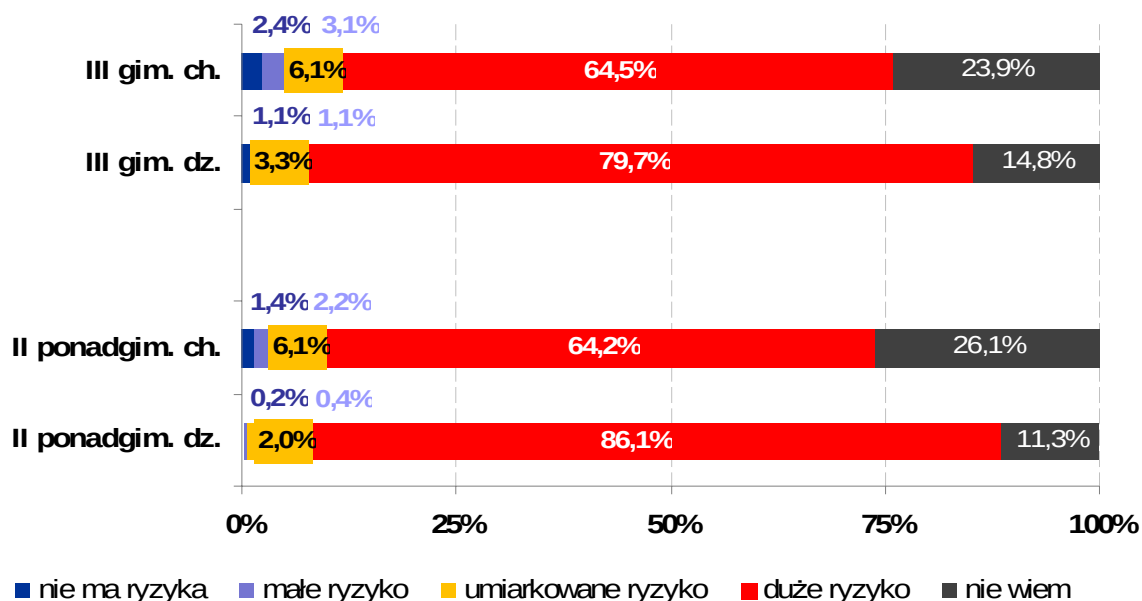

14. Ryzyko związane z używaniem najbardziej rozpoznawanych narkotyków

Ryzyko związane z używaniem narkotyków

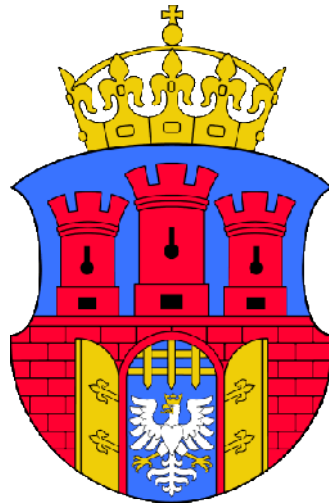
Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli używają regularnie ecstasy?

Wykres 99: Ocena ryzyka regularnego używania ecstasy - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	532
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	590
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

15. Częstotliwość używania innych grup (kategorii) narkotyków

15. Częstotliwość używania innych narkotyków

Grzyby halucynogenne

W badaniu odnotowano 2,3% uczennic i 3,4% uczniów klas trzecich, którzy przyznali, że kiedykolwiek w życiu używali grzybów halucynogennych. Dla porównania w badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007 odsetki te wynosiły 1% wśród uczennic i 2,8% wśród uczniów. Wśród starszych uczniów do używania omawianej substancji przyznało się w Krakowie 0,9% uczennic i 3,8% uczniów. W badaniu ESPAD odsetki te wynosiły odpowiednio: 0,7% i 5%.

LSD i inne środki halucynogenne

LSD i innych środków halucynogennych próbował w swoim życiu podobny odsetek młodszych uczniów i uczennic. W klasach trzecich było to 6,6% dziewcząt i 5,1% chłopców. W klasach drugich PG po środki te sięgnęło 3,5% dziewcząt i 7,3% chłopców. Badani najczęściej używali LSD 1-2 razy w życiu. Dla porównania w badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007 w klasach trzecich LSD używało w życiu – 2,4% chłopców i 1% dziewcząt. W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wynosiły odpowiednio 4% w grupie chłopców i 1,3% w populacji dziewcząt.

Heroina i polska heroina

W badaniu odnotowano niskie odsetki uczniów i uczennic klas trzecich, którzy przyznali, że kiedykolwiek w życiu choć raz używali heroiny. W klasach trzecich gimnazjum wynosiły one 1,7% w grupie dziewcząt i 1,8% w grupie chłopców. W badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007 odnotowano odsetki 1,2% i 1,5%. W klasach drugich heroiny używało w życiu przynajmniej raz 0,7% uczennic i 1,1% uczniów. W badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007 odsetki te kształtowały się na poziomie 0,5% i 3%.

Polskiej heroiny używało 0,2% uczniów młodszych i 0,9% uczniów starszych. Wśród dziewcząt odsetki wynosiły 1,5% w przypadku uczennic młodszych i 0,6% w przypadku starszych.

Kokaina i Crack

Wśród uczniów klas trzecich 3,1% dziewcząt i 3,6% chłopców z trzecich klas gimnazjum używało w życiu kokainy. W klasach drugich odnotowano 2,2% dziewcząt i 3,9% chłopców, którzy przyznali się do używania tej substancji. W badaniach ESPAD 2007 do używania kokainy przyznało się 2% chłopców i 1,3% dziewcząt z klas trzecich, a w klasach drugich 1,2% dziewcząt i około 4% chłopców.

Odnutowano stosunkowo niskie odsetki osób używających crack: 0,4% wśród dziewcząt z klas trzecich i 0,6% z klas II PG. Wśród chłopców wynosiły one odpowiednio: 1,6% i 1,2%.

15. Częstotliwość używania innych narkotyków

Narkotyki wstrzykiwane i sterydy anaboliczne

Odnotowano także niskie odsetki osób używających narkotyków wstrzykiwanych. Do takich doświadczeń przyznało się 1,2% dziewcząt i 2,0% chłopców w klasach trzecich oraz 0,6% uczennic i 0,8% uczniów w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych.

Wśród chłopców z klas trzecich 1,2% stwierdziło w badaniu, że używało choć raz sterydów anabolicznych, wśród uczniów klas drugich przyznało się do tego 2,3% chłopców. W przypadku dziewcząt te odsetki wyniosły 0,6% wśród młodszych i 0,4% wśród starszych uczennic.

W badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007 wśród uczniów klas trzecich odsetek używających sterydy był nieco wyższy niż w Krakowie i wynosił 4%, wśród chłopców z klas drugich kształtował się także na wyższym poziomie- 7%. Wyższe odsetki odnotowano natomiast wśród krakowskich uczennic. W 2007 roku 0,5% gimnazjalistek i 0,3% starszych koleżanek deklarowało używanie sterydów anabolicznych.

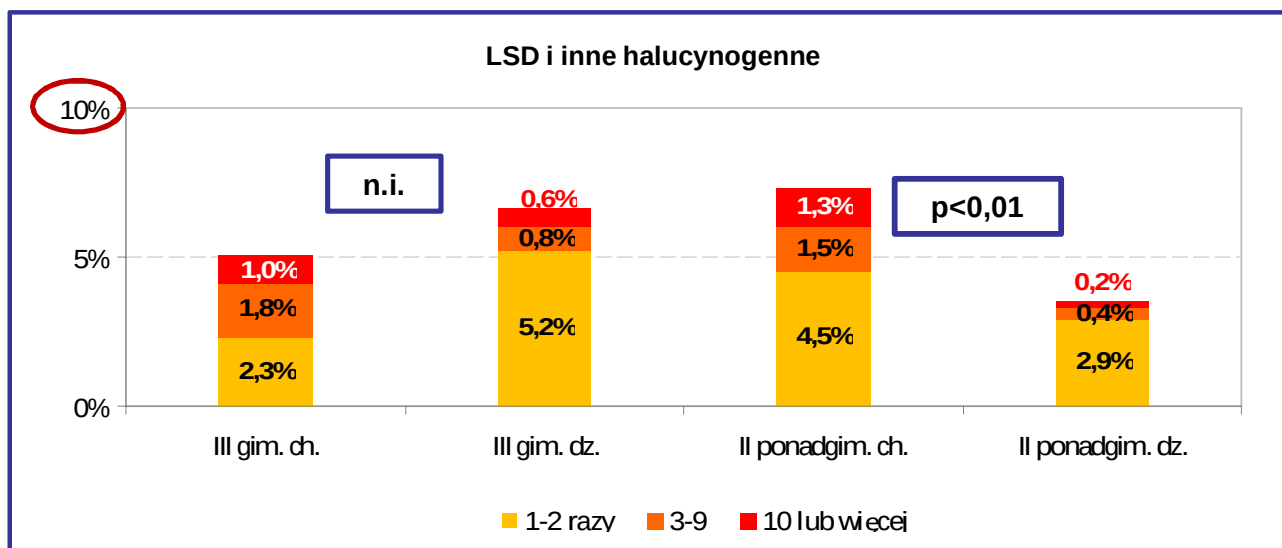

15. Częstotliwość używania innych narkotyków

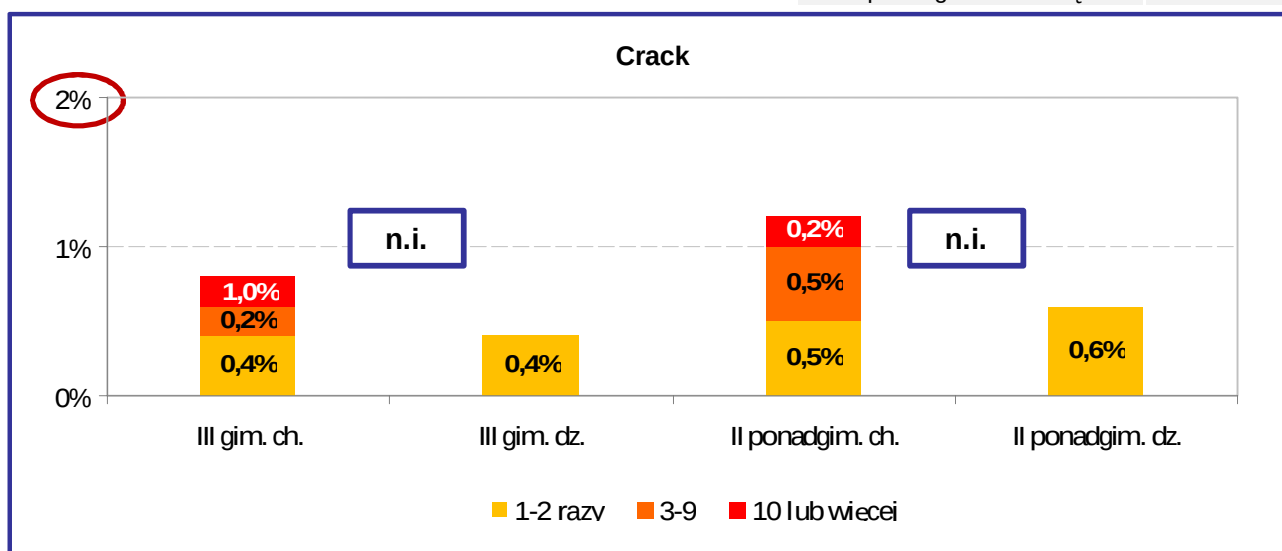
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 100: Rozpowszechnienie używania LSD – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	530
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	590
II kl. ponadgim. dziewczęta	592

Wykres 101: Rozpowszechnienie używania crack'u – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	527
III kl. gim. dziewczęta	496
II kl. ponadgim. chłopcy	592
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

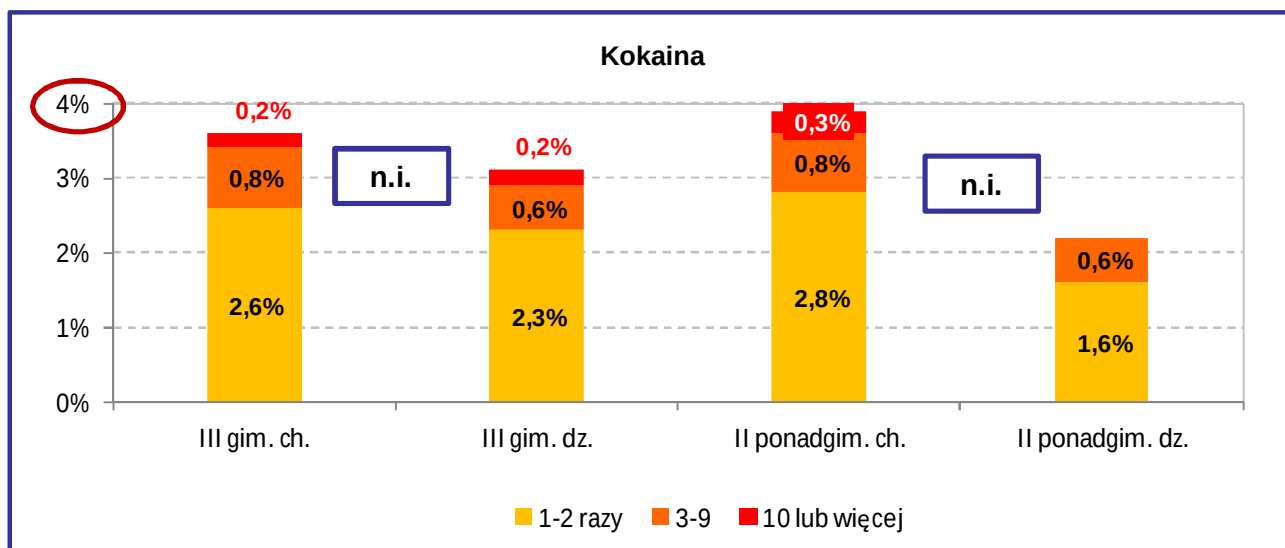

15. Częstotliwość używania innych narkotyków

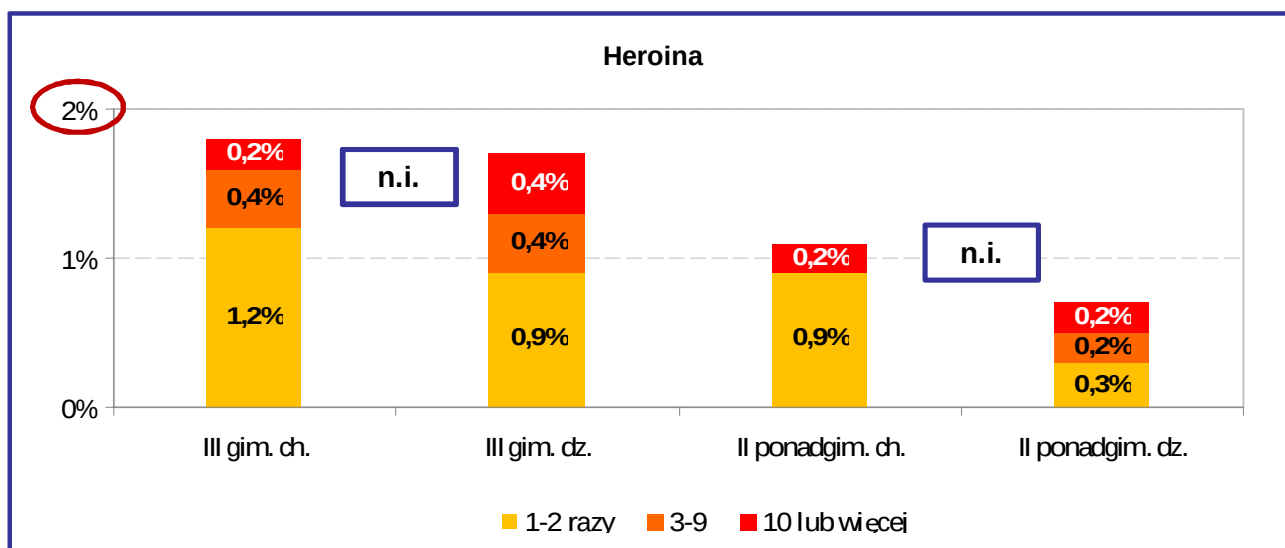
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 102: Rozpowszechnienie używania kokainy – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	528
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	592
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

Wykres 103: Rozpowszechnienie używania heroiny – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	525
III kl. gim. dziewczęta	495
II kl. ponadgim. chłopcy	590
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

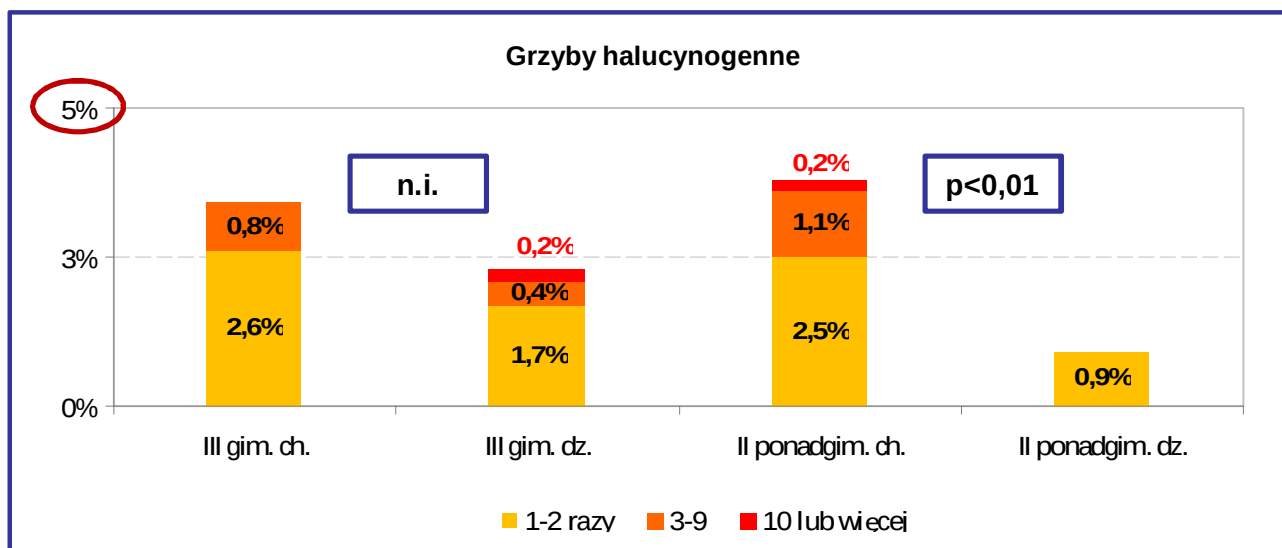

15. Częstotliwość używania innych narkotyków

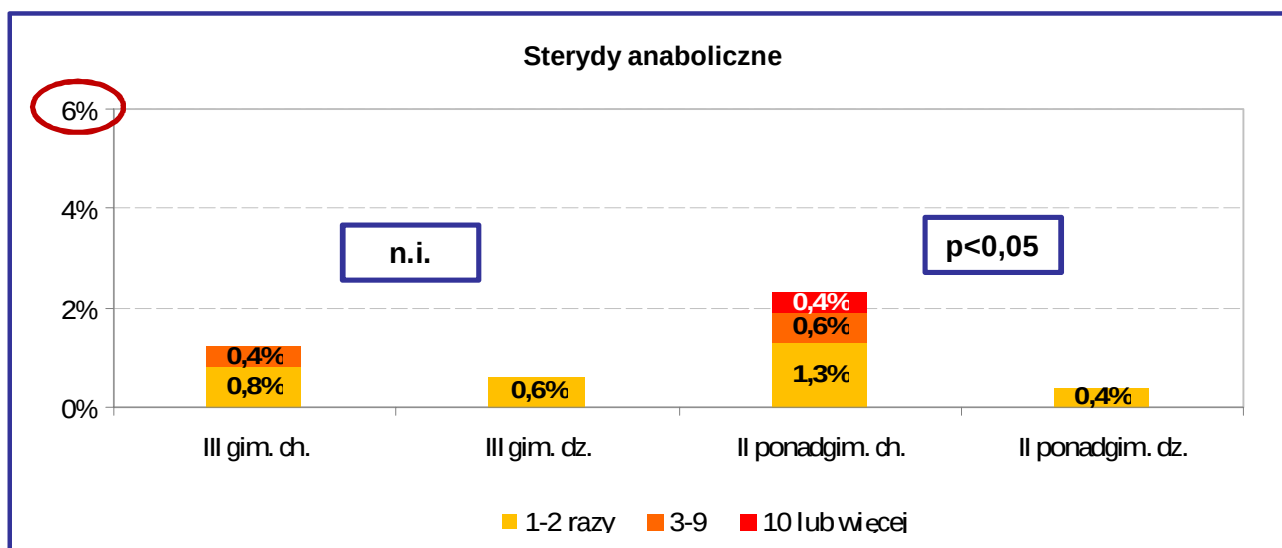
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 104: Rozpowszechnienie używania grzybów halucynogennych – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	527
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	587
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

Wykres 105: Rozpowszechnienie używania sterydów anabolicznych – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	526
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	588
II kl. ponadgim. dziewczęta	590

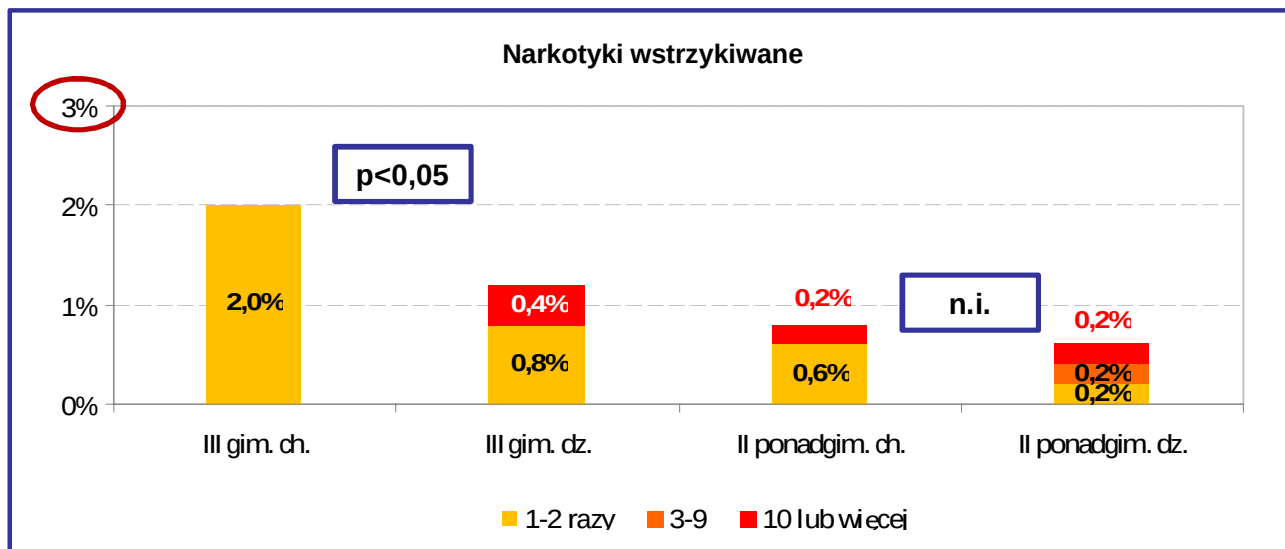

15. Częstotliwość używania innych narkotyków

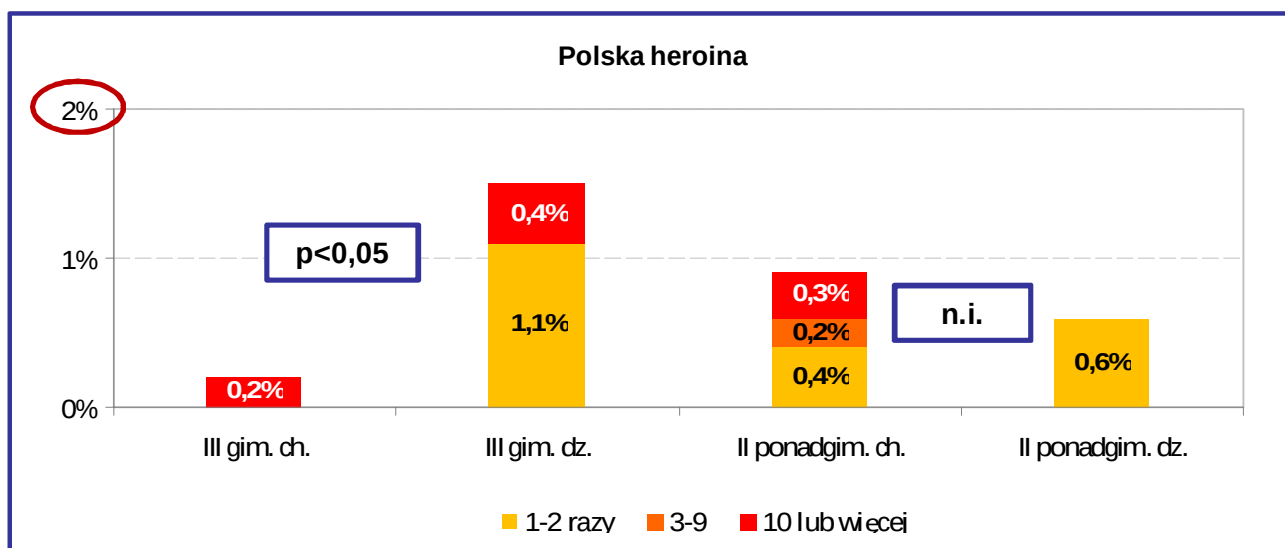
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 106: Rozpowszechnienie używania narkotyków wstrzykiwanych – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	527
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	591
II kl. ponadgim. dziewczęta	590

Wykres 107: Rozpowszechnienie używania polskiej heroiny „kompotu” – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

	N
III kl. gim. chłopcy	537
III kl. gim. dziewczęta	497
II kl. ponadgim. chłopcy	591
II kl. ponadgim. dziewczęta	591

16. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

16. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

W kwestionariuszu poproszono respondentów, aby określili częstotliwość przykrych sytuacji, których doświadczyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy z powodu używania narkotyków. Pytano o takie sytuacje jak:

- bójka, wypadek lub uszkodzenie ciała, poważne problemy z rodzicami, poważne problemy z przyjaciółmi,
- gorsze wyniki w nauce lub pracy, bycie ofiarą rabunku/kradzieży, kłopoty z policją, interwencja pogotowia ratunkowego,
- seks bez zabezpieczenia oraz niechciane doświadczenie seksualne.

W większości wymienionych kategorii częściej ofiarami przykrych doświadczeń po użyciu narkotyków byli chłopcy niż dziewczęta. Warto zauważyć, że przykre doświadczenia są udziałem niewielkiego odsetka osób używających narkotyków w ciągu ostatniego roku. Najczęściej wskazywane przez badanych kategorie problemów to:

- poważne problemy z rodzicami (3,4% chłopcy z III klas G i 2,8% z klas II PG)
- kłopoty z policją (chłopcy: 3,0% i 3,6%)
- wypadek lub uszkodzenie ciała (chłopcy: 1,8% i 3,3%, dziewczęta: 1,3% - młodsze i starsze)
- gorsze wyniki w nauce (chłopcy: 3,8% - młodszy i 5,7% - starsi, dziewczęta: 3,3% i 2,2%)
- bójka (chłopcy: 2,0% i 3,8%)
- poważne problemy z przyjaciółmi (dziewczęta: młodsze – 2,7% i starsze – 2,0%, chłopcy: 2,8% - młodszy i 3,0% starsi)

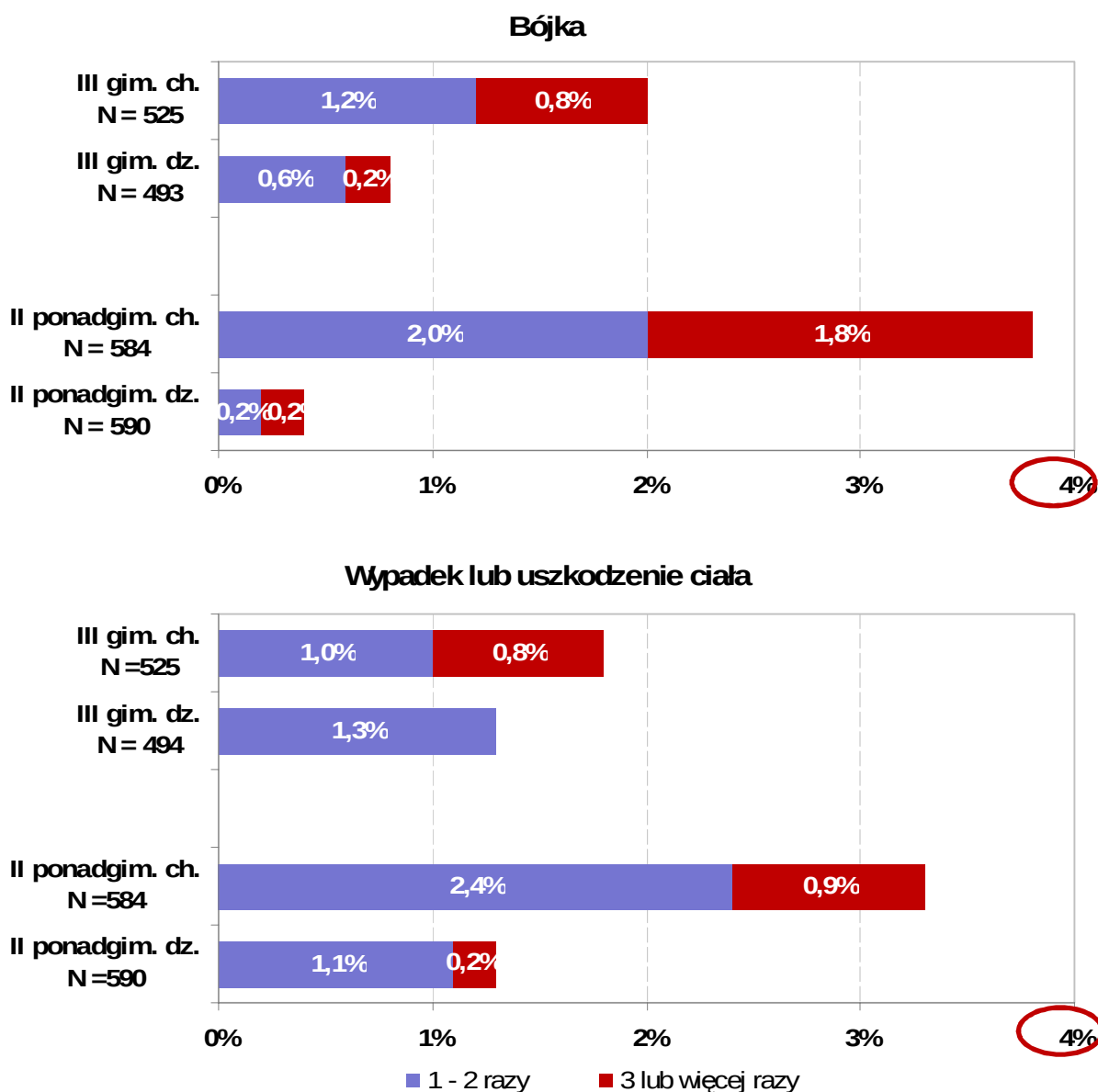

16. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Przykre doświadczenia związane z narkotykami

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU UŻYWANIA NARKOTYKÓW (na przykład konopi, ecstasy lub amfetaminy) następujących problemów?

Wykres 108: Przykre doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

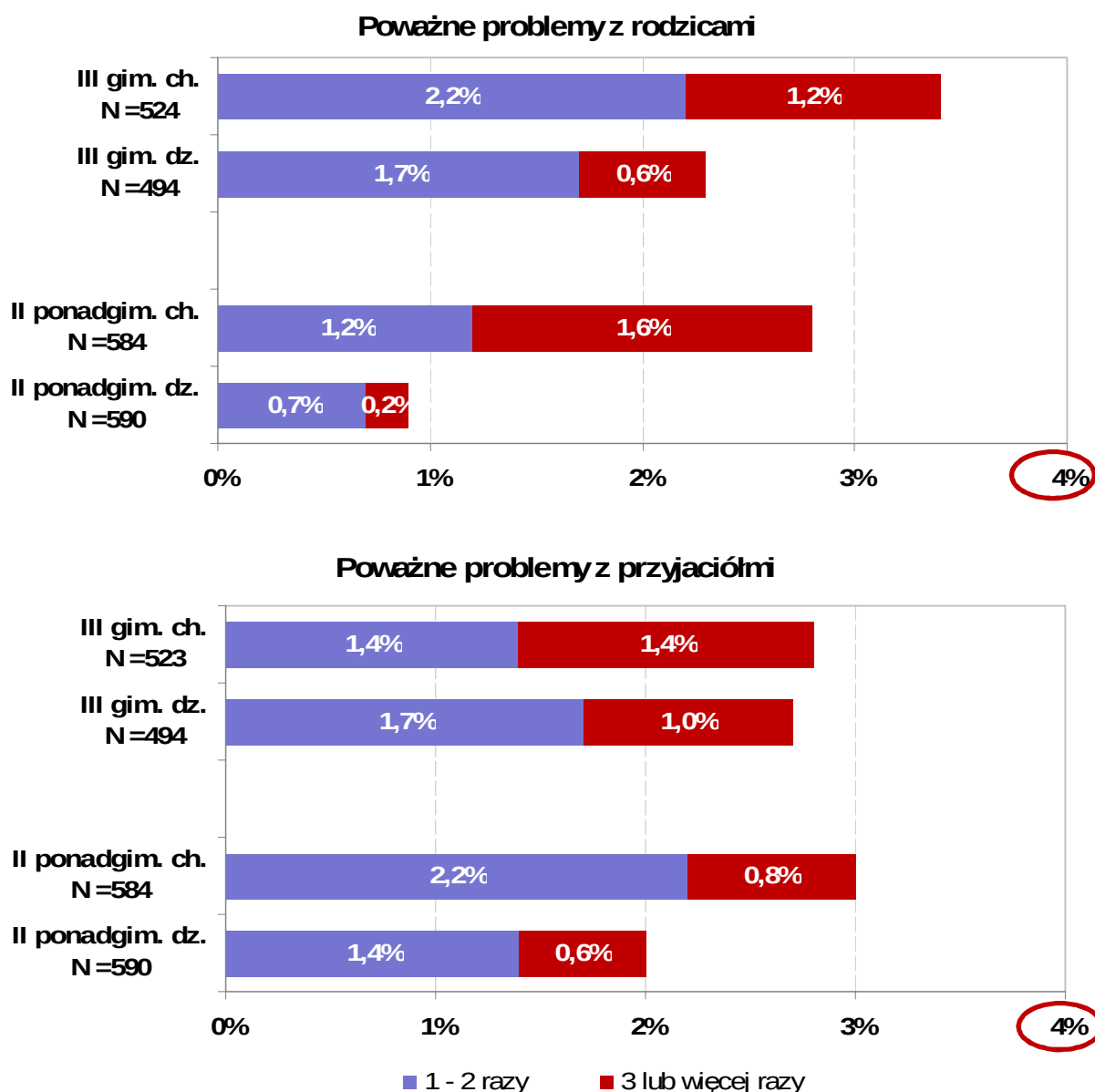

16. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Przykre doświadczenia związane z narkotykami

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU UŻYWANIA NARKOTYKÓW (na przykład konopi, ecstasy lub amfetaminy) następujących problemów?

Wykres 109: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

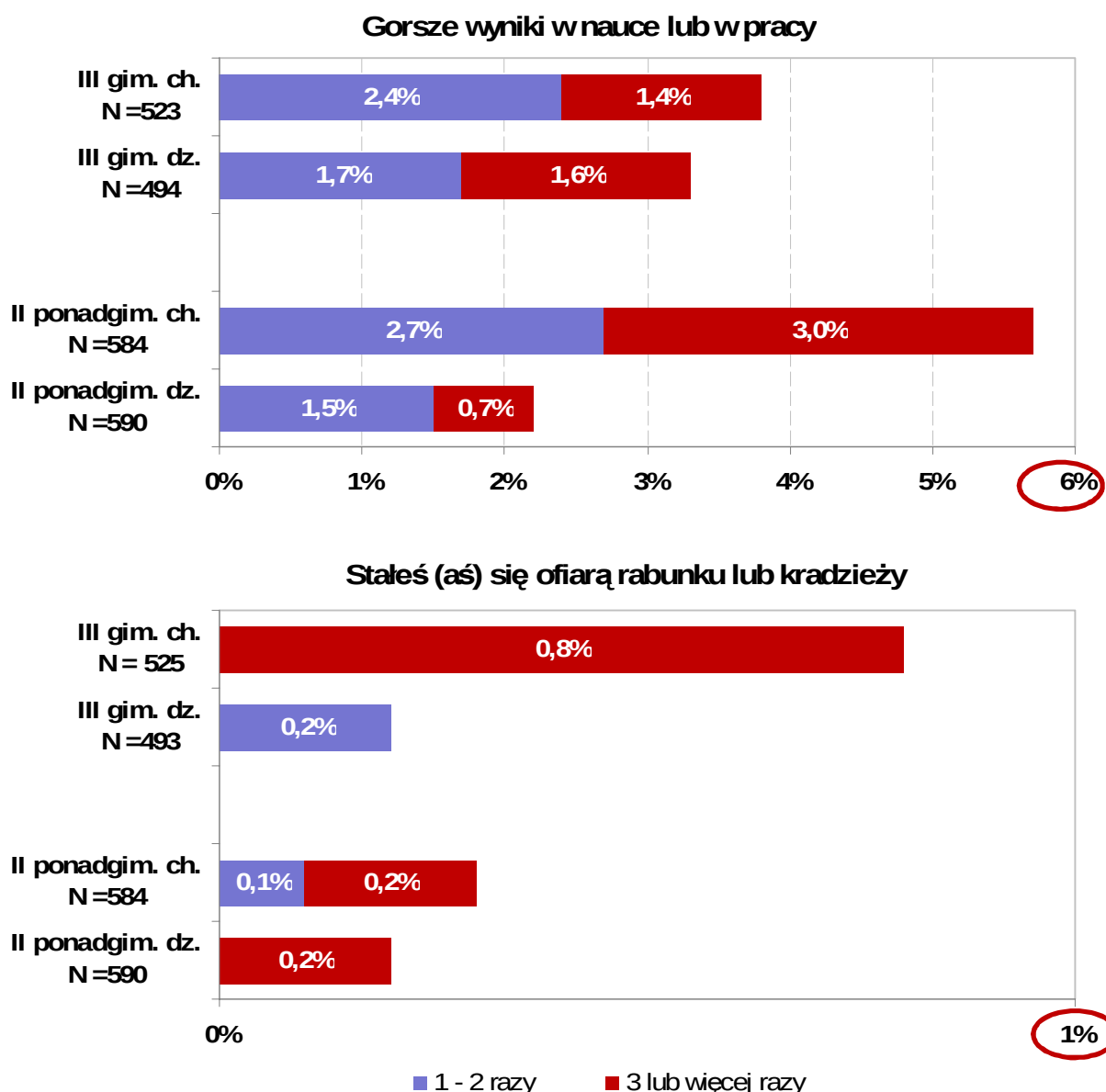

16. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Przykre doświadczenia związane z narkotykami

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)s Z POWODU UŻYWANIA NARKOTYKÓW (na przykład konopi, ecstasy lub amfetaminy) następujących problemów?

Wykres 110: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

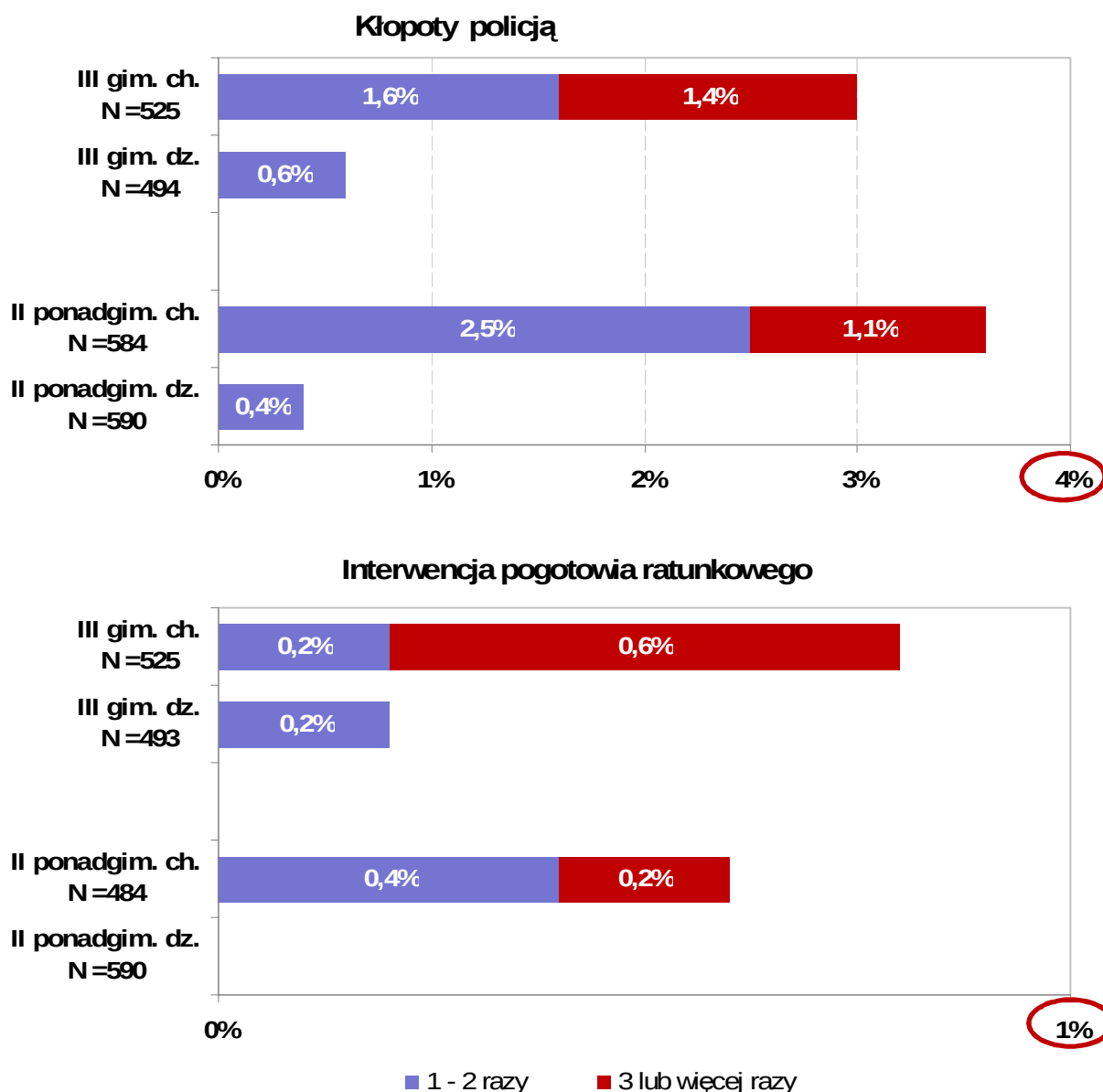

16. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Przykre doświadczenia związane z narkotykami

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU UŻYWANIA NARKOTYKÓW (na przykład konopi, ecstasy lub amfetaminy) następujących problemów?

Wykres 111: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

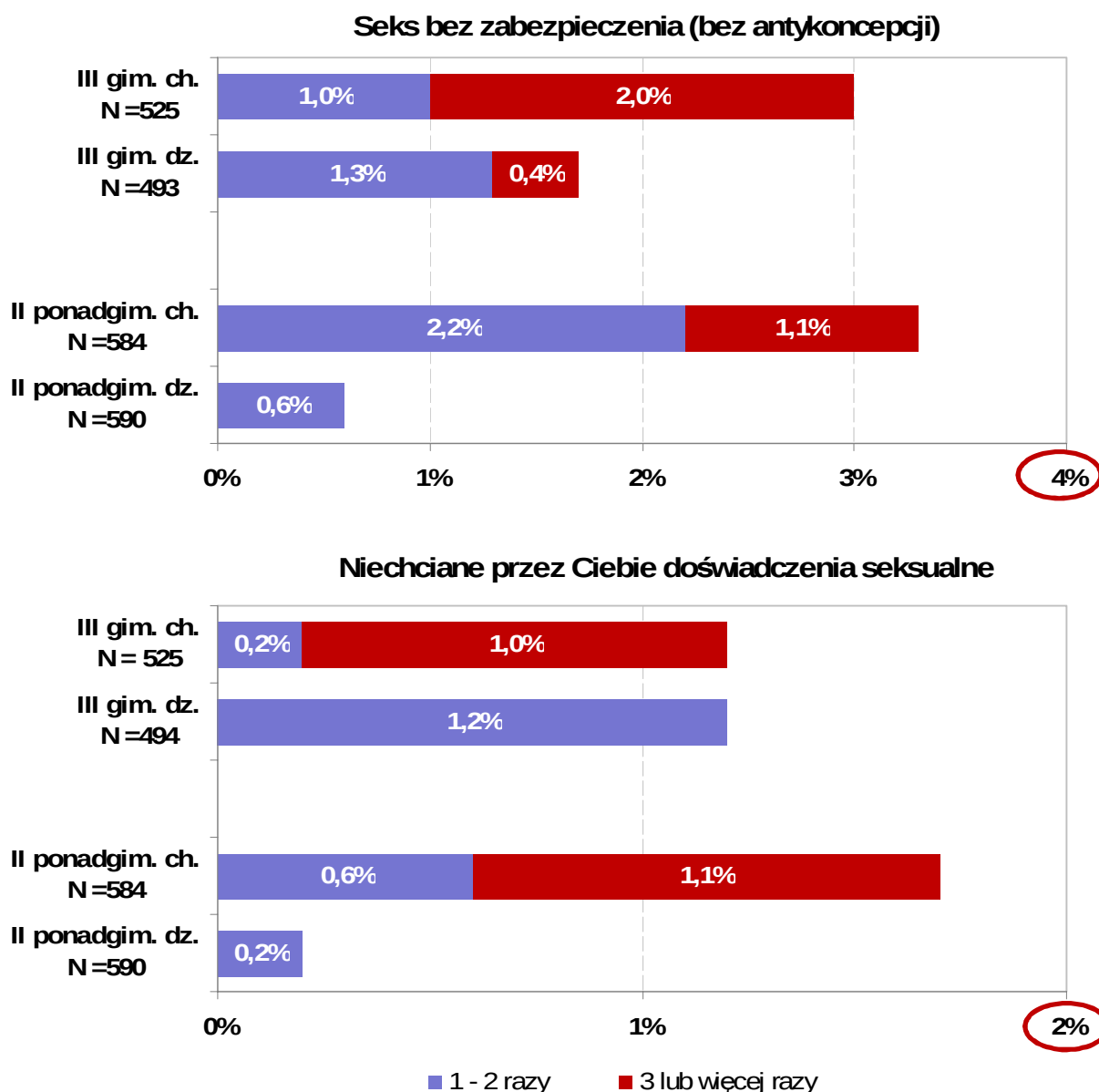

16. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Przykre doświadczenia związane z narkotykami

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU UŻYWANIA NARKOTYKÓW (na przykład konopi, ecstasy lub amfetaminy) następujących problemów?

Wykres 112: Przykre doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

17. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

17. Przemoc rówieśnicza-perspektywa sprawców

Na podstawie odpowiedzi na pytania o częstotliwość podejmowania zachowań noszących znamiona przemocy, wyodrębniono kategorię osób, zdefiniowaną jako „sprawcy przemocy”. **Zaliczono do niej tych respondentów, którzy przyznali, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się podejmować choć jedno zachowanie z poniższej listy:**

- uczestniczyć w grupie dokuczającej innym;
- uczestniczyć w grupie, która bije innych;
- uczestniczyć w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami;
- rozpoczynać z kimś bójkę indywidualnie;
- ukraść coś wartego, co najmniej 100 zł;
- włamać się w celu kradzieży;

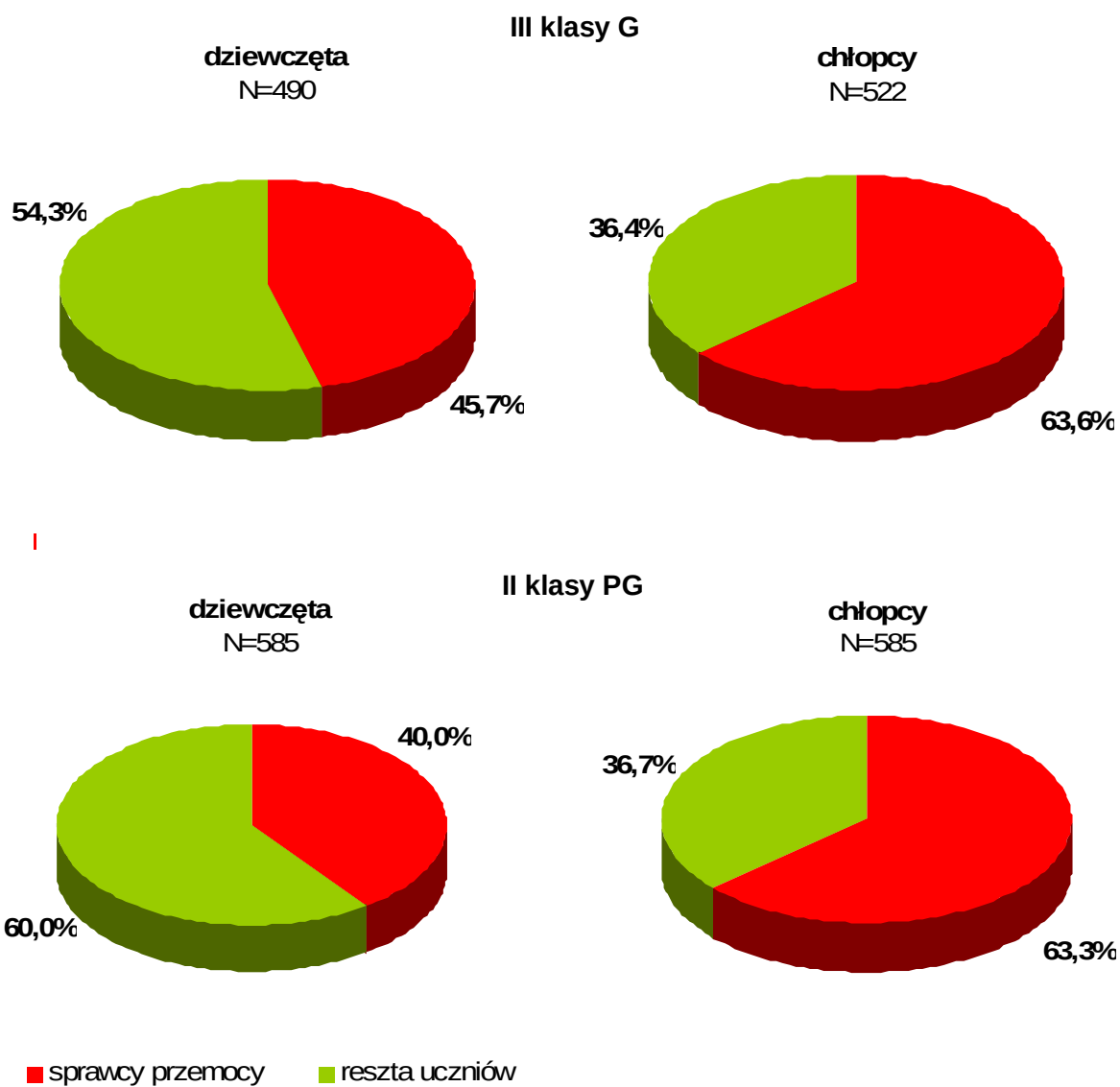
Analiza tak zagregowanych danych wskazuje na zaskakująco wysoki poziom stosowania przemocy, zwłaszcza wśród chłopców. Do wyróżnionej kategorii możemy zaliczyć ponad 2/5 chłopców uczestniczących w badaniu – 63,6% z III klas gimnazjów oraz 63,3% w II klasach szkół ponadgimnazjalnych. W przypadku dziewcząt analogiczne odsetki są nieco niższe (choć i tak bardzo wysokie) i wynoszą 45,7% i 40,0%. Obraz wyłaniający się z tych danych wydaje się bardzo niepokojący. Proporcje między sprawcami przemocy a tzw. „normalnymi uczniami” wykraczają daleko poza akceptowalny model. W grupie chłopców osoby, które dopuściły się jakiegoś aktu przemocy stanowią większość badanej populacji.

17. Przemoc rówieśnicza-perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy

Wykres 113: Odsetki uczniów, którzy podjęli choć jedno zachowanie noszące znamiona przemocy w ostatnim roku – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

17. Przemoc rówieśnicza-perspektywa sprawców

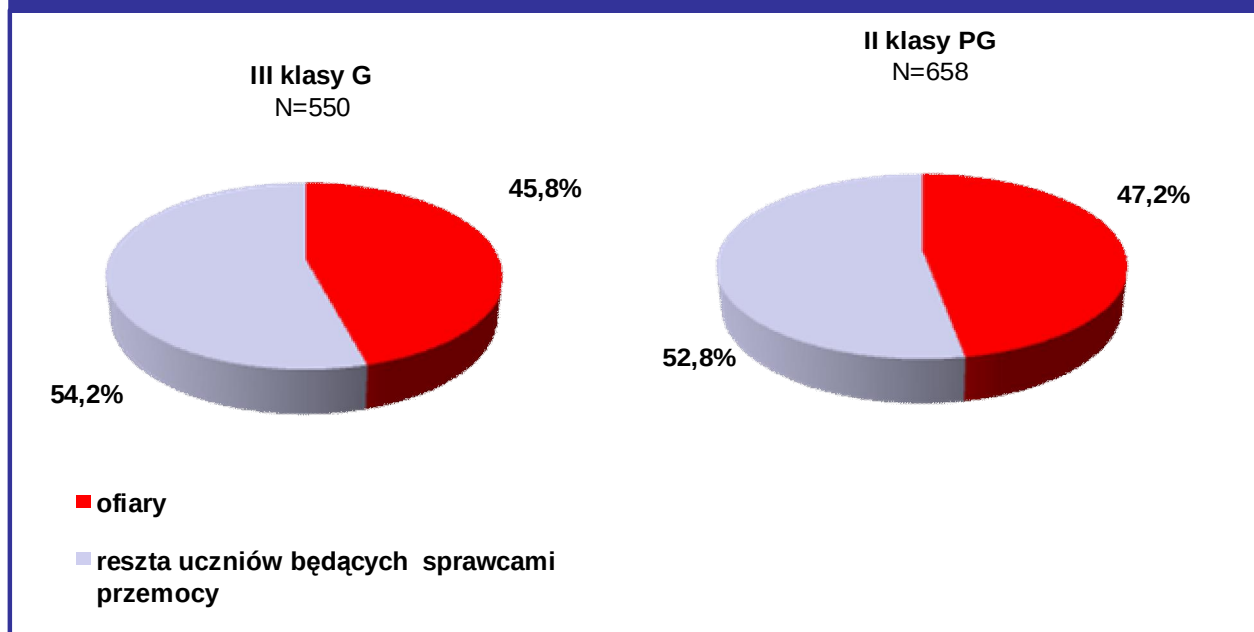
Szczegółowe analizy wskazują, że w zdecydowanej większości kategorii doświadczeń związanych z przemocą, częściej jej sprawcami są chłopcy niż dziewczęta (w obydwu badanych typach szkół).

Jak pokazują tabele, najczęstsze formy przemocy podejmowanej przez uczniów, zgodnie z ich deklaracjami to:

- bycie w grupie dokuczającej innym (50,1% uczniów w gimnazjach i 40,2% uczniów starszych);
- indywidualne rozpoczynanie bójki (16,4% i 13,3%);
- uczestnictwo w grupie, która bije innych (14,6% i 11,6%);
- uczestnictwo w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami (11,3% i 12,0%);
- celowe niszczenie własności publicznej lub prywatnej (13,8% i 13,0%).

W przypadku wielu tych zachowań częstotliwość ich podejmowania jest wyższa wśród gimnazjalistów niż wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Istotny jest fakt, że niemal połowa sprawców przemocy w klasach III G (45,8%) i 47,2% w klasach II PG stwierdziło, iż w roku poprzedzającym badanie było także ofiarą przemocy ze strony rówieśników.

Ofiary wśród sprawców przemocy

Wykres 114: Odsetki **sprawców przemocy**, którzy deklarowali, że byli w ciągu ostatniego roku także **ofiarami przemocy** – klasy III G i II PG.

17. Przemoc rówieśnicza-perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy

W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?

Być w grupie dokuczającej innym

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1016	49,9%	27,9%	13,8%	8,4%
II klasy PG N=1164	59,8%	21,4%	12,5%	6,3%

Uczestniczyć w grupie, która bije innych

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1015	85,4%	7,8%	4,0%	2,8%
II klasy PG N=1169	88,4%	7,8%	2,4%	1,4%

Uczestniczyć w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1014	88,7%	6,3%	2,9%	2,1%
II klasy PG N=1168	88,0%	7,4%	3,4%	1,2%

Rozpocząć bójkę indywidualnie

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1017	83,6%	12,0%	2,9%	1,5%
II klasy PG N=1169	86,7%	9,0%	3,7%	0,6%

Tabela 18: Częstotliwość różnych zachowań przemocowych podejmowanych przez uczniów w ostatnim roku przed badaniem – klasy III G i II PG.

17. Przemoc rówieśnicza-perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy

W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?

Ukraść coś wartego co najmniej 100 złotych

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1016	97,5%	1,3%	0,5%	0,7%
II klasy PG N=1169	97,6%	1,2%	0,9%	0,3%

Włamać się w celu kradzieży

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1015	97,8%	1,2%	0,3%	0,7%
II klasy PG N=1169	98,9%	0,5%	0,4%	0,2%

Celowo zniszczyć własność publiczną lub prywatną

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1015	86,2%	8,7%	3,3%	1,8%
II klasy PG N=1168	87,0%	8,4%	3,1%	1,5%

Sprzedać coś kradzionego

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1016	96,4%	2,1%	0,8%	0,7%
II klasy PG N=1169	95,8%	2,2%	1,1%	0,9%

Tabel 19: Częstotliwość różnych zachowań przemocowych podejmowanych przez uczniów w ostatnim roku przed badaniem – klasy III G i II PG.

17. Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy

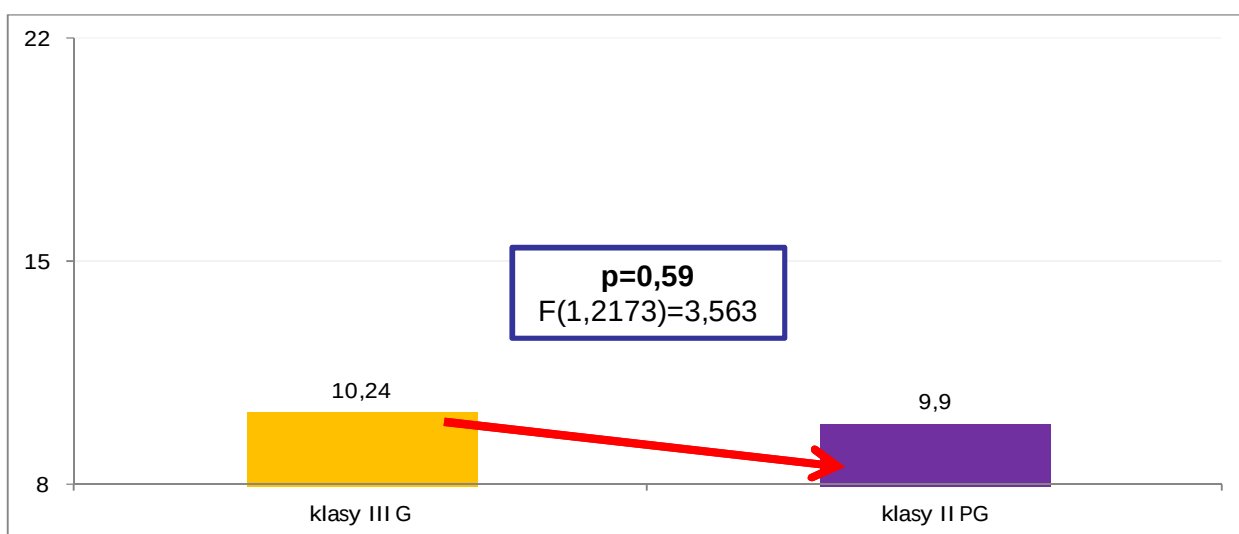

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących różnych aktów przemocy podejmowanych przez badanych stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi w klasach trzecich gimnazjum: 0,841, zaś w klasach drugich PG- 0,786. Zmienna może przyjmować wartości od 8-56. Średnią wartość w klasach III G: $M=10,24$, $SD=4,65$, w II G: $M=9,90$, $SD=3,76$.

W pierwszej kolejności analizowano związek pomiędzy wiekiem a **Nasileniem doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy**. Było ono wyższe w grupie uczniów z gimnazjów (różnica na granicy istotności statystycznej) W badaniu odnotowano także w obu rocznikach istotną różnicę pomiędzy **Nasileniem doświadczeń związanych ze stosowaniem** wśród chłopców i dziewcząt. W obu frakcjach wiekowych było ono istotnie wyższe wśród chłopców ($p<0,001$).

Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy

Wykres 115: Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy– klasy III G i II PG, porównanie wartości średnich.

18. Przemoc rówieśnicza – perspektywa ofiary

18. Przemoc rówieśnicza- perspektywa ofiar

Na podstawie odpowiedzi na pytania dotyczące doświadczania przemocy przez uczniów wyodrębniono kategorię osób, zdefiniowaną jako „ofiary przemocy”. **Zaliczono do niej tych respondentów, którzy przyznali, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się doznać choć przynajmniej jednego zachowania z poniższej listy:**

- bycie dręczonym przez innych;
- bycie pobitym przez grupę
- bycie w grupie atakowanej przez innych
- bycie okradzionym z czegoś wartego co najmniej 100 zł
- bycie ofiarą kradzieży z włamaniem
- celowe zniszczenie jego własności przez kogoś
- zakup czegoś kradzionego (nieświadomy)

Analiza tak zagregowanych danych wskazuje, że odsetki osób, które były ofiarami jakiegóż formy przemocy w ostatnim roku przed badaniem były niższe niż odsetki sprawców przemocy. Do kategorii ofiar możemy zaliczyć, niemal 2/5 chłopców (39,6%) i blisko 1/4 dziewcząt (24,7%) z gimnazjum oraz ponad 2/5 chłopców (42,6%) i ponad 1/5 dziewcząt (21,0%) ze szkół ponadgimnazjalnych. **Chłopcy z obydwu badanych grup wiekowych znacznie częściej niż dziewczęta padają ofiarą przemocy rówieśniczej.**

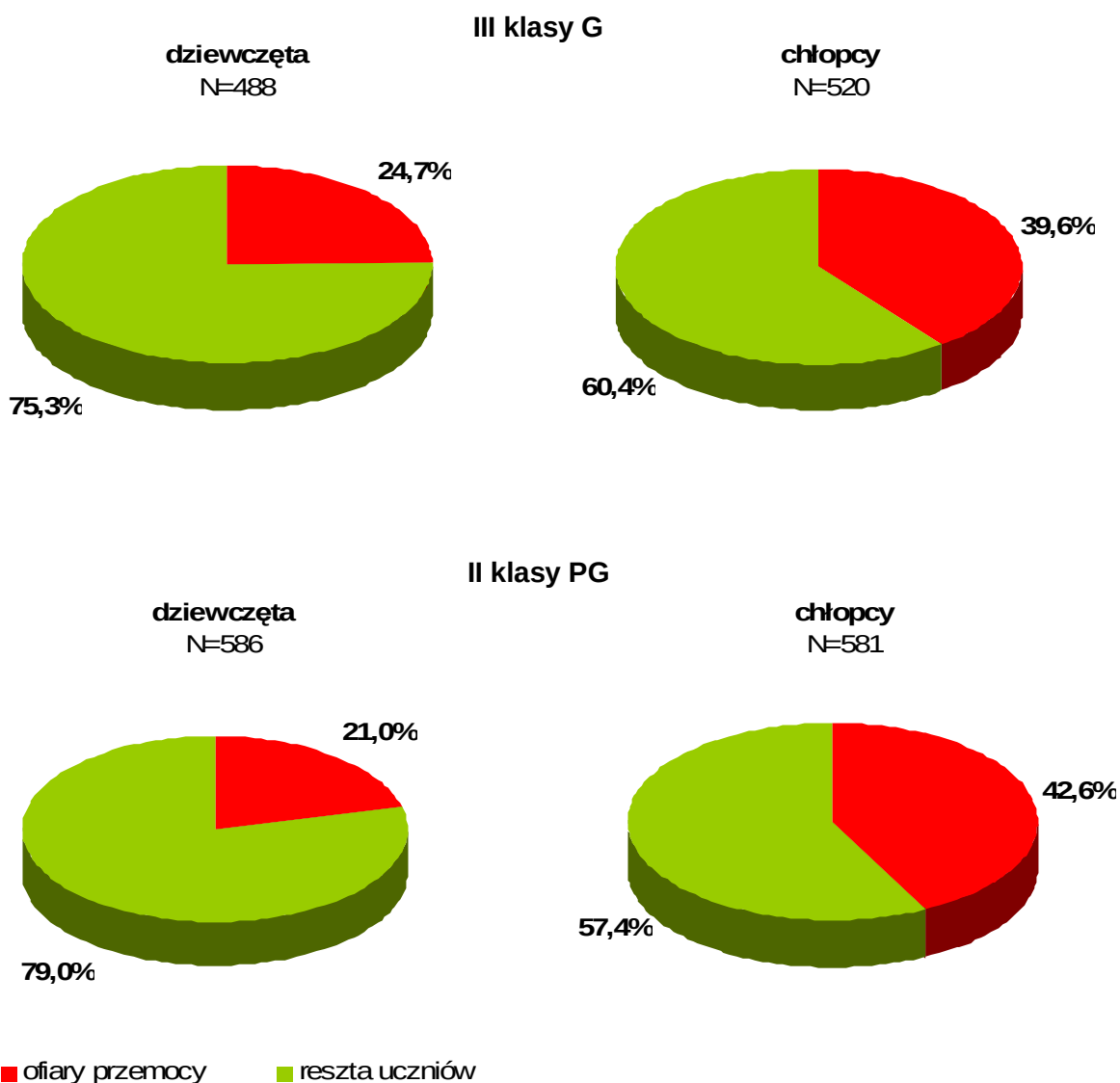
Szczegółowe analizy pokazują, że niemal połowa sprawców przemocy to jednocześnie osoby, które deklarowały w badaniu, że były także jej ofiarami (wykres 114).

18. Przemoc rówieśnicza- perspektywa ofiar

Ofiary przemocy

Wykres 116: Odsetki uczniów, którzy doświadczyli przemocy w ostatnim roku – klasy III G i II PG, wyniki w podziale na płeć.

18. Przemoc rówieśnicza- perspektywa ofiar

Jak pokazują tabele, do najczęściej wymienianych form przemocy doznawanej przez uczniów przemocy należą:

- bycie dręczonym przez grupę (18,5% uczniów w gimnazjach i 10,3% uczniów starszych);
- bycie zaatakowanym przez kogoś (13,8% i 11,9%);
- bycie w grupie atakowanej przez inną (17,4% i 7,7%) oraz
- doznanie uszczerbku w postaci celowego zniszczenia przez kogoś rzeczy będących własnością ofiary (9,6% i 6,5%).

W przypadku tych zachowań częstotliwość ich doświadczania jest wyższa wśród gimnazjalistów niż wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

18. Przemoc rówieśnicza- perspektywa ofiar

Ofiary przemocy

W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?

Być dręczonym przez grupę

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1013	81,5%	12,5%	3,9%	2,1%
II klasy PG N=1172	89,7%	7,3%	1,7%	1,3%

Zostać pobitym przez grupę

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1014	95,9%	2,9%	0,9%	0,3%
II klasy PG N=1172	97,2%	2,2%	0,5%	0,1%

Być w grupie atakowanej przez inną

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1013	82,6%	5,3%	1,6%	0,5%
II klasy PG N=1172	92,3%	5,4%	1,9%	0,4%

Zostać zaatakowanym przez kogoś

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1104	86,2%	10,0%	2,8%	1,0%
II klasy PG N=1171	88,1%	9,9%	1,6%	0,4%

Tabela 20 : Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w ostatnim roku przed badaniem – klasy IIIG i II PG.

18. Przemoc rówieśnicza- perspektywa ofiar

Ofiary przemocy

W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?

Zostać okradzionym z czegoś wartego co najmniej 100 złotych

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1014	94,4%	4,3%	0,6%	0,7%
II klasy PG N=1172	93,0%	6,5%	0,3%	0,2%

Paść ofiarą kradzieży z włamaniem

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1014	97,7%	1,2%	0,3%	0,8%
II klasy PG N=1172	97,8%	1,9%	0,1%	0,2%

Mieć rzeczy celowo przez kogoś zniszczone

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1014	90,4%	7,1%	1,5%	1,0%
II klasy PG N=1172	93,5%	5,4%	0,6%	0,5%

Kupić coś kradzionego

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
III klasy G N=1012	96,0%	2,5%	1,0%	0,5%
II klasy PG N=1171	93,0%	4,5%	1,9%	0,6%

Tabel 21: Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w ostatnim roku przed badaniem – klasy IIIG i II PG.

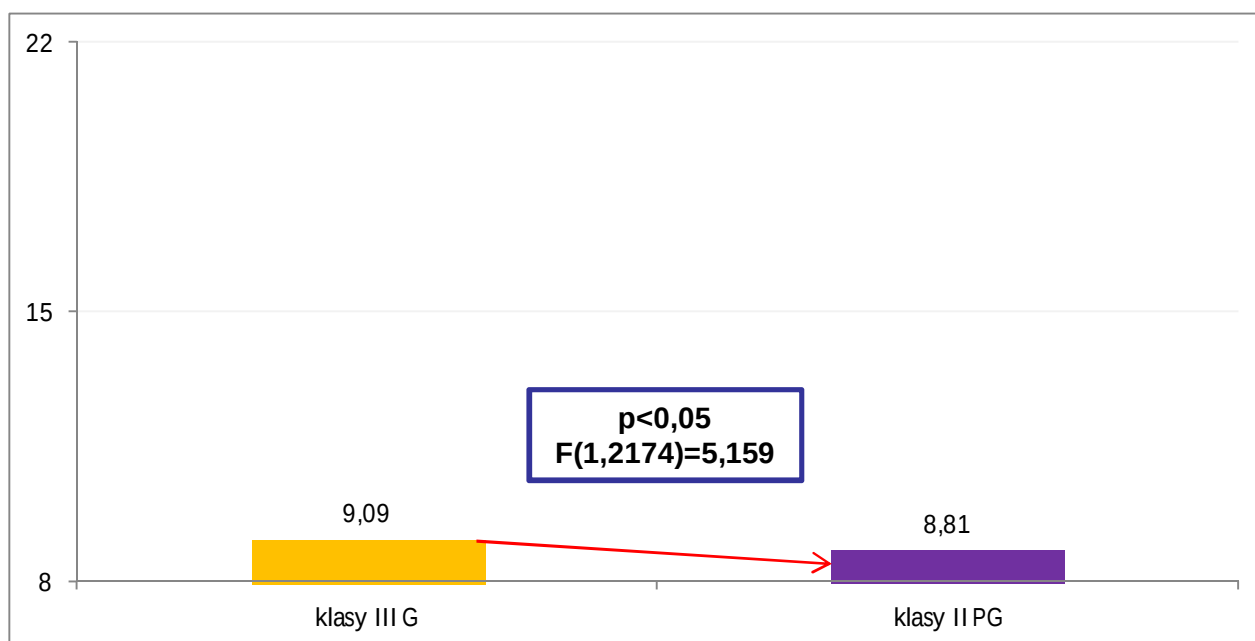
18. Nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących różnych aktów przemocy doświadczanych przez badanych stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **Nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi w klasach trzecich gimnazjum: 0,877, zaś w klasach drugich PG- 0,755. Zmienna może przyjmować wartości od 8-56. Średnią wartość w klasach III G: $M=9,09$, $SD=3,40$, w II G: $M=8,81$, $SD=2,33$. W pierwszej kolejności analizowano związek pomiędzy wiekiem a **Nasileniem doświadczeń bycia ofiarą przemocy**. Odnotowano istotną różnicę w tym zakresie pomiędzy uczniami gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. W badaniu odnotowano w starszym badanym roczniku niższe nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy niż w roczniku młodszym. Odnotowano także istotną różnicę pomiędzy **Nasileniem doświadczeń bycia ofiarą przemocy** wśród chłopców i dziewcząt. **W obu frakcjach wiekowych było ono wyższe w populacji chłopców ($p<0,001$).**

Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy

Wykres 117: Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy– klasy III G i II PG, porównanie wartości średnich.

19. Profilaktyka domowa

19.1. Pojęcie profilaktyki domowej - wprowadzeni

Jednym z bardzo ważnych środowisk, w których może i powinna być prowadzona profilaktyka zachowań problemowych młodzieży jest dom rodzinny.

Specjaliści podkreślają, że przekonania, postawy, zachowania rodziców dotyczące sięgania po substancje psychoaktywne oraz zasady wprowadzone przez nich w tym zakresie w domu, odgrywają nierzadko kluczową rolę w kształtowaniu się postaw i zachowań młodzieży wobec używania tych substancji.

W badaniu analizowano, jakie są postawy rodziców wobec picia alkoholu, palenia i używania narkotyków przez badanych w ich opinii. Pytano o to, czy takie zachowania spotkałyby się z przyzwoleniem matki oraz ojca. Analizowano deklarowane przez badanych sposoby reagowania przez rodziców na fakt palenia, picia alkoholu lub używania narkotyków przez nich.

Przedmiotem analiz był także poziom wsparcia i kontroli ze strony rodziców wyrażający się w :

- ustaleniu ścisłych zasad obowiązujących nastolatka w domu i poza domem;
- konieczności informowania ich o tym, gdzie i z kim badani spędzają wieczory;
- łatwości uzyskania ciepła i opieki od rodziców;
- łatwości uzyskania wsparcia emocjonalnego od rodziców. Ich wyniki przedstawiono w Suplemencie do niniejszego raportu.

19.2. Przewidywana reakcja rodziców na palenie papierosów przez młodzież

O ile wśród uczniów klas trzecich 73,1% badanych wyraziło przekonanie, że ich ojcowie nie wyraziliby zgody na palenie, to w klasach drugich odsetek osób przekonanych o braku przyzwolenia ojca na palenie był istotnie niższy i wynosił 56,0%. Podobną tendencję (mniejsze odsetki osób przekonanych o braku przyzwolenia w przypadku starszych uczniów) odnotowano w przypadku pytania o przyzwolenie ze strony matki. 74,7% uczniów klas trzecich deklarowało, że matka nie zgodziłaby się na palenie, a w klasach drugich 58,6%.

Jednocześnie wyższe są odsetki starszych badanych, którzy są przekonani, że ich rodzice zgodziliby się na palenie. W klasach trzecich o przyzwoleniu ze strony ojca było przekonanych 5,0%, w drugich już 8,9%. W odniesieniu do matek odsetki te wynosiły odpowiednio 4,4% i 8,3%.

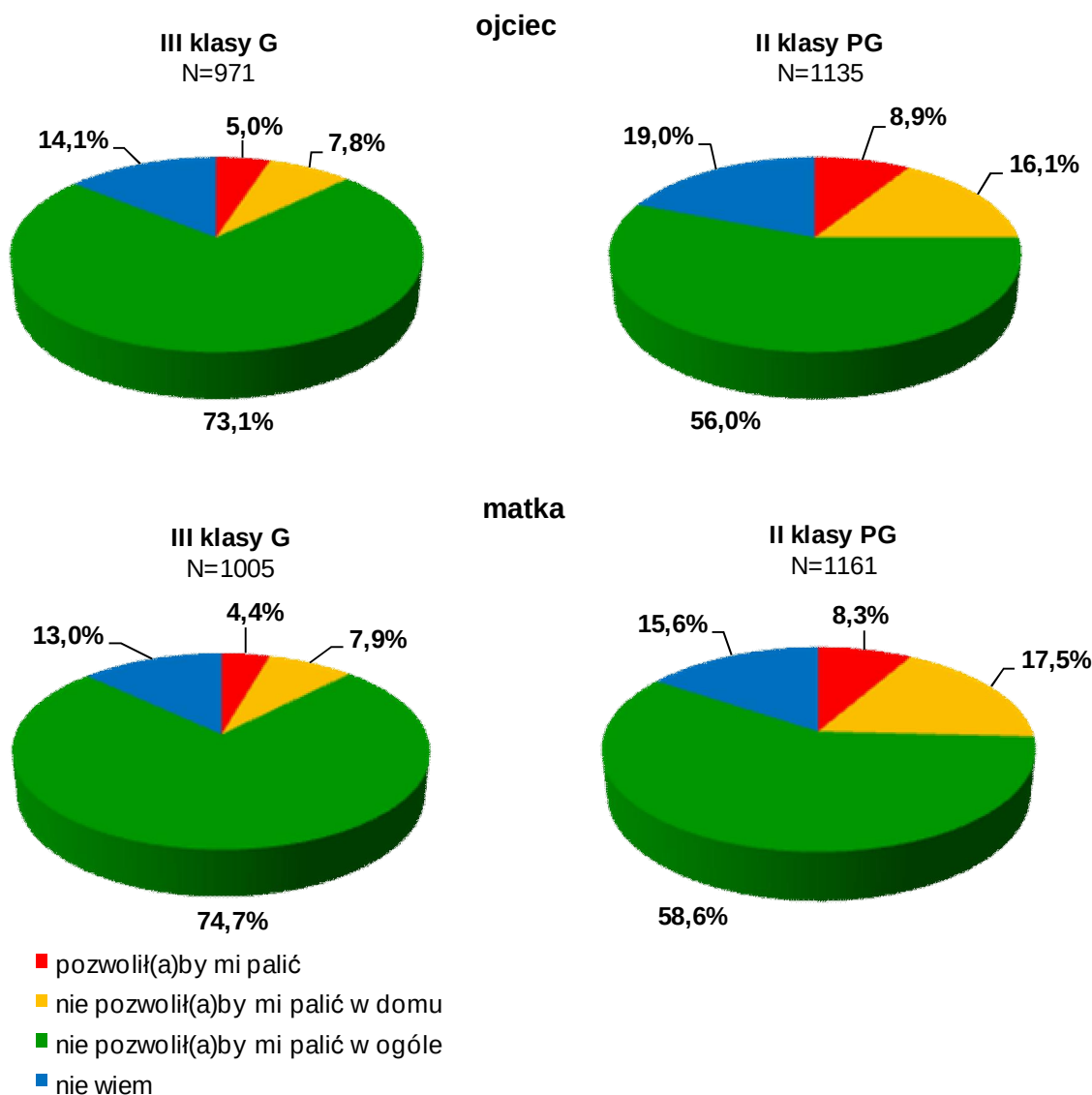

19.2. Przewidywana reakcja rodziców na palenie papierosów przez młodzież

Reakcja rodziców na palenie papierosów

Gdybyś chciał(a) palić papierosy (lub jeśli już palisz), jak sądzisz czy Twój ojciec i Twoja matka pozwoliliby Ci na to?

Wykres 118: Przewidywana reakcja rodziców na palenie papierosów przez uczniów – klasy III G i II PG.

19.3. Przewidywana reakcja rodziców na upijanie się i używanie narkotyków przez młodzież

Analizując wyniki badań w kontekście reakcji rodziców na upijanie się stwierdzono pewną różnicę w poziomie restrykcyjności pomiędzy ojcami i matkami w opiniach uczniów. W przypadku ojców uczniowie byli bardziej przekonani o ich nieco mniejszej restrykcyjności niż w przypadku matek.

Zdaniem :

1. 60,5% gimnazjalistów ich ojcowie zdecydowanie nie zaakceptowałyby upijania się, a w opinii 2,1% zaakceptowałyby takie zachowanie. W przypadku matek odsetki te wynoszą odpowiednio: 62,5% i 1,1%. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych 47,3% pisało o braku zgody ojca na upicie się, a 48,4% o braku zgody matki.
2. Zdaniem 76,1% uczniów z klas III G ich matki nie zgodziłyby się na używanie przez nich marihuany, w przypadku ojców odsetek ten wynosił 73,0%. Analogiczne wskaźniki w odniesieniu do reakcji rodziców uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych wynoszą: 73,7% i 71,8%. Zdaniem bardzo małego odsetka uczniów klas III G, ich ojcowie (1,3%) oraz matki (1,0%) wyraziłyby zgodę na takie zachowanie, w przypadku klas II PG odsetki te są jeszcze niższe i kształtują się na poziomie od 0,8% do 1,0%.
3. Zdaniem 76,6% 16/17-latków ich ojcowie zdecydowanie nie zaakceptowałyby używania przez nich ecstasy. W odniesieniu do matek taką opinię wyraziło 79,7%. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych analogiczne odsetki były niemal identyczne i wynosiły: 77,8% i 80,2%.

Warto zwrócić uwagę na stosunkowo wysokie odsetki uczniów, którzy nie wiedzieli, jaka byłaby reakcja ich rodziców na upicie się nastolatka. Brak wiedzy w tym zakresie deklarowało 7,6% uczniów klas III gimnazjum w odniesieniu do zachowania ojców i 4,9% w odniesieniu do zachowania matek. W klasach drugich odsetki te były wyższe i wynosiły: 10,2% i 5,7%. W przypadku marihuany i ecstasy odnotowano podobne odsetki w obydwu grupach wiekowych w odniesieniu do przewidywanej reakcji ojców (7,8% – 8,1% - marihuana, 8,6% – 8,7% - ecstasy) oraz matek (5,6% - 5,7% – marihuana, 6,8% - 6,9% - ecstasy) na wypadek ich używania przez badanych.

Wyniki te to jeden z argumentów na rzecz konieczności prowadzenia intensywnych działań edukacyjnych wśród rodziców i włączania ich do szkolnych działań profilaktycznych.

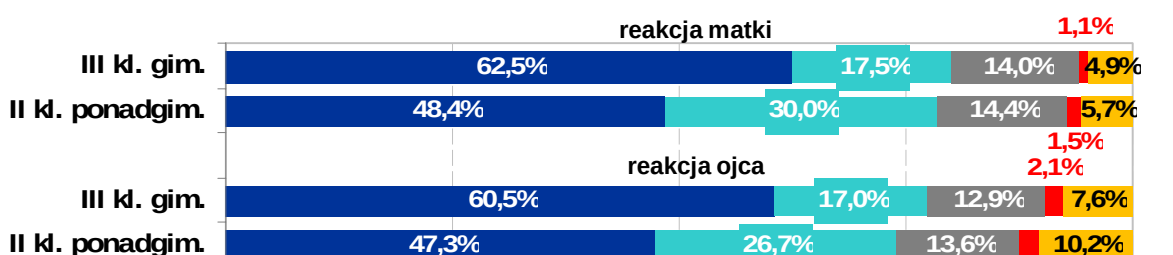
19. Przewidywana reakcja rodziców na upijanie się i używanie narkotyków przez młodzież

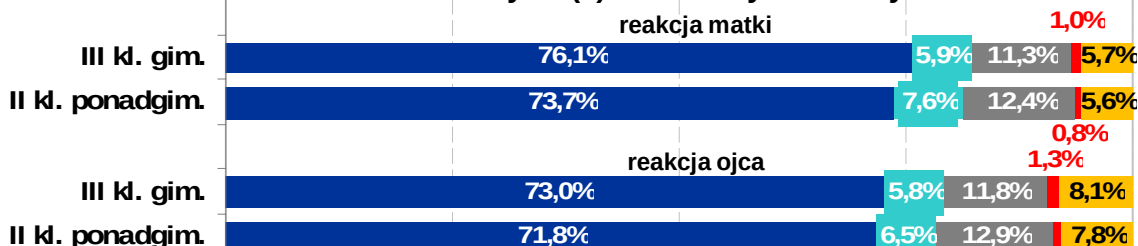
Reakcja rodziców

Jak sądzisz, jaka byłaby reakcja Twojej matki/Twojego ojca, gdybyś Ty robił(a) następujące rzeczy?

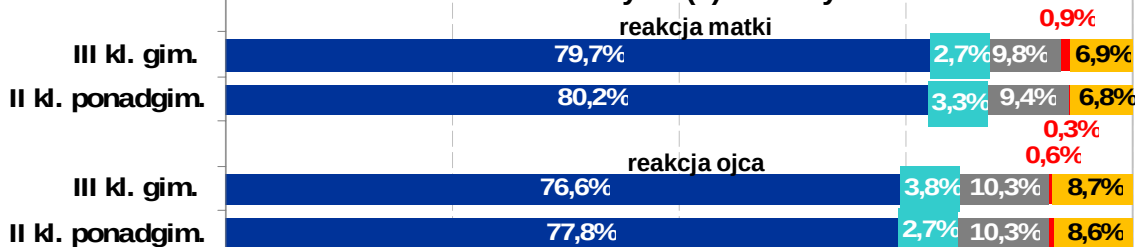
A. Upijał(a) się

B. Używał(a) marihuany lub haszyszu

C. Używał(a) ecstasy

0% 25% 50% 75% 100%

■ nie pozwolił(a)by mi ■ zniechęcał(a)by mnie do tego ■ nie wiedział(a)by o tym
■ zaaprobował(a)by to ■ nie wiem

Wykres 119 : Przewidywana reakcja rodziców na upijanie się, używanie marihuany i ecstasy przez uczniów – klasy IIIG i II PG – wyniki w podziale na płeć.

	N					
	A		B		C	
	matka	ojciec	matka	ojciec	matka	ojciec
III kl. gim.	1007	964	1007	964	1006	964
II kl. ponadgim.	1163	1128	1165	1131	1163	1130

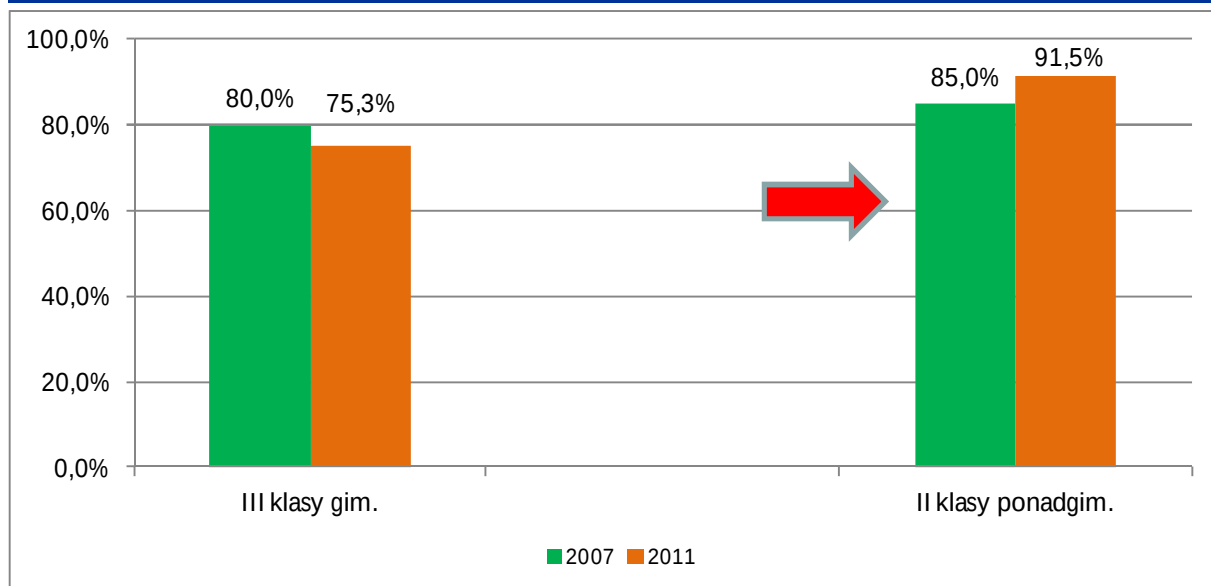
20. Porównanie wyników z wynikami z roku 2007

20.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007 i 2011

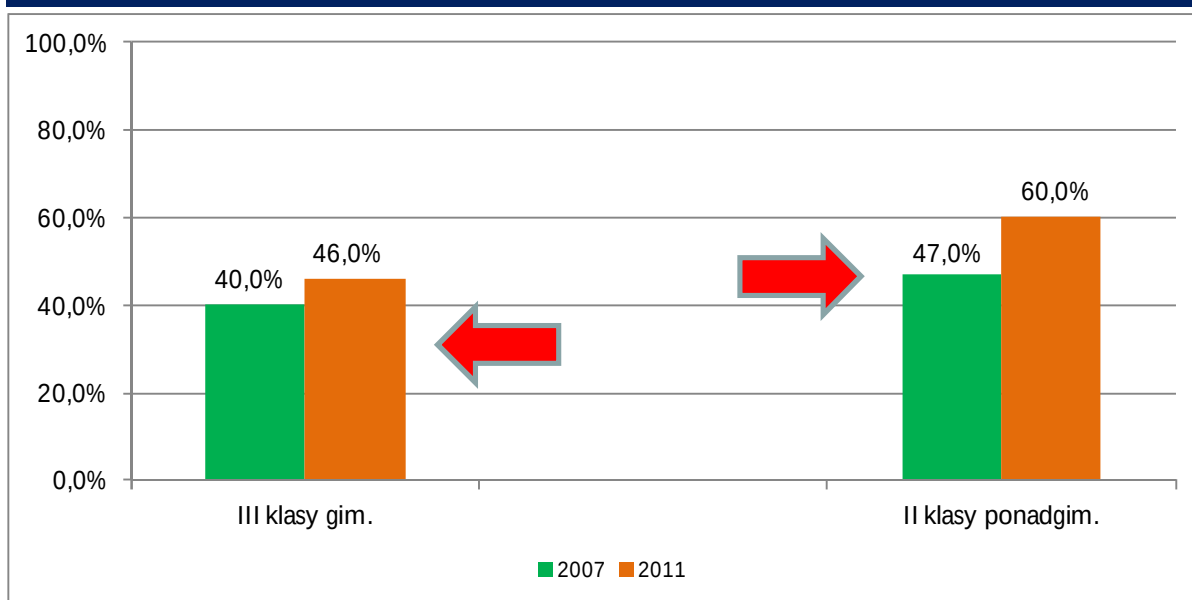

Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie papierosów?

Wykres 1/P: Ocena dostępności papierosów – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie marihuany/haszyszu?

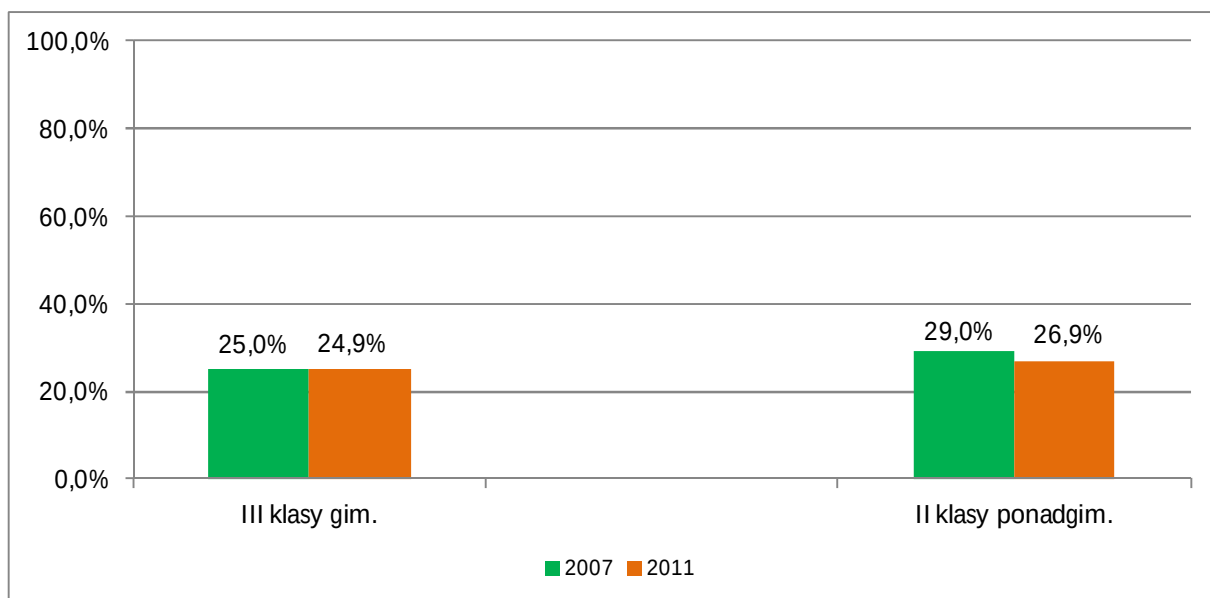
Wykres 2/P: Ocena dostępności marihuany/haszyszu – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007 i 2011

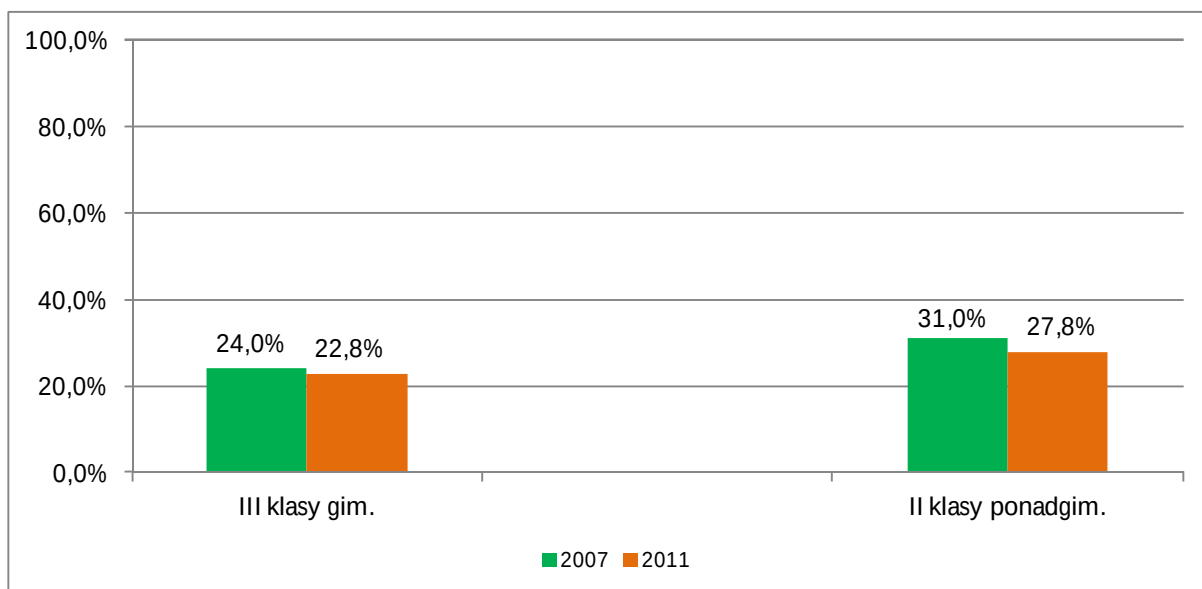

Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie amfetaminy?

Wykres 3/P: Ocena dostępności amfetaminy– porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie ecstasy?

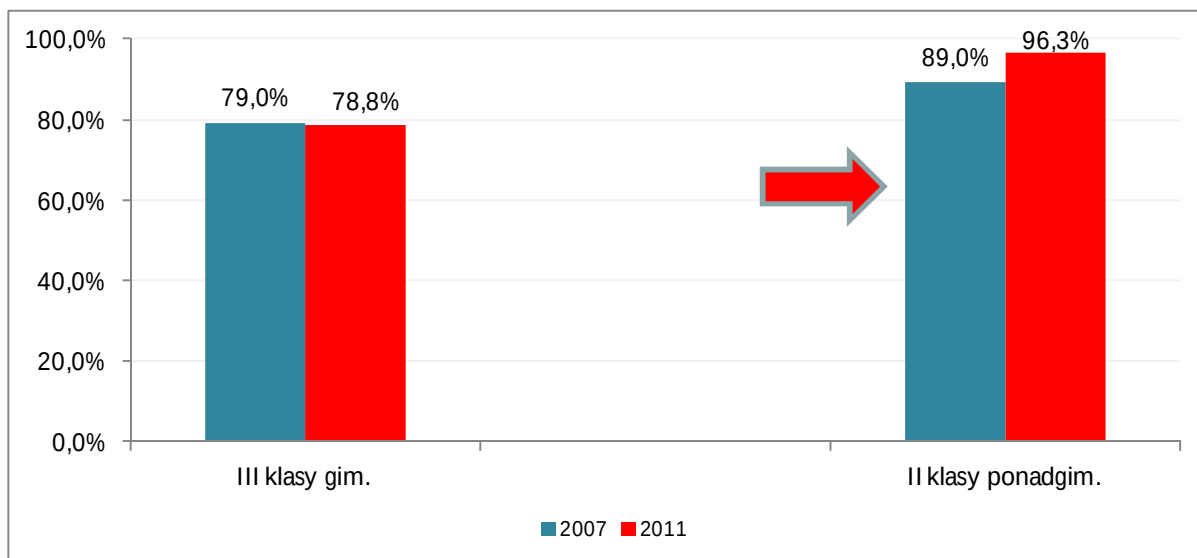
Wykres 4/P: Ocena dostępności marihuany/haszyszu – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007 i 2011

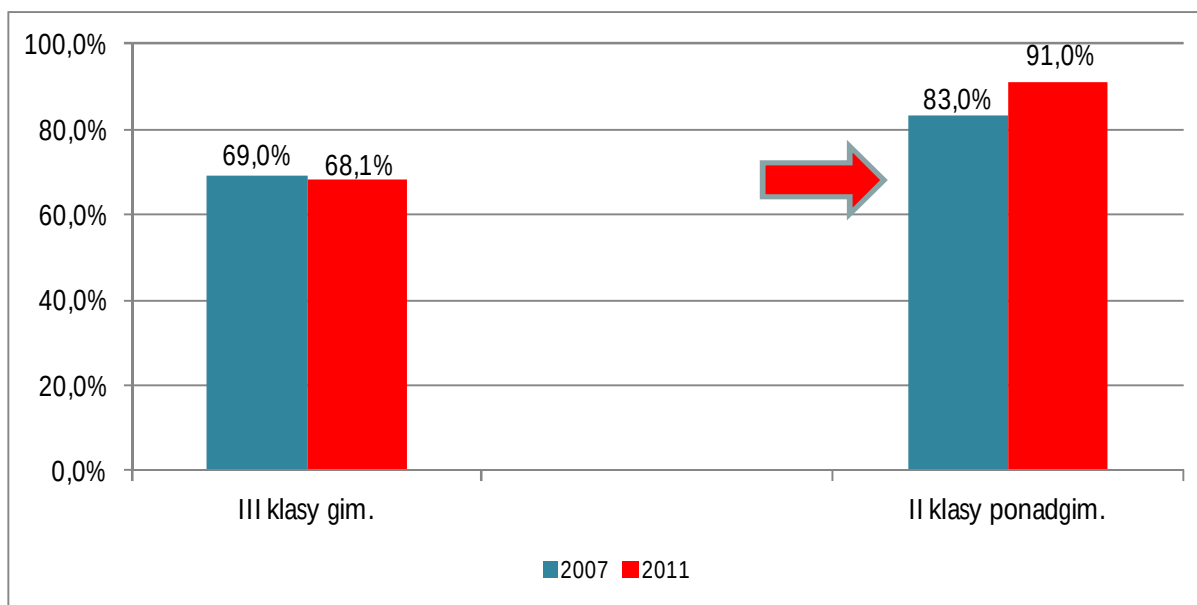

Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie piwa?

Wykres 5/ P: Ocena dostępności piwa – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie wina?

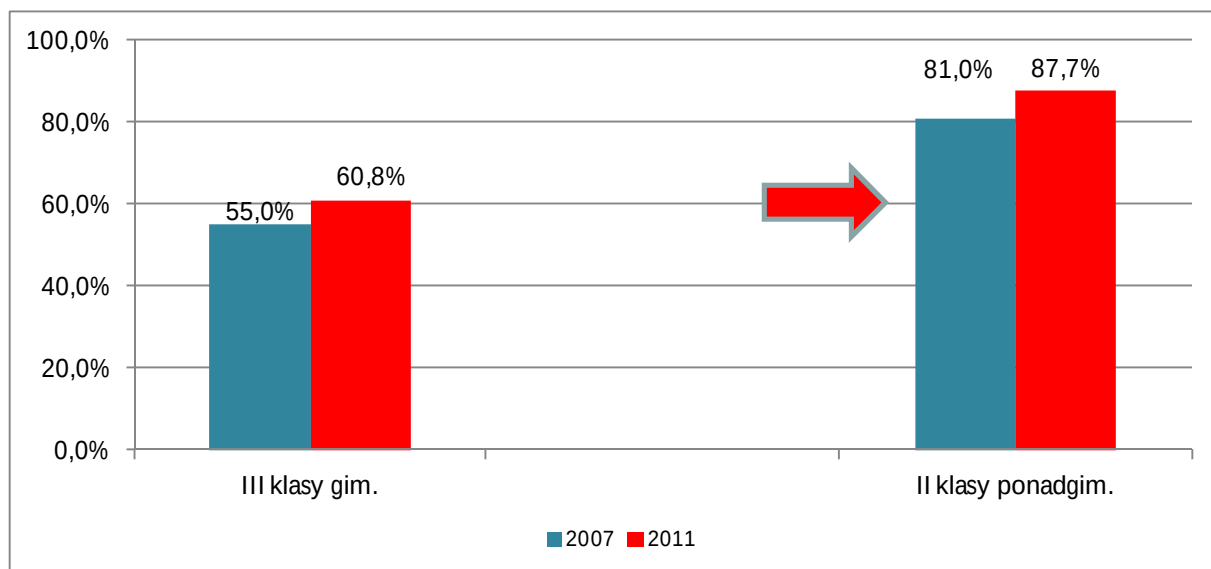
Wykres 6/P: Ocena dostępności wina – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007 i 2011

Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie wódki?

Wykres 7/P: Ocena dostępności wódki – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Porównując wyniki badań ESPAD zrealizowanych w roku 2007 i 2011, warto zwrócić uwagę, iż:

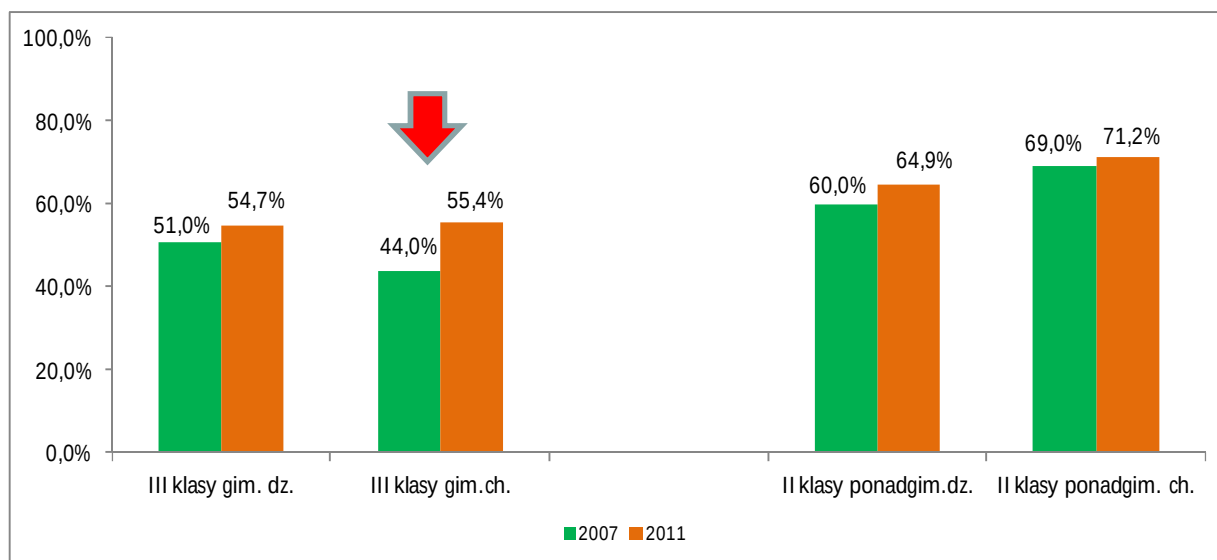
- W klasach III G nie odnotowano istotnej różnicy pomiędzy odsetkami uczniów, którzy uznali, że łatwe byłoby dla nich zdobycie papierosów. **Taką różnicę odnotowano natomiast w klasach drugich, tu w roku 2011 uczniowie ocenili dostępność papierosów wyżej niż 4 lata wcześniej. Odnotowane odsetki wynosiły odpowiednio: 91,5% i 85%.**
- Wyższy był odsetek młodszych i starszych uczniów, którzy w roku 2001 ocenili jako łatwe zdobycie marihuany/haszyszku. W klasach III G był to wzrost odsetka z 40% do 46%, a w klasach II PG z 47% do 60%.
- Odsetek uczniów, którzy uznali za łatwe zdobycie amfetaminy był zbliżony w roku 2011 do tego, który odnotowano w roku 2007.
- W roku 2011 wyższe niż w roku 2007 były odsetki badanych w klasach II PG, którzy uznali, że łatwe jest zdobycie piwa.
- Większy odsetek uczniów w starszym badanym roczniku ocenił jako łatwe zdobycie wina oraz wódki.
- W przypadku uczniów z klas III G nie odnotowano różnic w ocenie dostępności piwa, wina i wódki pomiędzy rokiem 2007 a 2011.

20.2. Rozpowszechnienie palenia papierosów – rok 2007 i 2011

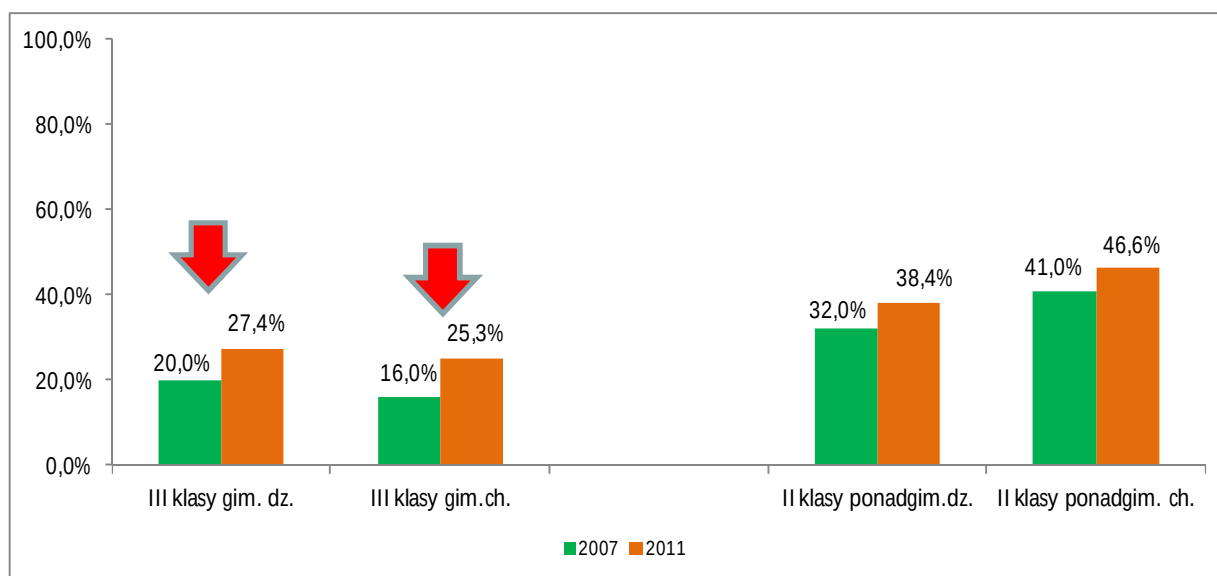

Czy kiedykolwiek w życiu paliłeś/-aś papierosa?

Wykres 8/P: Rozpowszechnienie palenia papierosów w życiu – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Czy paliłeś/-aś papierosa w ciągu ostatnich 30 dni ?

Wykres 9/P: Rozpowszechnienie palenia papierosów w ost. miesiącu – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.2. Rozpowszechnienie palenia papierosów – rok 2007 i 2011

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia palenia papierosów wśród uczniów w roku 2007 i 2011 wskazuje, że :

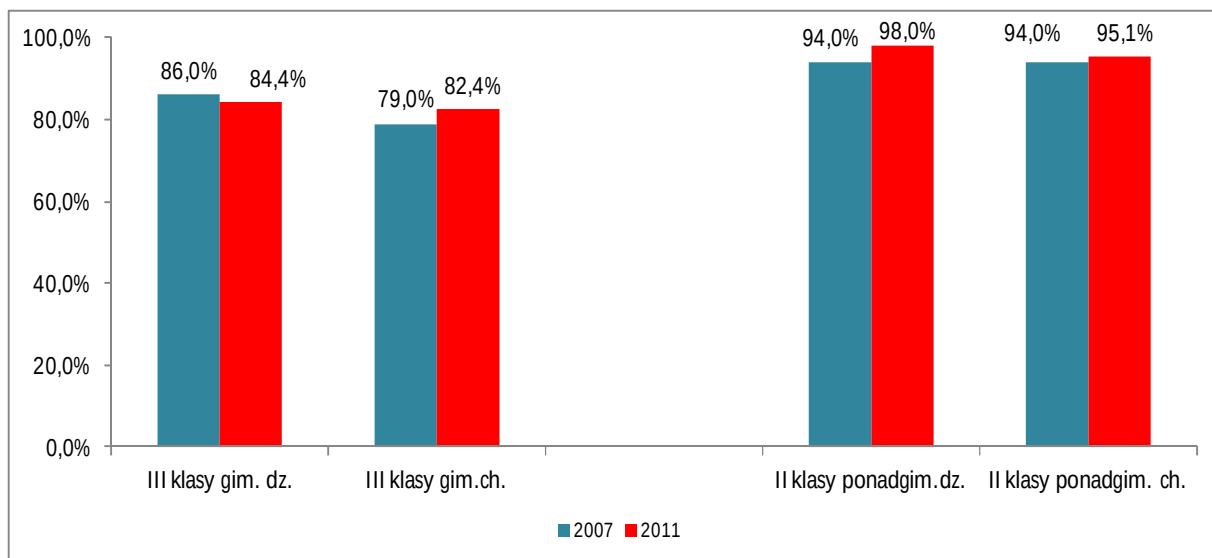
- Nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy odsetkami uczniów klas II PG, którzy przyznali się do palenia papierosów w życiu.
- W klasach III G odnotowano natomiast wyższy niż 4 lata wcześniej odsetek chłopców, którzy przyznali, że mają za sobą inicjację nikotynową: wzrost z 44% do 55,4%.
- Wyższy był **w roku 2011 w porównaniu z rokiem 2007 odsetek chłopców i dziewcząt z młodszego badanego rocznika deklarujących, że palili papierosy w ostatnim miesiącu poprzedzającym badanie.**
- Takiego wzrostu nie odnotowano wśród dziewcząt i chłopców uczących się w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych.

20.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu - rok 2007 i 2011

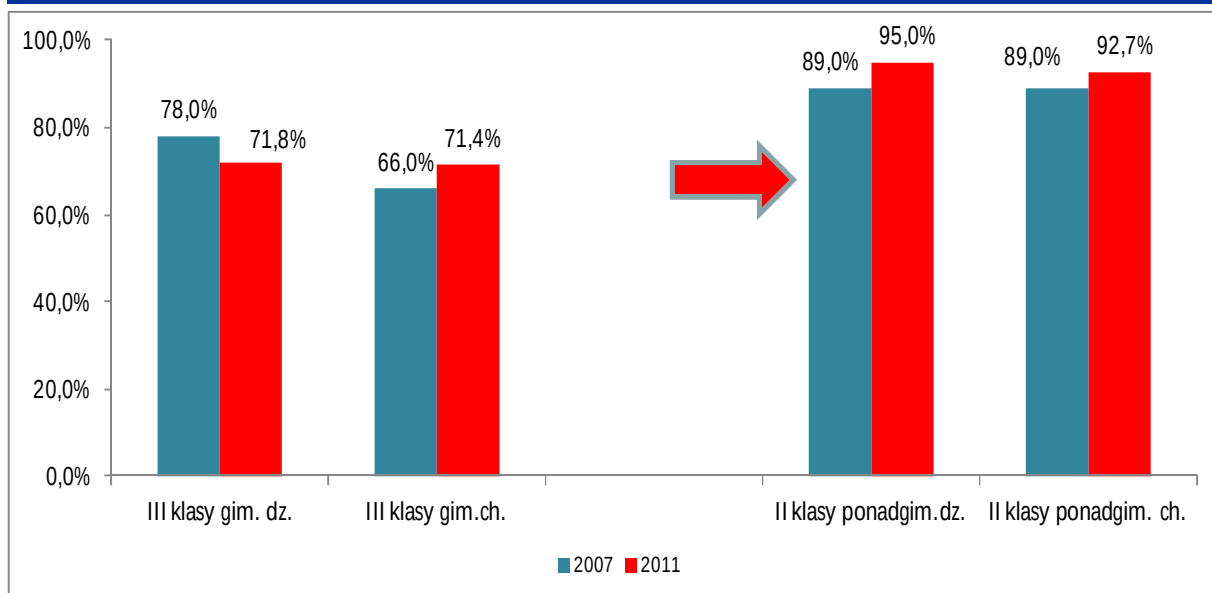

Czy kiedykolwiek w życiu piłeś/-aś alkohol?

Wykres 10/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu w życiu – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Czy piłeś/-aś alkohol w ciągu ostatniego roku?

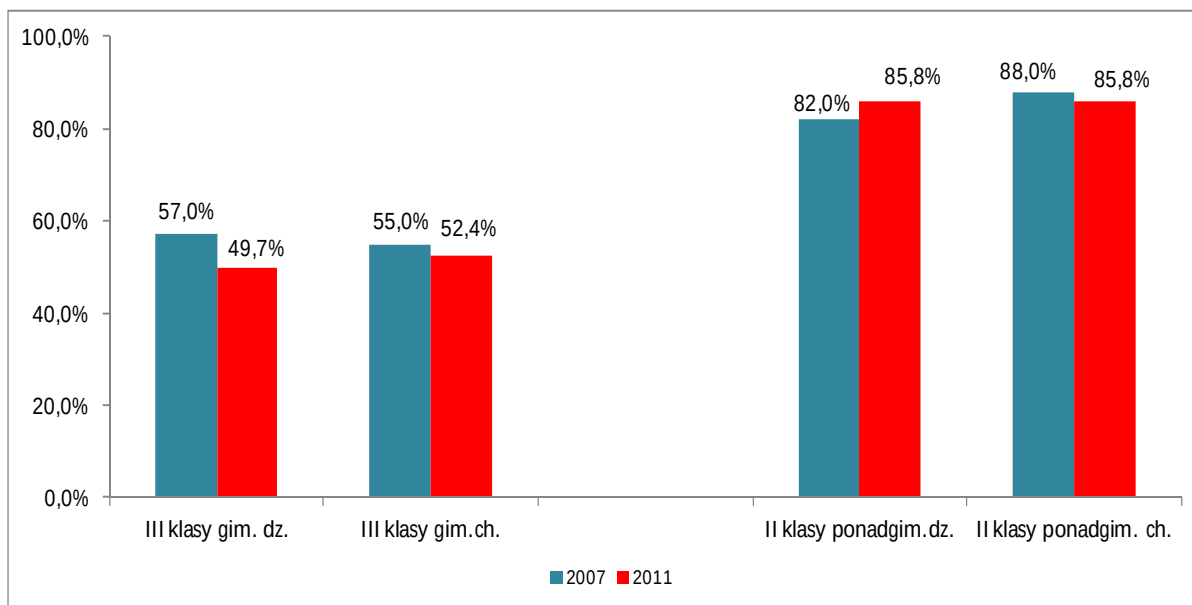
Wykres 11/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu –ostatnich 12 mies.- porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu - rok 2007 i 2011

Czy piłeś/-aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni?

Wykres 12/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu w ciągu ost. 30 dni– porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia picia alkoholu wśród uczniów w roku 2007 i 2011 wskazuje, że :

- Nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców którzy pili alkohol kiedykolwiek w życiu. Dotyczy to zarówno młodszego jak i starszego badanego rocznika.
- Różnicę (nieznaczny wzrost) odnotowano porównując odsetek dziewcząt z klas II PG pijących alkohol w ciągu ostatniego roku przed badaniem. W badaniu zrealizowanym w roku 2007 odsetek dziewcząt pijących w tym okresie wynosił 89%, 4 lata później- 95%. Wśród chłopców w roku 2007 odsetek pijących w ost. roku kształtował się na poziomie 89%, 4 lata później 92,7%- nie zmienił się więc w sposób istotny.
- **Podsumowując, można stwierdzić, że w porównaniu z rokiem 2007 odnotowano w Krakowie stabilizację odsetków uczennic i uczniów, którzy mają za sobą inicjację alkoholową oraz odsetków pijących w ostatnim miesiącu i w ostatnim roku- wyjątkiem są dziewczęta z klas II PG, wśród których w roku 2011 odnotowano wzrost pijących w ciągu ost. 12 miesięcy.**

20.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu – rok 2007 i 2011

Analiza wykresów przedstawiających porównanie odsetków osób upijających się w wskazuje, że:

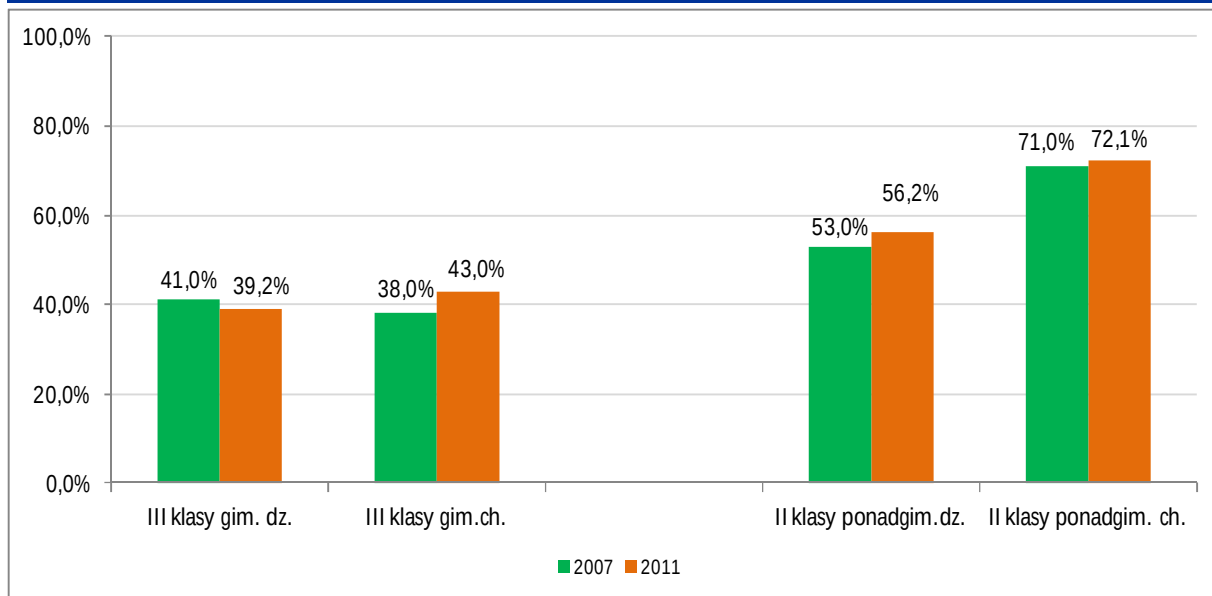
- Nie odnotowano istotnej różnicy pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców z klas III G oraz II PG upijających się w życiu oraz w ostatnim roku przed badaniem.
- Porównując rok 2007 i 2011, **odnotowano natomiast spadek odsetka chłopców z klas III G i II PG, którzy upili się w ciągu ostatniego miesiąca.** W roku 2007 odsetek szesnastoletnich chłopców, którzy upili się w ost. miesiącu wynosił 17 %- 4 lata później- 11,3%. W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te kształtowały się na poziomie: 38% (2007) i 26,7% (2011).

20.4. Rozpowszechnienie upijania się - rok 2007 i 2011

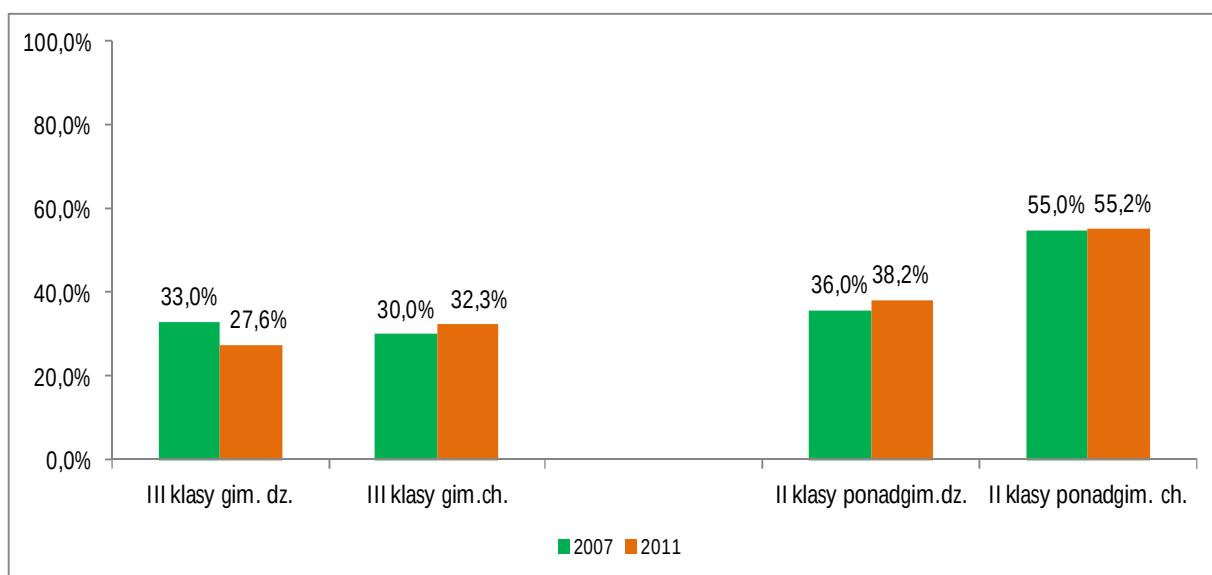

Czy upiłeś się/-aś kiedykolwiek w życiu?

Wykres 13P: Rozpowszechnienie upijania się w życiu – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Czy upiłeś się/-aś w ciągu ostatniego roku?

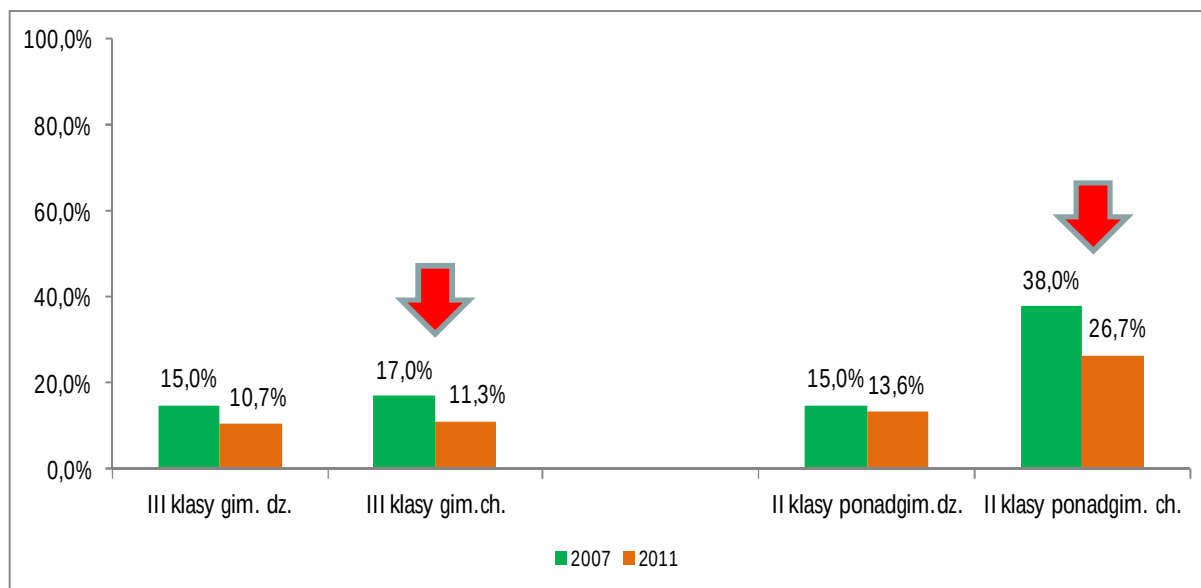
Wykres 14/P: Rozpowszechnienie upijania się w ciągu ost.12 mies. – porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.4. Rozpowszechnienie upijania się - rok 2007 i 2011

Czy upiłeś się/-aś w ciągu ost. 30 dni?

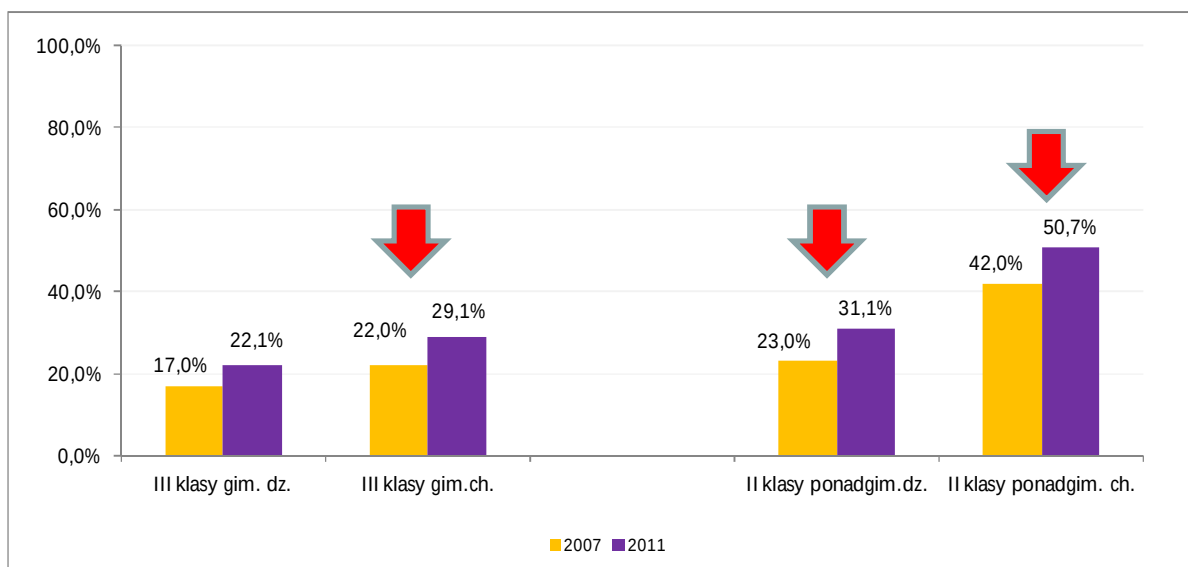
Wykres 15/P: Rozpowszechnienie upijania się w ciągu ost.30 dni– porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.5. Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu - rok 2007 i 2011

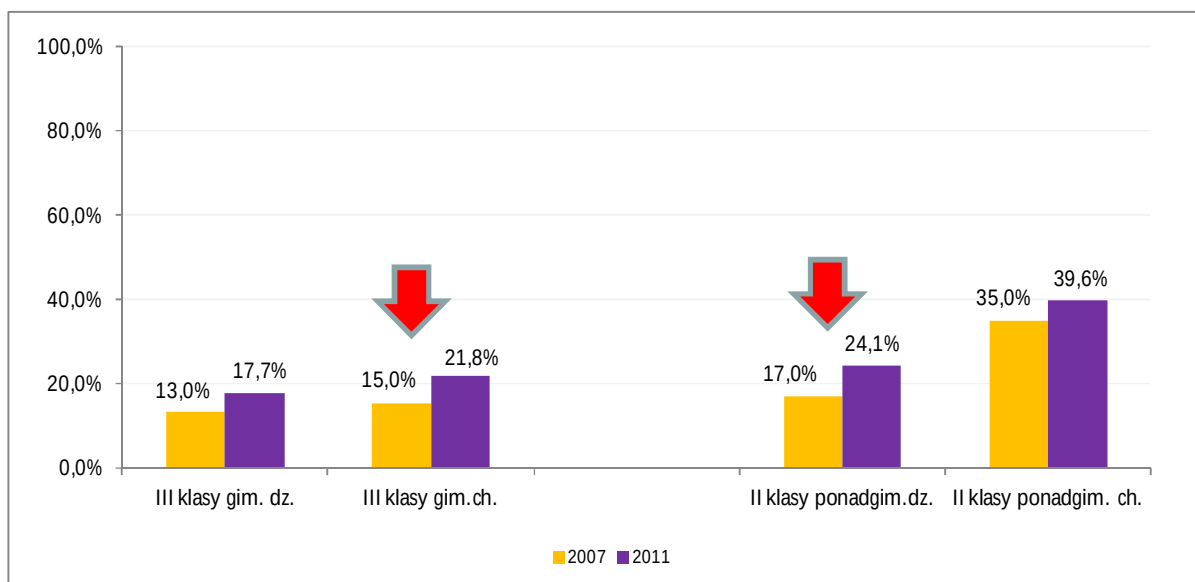

Czy używałeś marihuany/haszyszu kiedykolwiek w życiu ?

Wykres 16/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w życiu porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Czy używałeś marihuany/haszyszu w ciągu ost. roku ?

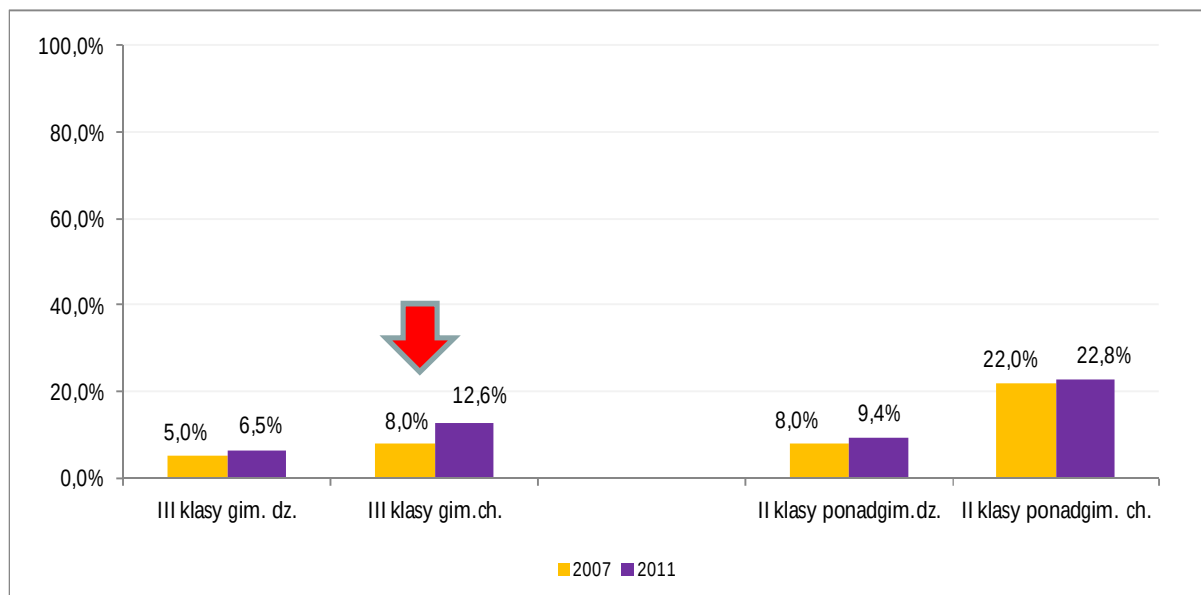
Wykres 17/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w ostatnim roku - porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.5. Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu - rok 2007 i 2011

Czy używałeś marihuany/haszyszu ciągu ostatniego miesiąca ?

Wykres 18/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w życiu porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania marihuany wśród uczniów w roku 2007 i 2011 wskazuje, że :

- Odnotowano znaczącą różnicę (wzrost) pomiędzy odsetkami chłopców, którzy mają za sobą inicjację marihuaną/haszyszem w klasach III G. W roku 2007 odsetek uczniów z tego rocznika, którzy używali marihuany wynosił 22%, 4 lata później ponad 29,1%. Taki wzrost odnotowano także wśród dziewcząt i chłopców z klas II szkół ponadgimnazjalnych.

- Pomiedzy rokiem 2007 i 2011 nie odnotowano zmiany odsetka dziewcząt z klas III G i chłopców z klas II PG, którzy używali marihuany w ostatnim roku.
- Na uwagę zasługuje natomiast wzrost odsetka dziewcząt w gimnazjach oraz chłopców ze starszego rocznika, którzy używali marihuany w ost. roku przed badaniem.

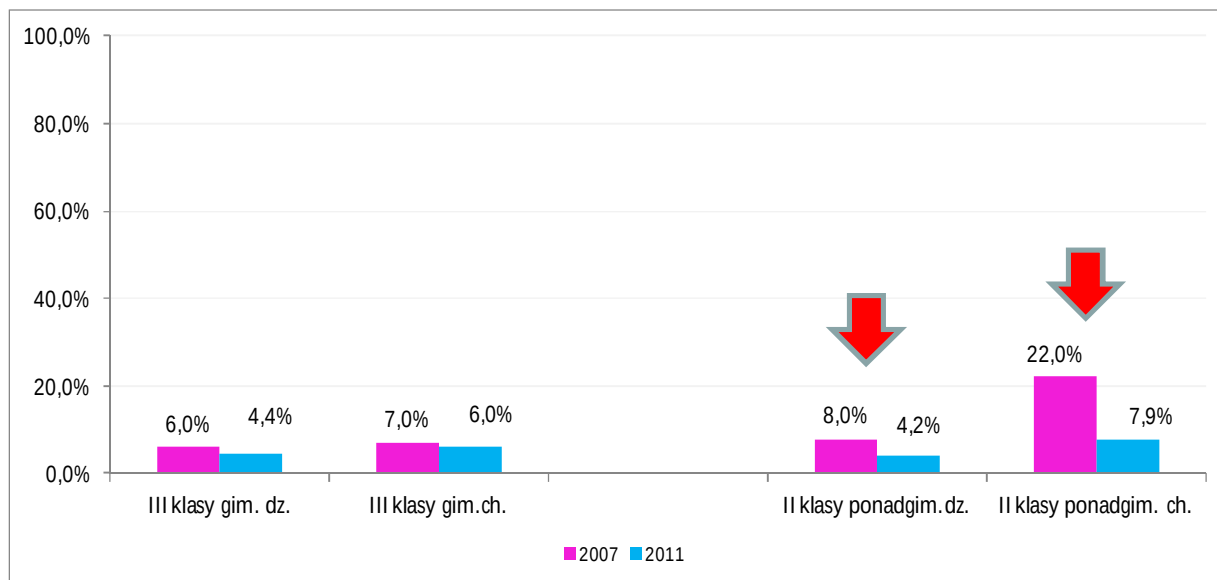
- Istotnie wzrósł odsetek chłopców z klas III G, którzy sięgnęli po marihuanę w ost. miesiącu przed badaniem.

20.6. Rozpowszechnienie używania amfetaminy- rok 2007 i 2011

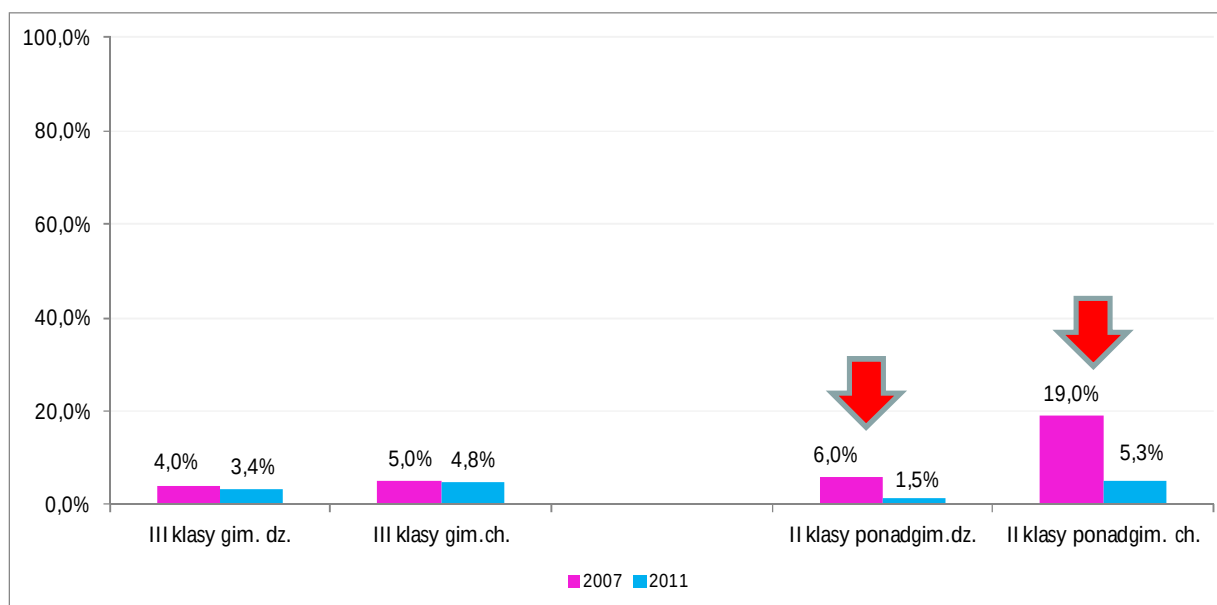

Czy używałeś amfetaminy kiedykolwiek w życiu ?

Wykres 19/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w życiu porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Czy używałeś amfetaminy w ciągu ost. roku ?

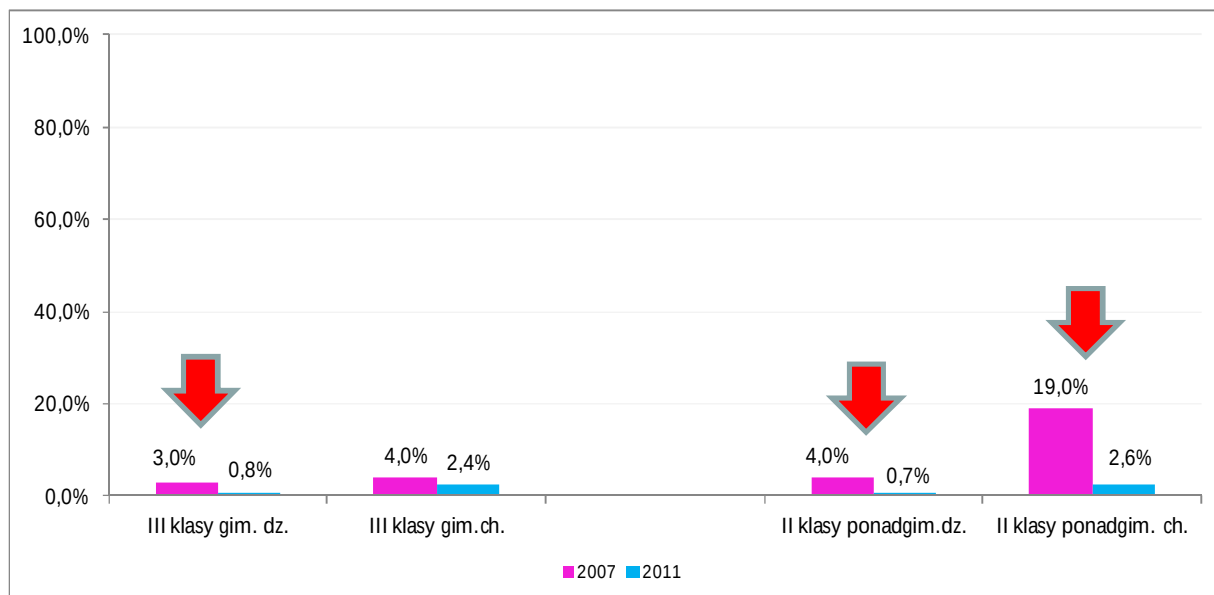
Wykres 20/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w ostatnim roku - porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

20.6. Rozpowszechnienie używania amfetaminy- rok 2007 i 2011

Czy używałeś amfetaminy ciągu ostatniego miesiąca ?

Wykres 21/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w życiu porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania amfetaminy wśród uczniów w roku 2007 i 2011 wskazuje na **znaczący spadek odsetków używających w roku 2011, zwłaszcza wśród starszych uczniów:**

- Przykładowo, odnotowano spadek odsetka chłopców z klas II PG mających za sobą inicjację amfetaminą z 22% w roku 2007 do 7,9% w roku 2011. W przypadku dziewcząt ze szkół ponadgimnazjalnych był to spadek z 8% do 4,2%.
- Odsetek dziewcząt i chłopców w klasach III G, które sięgnęły po amfetaminę w ost. roku przed badaniem oraz w całym życiu nie zmienił się.

- Warto odnotować także spadek odsetków dziewcząt z klas III G oraz chłopców i dziewcząt w klasach II PG, którzy deklarowali, że używali amfetaminy w ostatnim miesiącu przed badaniem.

20.7. Rozpowszechnienie używania ecstasy i substancji wziewnych - rok 2007 i 2011

Czy używałeś ecstasy w życiu, w ciągu ostatniego roku i miesiąca ?

	2007	2011	2007	2011	2007	2011
	życie	ost.rok	ost. rok	ost. rok	ost.30 dni	ost.30 dni
III klasy gim. dz.	4,0%	4,0%	3,0%	2,1%	2,0%	0,8%
III klasy gim.ch.	6,0%	4,0%	5,0%	3,0%	5,0%	1,2%
II klasy ponadgim.dz.	6,0%	2,2%	5,0%	0,2%	16,0%	1,1%
II klasy ponadgim. ch.	23,0%	4,2%	18,0%	2,2%	3,0%	0,0%

Tabela 1/P: Rozpowszechnienie używania ecstasy -porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Czy używałeś substancji wziewnych w życiu, w ciągu ostatniego roku i miesiąca ?

	2007	2011	2007	2011	2007	2011
	życie	życie	ost. rok	ost. rok	ost.30 dni	ost.30 dni
III klasy gim. dz.	5,0%	12,0%	4,0%	6,3%	3,0%	2,1%
III klasy gim.ch.	7,0%	10,3%	6,0%	5,5%	5,0%	2,6%
II klasy ponadgim.dz.	5,0%	5,0%	3,0%	0,4%	3,0%	0,2%
II klasy ponadgim. ch.	18,0%	6,7%	17,0%	2,0%	15,0%	0,8%

Tabela 2/P: Rozpowszechnienie używania substancji wziewnych-porównanie wyników z roku 2007 i 2011.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania ecstasy i substancji wziewnych wśród uczniów w roku 2007 i 2011 wskazuje na wzrost odsetka dziewcząt w gimnazjach, które używały środków wziewnych kiedykolwiek w życiu. W pozostałych przypadkach odnotowano natomiast **spadek lub stabilizację odsetków używających tych środków w roku 2011 niemal we wszystkich analizowanych okresach. Wyraźny jest także spadek (ew. stabilizacja) we wszystkich analizowanych grupach odsetków osób sięgających po ecstasy, zarówno w całym życiu, jak i w ostatnim roku oraz miesiącu przed badaniem.**

Wnioski i rekomendacje do działań profilaktycznych i naprawczych w zakresie problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy rówieśniczej

Wnioski i rekomendacje 1/8

Przedstawione wyniki badań przeprowadzonych wśród łódzkich nastolatków, uczniów III klas gimnazjalnych i II szkół ponadgimnazjalnych pokazują w pierwszym rzędzie, że badana młodzież nie różni się od swoich rówieśników badanych w innych polskich miastach pod względem inicjacji, rozpowszechnienia i intensywności doświadczeń z różnymi środkami psychoaktywnymi, w tym z piciem alkoholu.

Pierwsze eksperymenty z różnymi substancjami wchodzi w skład tzw. syndromu zachowań problemowych, którego pojawienie się jest uważane za typowe zjawisko w okresie dorastania, jednak duża intensywność zachowań problemowych, a w szczególności towarzyszące im okoliczności mogą wspólnie stanowić sytuację niekorzystną, czy wręcz zagrażającą zdrowiu i prawidłowemu dalszemu rozwojowi młodych ludzi. Jak pokazują wyniki badania przeprowadzonego w Łodzi, większość nastolatków ma za sobą jakieś próby z podejmowaniem zachowań niedozwolonych, nieakceptowanych społecznie dla tego okresu życia. Wynika to z bardzo wielu czynników mniej lub bardziej wyczerpująco opisywanych w licznych opracowaniach.

Podstawowym problemem profilaktyki staje się zatem ograniczanie tych niekorzystnych doświadczeń zarówno jeśli chodzi o inicjację jak i ich intensywność.

Wyniki omawianych badań dostarczają wielu ważnych przesłanek dla podjęcia takich rozważań w odniesieniu do lokalnej społeczności. Do okoliczności sprzyjających sięgnięciu po środki psychoaktywne obok czynników czysto sytuacyjnych i osobistych (ciekawość, przekonanie o „cudownym” działaniu, polepszenie nastroju, dokumentowanie własnej dorosłości, itp.) należy percepcja postaw, przekonań, a także różnorodnych zachowań związanych mniej lub bardziej bezpośrednio ze stosowaniem tych środków.

Przedstawione wyniki badań pozwoliły opisać jak badana młodzież spostrzega postawy najbliższego otoczenia (dorosłego) wobec picia alkoholu, także jak ocenia rozpowszechnienie używania substancji psychoaktywnych wśród znajomych/przyjaciół. Niepokojem napawa fakt, iż **część łódzkiej młodzieży nie dostrzega wyraźnej, jednoznacznej dezaprobaty dotyczącej picia alkoholu przez nich u swoich rodziców albo nie wie, jak rodzice zareagowaliby np. na fakt upicia się.**

Wypowiedzi badanych wskazują, że nie napotykają oni także na trudności w zdobyciu alkoholu, co więcej, bez większych kłopotów – sami go kupują bez sprzeciwu sprzedających czy innych osób dorosłych obecnych przy zakupie.

Opisane powyżej prawidłowości w połączeniu z powszechnie spostrzeganą aprobatą dla picia wśród rówieśników, przekonaniem, że wielu spośród nich zna smak i działanie alkoholu, stanowią doskonałe uzasadnienie dla osobistych decyzji o spróbowaniu, czy dalszych próbach w tym zakresie, zwłaszcza, gdy jednocześnie uważa się, że alkohol nie stanowi istotnego zagrożenia dla zdrowia i/lub rozwoju i wiąże się z jego używaniem szereg pozytywnych oczekiwań.

Wnioski i rekomendacje 2/8

Warto w tym miejscu podkreślić, że te wymienione właściwości nasilają się wraz z wiekiem badanych uczniów, dotyczą chłopców jak i dziewcząt, chociaż u dziewcząt pojawiają się na ogół rzadziej bądź w mniejszym natężeniu.

Porównanie wyników badania ESPAD zrealizowanego w Krakowie w roku 2007 i 2011 wskazuje, że:

- W klasach III G nie odnotowano istotnej różnicy pomiędzy odsetkami uczniów, którzy uznali, że łatwe byłoby dla nich zdobycie papierosów. **Taką różnicę odnotowano natomiast w klasach drugich, tu w roku 2011 uczniowie ocenili dostępność papierosów wyżej niż 4 lata wcześniej.**
- **Wyższy był odsetek młodszych i starszych uczniów, którzy w roku 2001 ocenili jako łatwe zdobycie marihuany/haszyszu.**
- **Odsetek uczniów, którzy uznali za łatwe zdobycie amfetaminy był zbliżony w roku 2011 do tego, który odnotowano w roku 2007.**
- **W roku 2011 wyższe niż w roku 2007 były odsetki badanych w klasach II PG, którzy uznali, że łatwe jest w ich ocenie zdobycie piwa. Większy odsetek uczniów w starszym badanym roczniku ocenił jako łatwe zdobycie wina oraz wódki. W przypadku uczniów z klas III G nie odnotowano różnic w ocenie dostępności piwa, wina i wódki pomiędzy rokiem 2007 a 2011.**
- Nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy odsetkami uczniów klas II PG, którzy przyznali się do palenia papierosów w życiu. W klasach III G odnotowano natomiast wyższy niż 4 lata wcześniej odsetek chłopców, którzy przyznali, że mają za sobą inicjację nikotynową.
- **Wyższy był także w roku 2011 w porównaniu z rokiem 2007 odsetek chłopców i dziewcząt z młodszego badanego rocznika deklarujących, że palili papierosy w ostatnim miesiącu poprzedzającym badanie.** Takiego wzrostu nie odnotowano wśród dziewcząt i chłopców uczących się w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych.
- **W porównaniu z rokiem 2007 odnotowano w Krakowie stabilizację odsetków uczennic i uczniów, którzy mają za sobą inicjację alkoholową oraz odsetków pijących w ostatnim miesiącu i w ostatnim roku- wyjątkiem są dziewczęta z klas II PG, wśród których w roku 2011 odnotowano wzrost pijących w ciągu ost. 12 miesięcy.**
- Nie odnotowano istotnej różnicy pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców z klas III G oraz II PG upijających się w życiu oraz w ostatnim roku przed badaniem. **Odnnotowano natomiast spadek odsetka młodszych i starszych chłopców, którzy upili się w ciągu ostatniego miesiąca.**
- **Na uwagę zasługuje natomiast wzrost odsetka dziewcząt w gimnazjach oraz chłopców ze starszego rocznika, którzy używali marihuany w ost. roku przed badaniem. Istotnie wzrósł odsetek chłopców z klas III G, którzy sięgnęli po marihuanę w ost. miesiącu przed badaniem.**
- **Optymizmem może napawać odnotowany w badaniu spadek odsetków chłopców i dziewcząt używających amfetaminy, ecstasy i środków wziewnych w większości analizowanych okresów.**

Wnioski i rekomendacje 5/8

Zasygnalizowane powyżej tylko niektóre wyniki miały na celu pokazanie z jednej strony złożoność samego zjawiska picia alkoholu (i używania innych substancji uzależniających), jego dynamikę warunkowaną czynnikami zewnętrznymi (wpływ społeczny, moda, itp.) i wewnętrznymi (zaspokojenie potrzeb, etap rozwoju, itp.), z drugiej zaś udokumentowanie znaczenia jakie dla profilaktyki mogą mieć oddziaływania zarówno te formalne jak i nieformalne (przekazywane pod postacią ujawnianych zachowań, postaw i przekonań związanych z piciem), które młodzież, wydaje się, bardzo trafnie spostrzega i ocenia w swoim bliższym i dalszym otoczeniu społecznym.

W tym kontekście wydaje się, że najważniejsze właściwości, które powinny charakteryzować wszelkie, szeroko rozumiane, oddziaływania profilaktyczne to: wczesne ich wprowadzanie, systematyczność prowadzenia, spójność oddziaływań, oddziaływania płynące z możliwie różnych dostępnych dzieciom młodzieży środowisk społecznych (rodzina, osoby prowadzące zajęcia pozalekcyjne, inni dorośli w środowisku lokalnym).

Profilaktyka używania substancji powinna więc rozpoczynać się jak najwcześniej, trwać permanentnie, a jej forma i przekazywane treści powinny być dostosowane do aktualnych potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży (innych np. w młodszym wieku szkolnym i innych u 16-17 letnich chłopców i dziewcząt).

Oznacza to, m.in., że dzieci już w pierwszych klasach szkoły podstawowej mogą zdobywać pewne podstawowe informacje o alkoholu, tytoniu, itp., mogą im być demonstrowane pożądane postawy wobec używania tych substancji, ale najważniejszy cele tych wczesnych oddziaływań, to przede wszystkim poznanie z jakimi zasobami w tym zakresie dzieci przyszyły do szkoły i - w myśl zasady wczesnej interwencji - ewentualnie oddziaływania ukierunkowane na korygowanie tych zasobów (wiedzy, postaw, przekonań).

Wnioski i rekomendacje 6/8

Profilaktyka szkolna

1. W kontekście wyników badania warto rozważyć **wprowadzenie do szkół gimnazjalnych w Krakowie– nowoczesnych programów interwencyjnych** podejmowanych przy współudziale szkoły, mających na celu udzielenie pomocy i wsparcia uczniom sięgającym po alkohol lub używającym innych substancji psychoaktywnych. Aby działania podejmowane w ramach takich programów przyniosły efekty, konieczne jest spełnienie szeregu warunków, przede wszystkim zdobycie odpowiednich kompetencji przez nauczycieli oraz ścisłej współpracy pomiędzy szkołą a rodzicami.
2. W tym kontekście należy poddać wnikliwej analizie wyniki badań wśród nauczycieli diagnozujących ich potrzeby szkoleniowe, a także problemy z którymi nie radzą sobie w codziennej pracy w szkole i przygotować ofertę obejmującą różne formy wsparcia psychologicznego i merytorycznego dla nauczycieli.
3. Konieczne wydaje się zorganizowanie długofalowych szkoleń dla nauczycieli pozwalających im rozwijać kompetencje w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych w szkole. Szkolenia takie powinny mieć charakter warsztatów, podczas których można na bieżąco analizować sytuacje, które zdarzają się w szkole oraz opracowywać program ich rozwiązywania. Warto pomyśleć o zorganizowaniu dla nauczycieli stałego systemu wsparcia zawodowego, a więc zapewnieniu profesjonalistów, do których mogliby się oni zwracać w każdej trudnej sytuacji wychowawczej, opracowywać wspólnie plan działania i monitorować go. **Rekomenduje się rozważenie zorganizowania stałej pomocy specjalistycznej dla nauczycieli w zakresie radzenia sobie ze stresem i syndromem wypalenia zawodowego.**
4. W szkołach warto rozważyć wprowadzenie pisemnych kontraktów opracowanych wspólnie przez rodziców, nauczyciela i ucznia, a dotyczących zasad jego funkcjonowania w szkole w sytuacji, gdy złamał obowiązujące zasady dotyczące picia, palenia, używania innych substancji, ich dystrybucji wśród uczniów oraz stosowania przemocy. Kontrakt podpisany przez ucznia wskazuje pożądany kierunek zmian w zachowaniach.

Wnioski i rekomendacje 7/8

Monitorowanie postanowień określonych w kontrakcie oraz wspieranie ucznia i jego rodziców w realizacji zapisów kontraktu, to drugi podstawowy warunek skuteczności programu interwencji. Należy podkreślić, iż wyciągnięcie konsekwencji prawnych wobec ucznia (np. w związku z posiadaniem narkotyków w szkole) nie wyklucza podjęcia metody interwencji profilaktycznej i udzielenia mu pomocy przez szkołę.

6. W realizowanych programach profilaktycznych konieczne wydaje się podjęcie pracy nad stereotypowymi przekonaniem uczniów dotyczącymi działania alkoholu i narkotyków, zwłaszcza pozytywnych aspektów sięgania po te substancje, o których uczniowie słyszą często z mediów oraz odrówieśników.

7. W szkołach warto dopilnować właściwego doboru i odpowiedniego przygotowania kadry do prowadzenia zajęć profilaktycznych. Specjalistycznych umiejętności wymaga także prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami zachowań. Praca ta wymaga ciągłego doskonalenia kompetencji oraz supervizji ze strony bardziej doświadczonych specjalistów. Konieczna jest stała opieka i kontakt ze szkołami specjalistów z poradni pedagogiczno-psychologicznych. Warto skorzystać z banku programów profilaktycznych (Ośrodek Rozwoju Edukacji).

8. Systemowego podejścia wymaga kwestia zapobiegania i rozwiązywania problemu przemocy szkolnej. W szkołach warto rozważyć utworzenie tzw. zespołów bezpieczeństwa skupiających pedagoga szkolnego, specjalistę z zewnątrz, wybranych nauczycieli, rodziców i innych pracowników szkoły, które zajmowałyby się przygotowaniem, realizacją oraz monitorowaniem programu działania w konkretnych przypadkach aktów przemocy rówieśniczej w szkole.

9. System przeciwdziałania przemocy szkolnej powinien obejmować takie elementy jak:

- Praca z klasą – edukacja
- Diagnoza/monitoring zjawiska przemocy (w konkretnej szkole)
- Jasny dla uczniów regulamin obejmujący także konsekwencje wyciągane wobec uczniów w sytuacji łamania zasad
- Procedury postępowania w szkole w każdym przypadku aktów przemocy (kto, co i kiedy powinien zrobić) oraz kontrakty z uczniami
- Praca z ofiarami (wsparcie) i sprawcami: mediacje, pomoc specjalisty
- Współpraca z rodzicami i innymi osobami/instytucjami.

Wnioski i rekomendacje 8/8

10. **Współpraca z rodzicami** powinna także obejmować wypracowanie **norm wspólnych dla osób dorosłych zajmujących się wychowaniem młodych ludzi, dotyczących używania substancji psychoaktywnych**. Na uwagę zasługuje stosunkowo wysoki odsetek uczniów przekonanych, że ich rodzice zgodziliby się na wypicie przez dziecko piwa lub wina.
11. Z uwagi na niepokojący poziom konsumpcji papierosów i alkoholu wśród uczniów, zwłaszcza w trzecich klasach gimnazjalnych, bardzo istotną kwestią jest **skuteczne ograniczanie możliwości kupna tych substancji przez osoby niepełnoletnie**. Działania interwencyjno-kontrolne podejmowane w tym zakresie są równie ważne, jak nowoczesne programy profilaktyczne realizowane w szkołach. Należy je traktować jako dopełnienie stanowiące strategiczny element gminnych programów profilaktycznych.
12. W celu wsparcia lokalnych działań w tym zakresie warto rozważyć możliwość **wprowadzenia na poziomie miasta specjalnego programu monitorowania dostępności alkoholu dla młodzieży** np. w formie **badania prowadzonych metodą „tajnego klienta”**, które każdego roku pozwalałyby porównywać skalę tego zjawiska, badać trendy oraz zachodzące w tym zakresie zmiany. Taki program mógłby być również istotnym elementem oceny skuteczności działań podejmowanych w tej sferze przez samorząd lokalny.

INSTYTUT PSYCHOLOGII ZDROWIA
Polskiego Towarzystwa Psychologicznego

Suplement do raportu:

„Picie alkoholu i używanie narkotyków
przez młodzież szkolną
na terenie Krakowa”

Instytut Psychologii Zdrowia PTP

1/S. Czynniki chroniące i czynniki ryzyka

1/S. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące

W profilaktyce używania substancji psychoaktywnych ważną rolę odgrywają badania nad tzw. **czynnikami ryzyka**. Czynniki te to zmienne (warunki środowiskowe lub indywidualne), które wiążą się z wysokim prawdopodobieństwem występowania zachowań stanowiących zagrożenie dla prawidłowego rozwoju (Ostaszewski, 2003).

Używanie substancji to jeden z takich czynników. Badania nad czynnikami ryzyka koncentrują się na tym, co poprzedza inicjację lub na tym, co jest związane z większym ryzykiem używania substancji i wysokim prawdopodobieństwem uzależnienia od nich. Jak pokazują badania czynników poprzedzających inicjację i związanych z tzw. piciem normatywnym, najsilniejsze czynniki to cechy najbliższego otoczenia oraz preferowany styl życia. Wśród nich należy wymienić:

- Przebywanie w towarzystwie kolegów, którzy piją alkohol lub używają innych substancji;
- Spotykanie się z ofertami używania i doświadczanie presji w tym zakresie;
- Intencja dotycząca używania;
- Spostrzeganie u rówieśników postaw i zachowań aprobujących używanie substancji;
- Spostrzeganie u ważnych osób np. rodziców postaw aprobujących używanie substancji;
- Pozytywne oczekiwania co do bezpośrednich skutków działania substancji psychoaktywnych;
- Podatność na wpływy rówieśnicze.

W analizowanym badaniu uwzględniono niektóre z tych czynników (patrz dalsze rozdziały Suplementu). W profilaktyce używania substancji psychoaktywnych w ostatnich latach podkreśla się także ważną rolę tzw. czynników chroniących. Są to te właściwości środowiska lub jednostek, które wzmacniają ogólny potencjał zdrowotny człowieka. Wśród czynników tych wymienić należy (Garnezy, 1985):

- Czynniki indywidualne np. zrównoważony temperament
- Cechy środowiska rodzinnego np. wsparcie emocjonalne
- Cechy środowiska pozarodzinnego np. wsparcie ze strony innych osób i instytucji.

Jak pokazują prace Jessora i wsp. (1995) w sposób istotny przed rozwojem zachowań problemowych chroni m.in. Ustosunkowanie do szkoły i nauki szkolnej. Według Sheier'a czynnikiem chroniącym są także umiejętności osobiste i społeczne oraz kontrola własnego zachowania.

1/S. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące

Badacze wymieniają także bliskie więzi z rodzicami oraz przestrzeganie powszechnie uznawanych norm i wartości, w tym zaangażowanie religijne (Hawkins 1992). Uwzględnienie w profilaktyce tzw. **czynników chroniących** wiąże się z pytaniem, czy można i w jakich warunkach poprzez wzmacnianie czynników chroniących osiągnąć pozytywne efekty prewencyjne. Programy akcentujące rolę wspomnianych czynników należą do nurtu wspierania pozytywnego rozwoju młodzieży. Oddziaływania podejmowane w tym nurcie to m.in.:

- Rozwój więzi
- Rozwój poczucia własnej skuteczności
- Rozwój duchowości
- Rozwój kompetencji społecznych, emocjonalnych i moralnych.

Profilaktyka zintegrowana zmierza do wzmacniania czynników chroniących. Dąży się w niej do tego, by działania koncentrujące się na danym zachowaniu problemowym kształtować tak, aby wspierać oddziaływania dotyczące innych zachowań problemowych (Grzelak, 2000). Na przykład, aby działania których celem jest zapobieganie sięganiu po substancje psychoaktywne wspierały także oddziaływania zmierzające do ograniczenia przemocy rówieśniczej. W analizowanym badaniu uwzględniono niektóre z wymienionych czynników chroniących np. wsparcie emocjonalne w środowisku rodzinnym (patrz dalsze rozdziały Suplementu).

2/S. Nasilenie używania substancji psychoaktywnych

2/S. Nasilenie używania substancji psychoaktywnych ost. 30 dni

		Jak często paliłeś papierosy w ciągu ost. 30 dni?	Ile razy zdarzyło Ci się pić jakiś napój alkoholowy w ciągu ost.30 dni?	Ile razy zdarzyło Ci się upić w ciągu ost. 30 dni?	Ile razy zdarzyło Ci się używać marihuany lub haszyszu (konopi) w ciągu ost. 30 dni?
Jak często paliłeś papierosy w ciągu ost. 30 dni?	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 2220	,498 ,000 2220	,373 ,000 2195	,380 ,000 2216
Ile razy zdarzyło Ci się pić jakiś napój alkoholowy w ciągu ost.30 dni?	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	,498 ,000 2220	1 2223	,451 ,000 2198	,317 ,000 2216
Ile razy zdarzyło Ci się upić w ciągu ost. 30 dni?	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	,373 ,000 2195	,451 ,000 2198	1 2198	,352 ,000 2191
Ile razy zdarzyło Ci się używać marihuany lub haszyszu (konopi) w ciągu ost. 30 dni?	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	,380 ,000 2216	,317 ,000 2216	,352 ,000 2191	1 2216

** . Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Tabela 1/S : Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: częstotliwość używania substancji w ost. 30 dniach– klasy III G i II PG. Korelacje istotne na poziomie: 0,01 zaznaczono kolorem czerwonym.

2/S. Nasilenie używania substancji psychoaktywnych- ost.30 dni

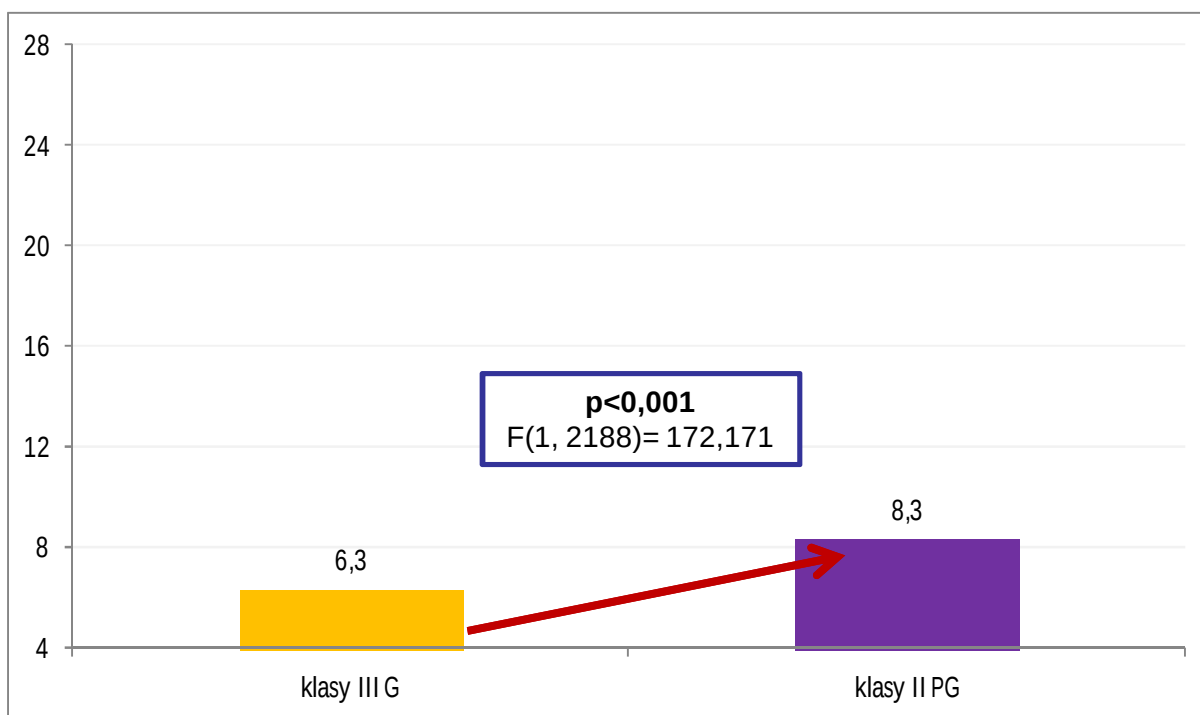

Biorąc pod uwagę zależności przedstawione w tabeli korelacji 1/S, utworzono zmienną: **Nasilenie używania substancji psychoaktywnych** – sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące:

- Picia alkoholu (w ostatnich 30 dniach)
- Upijania się (w ostatnich 30 dniach)
- Palenia papierosów (w ostatnich 30 dniach) oraz
- Używania marihuany/haszyszu (w ostatnich 30 dniach).

Zmienna może przyjmować wartości od 4-28. Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi : 0,678. Średnia wartość zmiennej w klasach III G wynosi: $M=6,30$ $SD= 3,44$; w klasach II PG: $M=8,30$; $SD= 3,64$.

Nasilenie używania substancji psychoaktywnych – ost.30 dni.

Wykres 1/S : Nasilenie używania substancji w badanych rocznikach- wartości średnich

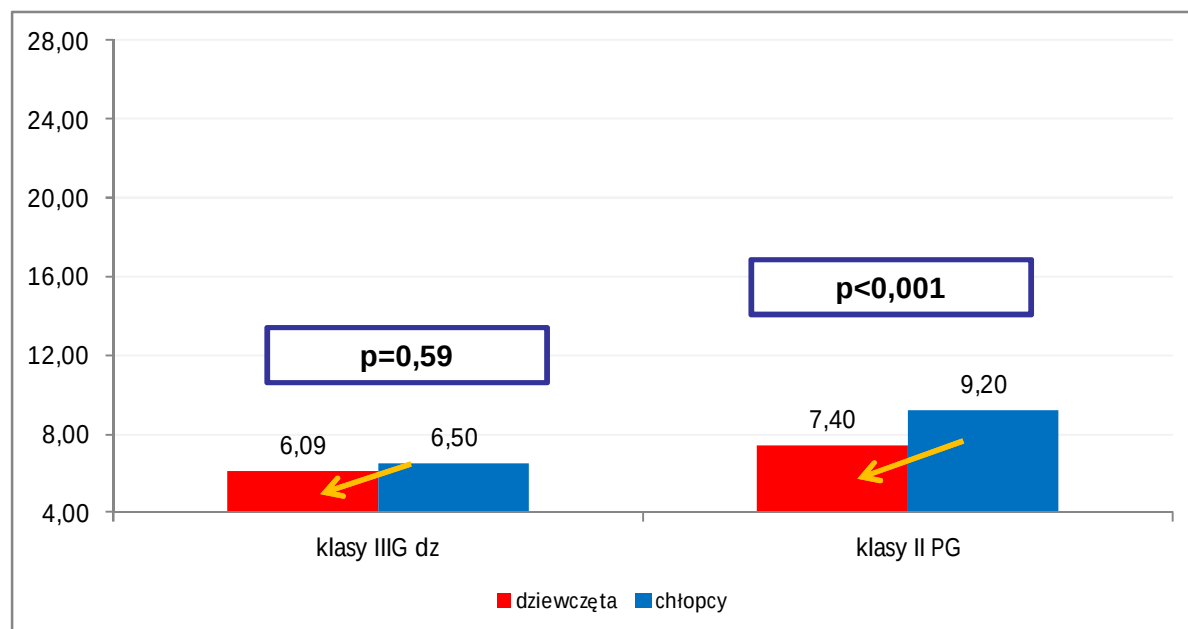
2/S. Nasilenie używania substancji psychoaktywnych a płeć badanych.

Analizowano związek pomiędzy wiekiem badanych a zmienną: „Nasilenie używania substancji psychoaktywnych”. Pod względem nasilenia używania substancji badane roczniki istotnie różniły się między sobą. **W klasach III gimnazjum odnotowano mniejsze nasilenie doświadczeń z używaniem substancji niż w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych.**

Analizie poddano także związek pomiędzy zmienną: **Nasilenie używania substancji** a płcią badanych, w obu frakcjach wiekowych. Jak pokazuje wykres 2/S, **zarówno w klasach młodszych jak i starszych odnotowano istotną różnicę pomiędzy chłopcami i dziewczętami pod względem nasilenia używania substancji.** Zarówno wśród piętnasto- szesnastolatków jak i wśród badanych siedemnastolatków **było ono wyższe w grupie chłopców.** W przypadku klas III G odnotowana różnica była istotna na poziomie $p<0,1$.

Nasilenie używania substancji psychoaktywnych wśród chłopców i dziewcząt– ost.30 dni

Wykres 2/S: Nasilenie używania substancji -wartości średnich- porównanie wyników w podziale na płeć.

3/S. Relacje z rodzicami a używanie substancji

3/S. Relacje z rodzicami

Ogromna większość badanych uczniów jest zadowolona z kontaktów ze swoim rodzicami, zwłaszcza z matkami. Po zagregowaniu odpowiedzi „bardzo zadowolony” i „zadowolony” w klasach trzecich gimnazjum zadowolonych ze swoich stosunków z mamą było ponad 81,1% badanych, 5,6% osób wyraziło przeciwną opinię. W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych osoby zadowolone z relacji z matką stanowiły ponad $\frac{3}{4}$ badanych (77,8%) niezadowolone- 5,9% (w obliczeniach pominięto badanych, którzy stwierdzili że nie mają matki).

Odsetki badanych, którzy wyrazili zadowolenie z relacji z ojcem były w obu frakcjach wiekowych istotnie niższe i wynosiły odpowiednio: 65,6% i 61,8%. Wyższe były natomiast odsetki badanych wyrażających niezadowolenie: 12,3% i 15,7%.

Sytuacja rodzinna badanych

W kwestionariuszu poproszono respondentów o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń i zaznaczenie, w jakim stopniu są one prawdziwe - z ich punktu widzenia.

Sformułowania te brzmiały:

- „moi rodzice określili ściśle zasady, co mogę robić w domu”,
- „moi rodzice określili ściśle zasady, co mogę robić poza domem”,
- „moi rodzice wiedzą, z kim spędzam wieczory”,
- „moi rodzice wiedzą, gdzie spędzam wieczory”,
- „mogę łatwo otrzymać ciepło i opiekę od matki lub ojca”,
- „mogę łatwo otrzymać wsparcie emocjonalne od matki lub ojca”,
- „mogę łatwo pożyczyć pieniądze od matki lub ojca”,
- „mogę łatwo dostać w podarunku pieniądze od matki lub ojca”.

W klasach trzecich gimnazjum o tym, że rodzice określili ściśle zasady dotyczące zachowania w domu było przekonanych 23,8% badanych, a w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych 23,4%.

Fakt, że rodzice określili ściśle zasady dotyczące tego, co wolno robić badanym poza domem, zadeklarowało 23,6% uczniów klas trzecich i tylko 20,7% uczniów klas drugich. Aż 45,2% piętnastolatków stwierdziło, że ich rodzice nie określili zasad dotyczących ich zachowania, a 52,1%, że brak takich zasad dotyczących zachowania poza domem. Około 1/6 trzecioklasistów stwierdziło, że ich rodzice rzadko albo nigdy nie wiedzą, z kim badani spędzają wieczory.

3/S. Relacje z rodzicami

Na ile jesteś zadowolony ze swoich stosunków z:	bardzo zadowolony	zadowolony	średnio	niezadowolony	bardzo niezadowolony
z matką	34,7%	43,4%	16,4%	4,1%	1,5%
z ojcem	28,7%	36,9%	22,1%	6,6%	5,7%

Tabela 2/S: Zadowolenie z relacji z rodzicami – klasy III G, N=1009, N=969

Na ile jesteś zadowolony ze swoich stosunków z:	bardzo zadowolony	zadowolony	średnio	niezadowolony	bardzo niezadowolony
z matką	36,8%	41,0%	16,4%	4,6%	1,3%
z ojcem	25,3%	36,5%	22,5%	9,0%	6,7%

Tabela 3/S: Zadowolenie z relacji z rodzicami – klasy II PG, N=1159, N=1127

Wyrażna większość badanych deklaruje, że może często lub prawie zawsze liczyć na wsparcie swoich rodziców w różnych wymiarach, zarówno emocjonalnym, jak i finansowym.

Odsetek trzecioklasistów, którzy przyznali, że mogą łatwo otrzymać ciepło i opiekę od matki lub ojca wynosił 82%, a drugoklasistów- 77,8%. Przeciwnego zdania był mniej więcej co trzynasty badany.

Na wsparcie emocjonalne ze strony rodziców może liczyć, zgodnie z deklaracjami, prawie 77,3% piętnastolatków i 76,2% siedemnastolatków.

62,5% uczniów młodszych i 68,9% starszych może liczyć na wsparcie finansowe rodziców (np. pożyczanie pieniędzy).

3/S. Relacje z rodzicami

	często lub prawie zawsze	czasami	rzadko lub prawie nigdy
moi rodzice określili zasady, co ja mogę robić w domu	26,3%	28,3%	45,4%
moi rodzice określili zasady, co ja mogę robić poza domem	21,8%	23,3%	55,0%
moi rodzice wiedzą, z kim spędzam wieczory	67,1%	16,7%	16,2%
moi rodzice wiedzą, gdzie ja spędzam wieczory	68,8%	15,1%	16,1%
mogę łatwo otrzymać ciepło i opiekę od matki lub ojca	82,0%	10,1%	7,9%
mogę łatwo otrzymać wsparcie emocjonalne od matki i ojca	77,3%	12,1%	10,6%
mogę łatwo pożyczyć pieniądze od matki lub ojca	62,5%	24,0%	13,4%
mogę łatwo otrzymać w podarunku pieniądza od matki lub ojca	54,6%	27,8%	17,6%

Klasy III

Tabela 4/S: Kontrola, wsparcie i zasady panujące w domu-- klasy III G.

3/S. Relacje z rodzicami

	często lub prawie zawsze	czasami	rzadko lub prawie nigdy
moi rodzice określili zasady, co ja mogę robić w domu	23,1%	32,4%	44,5%
moi rodzice określili zasady, co ja mogę robić poza domem	20,4%	25,3%	54,2%
moi rodzice wiedzą, z kim spędzam wieczory	69,9%	17,8%	12,3%
moi rodzice wiedzą, gdzie ja spędzam wieczory	70,8%	17,4%	17,8%
mogę łatwo otrzymać ciepło i opiekę od matki lub ojca	77,8%	14,4%	7,8%
mogę łatwo otrzymać wsparcie emocjonalne od matki i ojca	76,2%	15,5%	11,3%
mogę łatwo pożyczyć pieniądze od matki lub ojca	68,9%	19,9%	11,2%
mogę łatwo otrzymać w podarunku pieniądze od matki lub ojca	55,4%	28,5%	16,1%

Klasy
II PG

Tabela 5/S: Kontrola, wsparcie i zasady panujące w domu-- klasy II PG.

3.1/S Wsparcie i kontrola ze strony rodziców

Aby określić wewnętrzną strukturę skali składającej się z częstotliwości doświadczania wsparcia i kontroli ze strony rodziców, została wykonana eksploracyjna analiza czynnikowa metodą głównych składowych.

Do określenia liczby składowych użyto kryterium osypiska, na podstawie którego ustalono, że należy wyodrębnić trzy czynniki. Wyjaśniają one ponad 75 % wariancji wyników.

Po wykonaniu analizy rotacją czynników metodą Varimax stwierdzono, że:

Pierwszy czynnik silnie ładuje pytania o zasady panujące w domu:

- funkcjonowanie w domu zasad dotyczących zachowania nastolatka w domu
- funkcjonowanie w domu zasad dotyczących zachowania nastolatka poza domem

Czynnik drugi ładuje pytania o kontrolę rodzicielską:

- wiedzę na temat miejsc, gdzie nastolatek spędza wieczory
- wiedzę na temat osób, z którymi nastolatek spędza wieczory

Czynnik trzeci silnie ładuje pytania o poczucie wsparcia ze strony rodziców:

- wsparcie emocjonalne
- ciepło i opieka ze strony rodziców
- wsparcie finansowe ze strony rodziców

Wskaźniki zmiennych o nazwach:

- przekonanie o funkcjonowaniu zasad w domu
- poczucie kontroli ze strony rodziców
- poczucie wsparcia ze strony rodziców
- zostały przygotowane za pomocą metody regresyjnej uwzględniającej ładunki czynnikowe poszczególnych pytań w każdym czynniku.

3.1/S Wsparcie i kontrola ze strony rodziców a nasilenie używania substancji

W dalszej kolejności analizowano związek pomiędzy utworzonymi zmiennymi a nasileniem używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów (ost.30 dni).

Jak pokazują poniższe tabele, w badaniu odnotowano **ujemną nieistotną korelację** pomiędzy **poczuciem wsparcia ze strony rodziców** a **zaobserwowanym u badanych nasileniem używania substancji psychoaktywnych**.

Odnótowano natomiast **ujemną istotną zależność** pomiędzy zmiennymi: **poczucie kontroli ze strony rodziców** i **nasilenie używania substancji**. Im silniejsze poczucie kontroli ze strony rodziców, tym mniejsze nasilenie używania substancji wśród uczniów.

		Poczucie wsparcia ze strony rodziców	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)
Poczucie wsparcia ze strony rodziców	Korelacja Pearsona	1	-,018
	Istotność (dwustronna)		,415
	N	2142	2115
Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	-,018	1
	Istotność (dwustronna)	,415	
	N	2115	2191

Tabela 6/S: Macierz korelacji- poczucie wsparcia ze strony rodziców a nasilenie używania substancji- klasy III G i II PG. *Korelacja nieistotna.

3.2/S Wsparcie ze strony rodziców

W badaniu odnotowano również ujemny związek pomiędzy przekonaniem o istnieniu zasad ustalonych przez rodziców dot. zachowania nastolatka a nasileniem używania substancji przez uczniów (korelacja nieistotna).

		Poczucie kontroli ze strony rodziców	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)
Poczucie kontroli ze strony rodziców	Korelacja Pearsona	1	-,245
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	2142	2115
Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	-,245	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	2115	2191

Tabela 7/S: Macierz korelacji- poczucie kontroli a nasilenie używania substancji- klasy III G i II PG. Korelacje istotne na poziomie 0,01.

		Przekonanie o istnieniu zasad ustalonych przez rodziców	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)
Przekonanie o istnieniu zasad ustalonych przez rodziców	Korelacja Pearsona	1	-,019
	Istotność (dwustronna)		,381
	N	2142	2115
Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	-,019	1
	Istotność (dwustronna)	,381	
	N	2115	2191

Tabela 8/S: Macierz korelacji- Przekonanie o istnieniu zasad sformułowanych przez rodziców dot. zachowania nastolatka a nasilenie używania substancji- klasy III G i II. Korelacje istotne na poziomie 0,01.

4/S. Relacje z przyjaciółmi a używanie substancji

4.1. Relacje z przyjaciółmi a nasilenie używania substancji

Zdecydowana większość badanych, niezależnie od płci i wieku, deklaruje, że jest zadowolona z relacji ze swoimi przyjaciółmi. W przypadku uczniów trzecich klas gimnazjum zadowolonych lub bardzo zadowolonych z relacji z przyjaciółmi było 85% uczniów, w klasach II PG - i 87,8%. Odsetki uczniów niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych z relacji z przyjaciółmi były stosunkowo niskie i wynoszą odpowiednio: 2,9% i 1,9%. **W badaniu odnotowano dodatnią istotną korelację pomiędzy stopniem zadowolenia z relacji z przyjaciółmi a nasileniem używania substancji psychoaktywnych, co oznacza, że im większe zadowolenie z tych relacji tym większe nasilenie używania substancji wśród uczniów.**

Na ile jesteś zadowolony ze swoich stosunków z przyjaciółmi?	bardzo zadowolony	zadowolony	średnio	niezadowolony	bardzo niezadowolony
klasy III G	46,6%	38,4%	12,1%	1,8%	1,1%
klasy II PG	46,5%	41,3%	10,3%	1,3%	0,6%

Tabela 9/S: Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi- klasy III G i II PG.

TYP SZKOŁY			Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)
gimnazjum	Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi	Korelacja Pearsona	1	,091
		Istotność (dwustronna)		,004
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	N	1015	1003
		Korelacja Pearsona	,091	1
ponadgimnazjalna	Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi	Istotność (dwustronna)	,004	
		N	1003	1021
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,159
		Istotność (dwustronna)		,000
	Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi	N	1173	1157
		Korelacja Pearsona	,159	1
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Istotność (dwustronna)	,000	
		N	1157	1170

Tabela 10/S: Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi a nasilenie używania substancji - klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

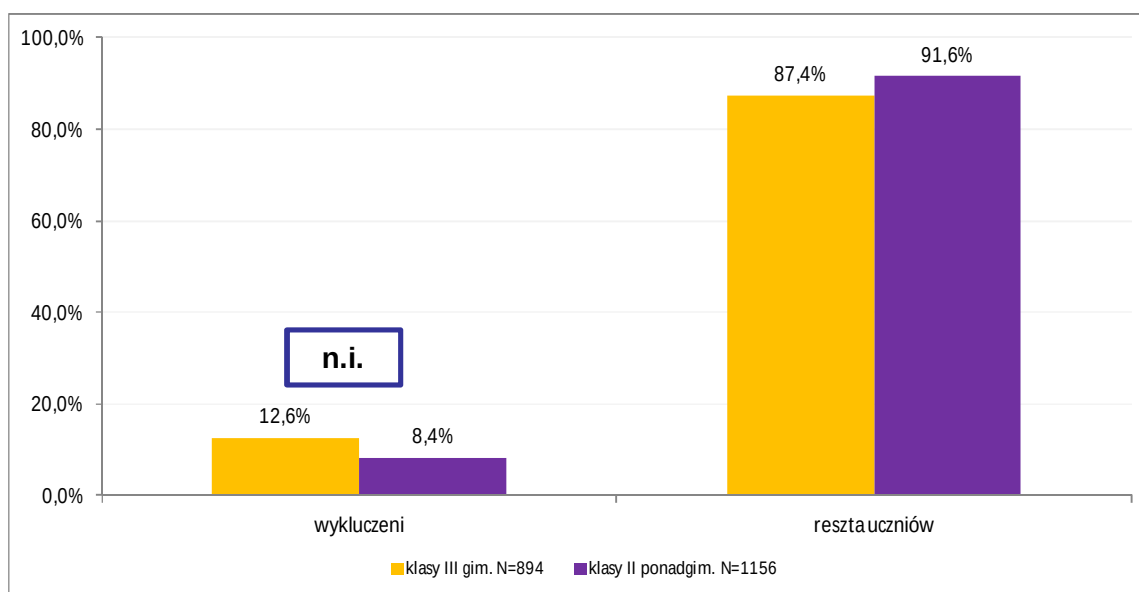
4.2. Wykluczenie rówieśnicze a nasilenie używania substancji

W badaniu uczniom zadano 4 pytania dotyczące stosunku do nich innych osób z klasy, w której się uczą. Na podstawie odpowiedzi na powyższe pytania (o lekceważenie, wyśmiewanie, unikanie, sprawianie przykrości) wyodrębniono grupę badanych, którzy mogą być zagrożeni wykluczeniem ze strony rówieśników. **Zaliczono do niej respondentów, którzy udzieli twierdzącej odpowiedzi („zdecydowanie tak” lub „raczej tak”) na co najmniej dwa spośród czterech ww. pytań.**

Tak zagregowane dane pokazują, iż w klasach trzecich gimnazjum odnotowano podobny odsetek osób mających poczucie wykluczenia -12,6% jak w starszym badanym roczniku-8,4%.

Poczucie wykluczenia rówieśniczego

Wykres 3/S: Odsetki uczniów mających poczucie wykluczenia rówieśniczego-klasy III G i II PG.

5/S. Przyzwolenie rodziców na używanie substancji

5.1. Przyzwolenie rodziców a używanie substancji

W badaniu stwierdzono związek pomiędzy przekonaniem uczniów o przyzwoleniu rodziców na sięganie po niektóre substancje a częstotliwością ich używania.

W trzecich klasach gimnazjum wśród uczniów, którzy byli przekonani, że ich matki wyraziłyby zgodę na palenie papierosów 54,6% stanowili ci, którzy palili w ciągu ostatniego miesiąca. W klasach II PG odsetek ten wynosił: 63,7%

Dla porównania, w grupie gdzie matki nie wyraziłyby zgody na palenie, takich uczniów było 22,6%, a w klasach drugich PG-38,6%.

W przypadku uczniów, którzy stwierdzili, że ich ojcowie zaaprobowalyby palenie, odsetek palących w ostatnim miesiącu wynosił 45,5% w klasach trzecich gimnazjum i 51,1% w klasach drugich PG. Dla porównania, w grupie, gdzie ojcowie nie wyraziłyby zgody na palenie, takich uczniów było 21,9%, a w klasach drugich PG-41,1%.

W grupie uczniów przekonanych, że ich matki zaaprobowalyby sięgnięcie po marihuanę odsetek uczniów, którzy używali jej w ciągu ost. miesiąca był ośmiokrotnie wyższy (51,5%) niż wśród osób przekonanych, że matka nie zgodziłaby się na używanie tego środka (6,1%).

W ciągu ostatnich 30 dni po marihuanę sięgnęła połowa (50%) siedemnastoletnich uczniów przekonanych o zgodzie matki na takie zachowanie i 9,8% uczniów przekonanych o braku takiej zgody.

Wśród uczniów klas III G, którzy wyrazili opinię, że ich ojciec zabroniłby im używania marihuany, po ten środek sięgnęło 5,9% uczniów. Wśród badanych przekonanych o akceptacji takiego zachowania, marihuany używało 25,2% badanych.

Wśród uczniów klas III G przekonanych o zgodzie matki na upijanie się 47,1% piło alkohol w ciągu ostatniego miesiąca (w grupie przekonanej o braku takiej zgody- mniej- 25,6%). W klasach II P odsetki te wynosiły odpowiednio: 76,7% i 60,7%.

6/S. Sytuacja szkolna a używanie substancji

6.1. Wagary a używanie substancji

Zarówno wśród uczniów klas trzecich jak i klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odnotowano istotny dodatni związek pomiędzy częstotliwością podejmowania takiego zachowania problemowego jak chodzenie na wagary a nasileniem używania substancji psychoaktywnych. **Oznacza to, że im większa częstotliwość wagarowania tym większe nasilenie używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów.**

TYP SZKOŁY			Częstotliwość wagarowania w ciągu ost.30 dni	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)
gimnazjum	Częstotliwość wagarowania w ciągu ost.30 dni	Korelacja Pearsona	1	,557
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	N	891	885
		Korelacja Pearsona	,557	1
ponadgimnazjalna	Częstotliwość wagarowania w ciągu ost.30 dni	Istotność (dwustronna)		,405
		N	1026	1015
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	,405	1
		Istotność (dwustronna)		,000
		N	1015	1170

Tabela 11/S: Częstotliwość wagarowania a nasilenie używania substancji - klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

6.2 .Oceny szkolne a używanie substancji

Zarówno wśród uczniów klas trzecich jak i klas drugich szkół ponadgimnazjalnych odnotowano istotny ujemny związek pomiędzy średnią ocen, jaką uczniowie osiągnęli w ostatnim półroczu a nasileniem używania substancji psychoaktywnych.

Oznacza to, że im wyższe oceny tym mniejsze nasilenie używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów i odwrotnie- im niższe oceny, tym większe nasilenie używania substancji.

TYP SZKOŁY			Średnia ocen w szkole	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)
gimnazjum	Średnia ocen w szkole	Korelacja Pearsona	1	-,245
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	1024	1
		Istotność (dwustronna)	1012	1021
ponadgimnazjalna	Średnia ocen w szkole	Korelacja Pearsona	1	-,349
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	1183	1
		Istotność (dwustronna)	1164	1170

**Tabela 12/S: Średnia ocen w szkole a nasilenie używania substancji
- klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.**

7/S. Ocena rozpowszechnienie używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie używania substancji

7.1 Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie używania wśród uczniów

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących oceny rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety. Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi w klasach trzecich gimnazjum: 0,841, zaś w klasach drugich PG- 0,735. Zmienna może przyjmować wartości od 7-35. Średnią wartość w klasach III G: $M=14,98$, $SD=4,28$, w II G: $M=15,87$, $SD=3,09$. W badaniu (co pokazuje tabela 13/S) odnotowano pozytywną korelację pomiędzy wspomnianą zmienną a nasileniem używania substancji. Było ono wyższe u osób przekonanych, że większość ich znajomych/przyjaciół sięga po alkohol, papierosy i narkotyki.

TYP SZKOŁY			Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez przyjaciół	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)
gimnazjum	Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez	Korelacja Pearsona	1	,441
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	N	1007	995
		Korelacja Pearsona	,441	1
ponadgimnazjalna	Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez	Istotność (dwustronna)		,327
		N	1164	1149
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	,327	1
		Istotność (dwustronna)		,000
		N	1149	1170

Tabela 13/S: Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez przyjaciół a nasilenie używania substancji - klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

8/S. Używanie substancji w grupie sprawców i ofiar przemocy

8.1/S Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy a nasilenie używania substancji psychoaktywnych

W badaniu (co pokazuje tabela 14S) **odnotowano pozytywną korelację pomiędzy zmienną: nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy i zmienną: nasilenie używania substancji.**

Oznacza to, że im wyższe jest nasilenie używania substancji tym większa częstotliwość stosowania przemocy wśród badanych.

TYP SZKOŁY			Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy
gimnazjum	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,364
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem	N	1021	1001
		Korelacja Pearsona	,364	1
ponadgimnazjalna	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Istotność (dwustronna)		,000
		N	1001	1012
	Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem	Korelacja Pearsona	1	,369
		Istotność (dwustronna)		,000
		N	1170	1146
		Korelacja Pearsona	,369	1
		Istotność (dwustronna)		,000
		N	1146	1162

Tabela 14/S: Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy a nasilenie używania substancji - klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

8.2/S Nasilenie doświadczeń związanych z doświadczaniem przemocy a nasilenie używania substancji psychoaktywnych

Druga ważna zależność to **związek pomiędzy zmienną: nasilenie używania substancji i zmienną: nasilenie przemocy doświadczanej przez uczniów**. Odnotowano dodatnią istotną korelację pomiędzy wymienionymi zmiennymi w klasach drugich PG..

Oznacza to, że im wyższe jest odnotowywane wśród uczniów nasilenie używania substancji psychoaktywnych, tym większa jest nasilenie doświadczanej przez nich przemocy (bycia jej ofiarą przemocy).

TYP SZKOŁY			Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Nasilenie przemocy doświadczanej przez uczniów
gimnazjum	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,248
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie przemocy doświadczanej przez uczniów	N	1021	997
		Korelacja Pearsona	,248	1
ponadgimnazjalna	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Istotność (dwustronna)	,000	
		N	997	1008
	Nasilenie przemocy doświadczanej przez uczniów	Korelacja Pearsona	1	,179
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	N	1170	1153
		Korelacja Pearsona	,179	1
	Nasilenie przemocy doświadczanej przez uczniów	Istotność (dwustronna)	,000	
		N	1153	1169

Tabela 15/S: Nasilenie przemocy doświadczanej przez uczniów a nasilenie używania substancji - klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

9/S. Ocena dostępności substancji a nasilenie ich używania

9/S Ocena dostępności substancji psychoaktywnych a nasilenie ich używania

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących oceny dostępności różnych substancji stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **Ocena dostępności substancji psychoaktywnych**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety. Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi w klasach trzecich gimnazjum: 0,911, zaś w klasach drugich PG-0,835. Zmienna może przyjmować wartości od 9-45. Średnią wartość w klasach III G: $M=31,86$, $SD=8,63$, w II G: $M=35,17$, $SD=6,19$.

W badaniu odnotowano istotną dodatnią korelację pomiędzy zmienną **Ocena dostępności substancji psychoaktywnych a nasilenie używania substancji przez uczniów**.

Oznacza to, że im większe przekonanie o łatwej dostępności papierosów, alkoholu i narkotyków tym większa częstotliwość ich używania wśród uczniów.

TYP SZKOŁY			Ocena dostępności substancji	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)
gimnazjum	Ocena dostępności substancji	Korelacja Pearsona	1	,389
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	,389	1
		Istotność (dwustronna)	,000	
ponadgimnazjalna	Ocena dostępności substancji	Korelacja Pearsona	1	,312
		Istotność (dwustronna)		,000
	Nasilenie używania substancji (ost.30 dni)	Korelacja Pearsona	,312	1
		Istotność (dwustronna)	,000	
		N	602	596
		N	596	1021
		N	727	721
		N	721	1170

Tabela 16/S: Ocena dostępności substancji dla młodzieży a nasilenie używania substancji - klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

10/S. Oczekiwania dotyczące picia alkoholu i używania marihuany a częstotliwość sięgania po alkohol i marihuanę

10.1/S Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem alkoholu a częstotliwość picia

W badaniu odnotowano także istotną dodatnią korelację pomiędzy nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem alkoholu a częstotliwością sięgania po ten środek w ciągu ostatnich 30 dni. Oznacza to, że im większe pozytywne oczekiwania dotyczące efektów sięgania po alkohol, tym większa częstotliwość picia napojów alkoholowych.

TYP SZKOŁY			Nasilenie pozytywnych oczekiwań dotyczących używania alkoholu	Częstotliwość picia alkoholu (30 dni)
gimnazjum	Nasilenie pozytywnych oczekiwań dotyczących	Korelacja Pearsona	1	,379
		Istotność (dwustronna)		,000
	Częstotliwość picia alkoholu (30 dni)	N	1010	1010
		Korelacja Pearsona	,379	1
ponadgimnazjalna	Nasilenie pozytywnych oczekiwań dotyczących	Istotność (dwustronna)	,000	
		N	1010	1035
	Częstotliwość picia alkoholu (30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,364
		Istotność (dwustronna)		,000
		N	1174	1174
		Korelacja Pearsona	,364	1
		Istotność (dwustronna)	,000	
		N	1174	1188

Tabela 17/S: Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z alkoholem a częstotliwość picia w ost. miesiącu przed badaniem - klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

10.2/S Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu a częstotliwość używania tego środka

W badaniu odnotowano istotną dodatnią korelację pomiędzy nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu a częstotliwością sięgania po ten środek w ciągu ostatnich 30 dni. Oznacza to, że im większe pozytywne oczekiwania dotyczące efektów sięgania po marihuanę, tym większa częstotliwość używania tej substancji.

TYP SZKOŁY			Nasilenie pozytywnych oczekiwań dotyczących używania marihuany	Częstotliwość używania marihuany (30 dni)
gimnazjum	Nasilenie pozytywnych oczekiwań dotyczących	Korelacja Pearsona	1	,090
		Istotność (dwustronna)		,005
	Częstotliwość używania marihuany (30 dni)	N	972	972
		Korelacja Pearsona	,090	1
ponadgimnazjalna	Nasilenie pozytywnych oczekiwań dotyczących	Istotność (dwustronna)	,005	
		N	972	1033
	Częstotliwość używania marihuany (30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,170
		Istotność (dwustronna)		,000
ponadgimnazjalna	Nasilenie pozytywnych oczekiwań dotyczących	N	1090	1087
		Korelacja Pearsona	,170	1
	Częstotliwość używania marihuany (30 dni)	Istotność (dwustronna)	,000	
		N	1087	1183

Tabela 18/S: Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu a częstotliwość używania tej substancji - klasy III G i II PG. Korelacja istotna na poziomie 0,01.

